34-2.H.24

TRACTATVS
DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI, ET PISCANDI, IN QVO

HAE MATERIAE EXACTE TAM quoad forum exterius, quàm conſcientiæ explicantur, in gratiam & uſum illorum, qui hiſce egregijs exercitationum generibus delectantur in lucem editus,

AVTHORE

GEORGIO MOR DE NIGROMONTE, BRIGANTINO SYLVANO Iuris vtriuſque Doctore clariſsimo, &c.

ADIECTA SVNT SINGVLIS CAPITIBVS SVMMARIA, ET IN fine Index rerum & verborum memorabilium locupletiſsimus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cum Facultate Superiorum.

CONSTANTIÆ,
Ex Officina Typographica Nicolai Kalt.

M D CII.

POTENTISSIMO AC INVICTISSIMO PRINCIPI, ET DOMINO, DOMINO RVDOLPHO II. ROMANORVM IMPERATORI SEMPER

Auguſto, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Regi, &c. Sereniſſimis item & Illuſtriſſimis Principibus, ac Dominis, Domino Maximiliano Regi Poloniæ, Domino Matthiæ, & Domino Alberto, ſacræ Cæſareæ Maieſtatis Germanis Fratribus, & Domino Ferdinando eiuſdem Cæſareæ Maieſtatis, &c. Fratri Patrueli, Archiducibus Auſtriæ, Ducibus Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVirtenbergæ, &c. Comitibus Habſpurgi & Tyrolis, &c. Dominis ſuis clementiſſimis dedicat conſecratque.

PRæclariſſimam omnium virtutum Iuſtitiam eſſe, nemo ſapiens vnquam negauit, Rudolphe Imperator Inuictiſſime, & Sereniſſimi Principes, Domini longè Clementiſſimi, vt quæ vim atque effectus ſuos ad communem omnium populorum ſalutem ac conſeruationem latè effundat. Hoc eſt, quòd Philoſophus 5. Ethicor. ex Theognidis ſententia omnes in ea contineri virtutes teſtatus eſt. Quam alij cæterarum omnium virtutum pa-

rentem, & altricem vocârũt: alij optimarum perfectionem virtutum: alij omnis boni participem rerumque omnium perfectricem eſſe crediderunt: alij denique omnium dominam & reginam virtutum non dubitârunt appellare, eo quòd ab illa in omne hominũ genus leges & iura manârunt: quæ culta magna Imperia conſtituit, regit, conſeruat, neglecta conuellit, diſſipat, ſubuertit: quæ benefactis honores & præmia, malefactis ignominias & ſupplicia proponit, ſtudia bonorũ excitat, malorum improbitatem coërcet, qua ſublata, nõ domus vlla, non ciuitas, non hominum inter ſe ſocietas, nõ ipſa denique vniuerſitas rerum ſtare, ac tueri ſe vel punctum temporis poteſt. Neque etiam ſine ea fieri poteſt, vt quiſquam aut temperãs ſit, aut fortis, aut prudens. Eſt enim harmonia quædam, & pax, vt inquit nobilis ille Philoſophus Polus Lucanus, totius animi cum apto & compoſito motu. Illius autem quanta ſit vis, magis è cæterorũ habituum inſpectione cognoſci poteſt. Nam cæterorum vtilitates ad vnum modò pertinent: huius ad omnia, quæ compoſita ſunt, & ad multitudinem. Ea igitur

in mundo quidem prouidẽtia vocatur, & harmonia, & iudicium, & mens Deorum, qui ita ſtatuerunt. In Ciuitate autẽ pax & bona legum conſtitutio meritò dicitur. In priuata domo, viri quidem & vxoris mutua concordia, ſeruorum autẽ in dominos bonus animus, & viciſſim in dominis amica & beneuola ſeruorum procuratio. In corpore autẽ & animo, primò quidem ea, quæ omnibus chariſſima ſunt, vita & bona valetudo, & integritas virium: tum autem ſapientia omniſque ſcientia. Quæ igitur vna & totum, & partes regit & ſeruat, efficiens omnia inter ſe cõcordia & amica, quid ni communis omnium parens & altrix omnium ſuffragijs prædicetur? Hæc Polus Lucanus.

Quæ cùm ita ſint magnam profectò eius laudis conſeruationem vtrunque Ius Canonicum & Ciuile ſibi vendicat, nempe, quod à Iuſtitia, tanquam à fonte flumen, vel vt alij tanquam actus ab habitu producitur. Quam enim vim in ſuo fonte, vel habitu Iuſtitia continet, Ius quodã velut procurſu, & effectu diſtribuit, vt quoties vel leges ſciſcuntur, vel legum præſcripta, iam à Iuſtitia Iuris vigor in actiones hu-

manas tranſijſſe intelligatur; vt ita ſons, origo, habitus, ſtatus, in Iuſtitia reſideat, legitimæ actiones Iure conſiſtant. Nec ſanè quemquam mouere debet, quòd Iura aliquando vel parùm æquè produntur, vel ad tempora demutantur, quaſi hoc abhorrere à Iuſtitia videri fortaſſe poſſit: eam enim variationem nec Iuſtitiæ, nec Iuri, ſed rerum conditioni acceptã referri conuenit: quæ Iura ſæpenumero non ſimpliciter abſoluta, ſed quæ perſonis, rebus, tempori, accommodata ſint, efflagitat; adeoque, quamuis optimo Legislator propoſito ſemper feratur, fit tamen interdum vel euentu, vel occaſione, quòd res ipſa diuariet. Quod vel maximè in his Iuribus, de quibus hoc in Tractatu diſſero, eueniſſe compertũ eſt. Nam etſi Iure natura omnia ſint re ipſa cõmunia, poſſunt tamen à Principibus, qui eorum, quæ in nullius ſunt bonis, vt feræ, volucres, piſces, & cætera animalia, diſpenſationem habẽt, quædam priuatis ita concedi, vt in poſterum ea priuata, non communia ſint, etiam abſque corporali occupatione: Iure ſi quidem naturali omnia ab initio fuêre communia, & tamen humana lege rerũ diſtin-

ctio inter priuatos facta eſt, poſt quã diſtinctionem nõ licet cuiquã occupare rem alteri priuata lege addictam. Neque his obſtat, quod dicitur, Principem ea, quæ ſunt Iuris naturalis non poſſe tollere, cùm Iura naturalia ſint immutabilia, Iuris autem naturalis propria ſit libertas venandi, aucupandi, & piſcandi. Etenim feræ, volucres, & piſces Iure naturæ non ſunt communia poſitiuè & affirmatiuè, quia omnium propria ſint communes dominij cauſa, ſed negatiuè, quia nullius ſint, & Iure naturæ nulli ſint applicatæ. Quamobrem lex humana poteſt ea vni potius, quàm alteri ex cauſa concedere: Ex quibus rectè colligitur venationem & piſcationẽ Iure naturali omnibus permiſſam ex varijs cauſis poſſe per Principes prohiberi: Neque huiuſmodi Iura, leges vel conſtitutiones prohibentes venationẽ, piſcationem, & aucupium rectæ rationi, aut ipſi Iuſtitiæ repugnãt ac refragantur, modò ea interueniant requiſita, de quibus hoc in Tractatu ago. Nam ſicut in animalibus videmus fontis quidem puritatem perpetuam, ſed quæ ab eo producuntur flumina, ſæpè variare, vt pro aluei natura,

vel terræ ingenio nunc turbida ſint, iam calorem mutent, ſæpè collidantur, efferueſcant, & in planiores decurſus ſubſidant: Nemo tamen eſt ita ſanæ rationis expers, qui non fateatur, flumina cum fontibus eſſe homogenea. Ita in humanis actionibus accidere ſolet, in quibus diuinæ, cõſtantis. & immutabilis Iuſtitiæ ſplendor & puritas perpetuò eluceſcit, ſed quæ ab ea, tanquam perenni fonte proficiſcuntur Iura, ſæpè pro rei, loci, perſonæ, & temporis occaſione varient, nunc hoc, nunc illud, vel affirmatiuè, vel negatiuè præcipiendo ſtatuant, vti ex his Iuribus venandi, aucupandi, & piſcandi clariſſimè apparet. Et quis quæſo Iura cum Iuſtitia eſſe homogenea negaret? Ius enim à Iuſtitia appellatur, ſicut filia à matre, & Ius à Iuſtitia ceu riuulus vberrimus defluit.

Ideo autem potiſſimùm hunc de Iure venandi, aucupandi & piſcandi Tractatum conſcripſi atque in lucẽ edidi, vt ijs, qui hiſce egregijs exercitationum generibus delectantur, illorum Ius, atq; modum, quo nempe Iure, quaue Iuſtitia, tam in foro conſcientiæ, quàm exteriori venari queãt, vtcunque planũ & aper-

tum faciam. Et eundem Tractatum Veſtræ Sacræ Cæſareæ Maieſtati, Veſtrisque Sereniſſimis Celſitudinibus humillimè dedico atque conſecro, vt ſub Veſtræ Maieſtatis & Celſitudinum Veſtrarum auſpicio, & tutiſſimo præſidio ſine inuidia Zoilorum per ſacrũ Romanum Imperium, aliaque Regna, Ditiones & Prouincias quaſi ſub Cæſareo Diplomate & publicæ ſecuritatis teſſera placidiſſimè peruagetur. Huius autem Dedicationis duæ è pluribus ſunt præcipuæ cauſæ. Prima eſt humillima mea, & ſumma erga ſacram Veſtram Cæſaream Maieſtatẽ, ſereniſſimasque Veſtras Celſitudines, totamque potentiſſimam Domum Auſtriacam, qua nulla Imperatorũ & Regum vnquam fertilior extitit, ex qua Veſtra Cæſarea Maieſtas, Veſtræque ſereniſſimæ Celſitudines fæliciſſimè ortæ natæque ſunt, obſeruantia & pietas. Ad quam me vehementer incitant, & mirum in modum inflammant Veſtræ Maieſtatis, & Veſtrarum Serenitatum virtutum amor atque admiratio, vt nihil mihi vnquam dulcius ſit, aut ſuauius, quàm de illis loqui, vel ſcribere. Si tamen in patentiſſimum illarum

campum

campum quis ingredi vellet, nõ ſolùm homini eloquentiſſimo longa oratione, imò verò iuſto volumine eas cõmemorare vniuerſas, nedum ſingulas perſequi difficillimum eſſet. Deinde ſi quis generis Veſtræ Cæſareæ Maieſtatis Veſtrarumque Serenitatum claritatem, nobilitatemque maiorũ ſibi laudandam proponat, tot me hercule illi occurrẽt Imperatores, tot Reges & Archiduces, vt nuda eorũ nomina, nedum egregia facta recẽſeri vix longiſſimo temporis interuallo queant. Taceo amplitudinem Sacræ Veſtræ Cæſareæ Maieſtatis Imperij, Veſtrarumque Celſitudinum propemodum infinitas Prouincias & Regiones, quæ nutu ac ditione Veſtra gubernãtur. Prætereo bella, quæ auſpicijs Veſtræ Maieſtatis, & Veſtrarum Celſitudinum geſta ſunt, & ex ijs fœliciſſimos & lætiſſimos conſecutos triumphos? Quare multò ſatius fuerit, ea, quæ de hiſce dicenda erant, tacitus præterire, quàm nudè perſtringere.

Altera huius Dedicationis cauſa eſt, ipſius Tractatus materia nobilis: Quia cùm venatio ſit exercitium nobile & peculiare Regũ, Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium,

nulla enim re hi omnes magis delectantur & recreantur, quàm venatione, cùm ſit meditatio rei bellicæ, in qua omnia bellica exercentur. Etenim in ea diluculo ſurgere, & equitare, currere, atroces feras obſeruare, excipere, ac iaculo petere, æſtum, frigusq; perferre, ſæpè etiam famem pati neceſſe eſt. Vnde planè decuit, hunc Tractatũ ſub ſummi Regis, ſummorumque Principum patrocinio & tutelari numine in lucem prodire, quo venenoſos detractatorum ac Zoilorum morſus, & aculeos ſecuriùs euitare, & per orbem tutiùs perambulare poſſit.

Sed ne longior ſim, quàm Epiſtolæ leges ferant, dicendi finem faciam: Illud tantũ reliquum eſſe video, vt quãta poſſum animi veneratione ac ſubmiſſione, hũc *S*acræ *V*eſtræ Cæſareæ Maieſtati, & *V*eſtris *S*ereniſſimis Celſitudinibus dicatum Tractatum meum commendem, ac rogem, vt hoc qualecunq; munuſculum, & mei erga *S*acram *V*eſtram Cæſaream Maieſtatem, *S*ereniſſimasque *V*eſtras Celſitudines teſtificandi amoris atque obſeruãtiæ inditium, clementiſſimè ſuſcipiant, adeoque me

ad maiora pro inſita vel potius innata magnanimitate ſua accendant. Id ſi fecerint Veſtra Sacra Cæſarea Maieſtas & Veſtræ Sereniſſimæ Celſitudines, nulla res mihi dubitationem affert, quin ex ea re mirificã animis voluptatem aliquando ſint percepturæ.

Deus Opt. Max. Veſtrã Cęſaream Maieſtatem, Veſtraſque Sereniſſimas Celſitudines ad ſuæ Diuinæ Maieſtatis gloriã, & Sacri Romani Imperij incrementũ, aliarumque Regionum & Prouinciarum propagationem, atque adeò totius orbis Chriſtiani conſeruationẽ & defenſionem ſaluas & incolumes ad Neſtoreos annos vſq; tueatur & conſeruet. Datæ in Veſtræ Sacræ Cæſareæ Maieſtatis, & Sereniſſimæ Domus Auſtriacæ oppido Brigantia, Idibus Nouembris, Anno reparatæ ſalutis 1599.

Veſtræ Sacræ Cæſareæ Maieſtatis,
Veſtrarumq; Sereniſſimarum
Celſitudinum

Deuotiſſimus, addictiſſimus & humillimus Seruitor,

Georgius Mor I. V. Doctor.

TRACTA-

5
430
34-2-H-2

TRACTATVS
DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI ET PISCANDI.
PARS PRIMA

AVTHORE GEORGIO MOR, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORE, &c.

Ex capite primo ſummaria.

1. *Iuris Venandi, aucupandi & piſcandi materia lucroſa, pulchra & ſubtilis eſt.*
2. *Iura Venandi, aucupandi, & piſcandi inter Principes, Comites, Barones, & Nobiles valde ſunt controuerſa.*
3. *Inuocatio diuini nominis, quid operetur.*
4. *Venationum plures ſunt ſpecies.*
5. *Venatio oppreßiua hominum quæ ſit.*
6. *Venatio Arenaria quæ dicatur.*
7. *Venatio adulatoria quæ dicatur, & quibus modis fiat.*
8. *Venatio ſaltuoſa quæ ſit.*
9. *Optima traditio à definitione proficiſcens.*
10. *Venatio ſaltuoſa quid ſit, & quid piſcatio & aucupium ibid.*
11. *Venatio in genere ſumpta, quot habeat ſpecies.*
12. *Feræ in tria genera diſtinguuntur.*
13. *Venatio quibus modis fiat.*
14. *Aucupium quibus modis fiat.*
15. *Piſcatio quibus modis fiat.*
16. *Venatio, aucupium, & piſcatio poſſunt pro vno eodemq; iure poni.*
17. *Differentiæ inter Venationem, piſcationem & aucupium.*
18. *Feræ rurſus in duo genera diſtinguuntur.*

19. *Ferarum appellatione quid contineatur.*
20. *Beſtiæ appellatione quid veniat & num. 22.*
21. *Pecudum appellatione quid veniat.*
23. *Animalium tria genera.*
24. *Manſueta animalia cuius ſint:*
25. *Fera animalia an ſint capientium.*
26. *Fera accidentaliter manſueta, an fiat occupantis.*
27. *Auium appellatione quid contineatur.*
28. *Auibus legatis, quæ animalia veniant.*
29. *Volucres quæ dicantur.*
30. *Apes cuius ſint naturæ. Et quæ animalia ſint inſecta.*
31. *Aquatilia quæ dicantur.*
32. *Piſces quando capientium fiant.*
33. *Occidere an liceat quæcunque viuentia, ratione carentia.*
34. *Ordo naturæ eſt, vt imperfectiora ſint propter perfectiora.*
35. *Plantæ ſunt propter animalia, animalia autem propter hominem.*
36. *Natura omnia hominum cauſa comparauit.*
37. *Primi venatores qui fuerint.*
38. *Venationum vſus vnà cum genere humano cæpit.*
39. *Venatio an pro turpi & illicito exercitio ſit habenda.*
40. *Venatio Clericis & Eccleſiaſticis perſonis an prohibita, & num. 41. & 42.*
41. *Venationis abvſus, non vſus in turpibus eſt habendus.*
42. *Vſus Venationis, in quo conſiſtat.*
43. *De Venationibus & piſcationibus Eccleſiæ ſoluendæ ſunt decimæ.*
44. *Abuſus venationis in quo conſiſtat.*
45. *Venatio ferarum cum ſilentio & modeſtia, ſeu quieta, ſine clamore, Eccleſiaſticis perſonis eſt licita.*
46. *Prælatis & Eccleſiaſticis perſonis, quando & quomodo venari liceat.*
47. *Sanctum venatorem non inuenimus.*
48. *Apoſtoli fuère piſcatores.*
49. *Venationis vſus, quando Clericis illicitus reddatur.*
50. *Monachis venationes & aucupationes ſunt prohibitæ, neq; illis licet retinere canes venaticos in eorum monaſteriis.*
51. *Neceßitas non habet legem.*
52. *Neceßitas non excuſat à delicto.*

53. Tempore

53. *Tempore Quadrageſimæ & ieiuniorum, ſeu præcipuarum feſtiuitatum, an ſit interdicta Venatio.*
54. *Feræ Vaſtantes agros expelli poſſunt, quocunq; tempore, à quocunq;.*
55. *Exceptio data contra aliquē, quòd ſit Venator, de qua venatione intelligatur.*
56. *Interpretatio fieri debet in meliorem partem in re dubia.*

CAPVT PRIMVM.

Generalia & quædam ſpecialia traduntur de Venatione & piſcatione.

EXplicaturus iura Venandi, aucupandi & piſcandi, ea potiſsimum de cauſa, quod inter cæteras vtriuſque Iuris materias (ut quotidiana foreſium cauſarum docet experientia) horum materia non minus lucroſa, 1.
quam pulchra & ſubtilis ſit. Etenim his temporibus 2.
nulla ferè iura inter Principes, Comites, Barones & Nobiles ita controuerſa ſunt, quàm hæc ipſa. Nam videre eſt illos nonnunquàm acerbiſsimè de hiſce inter ſe contendere & rixari, ut illorum conſeruandorum & tuendorum gratia, ſæpè ad pignorationes, nec non ad arma veniant, tranquillum Reipublicæ ſtatum, pacemque publicam, non ſine maximo, innocentium ſubditorum vicinorumque malo, atq; detrimento, coactis hominibus perturbent; Vnde omnia Iudicia & tribunalia perſonant lites iuris Venandi, aucupandi & piſcandi. Diuino igitur prius inuocato præſidio, quo con- 3.
ſequamur bonum initium, melius medium, & optimum finem, *gloſ.* 1. *in Auth. de hæred. & Falcid. coll.* 1. *gloſ. in Rubr. Proœm. Inſtit. text. in Auth. quomod. oport. Epiſc.* §. 1. *verſic. benè autem, Dd. in Rubr. ff. de oper. nou. nunciat.* Vbi enim Chriſtus non eſt fundamentum, ibi nullius boni operis eſt ſuper ædificium, *c. cum Paulus.* 1. *q.* 1. quicquid igitur agimus in nomine Domini incipere debemus, *c. nō obſeruetis.* 26. *q.* 7. ad utilitatem & commodum illorum qui hiſce egregijs exercitationum generibus delectantur, ſtatui hoc in tractatu horum iurium viam & modum, ea, qua fieri poteſt, perſpicuitate, demonſtrare & aperire, quò tutò ſine peccato in conſcientia, & foro exteriori venentur, aucupentur, & piſcentur.

Ac principio quidem ſciendum plures paſsim referri Venatio- 4.

5. num ſpecies. Vna eſt Venatio, quæ dicitur oppreſsiua hominum, quæ ſemper prohibetur *c. non eſt §. bis itaq; 6. diſt. gloſ. in c. qui venatoribus. 86. diſt.*
6. Altera arenaria, ut quando quis cum beſtia depugnaturus in arenam prodit, & illa Venatio de Iure Canonico adeò reprobata eſt, ut etiam ſpectatores mortaliter peccent, per text. *in d. c. qui venatoribus & ibid. notat. gloſ. & gloſ. in cap. 1. de Cler. Venat. in verb. voluptate.* De iure verò ciuili Venatio arenaria tunc licita eſt, quando non eſt mercenaria, ſed fit virtutis probandæ & virium experiendarum gratia, *L. 1. § deniq; ff de poſtul.* Verum qui ad hoc locat operas ſuas, ut cum beſtia depugnet, infamis eſt, *d. L. 1. § ſenatuſconſulto*, de qua ſpecie loquitur. *d. c. qui venatoribus*, & diu ſequentes *Canones & 1. q. 7. §. verumtamen.* Niſi talis ſit fera, quæ regioni noceat, quo caſu locans operas ſuas extra arenam, non notatur infamia, *d. L. 1. §. ſed ſi quis.*

7. Tertia Venatio eſt, quæ dicitur adulatoria, quæ fit per verba, ac etiam illicita eſt, *d. c. qui venatoribus, 86. diſt. c. nonnulli, 46. diſt. c. ſunt plurimi, 6. q. 1. gloſ. d. cap. 1. de Cler. Venat.* Et hæc Venatio fit tribus modis. Primo tribuendo alicui bonum, quod nō habet. Secundo nimium extollendo bonum, quod habet. Tertio approbando malum, quod habet *c. væ qui dicitis u. quæſt. 1.*
8 Quarta eſt Venatio, quæ dicitur, ſaltuoſa & clamoroſa. Nos omiſsis reliquis ſpeciebus de hac quarta Venatione, quæ eſt ferarum, agemus, quæ fit in ſaltibus cum canibus, ut loquuntur, & clamore, vnde venatio ſaltuoſa & clamoroſa vulgo appellatur.
9. Quoniam verò optima eſt traditio, quæ à definitione proficiſcitur, per quam planè intelligimus, quid ſit id, de quo eſt agendum, ut tradit *Cicero lib. 1. de offic.* & dixi *ego in tract. meo de Diuortijs 1. part. cap. 1. num. 1.* à definitone initium ducam.

10. Eſt ergò Venatio, ferarum perſecutio, vel exercitium ordinatum ad captionem ferarum terreſtrium, ſicut aucupium ad captionem auium, & piſcatio piſcium. Et hæc exercitia ſunt à natura & de ſe licita, *vt tradit S. Thom. quem refert & ſequitur Syluest. in ſumma verb. venatio, num. 1. in prin.*
11. Si tamen hæc licita venatio in genere ſumatur, tres habet ſpecies, ſcilicet ferinam, aucupium, & piſcariam.
12. Nam feræ in tria genera diſtingui ſolent, ſicuti tribus elementis ſuſtinentur, videlicet in feras, quæ terra, in volucres, quæ in aëre, in piſces, qui in mari & fluminibus liberè vagantur, *§. feræ inſtit. de rer.*

diuiſ. &

diuiſ. & L. 1. ff. d. acquir. rer. dom. Venatio ferina fit multis modis, ut- 13.
pote, retibus, pedicis, laqueis, præcipitijs, foueis, arcubuſis, bom-
bardis, iaculis, cuſpide, indagine, pennarum odore, carnibus, ac-
cipitribus. Aucupium verò fit retibus, laqueis, pedicis, præcipi- 14.
tijs, arcu, viſco, hamo, ac etiam accipitribus. Piſcatura ſeu piſca 15.
tio fit retibus, ſagenis, garguſtijs, hamis, iaculis. *S. Anton. in ſumma*
1. part. tit. 1. cap. 1. § 1. verb. venatio. Quamobrem venatio aucupi-
um & piſcatio pro vno eodemq; iure poni poſſunt, ea ratione, quòd 16.
ſint ſpecies venationis in genere ſumptæ, & originem ab una ea-
demq; libertate iuris naturalis ducunt, *L. 2. & 3. ff. de acquir. rer. dom.*
§. feræ inſtit. de rer. diuiſ. Quamquam nonnullæ differentiæ inter hás 17.
ſpecies ſint, cùm in alieno venari liceat, non ſic piſcari, *L. iniuriarum*
§. fin. ff. de iniur. Deinde etſi aucupium venationi comparetur, *L.*
diuus ff. d. ſeruit. ruſtic. prædior. cap. 2. de Cler. venat. tamen piſcatio ab his
ſeparari ſolet, tanquam ius magis licitum & ſpectaculũ minus cru-
entum. Ideoq; piſcatio Eccleſiaſticis perſonis indiſtinctè permiſſa,
non ſic venatio, *cap. 1. & 2. de Cler. Venat. cap. 1. ne cleri. vel monach. c.*
1. & 2. diſt. 34. Et quia Venatio eſt ferarum perſecutio, notandum
eſt primo, quòd feræ rurſus in duo genera diſtinguendæ ſunt. Nam 18.
vnum eſt genus earum, quas ob diritatem & perniciem occidi pub-
licè vtile eſt, ut ſunt lupi, Vrſi, Leones, ſerpentes, &c. quarum
venatio tanquam publicè utilis, omnibus eſt permittenda. *L. vnic.*
C. de venat. ferar lib. 11. cap. vnic. § nemo retis, de pace tenend. in vſib. feud. Al-
terum genus non eſt æque noxium, & ſeruit publicæ annonę & vo-
luptati principum.

Secundo notandum eſt, quod propriè ferarum appellatione 19.
veniant animalia nocentia, *cap. fin. & ibid. gloß. de Iniur.* dicitur ta-
men apium, Pauonum, Columbarum & Ceruorum fera natura *L.*
naturalem §. apium & §. pauonum & §. ceruos ff. d. acquir. rer. dom. §. apium
& §. pauonum & §. ceruos Inſtit. de rer. diuiſ. Appellatione tamen feræ
non venit canis, cum ſit domeſticum animal, licet in numero ani-
malium manſuetorum non contineatur. Maior enim pars canum
non mordet, & maior pars non gregatim paſcitur, manſueta enim
animalia dicuntur, quæ gregatim paſcuntur. *gloß. additionalis Inſtit.*
Si quadrup. paup. feciß. dic. in prin.

20. Tertio notandum eſt, quod appellatione beſtiæ veniant tantum animalia terreſtria, non aues, ſecus appellatione animalis. *gloſ. in c. ſexto die. verſ. beſtiæ 35. diſt.* A Cicerone tamen beſtiæ etiam piſces & volucres dicuntur. Deinde appellatione beſtiæ, non veniunt animalia manſueta & domeſtica, niſi aliter ex communi conſuetudine uſurparetur, *Bart. in L. 1. §. remouet in 1. not. ff. de poſtul. Ioan. Bapt. in L. omnes populi ff. de iuſtit. & iure.* Præterea beſtiæ appellatione veniunt Vrſi, Leones, Pantheræ, quaſi mixti ſunt Elephantes & Cameli, nam & iumentorum operam præſtant & natura eorum fera eſt. *L. 2. §. vt igitur ff. ad L. Aquil.*

21. Pecudum autem numero ſunt quadrupedes, quæ gregatim paſcuntur, ut oues capræ, boues, equi, muli, aſini, ſues *d. § vt igitur & inſtit. de lege Aquil. in prin.*

22. Denique beſtiæ appellatione hoc caſu non venit mortua, *L. 1. § beſtias ff. de poſtul. L. 1. § planè ſi ante ff. ſi quadrup paup. feciſ. dic. not. in L. 1. ff. de cadauer. punit. Bart. in L. cum de lanionis nu 2. ff. de fund. inſtr.*

23. Quartò obſeruandum eſt, tria eſſe genera animalium.

24. Quædam enim ſunt naturaliter manſueta, ut ſunt Gallinæ & anſeres domeſtici, in quibus locum habet regula hæc, ut ubicunq; ſint, domini eſſe intelligantur, *§ Gallinarum inſtit. de rer. diuiſ.*

25. Quædam verò prorſus ſunt fera, ut cerui, vrſi, lepores, vulpes, & in his animalibus locum habet altera regula, cum in nullius bonis ſint, quod occupanti concedantur, *d. § fera inſtit. de rer. diuiſ.* Quæ regula extanditur etiam ad apes, cùm & earum fera natura ſit, ideoq; apes quæ in arbore noſtra conſederint, antequam in alueo à nobis includantur, non magis noſtræ eſſe intelliguntur, quàm volucres quæ in arbore noſtra nidum fecerint, ideò ſi alius eas incluſerit, dominus earum efficitur per occupationem ſicut & fauos ſi quos fecerint apes in arbore tua, alius ſine furto eximere poterit, nec furti tibi tenebitur, quia apes non fuerunt tuæ, *text. in d. § apium, & ibi gloſ. in verb. dominus inſtit. de rer. diuiſ. & d. L. naturalem § apium ff. de acquir. rer. dom. & in L. apes ff. de furt.*

26. Quædam verò animalia fera ſunt naturaliter ſed accidentaliter hominũ induſtria & diligentia reddita ſunt manſueta, in illis procedit regula, ut eo uſq; tua eſſe intelligantur, donec animum reuertendi habeant, nam ſi animum reuertendi habere deſierint, etiam tua eſſe deſinunt, & fiunt occupantium, reuertendi autem animum videntur deſinere habere, tunc, cum reuerten

di conſuetudinem deſeruerint. *d. § pauonum inſtit. de rer. diuiſ.* conſuetudinem autem huiuſmodi reuertendi amiſiſſe videntur, cum ad horas & dies conſuetas bis redire deſinunt, poſt quæ accepta capientium fiunt *iuxta gloſſ. in L. de quibus ff. de legit. Martin. ab Azpilcuet. in Enchirid. confeſſ. cap. 17. num. 128. & platea. d. § pauonum inſtit. d. rer. diuiſ.*

Quintò aduertendum eſt, quòd appellatione auium venit omnis volucris, quæ oua parit & pennis decorata eſt: dicta ab auijs, id eſt locis ſecretioribus, quibus aues delectantur, *Cicero ad Heren. lib. auium dulcedo ducit ad auium.* Vnde auibus legatis anſeres & phaſiani & gallinæ ſylueſtres, & auiaria, id eſt, gabiæ ubi ſtant aues debentur, ſi teſtator talia habebat, alias ſecus: Phaſiani autem, id eſt, ſerui qui ſciunt artificia capiendi aues, & paſtores anſerum non continentur, niſi id teſtator expreſſerit *L. auibus legatis & ibi gloſ. ff. de legat. 3.* Volucres autem dicuntur quæcunq; volare poſſunt, unde apes, veſpæ, muſcæ, papilones, volucres ſunt, non tamen aues. Et quanquam olim ingens inter philoſophos dubitatio fuerit, An apes feræ naturæ eſſent: quibuſdam exiſtimantibus, hæc immenſæ ſubtilitatis animalcula magis inter inſecta, quàm inter feras beſtias referenda eſſe. Sunt enim inſecta animalia, quæ (ut nomen ipſum declarat) inciſuras, nunc ceruicum loco, pectorum habent, atque alui: ut ſunt terreſtria ſcolopendræ, ſtelliones; alia volucria, ut apes veſpæ: alia utroq; modo, ut formicæ: alia & pennis & pedibus carentia, ut tineæ, quæ in homine naſcuntur. Nonnulli putarunt, apes nec manſuetæ, neq; feræ, ſed mediæ cuiuſdam eſſe naturæ, *Plin. lib. 11. Natural. hiſt.* Contrà tamen, veterum Iuriſconſultorum authoritate & iudicio receptum eſt, earum naturam quoq; feram eſſe, *d. § apium vbi Mynſing. Inſtit. de rer. diuiſ.*

Sextò obſeruandum eſt: Omnia animalia degentia in aquis, generali nomine aquatilia dici: Nam alia corio & pilis teguntur, ut vituli marini: alia corio tantum, ut delphini: alia cortice, ut teſtudines: alia ſilicium duritia, ut oſtreæ & conchæ: alia cruſtis, ut locuſtæ: alia cruſtis & ſpinis, ut Echini: alia ſquamis ut piſces, *Plin. lib. 9. cap. 12.* aliæ pelle, ut anguilla, eo dicta, quia ſpecie anguem repræſentant. Quæ aquatilia ſi fuerint in loco publico, ut mari, lacu, flumine, vel ſtagno capientium fiunt, niſi aliter prohibitum ſit, ut dicemus infra.

Cum ergò

Cum ergò venatio, aucupium & piſcatio ſint iuris naturalis,
& de ſe licita, & tamen abſque occiſione animalium, ferarum, aui-
33. um & piſcium exerceri non poſsint, infertur licere homini, occide-
re quæcunq; viuentia ratione carentia. Neq; obſtat illud dictum
(non occides:) Etenim non accipitur de frutetis, quia nullus eis
ineſt ſenſus, nec de irrationabilibus animalibus, quia nulla ratione
nobis ſociantur: Eſt ergo illud dictum (non occides) intelligen-
dum de homine, quem occidere non licet. *S. Auguſt. lib. de ciuit. Dei,*
cap. 20. volum. 5. quem ſequuntur D. Thom. 22. q. 60. art 1. Dominic. Soto
de iuſtit. & iur. lib. 10. q. 1. art. 1. Piſan. verb. homicidium il. 6. num. 2. Sylueſt.
in 1. num. 5. Ioan. Tabienſ. num. 2. Nullus enim peccat in hoc, quod u-
titur re aliqua ad hoc, ad quod eſt ordinata. In rerum autem ordi-
34. ne imperfectiora ſunt propter perfectiora; ſicut enim generationis
via, natura ab imperfectis ad perfecta procedit, & inde eſt, quòd ſi-
cut in generatione hominis, prius eſt viuum, deinde animal, ulti-
35. mò autem homo: ita etiam ea, quæ tantũ viuunt, ut plantæ, ſunt
propter animalia, omnia autem animalia ſunt propter hominem:
& ideo ſi homo utatur plantis ad utilitatem animalium, & animali-
bus ad utilitatem hominis, non eſt illicitum. *Ariſtot. lib. 1. Polit. cap. 5.*
Inter alios autem uſus maximè neceſſarius eſſe videtur, ut animalia
plantis utantur in cibum, & homines animalibus, quod ſine mor-
tificatione eorum fieri nequit: & ideò licitum eſt, & plantas morti-
ficare in uſus animalium, & animalia in uſus hominum. Nam ex
ipſa diuina ordinatione dicitur. *Geneſ. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam*
afferentem ſemen ſuper terram & vniuerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſemen-
tem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam & cunctis animalibus terræ, & cap. 9. Ge-
neſ. Omne quod mouetur & viuit erit, vobis in cibum. Hinc & lex ciuilis di-
36. ſponit quòd abſurdum eſſe videatur, hominem in fructu eſſe, cum
omnes fructus in rerũ natura, hominum gratia comparauerit. *text. in*
L. in pecudum ff. de vſuris. Ex quibus euidentiſsimè & irrefragibiliter
infertur, occiſionem animalium ratione carentium, & per conſe-
quens, venationem, capturamq; ferarum, ut aucupium, & piſcatio-
nem iure diuino, naturali & ciuili, homini permitti. Nam ferarum
carnibus veſcimur, pellibus contegimur *Geneſ. cap. 1.* quæ peræquè
ad noſtras utilitates rectè adiunguntur, atq; ius dominorum diuini
tus conceſſorum. Neq; obſtat *Cap. 22. Exodi.* ubi prohibetur occiſio

bouis

bouis & ouis. Quia reſpondetur, quòd occidere animal alterius,
ſit quidem peccatum, non quia occidit illud, ſed quia damnum
dedit homini in re ſua, unde non continetur ſub peccato homici-
dij, ſed furti, rapinæ, vel damni dati, *tradit Sebaſt. Medic. in ſumma pec-*
cat. part. 1. tit. 4. q. 92. & in præfat. tract. de venat. piſcat. & aucup. nu. 41,

Et quanquàm Adamum protoplaſtum, & eius poſteros cre-
dibile ſit exercuiſſe venationes, aucupia, & piſcationes, primi tamē 37.
in ſacris literis venatores exprimuntur, Nemroth, & Eſau, *Geneſ. cap.*
10. 25. & 27. Ex quibus apertè conſtat uſum venationum una cum 38.
humano genere cæpiſſe. Vnde & *Ariſtot. ſupradicto loco*, venationem
ferarum inter antiquiſsima vitæ genera retulit. Neq; obſtat, quod 39.
aliqui hanc venationem pro turpi illicitoq; exercitio habeant. Pri-
mò quòd D. *Auguſtin.* nequiſsimam eam artem appellet. *d. c. qui ve-*
natoribus. Deinde quòd Clericis & Eccleſiaſticis perſonis venatio
prohibita ſit *Cap. 1. & 2. d. Cler. venat. cap. 1. ne Cler. vel monach. c. 1. & 2.*
34. diſt. Etenim reſpondetur, quòd D. *Auguſtini* dictum, non de hac
ſpecie, quam tractamus, ſed de arenaria venatione ſit intelligen-
dum, quæ nempè hiſtrionico more à conductis hominibus, in pub-
licis ſpectaculis depugnando cum beſtijs exercetur, uti ſupra *nu. 6.*
diximus. Nam Iure Ciuili in uniuerſum artificium ſcenicum & to-
ta ars hiſtrionica, ut quæ ad nullum Reip. commodum, ſed ina-
nem voluptatem comparata eſt, pro turpi & infami vitæ genere ha-
betur *L. 1. & 2. ff de his qui not. infam. tot. Tit. in Auth. Scenicos non ſolùm*
fideiuſſ. &c. & tot. Tit. C. de ſpectator. ſcen. lib. 11. Deinde reſpondetur, 41.
quòd abuſus venationis, non uſus in turpibus ſit habendus, *Panor.*
& alij in d. cap. 1. de cler. venat. Vſus verò in hoc conſiſtit, ut ſeruiat 42.
neceſsitati (victus videlicet & veſtitus) ſanitati & valetudini. Hinc 43.
eſt, quòd de venationibus & piſcationibus (tanquam exercitijs li-
citis & honeſtis) Eccleſiæ ſoluendæ ſint decimæ, *per text. in cap. non*
eſt, de decimis. Quod eſt intelligendum, ubi eſſet conſuetudo, nam
ſi talis non eſſet, non forent ſoluendæ. *Couar. in cap. peccatum 2. part.*
§ 8. num. 12. de reg. iur. in 6. Marian. Socin. ſen. d. cap. 1. num. 12. de cler. venat.
Abuſus autem venationis in eo conſiſtit, ut ſi quis ita ſe venationi- 44.
bus dedat, ut neceſſaria vocationis ſuę negotia omittat, *text. in c. an*
putatis 86. diſt. & in L. venatoribus 7. C. de excuſ. mun. lib. 11. Hinc tota
hæc diſputatio, ea definiri commodè poteſt regula, quam tradit

idem D. Auguſtin. relatus à Gratiano in c. quiſquis 41. diſt. vbi inquit. In omnibus talibus non uſus rerum, ſed libido in culpa eſt.

45. Ex qua infertur, Eccleſiaſticis perſonis venationem ferarum eſſe licitam, *Panor. & Dd. in d. cap. 1. & 2. de cler. venat.* modò non ſit clamoſa, & fiat cum ſilentio & modeſtia. Eſt enim venatio ferarum duplex, quieta & clamoroſa. Prior clericis licita, non ſic ſecunda, *gloſſ. d. cap. 1. de cler. venat.* Et maximè prælatis & Eccleſiaſti-
46 cis perſonis cauſa neceſsitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, ſi in venationibus habeant redditus. *Sylueſt. verb. venatio vbi dicit,* in Francia in venationibus Prælatos habere redditus. Sed & in Germania notum eſt, Principes Eccleſiaſticos & eos Prælatos maximè, qui ſunt Status Romani imperij & habẽt ſecularem Iuriſdictionem, & ius venandi ſeu bannum ſylueſtre, vel ius foreſti vulgo, weltliche Oberkeit/ Gejaydt vnd Wiltbann/ nonnunquam intra proprios ſui territorij ſaltus venari. Verumtamen, quia,
47. utinquit S. Hieronymus relatus à Gratiano *c. Eſau. 86. diſt.* non inuenimus in ſcripturis ſanctis, ſanctum aliquẽ venatorem, piſcato-
48. res inuenimus ſanctos, cum piſcatio ipſos habeat Apoſtolos ante & poſt reſurrectionem Chriſti, imò Chriſtum ipſum approbantem, & iubentem retia tendi, ac de piſcatione comedentem, *Lucæ & Ioan. cap. vlt.* Cauendum eſt Eccleſiaſticis perſonis, ne fines neceſſitatis, recreationis & modeſtiæ magno cùm proprio ſalutis detrimento, tum ſubditorum ſcandalo præterſiliant. Vnde *Concilium Trident. in decret. de reformat. generali cap. 12. §. Veſtitu inſuper ſeſſ. 24. ſtatuit,* ab illicitis venationibus & aucùpijs abſtinendum obtinẽtibus dignitates & præbendas, aut portiones in Eccleſijs Cathedralibus aut Collegiatis.

Deinde etſi venationis uſus licitus ſit clericis & Eccleſiaſticis perſonis, attamen illicitus redditur eo tempore, quo tenentur hu-
49. iuſmodi perſonæ munera prædicationis & viſitationis obire, *cap. cum Apoſtolus § Archidiaconi, de cenſib. & ita intelligendum eſt d. cap. 1. ne cler. vel monachi.* & reliqua iura, quibus probatur illicitam eſſe clericis venationem: intelligenda enim ſunt de his, qui venationi mentem nimis implicant & neceſſaria vocationis officia negligunt. *Sylueſt. d. loco. Ad quod facit text. in c. vident. 86. diſt.* ibi vident homines venatores, & delectantur, væ miſeris, ſi ſe non correxerint, qui enim

venatorem

venatorem vident, & delectantur, videbunt Saluatorem & triſtabuntur. Secundò facit *d. c. Eſau.* ubi dicitur. Eſau venator erat, quoniam peccator erat. *Tertiò c. quid prodeſt 86. diſt. ibi.* quid prodeſt ieiunare viſceribus, & luxuriari venatibus? abſtinere à cibis, & errare peccatis, &c.

Cæterum Monachis indiſtinctè venationes & aucupationes 50.
prohibitæ ſunt, ita quidem, quod eis nec intereſſe, nec canes, uel
aues venaticos per ſe, vel per alios tenere ſit licitum, imò illis prohibetur, ut nec à familiaribus ſecum morantibus huiuſmodi teneri permittant, niſi ſaltus, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi, vel feræ aliæ forſan eſſent, quo caſu hoc eis permittitur, dum tamen infra monaſteria, ſeu domos, quas inhabitant, aut eorum clauſuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem *ita text. eſt in clem. Ne in agro § porrò, de ſtat. monach. vbi gloſ. verb. perſonalem inquit,* quod religioſorum redditus, quandoq; conſiſtant in venationibus, ut cuniculorum in prouincia, & ferarum in Anglia. Et olim licuit religioſis tempore competenti, maximè deficiente familia in proprijs perſonis venationem capere, & vendere quod *per d. clem. Ne in agro § porro,* Clemens V. quo ad monachos & religioſos correxit, & poſthac fieri vetuit, Vrgens tamen neceſsitas ad venandum aſtringens religioſos excuſaret, *Henric. Boic. d. cap. 1.*
num. 2. & ſeq. de Cler. venat. Hoſt. in tit de cler. venat. num. 2. & ſeq. Ne- 51.
ceſsitas enim legem non habet. *c. ſicut de conſecrat. diſt. 1. cap. quod non eſt. de reg. iur. cap. 2. § fin. de obſeruat. ieiunior. & cap. quando, de conſuetud. cap. licet. de ferijs & cap. fin. eod. tit. L. Item quamuis. ff. com. diuid. gloſ. ibid. in verb. neceſſitatem. L. aliquando ff. de offic. proconſ. gloſ. in L. vnic. ff. de offic. Conſ. in verb. expedire.* Et generaliter quæ permittantur ex cauſa neceſsitatis tradit, *gloſ. in c. ſicut 17. diſt. gloſ. in c. diſcipulos, in verb. fame de conſecrat. diſt. 5. & gloſ. notab. in cap. quærelam in verb. neceſſitate de*
iureiur. & ibi Dd. Neceſsitas tamen non excuſat à delicto, *text in L.* 52.
palam §. nō eſt ignoſcendum ff. de ritu nuptiar. gloſ in cap. ſi quis, in verb. pœnitcat de furt. vbi text. an propter neceſsitatem liceat furari, *& text. in d. c. diſcipulos, vbi gloſ, notab in verb. fame. Couar. in cap. peccatum 2. part. § 1. num. 5. & ſeq. de reg. iur. in 6. Dd. in L. 2. §. cùm in eadē ff. ad L. Rhod. de iact. vbi Angel. notat.* an milites tempore belli ex neceſsitate comme-

ratum deprædari poſsint. *Canoniſt. in cap. 1. de Empt. & vendit.* Hinc
53. infertur, quod licet omnibus, ſiue ſint clerici, ſiue laici, venatio interdicta ſit tempore Quadrageſimæ & ieiuniorum, ſeu præcipuarum feſtiuitatum, *d. Cap. 1. & d. cap. fin. de ferijs.* quibus homines in Eccleſia conuenire debent, & orare *d. c. an putatis 86. diſt.* ſi tamen
54. neceſsitas famis urgeret, vel ſi feræ venirent vaſtare ſegetes, vel vineas, tunc enim quocunq; tempore etiam clericis & Monachis venari, & feras vaſtantes agros, expellere licet, *L. 3. C. de feriis. gloſ. in d. c. qui venatoribus 85. diſt. arg. c. ſi nulla 23. q. 8. Marian. Socin. ſen. d. cap. 1. num. 12. de cler. venat. Martin. Nauar. in Enchirid. confeſſar. cap 13. nu. 11.* cùm neceſsitas non habeat legem, *iuribus ſupra allegatis.*

55. Denique hoc loco non inutiliter quæritur, ſi fuerit contra aliquem clericum, vel alterum exceptio data, vel obiecta, quòd ſit venator, de qua venatione exceptio ſit intelligenda.

Reſpondeo, quòd in dubio intelligi debet de venatiõe, quæ ſit recreationis, non autem voluptatis cauſa, *Archid. in d. c. qui venatoribus, 86. diſt. Alexand. conſil. 72. num. 13. vol. 1. & conſil. 175. vol. 2. Sap. in*
56. *addit. ad Abb. d. cap. 1 de cler. venat. Summa Roſell. verb. venat.* Nam interpretatio in re dubia fieri debet in meliorem partem, *cap. eſtote, de reg. iur. & L. proximè. § ſed in re dubia. ff. de his quæ in teſtam. delent. L. ſi fuerit, §. fin. ff. de reb. dub. & L. ea quæ in partes, § in re dubia ff. de reg. iur.*

Ex capite ſecundo ſummaria.

1. *Quorundam principum & Dominorum temporalium inclementia in ſubditos propter venationes.*
2. *Venatio an per Principem prohiberi poßit, argumenta pro huius quæſtionis parte negatiua & num. 6. 8. 9. & 10.*
3. *Omnia animalia ſunt homini ſubiecta naturaliter.*
4. *Imperfectiora cedunt in vſum perfectiorum.*
5. *Inferiora per ſuperiora gubernantur.*
7. *Deus creauit omnia in vſum hominum.*
10. *In alieno fundo an venari & aucupari liceat.*
11. *An Dominus volentem ingredi fundum ſuum, cauſa venandi vel aucupandi, prohibere poßit.*

12. *An Dominus ingredientem fundum ſuum armata manu prohibere poßit.*
13. *Contra ingredientem Domino multo competit actio iniuriarum.*
14. *Venator, qui Domino non prohibente in fundum alienum ingreſſus eſt cauſa venandi vel aucupandi, an poßit poſtea expelli.*
15. *Venator an in fundo detineri poßit, vt reddat quod percepit.*
16. *Beſtia aliena reperta in prato vel agro ſuo, an & quando retineri poßit.*
17. *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium ius venandi pro regali habentium, & recognoſcentium.*
18. *Merum & mixtum imperium, & contra regalia, non inferunt neceſſario iura foreſti, ſeu bannum ſylueſtre. & vice verſa.*
19. *Ex ſeparatis nihil infertur.*
Conceſſo caſtro, villa, vel pago, cui adhæret ius Venandi, conceditur etiam ius venandi ibid.
21. *Quæſtionis principalis pars affirmatiua, nempè quod venatio per Principem prohiberi poßit, aſſeritur, & num. 22. 23. 24.*
22. *Ratio triplex, quare Princeps venationem prohiberi poßit.*
23. *Feræ, volucres & piſces, ſunt non ſolùm pro ornamento vniuerſi, ſed pro vtilitate hominum & num. 60.*
24. *Princeps poteſt loca communia proprio vſui dicare.*
25. *Princeps prohibere poteſt venationem in proprio ſuo loco, & num. 22.*
26. *Rationes quatuor, quare ſupremus Princeps, id eſt Imperator, venationem prohibuit, & num. 27. 28. 29. & 30.*
31. *Aliæ duæ rationes, quibus Principes, & Domini temporales, ius venandi contra ſubditos ſuos acquiſiuerunt, & num. 33. & 58.*
32. *Magnorum Dominorum preces, præcepta ſunt, non preces.*
34. *Quinque requiſita, vt inferior Principe venationem prohibere poßit, & num. 35. 36. 37. 38. & 39.*
40. *Non eſt par ratio in magnatibus, quanta eſt in principe, circa prohibitionem Venationis.*
41. *Feræ, volucres & piſces ſunt de iure gentium communes.*
42. *Libertas pauperis quæ ſit.*
43. *Ius naturale duplex eſt, poſitiuum, ſeu affirmatiuum, & negatiuum.*
44. *Ius naturale poſitiuum quod.*
45. *Ius naturale negatiuum quod.*
46. *Venatio eſt iuris naturalis negatiui.*

 47. Commu-

47. *Communia etiam iure naturæ, poſſunt per principem vni applicari.*
48. *Lege humana facta eſt rerum diſtinctio.*
49. *Rerum diuiſio, ſi iure gentium non fuiſſet introducta, quæ damna, ſeu incommoda fuiſſent ſecuta.*
50. *Lege naturali permiſſum, poteſt per legem humanam prohiberi.*
51. *Lege naturali prohibitum, non poteſt humana lege permitti.*
52. *Inferior à Principe, iuriſdictionem habens, venationem per legem prohibere non poteſt, ſed per edictum, non tamen poteſt perpetuò, ſed tantum ad tempus, niſi ius id per immemorialem præſcriptionem acquiſiuerit.*
35. *Principes venationes maximè in locis publicis prohibere poſſunt.*
54. *Saltus & nemora, in quibus feræ liberè vagantur, ſunt loca publica.*
55. *Principes & Domini terrarum venationes & aucupia maximè in proprijs ſyluis prohibere poſſunt.*
56. *Principes quando in priuatis prædijs venationes non poßint prohibere.*
57. *Cautela pro ſubditis, quibus à ſuis Dominis venatio prohibetur.*
58. *Dominus alicuius loci, an poßit præſcribere ius prohibendi venationem.*
59. *Venatio & aucupium, etſi promiſcuè omnibus eſſent licita, poſſunt tamen iuſtè certis temporibus à principibus interdici.*
61. *Prohiberi poteſt venatio, quæ fit cum inſtrumento Tonæ.*
62. *Prohiberi poteſt, ne quis cum ſclopo, ſeu arcubuſio aut bombarda aucupetur.*
63. *Prohiberi poteſt, ne quis piſcetur cum eſca.*
64. *Tempore prohibito Venans, an teneatur ad reſtitutionem captorum:*
65. *Ius venandi ſortitum eſt naturam feudi.*
66. *Imperator concedit ius venandi &c. Principibus, Comitibus, Baronibus, &c. in feudum non vt Regale, ſed vt ius acceſſorium Principatus, Comitatus, Baronatus ſeu Dominij, &c.*
67. *Ius venandi non amplius ſpectat ad Principatus, Comitatus, &c. niſi quantum eſt præſcriptum.*
68. *Modus ſeu exercitium iuris Venandi in duplicem foreſtam diſtingui poteſt.*
69. *Vrſi, apri & lupi an ſpectent ad altam ſeu ſummam foreſtam.*
70. *Qui habet ius venandi, poteſt ſyluam venatoriam ſuccißis lignis cingere.*
71. *Qui habet ius aucupandi, poteſt aream ſtruere.*
72. *Vno conceſſo, & reliqua conceſſa intelliguntur, ſine quibus illud commodè explicari non poteſt.*

73. *Venatio eſt exercitium nobile ac proprium & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium.*
74. *Adhortatio ad Principes, Comites, Barones & Nobiles.*
75. *Principes, Comites, Barones & Nobiles, quando & quomodo venari, aucupari & piſcari poßint.*

CAPVT SECVNDVM.

An Venatio ferarum, Principum, Comitum, Baronum & aliorum Dominorum merum & mixtum imperium, nec non reliqua regalia ex conceſsione Romanorum imperatoris, vel Regis habentium, propria ſit & an eandem priuatis ac ſubditis ſuis iuſtè prohibere poſsint.

QVandoquidem autem noſtris hiſce calamitoſis temporibus quibuſdam in locis Principes & Domini temporales ſubditos ſuos plus æquo venationibus grauẽt, illisq; feras beſtias ex proprijs eorum agris, ſtantibus & pendentibus adhuc fructibus abigere, & latratores moloſsos habere nõ permittant, ac inſuper in venantes, non ſolum n ipſorum Principum & Dominorum venatorijs ſyluis, ſed etiam proprijs ſyluis & fundis ſæuiant, ac pænis capitalibus animaduertant, ea potiſsimum ratione, quod venatio ipſorum Principum, Comitum & Baronum propria & peculiaris ſit, ac eius conſeruandæ gratia priuatis, & ſubditis ſuis prohibita, ſtatui hoc capite pulchram & celebrem illam quæſtionem tractare. 1.

An nempe venatio per Principem, id eſt Imperatorẽ, vel Regẽ, aut alium principem ſuperiorem non recognoſcentem, priuatis & ſubditis prohiberi poſsit. Ex cuius quæſtionis reſolutione patebit, an venatio ferarum, ſit principum, Comitum, Baronum, & Nobilium propria nec ne? 2.

Ad quam quæſtionem antequam reſpondeamus, præmittendum, quòd omnia animalia ſunt homini naturaliter ſubiecta, quod apparet ex tribus. Primò ex ipſo naturæ proceſsu, ſicut enim in ge- 3.

neratione rerum inteligitur quidam ordo, quo proceditur de perfecto ad imperfectum, nam natura eſt propter formam, imperfectior propter perfectiorem; ita etiam eſt in uſu rerum naturalium,
4. nam imperfectiora cedunt in uſum perfectiorum, plantæ enim utuntur terra, ad ſui nutrimentum, animalia vero plantis, & homines plantis & animalibus, unde naturaliter homo dominatur animalibus. Hinc ait *Ariſt. 1. Politic. cap. 5.* quò venatio ſylueſtrium animalium ſit iuſta, & naturalis, quia per eâ homo vendicat ſibi, quod eſt naturaliter ſuum.

5. Secundò apparet hoc ex ordine diuinæ prouidentiæ, quæ ſemper inferiora per ſuperiora gubernat. Vnde cum homo ſit ſuper cætera animalia, vtpote ad imaginem Dei factus, conuenienter eius gubernationi alia animalia ſubduntur.

Tertiò apparet ex proprietate hominis, & aliorum animalium, in alijs enim animalibus inuenitur ſecundùm æſtimationem naturalem, quædam participatio prudentiæ, ad aliquos particulares actus, in homine autem uniuerſalis prudentia, quæ eſt ratio omnium agibilium, omne autẽ quod eſt per participationem, ſubditur ei, quod eſt per eſſentiam, & uniuerſaliter: Vnde patet, quòd naturalis ſit ſubiectio aliorum animalium ad hominem, *S. Thom. 1. part. q. 96. art. 1.*

6. Ad propoſitam igitur quæſtionem reſpondẽdum videtur negatiuè, ſcilicet, Venationem per Principem prohiberi non poſſe. Pro hac ſententia negatiua faciunt & ſequentes rationes. Primò: Ea quæ ſunt iuris naturalis, Princeps tollere non poteſt, *§ ſed naturalia quidem, Inſtit de Iure nat. gent. & ciuil. text in princip. 5. diſtin. & cap. vlt. diſt. 6.* Atqui venatio eſt iuris naturalis, & iuſta, ut Paulò ante dicebamus. Ergo ea per Principem tolli nequit. Maior propoſitio patet, Minor verò argumentationis pars probatur præter ſupradicta,
7. primo ex iure naturali primæuo. Etenim Deus Opt. Max. creato homine, creauit omnia animalia in uſum & cibum hominis. *Geneſ. cap. 1. facit L. in pecudum. ff. de vſur.*

8. Secundò probatur ex iure naturali ſecundario, ſeu gentium, quod fundatum eſt ſuper iure naturali primæuo *L. 1. & 3. & L. quod in littore. ff. de acquir. rer. dom. § feræ Inſtit. de rer. diuiſ. L. 1. in prin. & L. 3. § Item feras ff. de acquir. poſſ.*

Ex quibus

Ex quibus manifeſtè colligitur, in his, quæ nullius ſunt, na- 9.
tura ipſa dominium acquiri per priorem occupantem, cuiuſmodi
ſunt feræ beſtiæ, volucres, piſces & his ſimilia animalia. Hoc ip-
ſum *Cicero lib. 3. de finib. docet, vbi inquit*, cumq; hæc omnia animalia
communia ipſa natura fecerit, planè licet per eandem naturæ legem
cuilibet primò capienti ea ſibi acquirere. *Idem lib. 1. de officiis inquit.*
Similisq; eſt priuatarum poſſeſsionum deſcriptio. Ex quo quia ſu-
um cuiusq; fit eorum, quæ natura fuerunt communia, quod cui-
que obtigit, id quiſq; teneat. *Hæc Cicero.* Atque hæc ſententia adeo 10.
vera cenſetur, ut de iure naturali, gentium & ciuili non ſolùm cui-
libet in fundo ſuo proprio liceat aucupari, venari & capere feras be-
ſtias, lepores & ceruos, ſed etiam in alieno, *d. § feræ, & d. L. 3. in prin.*
ff. de acquir rer. dom. Is tamen qui alienum fundum venandi vel au- 11.
cupandi gratia ingreditur, poteſt à Domino, ſi is præuiderit, pro-
hiberi, ne ingrediatur, *d. § feræ & d. L. 3. § 1. ff. de acquir. rer. dom. & L.*
Diuus. ff. de ſeruit. reſtit. prædior. vbi dicitur: Diuus Pius aucupibus ita
reſcripſit: Non eſt rationabile nolentibus dominis, vos in alienis
agris aucupari, *& gloß. ibid. dicit, idem in venatione:* Me enim inuito
non licet vicino ire per agrum meum. *L. per agrum C. de ſeruit. & aqua.*
Quin & Dominus armata manu ingredientem prohibere, & ei re- 12.
ſiſtere poteſt, *ſecundum gloß. in ſæpè d. L. 3. in verb. prohiberi, facit L. quem-*
admodum § 1. ibi, iure ſuo poſſe eum interdicere, *ff. ad L. Aquil.* Et con-
tra ingredientem domino inuito & prohibenti actio iniuriarum 13.
competit *ſecundùm gloß. in d. L. Diuus & in d. L. 3. per text. in L. iniuria-*
rum § fin. verſ. niſi quod ingredi ff. de iniurijs, Cyn. & Bart. L. 2. §. omnia ff.
de acquir. rer. dom.

Non tamen poteſt venator, qui domino non prohibente in 14.
fundum alienum cauſa venandi vel aucupandi ingreſſus eſt, poſtea
expelli, *d. § feræ inſtit. de rer. diuiſ. argumento ibi à contrario ſenſu ſumpto,*
quod in iure validum eſt, *L. 1. & ibi. Dd. ff. de offic. eius cui mand. eſt iuriſ-*
dict. L. conuenticula & ibi gloß. Dd. C. de Epiſc. & cler. cum ſimilib. Non
obſtat *d. L. quemadmodum §. 1. ff. ad L. Aquil.* Nam ad illam reſpon-
detur, quòd ibi nullo iure poſſum habere appenſum, vel ædifici-
um in alieno, hîc autem cauſa venandi intro alienum, *vt d. §. feræ.* Igi-
tur poſt ingreſſum domino ſciente & patiente, non poſſum prohi-
beri *ita Aretin. d. § feræ num. 1. Inſtit. de rer. diuiſ.*

15. Similiter venator adhuc in fundo retineri non poteſt, ut reddat, quod percepit, ſed dominus aget actione iniuriarum, ſi intrauit eo prohibēte, ſupra allegatis iuribus. Omnis enim venatio pertinet ad venatorē, cum id, quod ante nullius eſt, naturali ratione aucupante conceditur, *d. L. 1. & 3. & d. L. quod in littore ff. de acquir. rer. dom. & d. L. 3. §. Item feras ff. de acquir. poſſ. & d. §. feræ.* Vnde nulla violentia per dominum fundi fieri poteſt, ſed ſolùm actione iniuriarū contra venatorem agere poterit.
16. Hinc etiam eſt, quod ſi quis in agro vel prato ſuo reperiat beſtiam, ſeu animal alienum, non eſt illi licitum illud retinere, ſi dominum cognouerit, ſed more ciuili debet illud expellere, ſi autem dominum non cognoſceret, poſſet cauſa ſui iuris conſeruandi illud retinere, *L. quintus ff. ad L. Aquil. Bart. L. præter, § ſi dominus, ff. de dam. inſect. Port. §. ſingulorum, num. 23. Inſtit. de rer. diuiſ.*

17. Ex quibus infertur Principes inferiores, Comites, Barones & Nobiles errare, eo quòd ius venandi pro Regali habeant recognoſcantque, cùm inter Regalia nec recenſeatur, neq; ad ea pertineat, *vt patet ex Tit. Quæ ſint regalia, in vſib. feud. Tyraquell. de nobil. cap. 37. num. 150. & Dec. conſil. 197.*
18. Nam non ſequitur, habeo merum & mixtum imperium & cætera regalia: Ergo habeo etiam ius venandi, bonum ſylueſtre, ſeu iura foreſti, vulgo, Gejaydt Wildtbann vnd Forſtlicher Gerechtigkeit/vel Oberherꝛlkeit. Vnde quamuis Nobili, Baroni, vel Comiti ſit à Principe conceſſum caſtrum cum mero & mixto imperio & omni iuriſdictione, non tamen intelligitur ius venandi conceſſum, niſi expreſsè & in ſpecie ius venandi nominatum ſit, vel vice verſa, conceſſo iure venandi, merum & mixtum imperium, & iuriſdictio ſimplex conceſſa non præſumuntur.

19. Ratio eſt, Quia hæc diuerſa & ſeparata ſunt, ex ſeparatis autem nihil inferur, *L. ſi maritus, L. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibid. Salicet. num. 1. L. Papinianus ff. de minorib. 25. an. & L. fin. ff. de calumniat. & L. neq; natales C. de probat.* Conceſſo tamen caſtro, villa vel pago, cui adhæret ius venandi, conceditur quoque ius venandi. *Bart. in L. inter eos ff. de acquir rer. dom. per. L. traditio ff. eod. tit. Carol. Molinæ. in conſuetud pariſ. tit. 1. § 1. gloſ. 5. Couarr. cap. 1. prædict. quæſt. num. 10.* quia etſi loquantur de iuriſdictione, idem tamen eſt in iure venandi ex identitate rationis. Ratio eſt: Quia acceſſorium ſequitur

principale.

principale. Quòd autem ius venandi inter regalia non fuerit comprehenſum, ratio eſt: Quia ſummus Princeps, id eſt, Imperator, venationem omnibus hominibus iure naturæ & gentium, communem auferre non potuit. Hanc negatiuam opinionem tenent. 20.
Hoſt. Ioan. Andr. Cardin. & Anthon. in cap. non eſt, de Decimis, Dec. d. conſil. 197. & conſil. 271. Mattheus. de Afflict. in conſtitut. Neapolitan. lib. 3. rubr. 1. num. 9. Iacobin. d. S. Georg. in tract. de feud. verb. Et cum venationibus, num. 1. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. Rubr. 13. § 7. & plures alij relati à Couar. in cap. peccatum 2. part. § 8. num. 1. de reg. iur. in 6. Pro quibus etiam facere videtur *text. in cap. 1. § nemo retia, de pace tenend. & eius violatorib. in vſufeud.* Nam *in d* § nemo retia, ideo venatio eſt prohibita, quæ non fiat ad vrſos, lupos & apros capiendos ne publica pax violetur.

Verùm contraria ſententia, & quidem affirmatiua eſt de iure verior, quæ & communiori Doctorum calculo approbatur, nimirùm poſſe Principem ex varijs cauſis venationem iuſte prohibere. Hanc opinionem ex Iuriſconſultis tenent *Martin. Laudenſ. & Cardin. Alex. & reliqui Dd. in d. § nemo retia, Cardin. à Turre cremat. in c. qui venatoribus. 86. diſt. Rebuff. in L. vnic. C. de venat. ferar. lib. 11. Bertrand. conſil. 255. lib. 1. num. 8. Chaſſan. loco citato, Thom. Grammat. deciſ. 76. num. 9. Guilielm. Benedict. in cap. Raynutius, verb. & vxorem nomine Adelaſiam, num. 868. de teſtam. Gemin. in c. ius naturale, num. 11. diſt. 1. Faber § flumina, Inſtit. de rer. diuiſ. Roland. conſil 9. num 1. vol. 1. Georg. Natta conſil. 522. nu. 7. vol 3. & conſil. 904. num. 2. vol. 5. Boër. in conſuetud. Bituricenſ. tit. de conſuetud. prædior. § 5. Tiraquell. allegato cap. 37. num. 140. Couar. ſupra d. loco. & Mattheus. VVeſenbec. in paratit. ff. de acquir. rer. dom. num. 7. Quibus omnibus ſuffragatur gloſ. in d. c. qui venatoribus.* 21.

Ex Theologis eandem defendunt ſententiam, *Caiet. in tract. 17. quæſt. cap. 12. Ioan. à Medina de reſtitutione, quæſt. 12. & Dominic. Soto lib. 4. de Inſtit. & Iure. quæſt. 6. art. 4.* Huius ſententiæ cauſæ variæ à varijs adducuntur.

Nam Dominic. Soto *iam d. loco* tres potiſsimũ affert cauſas. Primò namq; dicit, quod etſi venationis locus ſit communis ciuitatis, aut oppidi, vetari licitè poſsit à Principe, & à Domino per viã gubernationis; nam feræ volucres, & piſces non ſolum ornamento ſunt & decori Reipublicæ, verum & neceſsitati ſeruiũt, ob idq; non eſt 22. 23.

vulgi temeritati venatio committenda, ſed debet ordine ac lege fieri, ne diſpereat.

24. Secundò, quia Princeps etiam communia loca Reipubl. poteſt alicui proprio vſui dicare, neq; ad hoc, ut quidam putant, requiritur conſenſus populi, iuſtum quippe eſt, ut pro ſua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam. Præterea quoniam apros ac ceruos, & id genus beſtias non condecet à plebeis venatu impeti, ſed ut reſeruentur ingenuis, qui præliorum ſimulachra aduerſus eas meditentur.

25. Tertia ratio eſt: Quia prohiberi poteſt venatio, nempe quia eſt in loco non communi oppidi, ſed proprio ipſius domini, quo ſuam cuſtodit venationem, nam ſi poteſt fundi dominus particularis prohibere, ne quis venationis gratia illum ingrediatur, multò magis Princeps. *d. §. feræ. verſic. plane, Inſtit. de rer. diuiſ.* Ibi, planè qui alienum fundum ingreditur venandi, aut aucupandi gratia, poteſt à Domino, ſi is præuiderit, prohiberi, ne ingrediatur. *ita Sotus d. loco.*

26. Iuſtæ autem cauſæ (quibus ſupremus Princeps, id eſt Imperator, venationem prohibuit) inter cæteras eſſe poſſunt, & quatuor hæ ſequentes, quas enumerat VVeſenbec. ſupra citato loco.

27. Primò cura ſeruandarum ſpecierum in animantibus. Feræ enim animantes in ſuo genere ſunt rariores, quàm cicures, Deo nimirum ita prouidente, ne nimia multitudine ferarum aut communitas humanæ vitæ, aut agriculatio inueſtaretur, & damnum faceret, ideo facilè tota ſpecies, ſaltē in aliqua regione deuaſtari poſſet, ſi cuilibet permiſſa eſſet venatio.

28. Secundo hæc ipſa permiſsio venandi auocaret homines ab agricultura, & vita ruſtica, à quo agricolas & ruſticos non abduci publicè utile eſt. *Auth. agriculatores C. quæ res pig. & L. 2. ff. de ferijs* & hanc rationem videtur innuere *text. in d. cap. 1. §. ſi quis ruſticus, de pace tenend. & eius violatorib. in vſib. feud.* qui diſertè in prohibitione ruſticorum mentionem facit.

29. Tertiò, quia venatio ferarum præcipuè maiorum, ſine armis & tormentis exerceri non poteſt, uſus autem armorum quotidianus, multis ex cauſis interdictus eſt, præſertim agricolis *tot. tit. in Auth. vt armor. vſus, & d. §. ſi quis ruſticus.* qui tamen cum ſyluas & rura inhabitent, & incolant, ad venationem maximè ſunt oppor-

tuni. Ex

tuni. Ex quo inferri poteſt, non eſſe licitum venari cum armis, niſi ad animalia periculoſa, ut in venatione leonum, vrſorum, luporum & ſimilium, *Dd. in d. §. nemo retia de pace tenend. Cepol. tract. de ſeruit. ruſt. præd. cap. 21. tit de aucupat. num. 10.*

Quartò, quia ad pacem & tranquillitatem tuendam publicè intereſt, non eſſe omnibus commune ius venandi. Etenim ut reliquarum rerum communio parit diſcordiam, *L. cùm pater, §. dulciſſimis fratribus. ff. de legat. 2. gloſſ. in c. 1. diſt. 71.* ita res procul dubio multis litibus & certaminibus, atq; etiam cædibus occaſionem daret, ſi promiſcuè venari eſſet conceſſum. 30.

His de cauſis exiſtimat *VVeſenbec:* Impetatorem Fridericum, motum, cur, cùm iure ciuili hæc venationum iura fuerint communia, ea putauerit ſubditis, præſertim ruſticis, adimenda. *d. loco d. §. nemo retia.* Et hæ cauſæ valde probabiles videntur.

His cauſis accedit etiam ſubditorũ voluntas & cōſenſus. Nam ij in gratiam, honorem & recreationem ſuorum Principum & Dominorum iuri venandi in proprijs præſertim fundis ſponte & libere ceſſerunt, illudq; in Principes, & Dominos ſuos tranſtulerunt. Vnde Principes & Domini temporales ex huiuſmodi ceſsione à ſuis ſubditis ſibi facta ſoli ius venandi acquiſiuerunt. Deinde etſi ſubditorum voluntas & conſenſus expreſſus non interuenerit, & multò minus ceſsio ſponte & liberè facta fuerit, eo quòd fortè per metum & vim à venationibus fuerint deterriti, vel Dominis ceſſionem venationum petentibus denegare ex metu auſi non fuerint, cùm, ut dici ſolet, magnorum Dominorum preces, ſint præcepta, *gloſſ. in L. verb. quemadmodum, ff. quod iuſſu:* Vnde illud vulgatum. 31. 32.

Eſtq; rogare Ducum ſpecies violenta iubendi.

Quia tamen ſubditi longa patientia, & taciturnitate prohibitioni venationum acquieuerunt, & eidem non contradixerunt, ex hac ipſa patientia & tacito conſenſu, Principes & reliqui Domini terrarum ius venandi præſcripſerunt, ita ut ſubditi facultatem ſeſe opponendi, & de iniuria quæritandi amplius, non habeant. Etenim hæc præſcriptio utpote immemorialis, & aliquot iam ſæculorum decurſu atq; uſu roborata, inſtar eſt priuilegij, & peræquè munit ius Principum, atque lex ſeu conſuetudo, *L. 1. & 2. & L.* 33.

per agrum c. de ſeruit. & aqua. L. *hoc iure vtimur, §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſtiu. cap. ſuper quibuſdam § præterea, extra de verb. ſignific.* Vnde quòd traditur à Doctoribus, iniuriam fieri ſubditis, prohibitione venationis, id ſecundùm ius gentium & ciuile vetus rectè dicitur, ſecundùm verò ius nouum & conſuetudinem, & reſpectu præſcriptionis non rectè. *VVeſenbec. d. loco:*

Cæterum, ut inferior ſummo principe, id eſt Imperatore, vel Rege, ut Dux, Marchio, Comes, vel etiam Baro, venationem
34. atque piſcationem iuſtè prohibere poſsit: Quinq; neceſſariò re-
35. quiruntur. Primum authoritas Imperatoria ſeu Regia iuſta, conſenſus liber à metu, aut præſcriptio canonica citra vim & metum
36. introducta. Secundum, ut occaſione ferarum, extra loca prohibita, non procurantes dolis eas è prohibito loco abigi, ut extra illum, eas capiant: aliàs enim punire poſſet, *arg. cap. ex tenore de*
37. *reſcript.* L. *itaq; fallo. ff. de furt.* Tertium, ut prohibeat in ſuis pro-
38. prijs prædijs, quamuis ſufficiat dominos aliorum ſua ſponte in id conſentire, *arg. cap. ſcienti, de reg. iur. lib. 6.* Quartum, ut reſtituat omne damnum, quo feræ aliena prædia afficiunt, quorum Domini eiusmodi damnum non conſentiunt, quamuis in aliorum
39. damnum conſentiant. Quintum ut caueat prohibens, ne ſubditi timentes eum, & miniſtros eius, fugienteſque odium, ac indignationem, & minas eorum, quia eis ſæpè opus habent, ea petere non audeant, quæ peterent ab alijs ſibi paribus, eiuſmodi namque metus, etiam ſe alioqui non foret omnino iuſtus, inducit reſtituendi neceſsitatem, *ita Martin. ab Azpilcuita. Nauarr. in Enchirid. confeſſar. cap. 17. num. 120. & 121.* Et quanquam Princeps ex iuſtis cauſis ſupra relatis prohibere poſsit venationem, non tamen eſt eadem ratio in
40. magnatibus (ut comitibus, Baronibus &c.) ad cuſtodiendum ſui gratia vetandumq; venationem, quanta in Principe, etiam ſi is cum ſuis iuribus ea fuerit ipſis largitus. Nam Rex poteſt exempli gratia in toto Regno decem aut duodecim loca ſibi reſeruare: & forſan non poſſet bis aut ter centum. Si autem magnatum ſinguli in ſuis oppidis aut territorijs plura haberent loca cuſtodita, graua-
41. men Regno fieret intolerabilius. Sunt enim feræ, aues, & piſces de iure gentium communes, uti ſupra etiam diximus, & ideo non nimium populus eſt à venatione cohibendus, quandoquidem li-

bertatem habeat etiam illo modo, tum animum recreandi: tum & quæritandi cibum, *ita Dom. Soto ſupra citato loco.*

Verùm hoc malè ſeruant Principes, Comites & Barones noſtri temporis, ipſi enim ſoli venari volunt, & nemo eſt, qui eorum facta dijudicet. Proinde non iniuria cum iuuenali Aquinate Satyra tertia exclamare licet, Libertas pauperis hæc eſt: 42.

Pulſatus rogat & pugnis concuſſus adorat:
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti:

Quod tamen abſque iniuria & contemptu Principum, Comitum, & Baronum ſcriptũ, & remota præſcriptione legitima, vel ceſsione iuris venandi (*de quibus ſupra num. 31. & 35. dixi.*) intellectum volo. Sequitur nunc, ut reſpondeamus argumentis pro opinione negatiua ſupra adductis.

Reſpondetur igitur ad primum argumentum, Ius naturale eſſe duplex, unum poſitiuum, ſeu affirmatiuum, alterum negatiuum. Poſitiuum eſt, quod aliquid poſitiuè præcipit, vel prohibet. Ius naturale negatiuum eſt, quod nihil de re aliqua ſtatuit, nec præcipiendo, nec prohibendo, ſed id potius omiſit diſpoſitioni legis humanæ. Ius naturale poſitiuum eſt immutabile, non ſic ius naturale negatiuum. Vnde quod obiectum eſt in propoſitione maiori, nimirùm, quòd ea, quæ ſunt iuris naturalis, Princeps tollere non poſsit, eo quòd ius naturale ſit immutabile, intelligi debet de iure naturali poſitiuo, non de iure naturali negatiuo. *S. Thom. 12. quæſt. 94. art. 5. præpoſit. in c. ius gentium 1. diſt. num. 9. Martin. ab Azplicuata in cap. ita quorundam, de Iudæis, Couarr. cap. peccatum 2. part. §. 11. num. 3.* 43. 44. 45.

Venatio verò eſt iuris naturalis negatiui. Nam feræ, volucres, & cætera animalia iure naturæ non ſunt communia poſitiuè, & affirmatiuè, quia omnium propria ſint communis domini cauſa, ſed negatiuè: quia nullius ſint & iure naturali nulli ſint applicatæ. *S. Thom. d. art. 5. & Caiet. d. tract. 17. quæſt. cap. 12.* Ideò lex humana poteſt ea uni potius, quàm alteri, ex cauſa concedere. Vnde licet iure naturæ omnia ſint re ipſa communia, nihilominus tamen poſſunt à Principibus, qui eorum, quæ in nullius bonis ſunt, diſpenſationem habent, quædam priuatis ita concedi, ut in poſterum ea priuata, non communia ſint, *§. ſingulorum, Inſtit. de rer. diuiſ. d. L. 1. ff. de acquir. rer. dom. etiam abſq; corporali apprehenſione.* Ad hæc facit, quòd ſi- 46. 47.

cut occu-

cut occupatio rerum, quæ nullius ſunt priuatim, iure naturali efficit illud, quod prius commune erat, proprium ipſius occupantis, L. 1. *ff. de acquir. poſ.* ita ipſe Princeps poterit, quæ communia prius erant, nulliusque in bonis habebantur, in priuatum iure dominij transferre. Iure ſiquidem naturali omnia fuêre ab initio communia, & tamen humana lege facta eſt rerum diſtinctio inter priuatos, poſt quam diſtinctionem non licet cuiquam occupare dictam rem, & alicui priuato lege humana addictam, ut docte docet *Conrad. Sumenhart. tract. de contractib. quæſt. 10. & ſeq. Quod & quæſt. 9. concluſ. 2. ele-*
49. *ganter tradit.* Quòd ſi rerum diuiſio iure gentium non fuiſſet introducta, quatuor damna ſeu incommoda atque mala fuiſſent conſecuta. Primum, terræ manſiſſent incultæ, & fuiſſent redactæ in ſolitudinem. Secundum, via fuiſſet aperta fraudibus & malitijs. Tertium, boni ſemper habuiſſent peius, & mali melius. Quartum nunquam fuiſſet pax habita inter homines, *Ariſt. 2. polit.* ubi apertè dicit, diuiſionem rerum, naturæ conſentaneam eſſe. Quibus accedit, quòd lex humana, vel Princeps facere poteſt, ut dominium rei priuatæ, quæ dominum habet, abſque traditione transferatur in alterum ipſius domini conſenſu, qui exigitur ad tollendam iniuriam L. *fin.* C. *de ſacro ſanct.* Eccleſ. *L. raptores* C. *de Epiſc. & cler. notatur. in* L. *traditionibus* C. *de pact.* Ergo earum rerum, quæ nullius ſunt, & principis diſpenſationi ſubiacent, poterit Princeps dominium abſq; apprehenſione corporali, in priuatũ transferre. Ex quibus tandem infertur, Principem poſſe harum rerum, quæ communes ſunt, ex cauſa occupationem priuatis interdicere, & ſic venationem iure naturali omnibus permiſſam, ex varijs cauſis prohibere, uti allegati Dd. ſupra, pro hac ſententia afferunt, & præter eos ita pulchrè *Couarr. d. §. 8. num. 1.*

50. Neque enim valet argumentatio: Hoc eſt iure naturali permiſſum: Ergò per legem humanam prohiberi non poteſt, cùm multa ſint iure naturæ licita, quæ pſpecta Reipubl. utilitate, & iuxta æquiſsimum communitatis regimen, per legem humanam pro-
51. hiberi poſſunt. At benè procedit argumentum hoc: Illud eſt iure naturæ prohibitum: Ergo lege humana permitti non poteſt, Princeps ergò poteſtatem habens legis condendæ, venationem prohi-
52. bere poterit ex varijs cauſis. Inferior autẽ à Principe Iuriſdictionem

habens, idem agere poterit ad tempus aliquod ex cauſa iuſtiſsima, non quidem per legem, quam ſtatuere non valet, ſed per edictum; perpetuò verò non poteſt Princeps, qui ſuperiorem habet, prohibere venationem, niſi ius id per immemorialem præſcriptionem legitimè acquiſiuerit. Quæ quidem præſcriptio cautè eſt recipienda, & ſeruanda in iudicio exteriori, item & in cōſcientiæ foro præſertim ſi ea initium à tyrannide acceperit. *ita Couarr. d. §. 8. num. 1.*

Et hæc prohibitio venationis à Principe facta maximè procedit in locis publicis. Nam etiamſi ceſſaret præſcriptio, cuius ſupra mentionem fecimus, tamen in locis publicis Principes venationem prohibere poſſent, præſertim ex iuſta cauſa, neque poſſent videri ſubditis iniuriam facere, cum iure à legibus ſibi conceſſo uterentur L. 3. *ff. de fluminib.* L. *ſeruitutes*, §. *in publico*, *ff. de ſeruit.* L. *nullus ff. de reg. iur.* & L. *iniuriarum* §. 5. *ff. de iniur.* L. 3. §. *ſi non ff. de lib. hom. exhib.* 53.

Nam ſaltus & nemora in quibus feræ liberè vagantur, ſunt loca publica, ideò recepto quodam iure ſuperioritatis, ut reliqua iura publica, ita etiam publica ad ſe Principes tranſtulerunt. L. *quod littora.* 3. *ff. ne quid in loco public.* L. *de vocatio* 9. *ff. ad* L. *Rhod.* & L. 2. *vbi Bald. C. de quod præſcript.* 54.

Deinde venatiōes & aucupia prohibere poſſunt Principes nec non cæteri Domini terrarum in ſuis proprijs ſyluis, quòd probatur *d.* §. *feræ. Inſtit. de rer. diuiſ.* & *d.* L. 3. *ff. de acquir. rer. dom. vbi gloß. verb. prohiberi*, inquit, Quòd licet principaliter prohiberi non poſsit quis occupare id, quod nullius eſt, attamen per conſequentiam hoc fieri poteſt, cùm enim prohibetur ingredi, prohibetur & capere. 55.

Si verò in priuatis prædijs Principes venationes prohiberent, aut alicui tertio ius venandi priuilegio præſcriptione, aut alio iuſto titulo acquiſitum auferrent, eo caſu locum habet communis Doctorum theorica, qua dicunt, Principes ſubditis ſuis prohibendo venationem facere iniuriam & violentiam, *tradunt Hoſt. in d. cap. non eſt, de Decimis*, & *ibi Anthon. de Butr. per d.* L. *iniuriarum*, §. *vlt. in verb. piſcari & aucupari ff. de iniur. Schurff. conſil.* 1. *num.* 12. *Chaßan. in conſuetud. Burg. Rubr.* 13. §. *num.* 3. & 4. Nam hoc caſu non ius in loco publico priuatis interdicerent, ſed ius priuatum illis bono titulo quæſitum auferrent, quòd fieri non debet L. 2. & *ibi Dd. C. de precib. Imperat. offer. Dd. in* L. 2. & *vlt. C. ſi contra ius vel vtil. public.* L. 2. §. *ſi quis à* 56.

Principe ff. ne quid in loco publ. L. meminerint C. vnde vi. Clem. paſtoralis, de re iudic. tradunt Dd. in L. digna. vox C. de legib.

57. Hinc Dd. cautelam ſubditis, quibus à ſuis Dominis venatio prohibetur, tradunt, ut quam primùm notitiam edicti ſeu proclamatis habuerint, illi contradicant, ab eoque appellent. Quod ſi ſubditi non contradicant, & propter huiuſmodi edicta & proclamata à venando deſiſtant, Dominus terræ conſtituitur in quaſi poſ-
58. ſeſsione prohibendi, & ſi per longum tempus ſubditi acquieſcant, dominus præſcribit ius prohibendi, *per not. in d. L. 1. & 2. C. de ſeruit. & aqua. & per gloß. & Dd. in L. qui luminibus offic. de ſeruit. vrban. prædior. Iacob. de S. Georgio d. tract. de feud. verb. Et cum venationibus, num. 2.* Quæ maximè procedunt, quando Dominus prohibet, ne ſubditi venentur in ſuis proprijs fundis. Nam in alienis fundis & ſyluis ipſius Domini venationes & aucupia prohiberi poſſe *ſupra num. 25. & 55. dictum eſt.* Quia verò priuati & ſubditi ferè ubiq; locorum, vel vltrò & ſua ſponte iuri venandi etiam in priuatis & propriis prædijs, in gratiam & honorem ſuorum principum ceſſerunt, vel prohibitioni venationum longa patientia acquieuerunt, Principes ius venandi etiam in priuatis & proprijs ſubbitorum prædijs præſcripſerunt, quod etſi (remota ceſsione) initio fortè fuerit iniurium, *d. L. fin. §. fin. ff. de iniur. Schurff. d. conſil. 1. num. 12. & Chaſſan. in conſuetud. Burg. allegato loco.* Attamen cum in hac prohibitione priuati fundorum domini acquieuerint, vel ſola iam præſcriptione ab eiuſmodi iure etiam in fundis proprijs excluduntur.

59. Sed & eo caſu, ubi ſubditis promiſcuè eſſent permiſſa venatio, & aucupium, attamen iuſtè certis temporibus hæc interdici à Principibus, & Dominis terrarum poſſunt, ne vaſtentur ſpecies, præſertim cum pariunt, oua ponunt, fætum nutriunt, vel tempore niuis, aut ne his, vel illis inſtrumentis, aut canibus cubantibus (quos Galli chiens canchans, Germani Schlieffhundt nuncupant) vena-
60. tus fiat, aut ne certis artibus venandi quis vtatur: Nam huiuſmodi prohibitiones in populi utilitatem vergunt, cùm feræ, volucres, & piſces non ſolùm ſint pro ornamento vniuerſi, ſed etiam pro utilitate hominum. *Martin. Nauarr. in Enchirid. confeſſar. cap. 17. num. 214. & Bartholomæ. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. d. Rubr. 13. & d. §. 9. num. 3.*
61. Vbi ſcribit, poſſe per Principes interdici venationem, quæ fit cum

inſtrumento Tonæ, quia eo plures extinguuntur & capiuntur feræ, atque inde ſequitur animalium ſylueſtrium & ferarum innumera extinctio, quæ Reipubl. incommoda eſt.

Similiter prohiberi poteſt, ne quis cum ſclopo aucupetur, cum propter tonitrua arcubuſiorum, ſeu bombardarum fugentur & terreantur aues & feræ. Aucupium tamen non æquè priuatis interdictum eſt, atque venatio, quia fit ſine armis, minoreque cum tumultu atq; turba, poteſt tamen à Dominis certis temporibus, ne vaſtentur ſpecies, interdici, *Chaſſan. d. loco.* Item prohiberi poteſt, ne quis piſcetur cum eſca, qua occiduntur piſces in magna quantitate. Qui tamen talium prohibitionum tempore venantur, non tenentur ad reſtitutionem auium & ferarum, quas aucupio vel venatione acquiſierint, aut cæperint, *gloß. recepta in c. fraternitas* 12. *q.* 2. *Ioan. á Medin. de reſtit. d. quæſt.* 12. quem ſequuntur *Couarr. d. §.* 8. *num.* 5. *verſic. Secundò hinc. & Nauarr. citato loco.* 62. 63. 64.

Et quamquàm ius venandi inter Regalia non contineatur, uti patet *ex d. tit. Quæ ſint Regalia in vſib. feud.* attamen, quia Duces, Principes, Comites & Barones ius venandi, quo ad Dominium & proprietatem ſuis Ducatibus, Principatibus, Comitatibus, Dominijs, & Ditionibus, præſcriptione acquiſiuerunt, ſortitum eſt ius venandi naturam feudi. Nam acceſſorium ſequitur naturã ſui principalis. *L. cum principalis ff. de reg. iur. & cap. acceſſorium de reg. iur. lib.* 6. 65.

Hinc Romanorum Imperator ius venandi & bannum ſylueſtre, ſeu iura foreſti, vulgo Gejaydt/ Forſt/ oder Wildtbann/ Wäld/ Hölßer/ Büſcher/ Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, & reliquis perſonis nobilibus de generaliſsima totius Germaniæ conſuetudine, concedit in feudum, non ut Regale, ſed ut ius acceſſorium Principatus, Ducatus, Marchionatus, Comitatus & Baronatus ſeu Dominij, ita tamen, ut per huiuſmodi conceſſionem ijs, qui in uſu, exercitio, & quaſi poſſeſsione iuris venandi longo vel longiſsimo tempore ſunt, nullum fiat præiudicium. Non enim præſumitur, quòd ij iuri venandi, de naturali & gentium iure ſibi licito, ceſſerint, illudque abs ſe abdicârint: Vnde illis ab Imperatore & reliquis Principibus ius auferri nequit. Ratio horũ eſt: Quia ius venãdi ſeu ius foreſti nõ amplius ſpectat, ad Principatus, Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, niſi quãtũ eſt præſcriptũ. 66. 67.

At nõ amplius eſt præſcriptũ, niſi quantũ eſt poſſeſſum, L. 1. §. *ſi quis hoc interdicto ff. de itiner. actuq; priuat. cap. auditis, cap cùm olim, de præſcript. cap. cum tua, de Decimis, & cap. cùm venerabilis, de religioſ. domib.* Inde etiam eſt, quòd in aliquibus S. R. I. Ducatibus & Principatibus Prælatis, Eccleſijs, & Nobilibus tanquam Statibus ſubditis Ducum & Principum vulgo Landtſäſſen/ nec non in aliquibus præcipuis Ciuitatibus, Patritijs ex antiqua conſuetudine, uſu & priuilegio ius venandi capras & capreolos, apros, vrſos, vulpes, lepores, perdices & aues competat.

In multis enim Germaniæ partibus ius venandi pluribus in eadem ſylua, ac eodem ſaltu, diuerſis tamen reſpectibus, competit, uni ius venandi maiores feras, Groß/ Grob/ Rott oder Schwartzweldt/ oder hochwiltpreth. Alteri minores, Füchs/ Haſen/ Rephüner/ vnnd andere Vögel. Vnde non incommodè modus ſeu exer-
68. citium iuris venandi moribus Germanorum dupliciter diuidi, & in duplicem foreſtam diſtingui poteſt, altam nimirum ſeu ſummam, vulgo Hoch oder Oberforſtliche Oberkeit/ Herrligkeit oder Gerechtigkeit/ Großweydwerck/ & ſimplicem ſeu minorem foreſtam. vulgo, Minder oder Niderforſtliche Gerechtigkeit/ oder klein Waydwerck. Et quilibet intra præſcriptos iuris foreſtæ vel foreſti fines ſe continere debet, *per text. in L. ſi mater, §. ſi quis iter ff. de Except. rei iudic. Andr. Gail de pignorationib. obſeruat 24. num. 7.*

Et liet venatio, quæ fit ad Vrſos, apros & lupos permiſſa ſit ruſticis, & agricolis, *per text. in d. cap. 1. §. nemo retia de pace tenend. in vſib.*
69. *feud.* Attamen in quibuſdam Germaniæ partibus, hæc illis, quo ad apros interdicitur, vnnd werden die wilde Schwein/ nach teutſchem gebrauch/ in die hocheforſtliche Oberkeit gezogen. Aut illis hæc venatio ea conditione permittitur, ut apros captos & occiſos Dominis ſtatim tradant ſeu tranſmittant.

70. Notandum hic eſt, quòd is, qui habet ius venandi, poſſit ſyluam venatoriam ſucciſis lignis cingere in capturã ferarum, *per text. in*
71. *L. in lege, ff. locati,* ubi I. C. cingere ſyluã dicit vulgo Hagen. Pari ratione licet in capturã auium ſtruere & præparare aream, vulgo ein Vo-
72. gelhärdt machen: Vno enim conceſſo & reliqua conceſſa intelliguntur, ſine quibus illud cõmodè explicari nõ poteſt *L. 3. §. qui habet ff. de ſeruit. ruſtic. prædior. L. 1 §. 1 ff ſi vſuſfruct. pet. & L 2. ff. de iuriſdict. om. iudic.*

Et quoniam Venatio eſt exercitium nobile & Regibus, Principibus, & nobilibus viris maximè conueniens, cum ſit rei bellicæ comes, & rerum bellicarum meditatio, iiſque ius venandi præſcriptione immemoriali, & aliquot ſæculorum decurſu & uſu roborata contra ſubditos acquiſierint, conſequitur ius venandi eſſe propriũ & peculiare Regum, Principum, Comitũ, Baronum & Nobilium. 73.

Hic tamen monendi ſunt Principes, Comites, Barones, cæterique Nobiles, ne præ nimio venandi ſtudio aliarum rerum & publicarum & priuatarum obliuiſcantur, neque immoderatos venationum ſumptus faciant, Nam *Cicero lib. 2. de offic.* prodigos eos vocat, qui venationum apparatu, pecunias profundunt. Et *Paris. de put. tract. de ſyndicat. cap. 1.* inceſsit inquit Principes, qui omnem operam, curamq; in venationibus reponunt, notaq; eſt fabula Actionis, venationis omniũ hominum ſtudioſsimi, qui in ceruum mutatus, à ſuis canibus dilaniatus eſt, quòd nõ ob aliud finxiſſe Poëtas nonnullis placet, quàm quòd omnia bona ſua in canes & venationum in ſumpſerat. Hinc vulgo dici ſolet. 74.

Wer ſich dem Jagen gar ergeit/
Wird gleich den Thieren mit der zeit.

Deindè hi curare debent, ut debito tempore, citra agrorum alienorum populationem operam dent venationi, aucupio & piſcationi, (nam ſi quod damnum meſsibus ac ſegetibus dederint, & intulerint, illud reſarcire ac reſtituere tenentur, ut nos dicemus ſuo loco) neque in eis operam ſuam præſtent ſeu locent pro certa mercede nam tunc inter ſeruilia officia connumerarentur. *Andreas Tyraquell. d. tract. de nobilit. cap. 37. num. 149.* 75.

Ex capite tertio ſummaria.

1. *Venantes in aliena ſylua an furtum committant.*
2. *Earum rerum, quæ in nullius ſunt dominio furtum non committitur.*
3. *Leges prohibentes venationem, non prohibent acquiſitionem ipſam ferarum, ſed tantum vſum venationis ex iuſta cauſa.*
4. *Feræ fundo non cohærent, vnde dominus fundi, dominium ferarũ non habet.*
5. *In rebus incorporalibus furtum non committitur.*
6. *Fur tenetur ad reſtitutionem rei furtiuæ.*

7. *Qui duobus diuerſas res debet, nõ liberatur ſoluendo vni, quod ei debet, &c.*
8. *Venantes & capientes feras beſtias in alienis ſyluis, non tenentur in foro conſcientiæ, & animæ iudicio ad reſtitutionem captarum ferarum.*
9. *Venator ingrediens fundum, domino prohibente, an acquirat ſibi feras, quas acceperit, & num. 10.*
11. *Capta per venationem à Iudice prohibitam, an ſint in animæ iudicio reſtituenda & num. 19. 20. & 21.*
12. *Clerici an teneantur reſtituere, quod ceperint in venatione ſibi prohibita.*
13. *Laici venantes in die feſto, an teneantur ad reſtitutionem captorum.*
14. *Capta in Venatione cum certis inſtrumentis prohibitis, an ſint reſtituenda.*
15. *Fructus agri, ſi conſiſtant in venatione, an nihilominus, capta ſint reſtituenda.*
16. *Venans in loco alteri præſcriptione acquiſito, an teneatur ad reſtitutionem.*
17. *Venans in loco priuilegiato, an capta reſtituere teneatur.*
18. *Venans in locis publicis, an teneatur ad reſtitutionem captorum.*
22. *Auium tria ſunt genera.*
23. *Columbarium quando conſtrui poßit, vel non.*

CAPVT TERTIVM.

Venantes in alienis ſyluis & ſaltibus, an furtum committant, & an & quando ad reſtitutionem obligentur.

1. ELegans eſt quæſtio, an in alienis ſyluis & ſaltibus venantes, vel, quòd in idem recidit, an ſubditi contra Dominorum prohibitionem venantes, furtum committant, & per conſequens, an teneantur ad reſtitutionem. Ad hanc quæſtionem reſpondeo negatiuè, nempe, ita venantes furtum non committere. Probatur hæc reſponſio ſequentibus rationibus.

Primo, earum rerum, quæ in nullius ſunt dominio, furtum
2. non committitur: Atqui feræ beſtiæ in ſyluis errantes & hinc inde vagantes in nullius ſunt dominio, ſed communes ſunt, & primò capienti iure naturali acquiruntur *L. 1. & L. 3. & L. quod in littore ff. de*

acquir. rer.

acquir. rer. dom. §. feræ inſtit. de rer. diuiſ. L. 1. in prin. & L. 3. §. Item feras ff. de acquir. poſ. Ergo venantes & capientes feras in aliena ſylua furtum non cōmittunt. Deinde leges prohibentes venationem non prohibent acquiſitionem ipſam ferarum, ſed tantum uſum venationis ex iuſta cauſa. Nam ut ante prohibitionem ferębeſtię nullius erant, ita & poſt nullius ſunt, idcirco capientis efficiuntur, nec prohibitio domini eum effectum operatur, quòd ea animalia, vel Ipſius efficiantur, priuſquàm capiantur, vel poſtquàm eo prohibente fuerunt per alium capta, in ipſius domini non capientis dominium tranſeant, *Couarr. cap. peccatum 2. part. §. 8. num. 2. & 9. verſic. quinto. de reg. iur. in. 6.* 3.

Igitur venantes in aliena ſylua etiam contra prohibitionem, furtum non committunt. Feræ enim fundo non cohærent, nec in illo continentur, nec ex eo naſcuntur, unde eæ non pertinent ad dominum fundi, iure dominij, cùm ipſe in ijs, quæ nullius ſunt, & iure naturali communia cenſeantur, non plus iuris habeat, quàm quivis alius. Multo minus dici poteſt, iuris venandi fieri furtum, cum in rebus & iuribus incorporalibus furtum non committatur. Ratio eſt: Quia incorporales res, ut iura & ſeruitutes attrectari nequeunt, *L. ſeruus §. incorporales, ff. de acquir. rer. dom. §. incorporales, Inſtit. de reb. corporalib. & incorporalib. §. quòd autem Inſtit. de vſucap. gloſ. in §. furtum in verb. rei Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc.* Quamquàm quis in quaſi poſſeſsione rerum, & iurium incorporalium turbari poſsit: Quo caſu competit turbato contra turbatorem interdictum uti poſsidetis, de quo ſuo loco agemus. 4. 5.

Præterea, omnis fur præter cæteras pænas, quas incurrit, tenetur etiam ad reſtitutionem rei furto ablatæ, peccatum enim non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum, *cap. peccatum, & ibi gloſ. & Dd. de reg. iur. in 6.* Nam fur alijq; rei etiam puniti publica pæna, reſtituere tenentur damna. Lex enim naturalis & diuina obligat eos ad reſtitutionem damni, parti læſæ, antequàm à Iudice puniantur, punitio autem, quæ in uindictam publicam irrogatur, eſt compenſatio iniuriæ Reipublicæ illatæ, *L. Ita vulneratus ff. ad L. Aquil. & cap. vt famæ, de ſent. excom.* quæ non liberat à debito, quo parti obſtringitur. 6.

Cùm, qui duobus diuerſas res debet, non liberetur ſoluendo uni, quod ei debet, nec ſoluendo uni, quod alteri debet, *cap. ea te,* 7.

de iureiur.

ſunt, non eſt impedita, nec per hanc prohibitionem feræ ipſius fundi domino applicantur, nec eius propriæ efficiuntur, imo adhuc liberæ manent iure naturali, ut primò capientis fiant. Præterea hoc ipſum probatur tali ratione. Nam ſi feræ ipſius fundi priuati eſſent propriæ domini fundi, id contingeret, vel per applicationem legis, vel per occupationem: Atqui nullum horum hic datur: Ergò feræ adhuc communes manent, nec in ullius ſunt bonis, iuxta propriam iuris naturalis diſpoſitionem: Lex equidem humana prohibens, ne quis inuito dominò agrum alienum ingrediatur, ad venationem exercendam, non impedit animalium, quæ nullius ſunt, primi occupantis acquiſitionem, nec ea animalia applicat Domino fundi, donec & ipſe dominus ea occupauerit iure naturali: Idcircò venator ad reſtitutionem non tenetur, eorum quidem animalium, quæ à domino fundi non fuerunt occupata, nam res non poteſt abſque obligatione reſtitutionis obtineri, quando lex humana ſiue in æ-nam, ſiue ob aliam cauſam impedit primam alicuius rei acquiſitionem, conſtitutio autem prohibens venationem cum pæna, quod 10. captum à venatore pertineat ad dominum fundi, prohibentem venationem, non per hoc impedit primam illius rei acquiſitionem, ſed tantum ſanxit eam domino fundi reſtituendam in pænam vetiti ingreſſus: Vnde, donec Iudex ſecundùm eandem legem, per ſententiam condemnauerit venatorem ad reſtitutionem legemq; ipſam exequatur, minimè in conſcientiæ foro venator tenebitur ad ferarum reſtitutionem. *Couarr. d. §. 8. num. 5. 6. & 9.*

11. Ex quibus tandem apparet, quid reſpondendum ſit *ad gloſ. in d. §. feræ & ibi Ioan. Fab. & claud. cort. Inſtit de rer. diuiſ. Alberic. in d. L. diuus necnon Chaſſan. in conſuetud. Burgund. d. Rubr. 13. §. 7. & Iacob. de S. Georgio in tract. de feud. verb. & cum venationibus num. 3.* exiſtimantes capta per venationem à Iudice prohibitam, non effici ipſorum capientium. Nam in hunc ſenſum, ut per Iudicem poſsint eà tolli à capientibus, in pænam criminis, illorum procedit opinio, verùm inde non ſequitur venatores ipſos eas feras, & animalia, per venationem capta, propria non feciſſe, atque ideo in animæ iudicio non tenentur hi ad reſtitutionem, quamuis grauiter peccauerint contemnendo & tranſgrediendo Iudicis præceptum *Couarr. d. §. 8. num. 4.* Atque ita eſt intelligenda *gloſ. in d. §. feræ.* qua deciditur, ingredi-

entem fundum alienum inuito domino, venandi, aut aucupandi gratia, non facere capta ſua. Intelligenda enim eſt, quò ad forum exterius, quo venator ad reſtitutionem tenetur, non autem quoad forum conſcientiæ, & animæ iudicium, quòad reſtitutionem non obligatur, hoc ipſum deduco *ex Couarr d. loco num. 10. verſic. verùm quoad.*

12. Hæc ipſa ſententia, qua tenemus contra prohibitionem venantes, non teneri ad reſtitutionem, ampliatur primo, ut habeat locum etiam in clericis, nam licet his prohibita ſit venatio, quicquid tamen illicitè venando cæperint, non tenentur in animæ iudicio reſtituere.

13. Secundò extenditur etiam, quo ad laicos, quibus eſt interdicta venatio tempore feſto, ne retrahantur ſtudio venandi à diuinis officijs, probatur vtraque hæc ampliatio *per gloſſ. & Dd. in c. Eſau. & c. qui Venatoribus, 86. diſt.* nam ſi eo tempore, quis venationem exerceat, male quidem agit, ſed non tenetur ad reſtitutionem eorum, quæ per venationem habuerit.

14. Tertiò ampliatur, ut procedat, etiam ſi aliquid cæperit in venatione prohibita, cum certis prohibitis inſtrumentis, *Ioan. Medin. de reſtitut. d. cap. 12. & Martin. Nauarr. d. cap. 17. num. 124.*

15. Quartò ampliatur, ut procedat, etiam ſi fructus agrj prohibiti à domino, ne quis ibi ingrediatur venandi gratia, conſiſterent in venatione, *Ioan. Medin. d. loco.* quamuis in foro exteriori contrarium obtineat *L. Item ſi fundi, §. aucupiorum ff. de vſufruct.* Quia feræ exiſtentes & enutritæ intra fundum, non ſunt fundi proprius fructus, nec eæ pertinent ad uſufructuarium iure dominij, cum ipſe in his quæ nullius ſunt, & iure naturali communia cenſentur, nō plus iuris habeat, quàm quiuis alius, *Couarr. d. §. 1. ſub num. 9.*

16. Quintò extenditur, etiam ſi quis venetur in loco alteri præſcriptione acquiſito, nam in foro conſcientiæ non tenebitur ad reſtitutionem, quamuis in foro exteriori teneatur; *allegata gloſſ. in d. §. feræ, inſtitut. de rer. diuiſ.*

17. Sextò ampliatur, ut habeat locum, etiam ſi quis venatus fuerit in loco alteri per priuilegium Principis conceſſo, nam & hoc caſu non tenetur, niſi in foro exteriori, reſtituere. *Couarr. d. verſic. verùm quoad.*

Denique

Denique ampliatur hæc ſententia, ut procedat etiam in venatione prohibita, in locis publicis, per inferiorem à principe abſque iuſta cauſa, qui tamen præſcriptione, aut priuilegio, ius prohibendi acquiſiuit, ſi quis aduerſus hanc prohibitionem venetur, ſibi acquirit feras, quas ex venatione habuit, nec tenebitur in foro conſcientiæ reſtituere. *Couarr. d. §. 8. num. 10. verſic. ſeptimo.* 18.

Capta tamen, prohibita venatione, tribus caſibus ſunt reſtituenda, vnde limitatur ſupra dicta ſententia, primò. Quando lex in pœnam venantis in loco prohibito obligaret ad reſtitutionem, nam eo caſu, poſt ſententiam reſtituere tenetur, non ante, niſi lex dicat quòd eo ipſo reſtituere teneatur, abſque alia declaratione. 19.

Secundò limitatur, quando aliquis emeret ius venandi à Principe in aliquo certo loco, nam tunc, ſi quis caperet feras, in dicto loco, ob damnum, ementi tenetur reſtituere, vel ad intereſſe. 20.

Tertiò limitatur, quando venatio eſſet in fructu, uti contingit pluribus in locis, nam tunc, quando redditus bonorum conſiſtit in venatione tantum, ſi quis in tali loco prohibito, muro circumſepto, aliquid caperet, teneretur reſtituere, qua de re infra. 21.

Circa aucupium verò notandum eſt, aues eſſe in triplici differentia: Nam aliæ ſunt meræ ſylueſtres, & harum aucupium defendere, etiam in fundo proprio, iniquum eſt, *Doctores in §. feræ. Inſtitut. de rer. diuiſ.* quandoquidem nullibi, niſi per modum tranſitus, commorantur: Aliæ ſunt prorſus domeſticæ, quas ſurripere omninò furtum eſt, & ad reſtitutionem tenetur, *§. gallinarum, Inſtit. de rer. diuiſ.* Aliæ ſunt mediæ, ut columbę, quę nec prorſus domeſticæ ſunt, nec prorſus ſylueſtres: tunc ſi lex municipalis prohibeat, ut infra certum locum non capiantur, tunc ſi captæ fuerint infra dictum locum, iudicatur de his, ſicuti de domeſticis dictum eſt, non tamen ſunt eodem rigore vrgendi, ac ſi de ipſo columbario illas furarentur, ubi autem nullæ ſunt leges ciuiles, ſed ſolum ius naturale diſponit, quòd nemini, reclamantibus illis, qui ſata circum circa habent, damna ſunt accepturi, licitum ſit columbarium extruere, quando maximè inferretur ingens damnum, & domini pabulum non eſſet ſufficiens, pro columbarum numero, in columbario exiſtentium alioquin columbarium extrui poteſt, quia hoc genus auis non ſolum eſt in eſcam, verùm etiam ratione ſtercoratio- 22. 23.

 nis eſt

nis eſt valde utile Reipublicæ, *ita Dominic. Soto lib. 4. de iuſtit. & iur. quæſtion. 6. articul. 4.*

Ex capite quarto ſummaria.

1. *In aliena ſylua & locis prohibitis venantes tenentur iniuriarum.*
2. *Iniuriæ pœna eſt arbitraria.*
3. *An pœna arbitraria ad mortem extendi poßit, & num. 11. & 13.*
4. *Venantes in locis vetitis, an pœna capitis, aut mutilatione alicuius membri puniri poßint.*
5. *Venans in locis prohibitis tenetur ad æſtimationem damni, quod per venationem domino prohibenti dedit.*
6. *In Venatione prohibita quæ ſit habenda ratio animalium.*
7. *Venatores tenentur ad damnum, quod agri* Domino *in fructibus & ſegetibus intulerunt. & num. 19.*
8. *Venantes in locis publicis, ante condemnationem, non tenentur ad reſtitutionem captarum ferarum.*
9. *Iniuriæ pœna tanta eſſe non debet, vt mortem, vel membri mutilationem inferat.*
10. *Venationes ad regalia non pertinent.*
12. *Pœna capitalis intelligitur altero, de tribus modis.*
14. *Qua pœna venantes in locis vetitis puniri poßint. & num. 15.*
16. *Tres gradus pœnarum in puniendis venatoribus clandeſtinis ſeu clanculariis obſeruandi.*
17. *Plures differentiæ & circumſtantiæ inter venatores in locis prohibitis venantes notandæ. & num. 18.*
19. *Adhortatio ad Principes & Dominos terrarum.*
20. *Prohibentes venationem, & venatores, tenentur reſtituere damnum illatum alicuis agris.*
21. *Qua actione prohibentes venationem, & venatores, ad reſarciendum illatum damnum conueniri poßunt.*
22. *Laqueos & decipulas ponere, vel foueas fodere, in alieno venandi gratia an liceat.*

CAPVT

CAPVT QVARTVM.

Venantes in locis vetitis, an corporali vel pecuniaria pœna plecti vel puniri poſsint.

QVamquàm in aliena ſylua & locis prohibitis venantes furtum non committant, uti ſuperiori capite ad longum probauimus, & per conſequens pœna furti puniri nequeant, attamen iniuriarum tenentur. L. 5. §. 1.
plane, ff. de acquir. rer. dom. L. *diuus ff. de ſeruit. ruſticor. præd.* L. *iniuriarm, §. vlt. ff. de iniur. Cœpoll. de ſeruit. ruſtic. præd. cap. 21.* 2.

Iniuriæ autem pœna eſt arbitraria, *§. in ſumma, Inſtit. de iniuriis.* 3.
At pœna arbitraria ad mortem extendi poteſt, *gloſ. in d. §. In ſumma, verb. extraordinaria*, quam plures ſequuntur, quos recenſet, *Robert. Marant. in ſpeculo ſuo, de ordin. iudicior. part. 4. diſt. 1. num. 59. & diſputat. 1. num. 1. & ſeqq.* præſertim ubi in principem delinquitur, *Bald. Roman. Dec. & Dd. in cap. ex literis de conſtit.* Vnde *Guido Pap. deciſ. 218.* dicit in Delphinatu arbitraria & quidẽ capitis pœna venationes eſſe prohibitas. Audiui ego in quibuſdam Germaniæ locis, quosdam contra prohibitionem venantes in aliquorum Principum, Comitum & Baronum ſyluis venatorijs & ſaltibus, qui ceruos cum inſtrumento archibuſij vel bombardæ (vulgo Büx appellant) transfixerunt, tranſuerberârunt, ac cœperunt, vltimo ſupplicio, nempe pœna capitis fuiſſe punitos, quoſdam amputatione manus dextræ mutilatos, quoſdam dextro oculo orbatos; quoſdam deniq; grauiſsima pœna pecuniaria fuiſſe mulctatos. Quod profectò crudele & ab omni humanitate valde alienum eſt. Nam poſteaquàm Deus creauit hominem, poteſtatem ei dedit ſuper omnia animalia, piſces, ac volucres, *Geneſ. 1.* Quare teſtimonium diuinum habemus, neminem eorum cauſa, pœnam capitalem, vel aliam corporalem mereri poſſe: 4.

Vnde ego hac in quæſtione planè exiſtimo, & indubitanter concludo in locis vetitis venantes pœna capitis, aut mutilatione alicuius membri puniri non poſſe, nec obligari in animæ iudicio ad reſtitutionem captorum animalium, neque ad eorum æſtimatio-

5. nem, ſed tantum teneri ad æſtimationem damni, quod per venationem domino prohibenti, qui iure & iuſtitia in locis prohibitis venari ſolitus erat, illatum eſt.

6. In hac vero æſtimatione habenda eſt ratio animalium, quæ niſi prohibiti venati fuiſſent, dominus prohibens, eiusq; ſaltuarius, vulgo Forſtmeiſter / vel ipſius conductor habuiſſet, ſuaq; feciſſet per apprehenſionem. Deinde habenda eſt ratio venationis, quæ in prohibitis locis per dominum prohibentem exerceri ſolebat. Hoc ipſum deduco *ex Ioan. Medin. tract. de reſtit. quæſt. 12. & Couarr. in cap.*
7. *peccatum, 2. part. §. 8. num. 11. verſic. Praeterea de reg. iur. in 6.* vbi etiam dicit, quòd venatores omninò teneantur ad damnum, quòd agri domino intulêre in fructibus & ſegetibus, etiã ſi expreſſa prohibitio non fuerit præmiſſa, cum ſufficiat tacita, quo ad iſtud dam-
8. num. Neq; venantes in locis prohibitis, ante condemnationem tenentur ad reſtitutionem ferarum captarum, uti ſuperiori capite fuſe probauimus & tenet etiam *Dominic. Soto. de iuſtit. & iur. lib. 4. quæſt. 6. art. 4.* Et quamquàm in locis vetitis venantes iniuriarum
9. tenentur: Tamen iniuriæ pœna tanta eſſe non debet, ut mortem, vel membri mutilationem inferat, *Felin. in cap. ex literis, num. 21. de conſtit. per L. vlt. ff. de iniur. Marant. citatis locis.* Præſertim cùm hic in Principem, ut Principem, & ad violandam eius perſonam maieſtatemque, non delinquatur.

10. Neq; venationes ad regalia pertineant, *Tyraquell. de nobilit. cap.*
11. *37. num. 150. & Dec. conſil. 197.* Nec deniq; pæna arbitraria ad mortem extendatur, niſi in delictis morte dignis, prout fuſe & late tradit. *Marant. allegata diſt. 1. num. 62. & ſequentib. & citata diſput. 3. num. 3. & aliquot ſequentib.* Nec obſtat *gloß. in d. §. In ſumma Inſtit. de iniur.* Nam loquitur illa de pæna capitis, non autem de pæna mortis. Atqui in
12. iure clarum eſt, quod pæna capitalis intelligatur altero de tribus modis, ſcilicet de morte naturali, de morte ciuili, & de exilio ſeu deportatione, *L. 2. in prin. ff. de pœnis, L. 2. ff. de publ. Iudic. notat. gloß. in L. hos accuſare, §. in omnibus, in verſic. capitis ff. de accuſat. text. cum gloß. in L. ſed & ſi quis, §. 1. ff. ſi quis caut.* In dubio autem quando lex, vel ſtatutum imponit pœnam capitalem, ſeu capitis, ſemper intelligitur de mitiori ex illis tribus, ſcilicet de exilio, ſeu deportatione, *gloß. eſt notab. in L. vnic. C. ne Iudæ. Chriſt. mancip. teneat. Bald. in L. fin.*

in fin. C. quæ res vendi non poſſ. Idem in L. quicunq; col. 4. verſic. ſcias etiam C. de ſeru. fug. Ioan. de Imol. *in d. L. 2. ff. de publ. Iudic.* Marant. *d. diſt. 1. num. 63. & d. diſp. 3. num. 7.* Ioach. Mynſing. *cent. 2. obſeruat. 45. Contra gloſſ. in d. §. in ſumma, eſt alia gloſſ. in iure Canonico, in cap. ſuper his, de accuſat.* Matthe. de Afflict. *deciſ. 21. num. 11. dicit,* quòd communis Doctorum opinio ſit contrá *gloſſ. in d. §. in ſumma.* Et quamquàm *Marant. d. diſt. 1. num. 69. & d. diſputat 3. ſub. num. 14. dicat*, opinionem illam, quòd nimirum Iudex in arbitrarijs poſsit arbitrium ſuum extendere ad pœnam mortis naturalis, eſſe communiorem.

AEquior tamen, mitior, & tutior eſt opinio negatiua, uti ha- 13.
bet additio ad *Marant. d. diſputat. 3. ſub. num. 14.* quæ allegat. *Felin. in cap. inquiſitionis, de accuſat. Alexand. conſil. 121. in fin. lib. 7. Crauett. Conſil. 202. num. 14. & conſil. 224. num. 2. verſic.* aduertẽdum. *Dec.* ſibi contrariũ *in L. qui Iuriſdictioni ff. de Iuriſdictionib. om. Iudic. Afflict. deciſ. 276. nu. 9. Grammat. Conſil. 59. num. 48. & conſil. 8. num. 2.* Hanc eandẽ ſententiã ſequitur *Chaſſan ſuper conſuetud. Burgund fol. 43. num. 2. & Iul. Clar. in pract. crim. quæſt. 83. num. 11. vbi plures allegat, ac dicit*, ab hac ſententia in iudicando nullo modo eſſe recedendum. Pro hac ſententia facit *L. hodie. L. reſpiciendum, ff. de pænis. & cap. is qui, de ſent. excom.*

Vnde exiſtimo venantes in locis vetitis, ob iniuriam illatam 14.
Dominis prohibentibus venationem, tantum puniri poſſe, exilio, deportatione, ſeu amiſsione ciuitatis, vel patriæ, aut relegatione in inſulam, vel alium certum locum, & hoc non ratione venationis prohibitæ, ſed contumaciæ, & contemptus. Nam ſi abſit contumacia & contemptus, crudele eſſet, pœna corporali deportationis, nimirum, exilij, vel relegationis hos plecti, ſed ſatis eſſet, ſi ablatis plagis & inſtrumentis duplum aut triplum ſoluant. *Domini. Soto ſupra citatis locis.* Quæ ſententia & pia & rationi æquitatique conſentanea eſt. Quinimo venantes in locis prohibitis, prima 15.
ſaltem vice occidi, vel mutilari non poſſunt, licet id ſancitum, vel conſuetudine inductum ſit, cum huiuſmodi ſeueritas exercenda non ſit, niſi in conſuetos venari in locis vetitis, & contumaces; nam conſuetudo ſic puniendi etiam prima vice, iniuſta eſt, & qui eam ſeruaret, peccaret mortaliter, *Syluest. in ſumma, verb. reſtitutio. 3. q. 2. §. quartum, & verb. venatio ſub fin. Martin ab Azplicuet. in Enchirid. confeſſarior. cap. 17. num. 121.*

Ideòque

Ideòque ſeriò ac piè adhortandi ſunt Principes,& reliqui Domini terrarum, ne contra prohibitiones venantibus in ſuis ſyluis, ſaltibus, & foreſtis, acerbas & crudeles pœnas ſtatuant, cum ita ve-
16. nantes furtum, aut latrocinium nō committant, ſed tres velut gradus pœnarum in puniendis venatoribus clandeſtinis, ſeu clancularijs obſeruent. Primò ut venantem in locis vetitis, prima vice puniant carcere, vel pœna pecuniaria. Deinde, ut venantem deprehenſum ſecunda vice, mulctent duplicata pœna carceris, vel pecuniæ. Tertio, ſi quis tertia vice venari deprehenſus fuerit, poterit talis tanquàm contemptor perlatarum pœnarum, nec non periurus (eo quòd iuramento renunciârit venationibus in locis prohibitis) pœna corporali ſecundùm conditionem perſonæ, qualitatemque facti puniri.

17. Et quia plures ſunt differentiæ inter venatores, qui vulgo Wilderer / oder Wildtpreth Schützen, appellantur, ut cùm aliquis cogitauit alienam foreſtam, ſyluam vel ſaltum venandi gratia ingredi, & ad actum venandi non proceſsit, & talis non punitur *gloſ. in L. ſi quis non dicam rapere. & ibi Bald. C. de Epiſc. & cler.* Vel quia fortè præmonitus fuit, vel pænitentia ductus, non quod in actu venandi depræhenſus, impeditus fuit: Vel cum aliquis paupertate vel fame oppreſſus, venatus eſt, vel ubi aliquis vix exiguam auiculam cæpiſſet. Hæ & ſimiles circumſtantiæ poſſunt factum & pœnam vel minuere vel augere. Quilibet autem Magiſtratus debet ex iniuncto ſibi officio, non ex priuato affectu (quo plerique prô dolor in his leuibus cauſis venationum, piſcationum & aucupiorum ſeducuntur) ſed ſecundùm bonam conſcientiam, ex allegatis & probatis ſatis informatá venatores, qui in locis prohibitis venati ſunt, punire, ac ſequentes circumſtantias diligenter perpendere.

18. Primò, quid deprehenſum venatorem ad venandum permouerit. Nam ſi quis ex ira nociuam beſtiam in fundo proprio occidiſſet, hic tanquam venator temerarius puniri non poſſet.

Secundò conſiderari debet perſona, vtrum ſit honeſta, vel leuis, & an ea ſit ætatis ſenilis, vel iuuenilis.

Tertiò perpendi debet locus. Nam ubi quis in ſpelæis, & ſtabulis altis ferarum, vulgo In beſten Wildtführen / da das Wildtpreth ſein Stand hat/ venaretur, feras vulneraret, ac caperet, mag-

numque damnum daret, is profectò aliter puniendus eſſet, quàm qui ſolùm in ſyluam & ſaltum ingreſſus eſt.

Quartò ponderari debent qualitates, Vt, an vi armata, animo ſe tuendi, & an in deſpectum & contemptum Domini, quis venatus fuerit.

Quintò conſiderari debet tempus, an interdiu, vel noctu, vel alio tempore prohibito, & præſertim quando feræ gignunt & fœtum nutriunt, quis venatus ſit.

Sextò perpendi debet numerus percuſſarũ captarumq; ferarũ.

Septimò ponderari debet euentus ſeu effectus, an voluntas in actum redacta fuerit, ut cùm quis indagauit feram, in illamque archibuſium, ſeu bombardam exonerauit, feramque tamen non transfixerit, nec vulnerauerit, & multò minus cæperit.

Hæ & ſimiles circumſtantiæ, quamlibet pænam, vel augent & exaſperant, ſeu exarcerbant, vel minuunt & molliunt, L. *aut facta §. ſed hæc quatuor genera, ff. de pænis.* Vnde Iudex rationem habere debet harum circumſtantiarum, non communis & ordinariæ pænæ, & curare debet, ne ex affectu priuato unus puniatur ſicut alter, *d. §. ſed hæc quatuor genera, & d.* L. *reſpiciendum ff. de pænis.* Nam iura communia non exaſperandas, ſed mitigandas eſſe pænas ſtatuunt, L. *Præſes* L. *ſanctio legum*, L. *interpretatione & ibi gloſ. ff. de pænis.* L. *factum §. fin. ff. de reg. iur. c. pœnæ de pænitent. diſt. 1. gloſ. in cap. de cauſis, de offic. deleg.* Quamobrem Iudex mitigare debet pœnam, ſi circumſtantia aliqua & qualitas minuat delictum, vel è contra, pænam exarcerbare, ſi circumſtantia & qualitas delicti hoc poſtulet. *d.* L. *aut facta 1. §. fin.* L. *ſi quis aliquid, §. qui abortionis ff. de pæn.* L. *1.* C. *ad* L. *Iul. repet.* L. *quid ergo §. pœna grauior, & ibi gloſ. verb. onerasset. ff. de his, qui not. infam.* L. *etſi ſeuerior* C. *ex quib. cauſ. infam. irrogat. cap. vlt. de tranſact. cap. at ſi Clerici, § de adult. de iudic. & d. cap. de cauſis, de offic. deleg.* *Bart. in d.* L. *quid ergo §. pæna grauior. Gandin. in tit. quando pæna aug. poſ. Grammat. voto 23. Afflict. conſtit. Blaſphemantes. Couarr. variar. reſolut. lib. 2. cap. 9. num. 8. idem practicar. quæſt. cap. 34. circ. fin. Iul. clar. in practic. crim. quæſt. 60. per tot. & maximè num. 28. & quæſt. 85 num, 10.*

Hic tamen rurſus admonendi ſunt Principes, & Domini terrarum, qui ius foreſtæ ſeu bannum ſylueſtre (ut appellant) habent, & venationes tam in locis publicis, quam priuatis, ac etiam 19.

F ſubditorum

ſubditorum proprijs prohibent, ut innoxios habeant ſaltus, ne feræ in priuatorum agros gregatim excurrant, & ſata magno pauperum dolore & damno depaſcantur.
20. Nam ſi aliter fit, tenentur omne damnum à feris, meſsibus ac ſegetibus datum, & illatum planè reſarcire, ac reſtituere, niſi cum Diuite Euangelico perire velint, *Caiet. in tract. 17. quæſt. cap. 12.* Nam Domini, ubi prohibita venatione, cauſam dederint animalium multitudini, ex qua vicinorum prædia damno afficiuntur, tenentur, vel feras includere, aut earum innumeram multitudinem extinguere, aut ſaltem diminuere, vel permittere liberam venationem, aut illatũ damnum ſoluere. Quæ ſententia non ſolùm pia, ſed etiam iuri & æquitati valde conformis eſt: Et probatur *arg. text. in L. 2. §. vlt. ff. ſi quadrup. paup. feciſ. dic. L. item Mela. §. Item cum eo ff. ad L. Aquil. L. hi enim L. & generaliter & L. quæ vulgo ff. de ædilit. edict. Couarr. d. cap. peccatum, 2. part. §. 8. num. 11. de reg. iur. in 6. Martin. ab Azpilcuet. d. cap. 17. ſub num. 124. & num. 125.*

21. Et ad æſtimationẽ damni dati vtili, L. *Aquiliæ*, vel de paſtu pecoris actione, aut ex edicto ſi quadrup. paup. feciſ. dicatur, domini conueniri poſſunt, *text. in cap. fin. §. quod ſi animalia, de iniur. & dam. dat. gloß. ibid. in verb. animalia text. in L. fin. C. ad L. Aquil. & in L. quamuis, ff. eod. gloß. ibid. in verb. actiones, & in L. qui ſeruandarum, ff. de præſcript. verb.*

22. His omnibus addere libet, quòd etſi in alieno venari permiſſum ſit, domino conniuente, laqueos tamen, & decipulos ponere, vel foueas fodere, venandi cauſa, inibi non licet, quemadmodum nec poſitum habere abſque ſeruitutis iure. *L. quemadmodum, in prin. & §. 1. ff. ad L. Aquil. §. nemo retia, de pace tenend. in vſib. feud. L. ſi quando §. 1. ff. ſi ſeruit. vend.* In fundo tamen proprio licet facere foueas, dummodo non faciat in itineribus publicis: Nam ſi tunc bos, vel aliquod aliud animal decideret, vel factũ eſſet deterius, faciens L. Aquilia, ad reſarciendum damnum tenetur, *L. qui foueas, iuncta L. ſeq. in prin. ff. ad L. Aquil.*

Ex capite quinto ſummaria.

1. *Qui feras viuarijs & Leporarijs incluſas & piſces in piſcinis, aut ſtagnis capiunt, furtum committunt, & tenentur ad reſtitutionem, &c.*

2. *Viuaria quæ dicantur.*
3. *Piſcina quid ſit.*
4. *Stagnum quid ſit.*
5. *Lacus quid.*
6. *Furtum fit in animalibus, quæ habent conſuetudinem eundi, & redeundi, & num.* 8.
7. *In Viuariis ab ipſis animalibus naturaliter factis, an furtum committatur.*
9. *Venator arte & induſtria educens feras extra locum prohibitum, qui muro vel ſæpimento cinctus non eſt, non tenetur ad reſtitutionem animalium.*
10. *Arte & fraude columbas deducens ab alterius columbario, & ad ſuum pertrahens, tenetur ad columbarum reſtitutionem.*
11. *Intellectus L. 3. §. item feras ff. de acquir. rer. dom.*
12. *Qua teneantur pœna auferētes piſces ex ſtagnis, lacubus, & viuariis alienis.*
13. *Capiens piſces in alterius flumine non incluſo, quomodo ſit puniendus.*
14. *Intellectus conſtitutionis pœnalis 169. Caroli V. & num. 18. & ſeq.*
15. *Hodie in Germania fere omnia ſtagna, lacus & pleraq; flumina non nauigabilia non ſunt publica, vel communia, ſed priuata, &c.*
16. *Probibentur nonnunquam piſcationes in fluminibus publicis, & nauigabilibus.*
17. *Princeps concedere poteſt alicui, vt ipſi ſoli liceat in certa parte maris, vel fluminis publici piſcari.*
18. *Piſcans in priuatis fluminibus non incluſis, furtum non committit.*
19. *Piſces in rete capti, fiunt occupatoris, & non domini retis.*
20. *Piſcans in alieno, & priuato flumine non incluſo, vel ex alterius retibus, caſſibus ſeu naſſis, piſces capiens, tenetur iniuriarum.*
21. *In alieno riuo vel flumine piſcans, an teneatur ad æſtimationem piſcium captorum.*
22. *Piſcator & venator, an in foro iudiciali condemnari poſſint ad reſtitutionem in alieno captorum.*
23. *Piſcator & venator, an etiam in foro conſcientiæ, teneantur ad reſtitutionem piſcium, & animalium captorum.*
24. *Condemnatus in foro iudiciali, an teneatur pœnam ſoluere in foro conſcientiæ.*
25. *Piſcari in fundo alieno an, & quando quis poſſit.*
26. *Piſces egreſſos inundatione è ſtagno meo, an & quando vendicare poſſim.*

CAPVT QVINTVM.

Furtum committunt, qui feras incluſas muro, vel ſæpimento, & piſces in piſcinis aut, ſtagnis repoſitos, capiunt, & auferunt.

1. ILlud tamen prætermittendum nō eſt, furtum illos committere, qui feras viuarijs & leporarijs incluſas, quique piſces in piſcinis, aut ſtagnis repoſitos, capiunt, & auferunt. Probatur hæc concluſio, ratione commutatiuę iuſtitiæ, à qua deducitur obligatio reſtituendi, ex cauſa iniquæ acceptionis, quæ proceſsit in damnum atque iniuriam proximi, cuius propria res capitur & aufertur. Nam tales feræ & piſces à nobis poſsidentur, & cuſtodiæ noſtræ ſubijciuntur, unde qui tales capit, contrectat rem alienam, inuito domino, & proinde per cōſequens, furtum facit, *§. Gallinarum, Inſtit. de rer. diuiſ. L. 3. §. item feras ff. de acquir. poß. L. Pomponius ſcribit, §. Idem Pomponius ff. famil. hærciſc. & L. vſufructuarium venari, § ſi in viuariis ff. de vſufruct. & quemadmod. quis, vt.* Ex quibus infertur venatores, & piſcatores venantes & piſcantes in huiuſmodi viuarijs, piſcinis, & ſtagnis, teneri ad reſtitutionem animalium, & piſcium captorum, & præterea pæna furti puniri poſſe.

2. Viuarium, ut & hæc vocabula obiter explicem, dicitur locus, in quo vel aues, vel piſces, vel feræ continentur ad victum humanum, hominum quidem induſtria animalibus in eum locum immiſsis, ut nutriantur, aliaque progenerent ad menſarum delicias, *d. L. vſufructuarium venari §. ſi in viuarijs. Plin. lib. 9. cap. 54. & lib. 8. cap. 52.* Idem leporarium dicitur, & roborarium, Proprie tamen piſcinæ, ubi piſces continentur. Viuaria dicuntur etiam apud Columellam *lib. 8. cap. 1.* loci, ubi nemoribus clauſis pecudes ſylueſtres cuſtodiuntur.

3. Piſcina verò eſt aqua, in quam piſces humana induſtria mittuntur, ut ibidem nutriantur. *Varro lib. 3 de re ruſtica cap. 3.* Piſcinas vocat eas, quæ aqua dulci aut ſalſa incluſas habent piſces ad villam. Piſcinæ alio nomine viuaria quoque vocantur.

4. Stagnum à ſtando dicitur aqua ſtans. *Plin. lib. 10. cap. 55.* Poſtremo lamenta circa piſcinæ ſtagna. *Virgil.* Stagnum pro parte ma-

ris profundiſsima poſuit, quòd ea minimè moueatur, ſemperque ſtet ac quieſcat.

Emiſſamq; hyemem ſenſit Neptunus & imis
Stagna refuſa vadis.

Stagnum à Iureconſulto *in L. vnic. ff. vt in flum. publ. nauig. lic.* dicitur, quod temporalem contineat aquam inibi ſtagnantem, quæ plerumque hyeme cogitur, nec fluit, nec refluit.

Lacus verò eſt, qui perpetuam habet aquam *d. L. vnic. §. Lacus* 5.
ff. de acquir. rer. dom.

Ampliatur, ſupra in principio huius capitis poſita cõcluſio, pri- 6.
mò ut vera ſit, etiã ſi hæc animalia ab his locis exire ſoleãt, dummodo habeant conſuetudinẽ eundi, & redeundi, *§. pauonũ §. apium inſtit. de rer. diuiſ. L. naturalẽ §. apiũ, & §. pauonum, ff. de acquir. rer. dom.* Cum huiuſmodi animalia non habeant libertatem omninò exeundi loca ſepta. Idem eſt in apibus priuato alueo incluſis, & de ceruis priuatæ ſyluæ incluſis, *d. L. 3. §. item feras ff. de acquir. poſſ.* Procedit tamen, quando hæc viuaria, Leporaria, piſcinæ, & ſtagna facta fue- 7.
runt, priuata hominum opera, quòd ſi ab ipſis animalibus naturaliter facta fuerint abſque induſtria priuatorum, ſecus erit. *d. §. apium. Inſtit. de rer. diuiſ. Couarr. cap. peccatũ, 2. part. §. 8. num. 14. verſic. Primũ hinc.*

Secundò ampliatur, ut huiuſmodi animalium reſtitutio fieri 8.
debeat eorum priuato domino, etiam ſi capta fuerint extra locum, quo includuntur, dummodo conſuetudinem eundi & redeundi non amiſerint. Adhuc enim propria ſunt illius, qui ea incluſit. *Ioan. Medin. tract. de reſtit. quæſt. 12.* Verum ſi venator arte & induſtria 9.
educat feras & animalia extra locum prohibitum, qui tamen muro vel ſæpimento cinctus non ſit, non tenetur ad animalium reſtitutionem, licet quandoque obligetur ad damni, ex hac venatione illati, compenſationem, ad nihilum autem tenetur venator, qui feras & animalia extra locum vetitum abſq; vlla eius fraude digreſſa cæperit & occiderit, *Couarr. d. loco. verſic. Secundò hinc.*

Tertiò ampliatur ſupradicta concluſio, Vt ſi quis arte & frau- 10.
de columbas ab alterius columbario, ad ſuum pertrahat & alliciat, ſemina ſpargendo, teneatur ad reſtitutionem etiam in animæ iudicio, niſi paruitas excuſet, *aſſertore Medin. in 4. de reſtit. quæſt. 3.* Eritque in foro iudiciali puniendus, per ea, quæ notat. *Cæpoll. de ſeruit.*

ruſticor. prædior. cap. de Columbario, & cap de Venatione, quem refert *Couarr. d. loco. verſic. tertio.* Non tamen tenetur is ad reſtitutionem, qui principaliter intendit ſuas columbas paſcere, & retinere, ne aliò euocentur, *arg. L. ſi quis nec cauſam ff. de reb. cred. Martin Nauarr. in Manuali confeſſarior. cap. 17. num. 127.*

Cæterum his, quæ ſupra de viuarijs, piſcinis & ſtagnis diximus, refragatur textus ſingularis *in d. L. 3. §. item feras ff. de acquir. rer. dom.* quo in loco Iuriſconſultus reſpondit. Item feras beſtias,
11. quas in viuarijs incluſerimus, & piſces, quos in piſcina conieceri-mus, à nobis poſsideri, ſed eos piſces, qui ſtagno ſunt, aut feras, quæ in ſyluis circumſeptis, euagantur, à nobis non poſsideri, quoniam relictæ ſunt in libertate naturali, alioqui etiam ſiquis ſyluam emerit, videre eum omnes feras poſsidere, quod falſum eſt. Hactenus Iuriſconſultus.

Ex cuius verbis apertè colligitur, non par ius eſſe in ſaltibus circumſeptis, & ſtagnis quòd in viuarijs, piſcinis, & columbarijs, Cum inter hæc à Iuriſconſulto ratio differentiæ conſtituatur.

Huic obiectioni reſpondet *Couarr. d. §. 8. num. 15.* Non eſſe diſcrimen vllum inter ſtagna, & ſaltus, piſcinas & viuaria, quo ad dominium, modò ſaltus & ſtagna, utcunq; longiſsimi ſpatij ſint, manu hominum & priuata induſtria fuerint circumſepta, & fabrefacta, quam ſententiam olim Salmanticæ publicæ veram eſſe probare conatus fuit, tametſi quò ad poſſeſsionē piſcium & ferarum in particulari, diſtinctio Iuriſcōſulti illi maximè placeat. Verum ab hac diſceſsit ſententia citato loco propter rationem, qua Iuriſconſultus eiusq; interpretes utuntur, quòd piſces ſtagnorum, & feræ in ſaltibus circumſeptis enutritæ, libertati naturali relictæ ſint, quæ quidem ratio probat hos piſces hasq; feras nondum in ullius dominium tranſsijſſe, donec per occupationem capiantur. Vnde inquit, piſces ſtagnorum, & feras in nemoribus circumſeptis euagantes, non eſſe ipſius domini, nec quò ad poſſeſsionem, nec quo ad dominium, quoties ſaltus vel ſtagna natura loci, arborum denſitate, aut rupibus circumſepta ſunt. Quòd ſi fuerint circumſepta nemora ipſa, & ſtagna, opera & induſtria hominum, tunc idem eſſe exiſtimat, ac ſi piſces, & feræ nihilominus relictæ ſint naturali libertati. At ſi hominum opera ita ſint animalia circumſepta, ut naturalis li-

bertas eorum ex hoc impedita ſit, tunc huiuſmodi animalia ad agri dominum pertinere aſſerit. Niſi quis velit ad literam obſeruare Iuriſconſulti reſponſum *in d. §. Item feras.* qui coniectionem piſcium in piſcinam, & concluſionem ferarum in viuaria, hominum induſtria, & opera facta, ne feræ euagari poſsint, exigit, ut earum poſſeſsio fundi domino competat & acquiſita ſit. *ita Couarr. d. loco.*

His eleganter conſentit *Carolus* V. Romanorum Imperator, auguſtiſsimæ & immortalis memoriæ, is enim in S. R. Imperij Conſtitutionibus pœnalibus, *conſtitutione* 169. in hæc verba ſanciuit. 12.
Welcher auß Weyern/ Reuſern oder behaltnuſſen Fiſch ſtile/ iſt auch einem Diebſtal gleich zuſtraffen.

So aber einer auß einem flieſſenden vngefangenem Waſſer Fiſch fienge/ daß einem andern zuſtünde/ der iſt an ſeinem Leib oder Guet/nach gelegenheit vnd Geſtalt des Fiſchens/ der Perſonen vnnd ſachen/ nach Rath der Rechts verſtändigen zuſtraffen. Hoc eſt: Qui ex ſtagnis, lacubus, ſeu viuarijs alienis clam aufert piſces, furti pœna quoque tenetur. Si verò aliquis in alterius flumine non incluſo piſces capit, ille eſt inſpecta conditione perſonæ, qualitateq; facti & piſcationis, ſecundum Iuriſperitorũ conſilium, in ære vel corpore puniendus. 13.

Ex cuius cõſtitutionis priore parte manifeſtè patet Carolũ V. ſecundum Iuriſconſulti reſponſum *in d. §. Item feras,* aſſerere, piſces in ſtagnis, lacubus & viuarijs manu hominum & priuata induſtria circumſeptis, contentos, à nobis poſsideri. Etenim piſces, qui concluduntur alterius aqua, non ſunt res nullius in bonis exiſtentes, ſed planè priuatæ, ut & ipſa aqua, cuius pars eſſe intelliguntur, *L. Limes, vbi gloß. ad verb. piſces ff. de act. empt. L. fructus, ff. de re iudic. Guid. Pap. deciſ. 91. Tyraquell. de retract. lig. §. 1. gloß. 7. num. 114.* Vnde ſicut nõ licet fructus agri alieni demetere, aut poma alienæ arboris decerpere abſq; crimine furti, ut traditur *in tit. arbor. furt. Cæſar.* ita non eſt permiſſum in aliena aqua, viuario nempe ſtagno & lacu, piſces capere, ceu fructus aquæ priuatæ peculiares. Vnde ex his capiens piſces, tenebitur ad reſtitutionem. *Alciat. lib. 11. Parerg. cap. 2.* & præterea pœna furti puniri poteſt, ſupra allegatis iuribus. 14.

Eſt tamen hîc obiter notandum, quòd hodie in Germania ferè omnia ſtagna, lacus & pleraq; flumina non nauigabilia, non ſint publica, vel communia, ſed priuata, & plerumque ad dominum 15.

vel Magi-

vel Magiſtratum loci ſpectantia. Quamquàm nonnunquam ea etiam non ad dominum territorij, ſed ad alium pertineant.

16. Imò nonnunquam prohibentur piſcationes in fluminibus publicis, & nauigabilibus, ut Rheno & Danubio, præſertim ijs in locis, ubi ſitæ ſunt Ciuitates & oppida. Hocque iure fieri poſſe nõ eſt dubium, vel ex conceſsione Principis, id eſt, Imperatoris, vel ex legitima præſcriptione, aut antiqua & inueterata conſuetudine.

17. Nam princeps poteſt priuato priuilegium concedere, ut ipſe ſolus in aliqua parte maris, vel fluminis publici piſcari poſsit, alioſque, ne id faciant, prohibere, *gloſ. L. ſi quiſquam, ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. & in L. ſanè ſi maris ff. de iniur. & in L. venditor, in princ. per text. ibi ff. commun. prædi.*

Sed ne quis in d. conſtitutionis Carolinæ poſteriori parte impingat, putetque piſcantem in priuato flumine, peræquè furtum committere, ac ſi piſces caperet ex ſtagno, lacu, vel viuario, ideò libet d. Conſtitutionis poſteriorem partem accuratius perpendere, ac

18. breuiter explicare. Quamuis ergò in priuatis fluminibus non incluſis piſcans, furtum facere non dicatur, eo, quòd piſces relicti ſint in naturali libertate, ita ut ſurſum & deorſum euagari queant, ac nunc ex hac fluminis parte, in alterius partem ad alium ſpectan-

19. tem natare poſsint, & ſoleant: Et præterea piſces in rete, caſsibus ſeu naſsis capti, fiant occupatoris, & non Domini retis, caſsium ſeu naſſarum, *L. in laqueum ff. de acquir. rer. dom.* attamen, quia piſces, cùm aqua priuata contineantur, ex eaque & in ea naſcantur, in fructu aquæ ſunt, & habentur, *L. item ſi fundi, §. aucupiorum, & d. L. vſufructuarium ff. de vſu fruct.* ac proinde ſunt in aliquo vniuerſitatis dominio, & poſſeſsione *d. §. item feras,* quamuis non in ſingulari, & propria, dominoq;, ut reliqui fructus cedunt, *L. bonæ fidei ff. de acquir. rer. dom.*

20. Ideoq; piſcans in alieno & priuato flumine nõ incluſo, vel ex alterius retibus, caſsibus ſeu naſsis, piſces capiens, iniuriarũ conueniri poteſt, *L. iniuriarum, §. ſi quis & §. fin. ff. de iniur.* At pæna iniuriarum arbitraria eſt, per ea, quæ ſuperiori capite latè diximus. Et ita intelligenda eſſe reor poſteriora verba dictæ Conſtitutionis Carolinæ. §. So aber einer

Eſt etiam in quibuſdam Germaniæ locis, ſtatutis & conſuetu-

dine intro-

454

d ine introductum, ut is, qui in alterius riuo, vel flumine piſcatus fuerit, teneatur ad æſtimationem piſcium captorum, & ſic damni dati compenſationem, ac inſuper in certa pecuniæ ſumma mulctetur. Et quamuis is, qui contra prohibitionem in alieno fundo, & priuato flumine non incluſo, vel aliqua maris ſeu fluminis publici parte alteri ex priuilegio Principis conceſſa, vel præſcriptione legitima acquiſita, venetur, aucupetur & piſcetur, in animæ iudicio nō teneatur ad reſtitutionem ferarum, auium & piſcium, quos cæperit, uti ſuperioribus duobus capitibus probauimus, in foro tamen iudiciali, cogetur ad reſtitutionem in hac ſpecie, propter opinionem *gloſſ. in §. feræ, Inſtitut. de rer. diuiſ.* qua deciſum eſt, venatorem cogendum eſſe reſtituere ea, quæ venatus fuit, prohibente illo, qui prohibere poterat. *Couarr. d. §. 8. num. 10.* Idem in piſcatione maximè locum habere exiſtimo, propter deciſionem *Caroli V.* ſupra allatam, necnon locorum ſtatuta & conſuetudines. Etſi enim venator vel piſcator ad animalium, vel piſcium contra prohibitionem in alieno fundo, vel flumine non incluſo captorum reſtitutionem, in foro conſcientiæ, (eo quòd huiuſmodi feræ & piſces relicti ſint in naturali libertate) non teneatur, tamen, ſi Iudex venatorem vel piſcatorem in foro iudiciali per ſententiam ad reſtitutionem condemnet, ipſamque ſententiam exequatur, tenebitur perfectò ad reſtitutionem. 21. 22.

Sed obijciet quis, ac dicet. Lex humana ſiue in pœnam, ſiue ob aliam cauſam impediens primam alicuius rei acquiſitionem in animæ iudicio maximè locum habet, ac ſeruanda eſt, nec poteſt eadem res abſque obligatione reſtitutionis iure obtineri, *Anchor. in cap. poſſeſſor. verſ. tertio quæro, de reg. iur. in 6. Dec. in cap. 1. in 1. lect. num. 10. & in 2. lect. num. 10. de conſtit. & in cap. quoniam contra num. 31. de probat.* Vbi dicunt, quòd pœna legalis in foro conſcientiæ exigi poſsit. Quare piſcator & venator, etiam in foro conſcientiæ, tenentur ad reſtitutionem piſcium & animalium captorum. Reſpondeo primò, legem humanam ob domini venantis vel piſcantis utilitatem priuatam latam, non prohibere, nec impedire ferarum vel piſcium acquiſitionem, quinimò omninò liberrimam facit, ſed tantū uſum venationis & piſcationis in alieno fundo, & priuato flumine non incluſo, ob iniuriam domini *d. L. iniuriarum, §. fin. ff. de iniur.* 23.

Deinde quòd Conſtitutio *Caroli V.* & pleraque locorum ſtatuta vel conſuetudines ſanciunt, piſces captos in flumine priuato non incluſo, domino eſſe reſtituendos, non impediunt primam piſcium acquiſitionem, ſed tantum volunt piſces reſtituendos eſſe domino priuati fluminis, vel loco horum æſtimationem eſſe ſoluandam, in pœnam vetitæ piſcationis in alieno flumine.

24. Vnde donec Iudex ſecundùm legem, conſuetudinem, vel ſtatutum per ſententiam condemnauerit venatorem & piſcatorem ad reſtitutionem, legem vel ſtatutum exequatur, in conſcientiæ foro venator & piſcator minimè tenebitur ad reſtitutionem ferarum & piſcium, *Couarr. d. §. 8. num. 9. verſ. Hæc tandem. idem lib. 4. de ſponſ. lib. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 10.* ubi dicit pœnam in foro conſcientiæ nō deberi, & hanc communem Canoniſtarum ſententiam aſſerit, à qua nec Theologi diſſentiant. Quem & plures alios etiam refert *Iul. Clar. in pract. crim. quæſt. 80. num. 7.* Vbi dicit, quòd committens delictum, pro quo à lege ſit impoſita aliqua pœna pecuniaria, vel ſoluenda fiſco, vel danda parti, non teneatur in foro conſcientiæ illam perſoluere. Probatur hæc ſententia authoritate inſignis *gloſ. in c. fraternitas. 12. q. 2.* quæ communiter per Doctores approbatur, ut videre eſt apud *Couarr. d. cap. 6. §. 8. num. 10. & Iul. Clar. citato loco.* ubi ſubiungit, quòd teneatur tamen in foro conſcientiæ, emendare ſeu reſarcire damnum ex eo delicto parti illatum. Dixi ego ſupra *capite 4. num. 5.*

Et quamquàm in fundo alieno nemo piſcari poſsit, ſi à fundi domino ibi facta ſit piſcaria, *d. L. vſufructuarium, §. ſi in viuariis ff. de vſu-*
25. *fruct.* Attamen quando inundatio aquæ, agros alienos operuiſſet, & piſces apportaſſet, tunc ibi poſſet piſcari ſicut aucupari *arg. d. L. 3. §. Item feras ff. de acquir. poſſ.* Nam ubi eſt eadem ratio, ibi idem ius ſtatui debet. *L. Illud ff. ad L. Aquil. L. A Titio ff. de verb. obligat. Angel. Aretin. d. §. feræ, num. 4. Inſtit. de rer. diuiſ.*

26. Sed quæritur piſces egreſsi ſunt inundatione è ſtagno ſuo, & deuenerunt uſque ad fundum meum, vel ſtagnum meum, tu vis ipſos piſces ſequi, & vendicare, an poſsis? Reſpondeo, quod in ſtagno meo impoſsibile eſt eos cognoſci, in loco autem meo ſicco, benè cognoſci poterunt, ideò eos habere poteris, *Chaſſan. in conſuet. Burgund. Rubr. 4. quæſt. 24. §. 2. L. not. §. gallin. ff. de acquir. rer. dom.*

Ex capite

Ex capite ſexto ſummaria.

1. *Occupationis tres ſunt ſpecies.*
2. *Mare quid ſit, & an in eo piſcari liceat.*
3. *Piſcari in fluminibus publicis, omnibus licitum eſt.*
4. *Flumina ſunt duplicia, Publica & priuata.*
5. *Flumen priuatum à proprio quomodo differat.*
6. *Proprietas fluminum publicorum eſt caeſaris, vel illius populi & domini per cuius territorium diſcurrunt. & num. 26.*
7. *In lacu & ſtagno an liceat piſcari.*
8. *In torrente an liceat piſcari, & quid ſit torrens, & vnde dicatur.*
9. *In vallibus aquoſis, an liceat piſcari.*
10. *Piſcatores an poßint accendere lumen in littore maris.*
11. *Piſcatores accendentes lumen in littore maris, qua pœna puniantur.*
12. *In mari & fluminibus publicis, quando piſcatio prohiberi poßit. & num. 14. & 17.*
13. *Maris & littorum publicorum dominium, an praeſcribi poßit. & num. 17.*
15. *Ius prohibendi piſcationes, quanto tempore poßit acquiri. & num. 18.*
16. *Ius piſcandi quanto tempore praeſcribatur.*
17. *Intellectus L. fin. ff. de vſucap. & L. ſi quisquam ff. de diuerſitat. & temp. praeſcript.*
19. *Piſcari non licet, vbi conſuetudo reſiſtit.*
20. *Quot anni, & quot actus requirantur ad probandam conſuetudinem.*
21. *Conſuetudo prohibens venationem, an valeat.*
22. *Statutum, quòd nullus venari poßit, an valeat.*
23. *Conſuetudo & praeſcriptio differunt.*
24. *Piſcari non licet in aliqua parte maris, vel fluminis publici, alteri per priuilegium principis conceſſa.*
   Item venari non licet in loco alteri ex Priuilegio Principis conceſſo. ibid.
25. *Remunerationis cauſa, an poßit concedi ius piſcandi & venandi.*
27. *Ciuitates & praeſertim Imperiales, an poßint in certo loco fluminis publici piſcationes vendere.*
28. *Conductor piſcationis, ſi piſcari impediatur vel prohibeatur, quae habeat remedia.*
29. *Aucta aqua, an augeatur ius piſcandi.*

30. *Augmentum omne ſiue latens ſiue patens ſpectat ad emphyteutam.*
31. *An propter augmentum in re emphyteutica augenda ſit penſio.*
32. *Piſcari non, licet in fluminibus publicis, quando conuentio, vel obligatio reſiſtit.*
33. *Domini terrarum an poßint prohibere piſcationes in fluminibus publicis.*

CAPVT SEXTVM.

Piſcari in mari & fluminibus publicis, omnibus licet, traduntur tamen aliquot caſus, quibus piſcatio in mari & fluminibus publicis prohiberi poteſt.

CAEterùm, quia hic tractatus etiam de iure piſcandi inſtituitur, quod magnam cum iure venandi & aucupandi
1. ſimilitudinem habet: Sunt enim tres potiſsimum occupationis ſpecies, venatio, aucupium & piſcatio. Illud in primis notandnm eſt, cuilibet in mari licitum eſſe piſcari L. *venditor. ff. Commun. præd.*

2. Eſt autem mare (ut hoc nomē obiter explicē) collectio multarum aquarū ſalſarum. *Bart. in tract. de Inſula, prin. cuius vſus eſt cōmunis, ad cuius littus nemo accedere probibetur, §. 1. Inſtit de rer. diuiſ. in quo nemo probitur piſcari*, L. *nemo §. fin. & L. riparum ff. de rer. diuiſ.* Littora enim ſunt omnibus communia, ſicut aer. Vnde poteſt quis non tantum in mari, ſed & in littore maris, etiam ante ædes in alterius piſcari, quod ſi prohibeatur, competit prohibito actio iniuriarum, L. *iniuriarū §. ſi quis me & §. fin. ff. de iniur. &* L. 2. *§. ſi quis ff. ne quid in loco publ.* Vnde piſces in mari ſeu littore capti, fiunt capientis, L. *quod in littore. ff. de acquir. rer. dom.* & mari piſcantibus, licitum eſt caſam in littore ponere, in qua ſe recipiant, *d.* L. *riparum ff. de rer. diuiſ. & §. lit-*
3. *torum. Inſtit. eod.* Præterea in fluminibus & portu ius piſcādi eſt commune omnibus. *§. flumina, Inſtit. de rer. diuiſ.* Nec obſtat *cap. 1. in verb. piſcationum, in tit. quæ ſunt regalia.* ubi videtur, quòd ius piſcandi non ſit commune omnibus. Nam reſpondetur, quòd ille textus debeat intelligi de redditibus publicis piſcationum, veluti ſi Princeps

exigeret publicum vectigal de iſtis piſcationibus, tales enim redditus ſunt Cæſaris, *iuxta L. inter publica §. fin. ff. de verb. ſignif. Iacob. de S. Georg. in tract feud. verb. & cum piſcationibus. num.* 1.

4. • Sunt autem flumina duplicia, Publica, & Priuata. Publica dicuntur, quæ ſunt perennia, & perpetuò currunt, ſeu fluut, & ſunt nauigabilia, & ex quibus fiunt nauigabilia, ut, Rhenus & Danubius &c. L. 1. §. *item fluminum. ff. ne quid in loco public. iunct. d. cap.* 1. *quæ ſint regalia in vſib. feud.* Vbi inter regalia referuntur. Priuata ſunt, quæ interdum aquis deficiunt & ad tempus fluunt, L. 1. §. *fluminum ff. de fluminib.* ita ut non ſint apta ad publicũ bonum, nauigationẽ ſcilicet.

5. Et differt Priuatum flumen à proprio, quia illud dicitur flumen, quod in agro alicuius oritur, & diſcurrit per ſua prædia, ſecundùm *Iaſ. in* L. *quo minus, num.* 37. *ff. de fluminib.* Et flumen à riuo magnitudine diſcernitur, aut exiſtimatione circumcolentium *d.* L. 1. §. 1. *ff de fluminib.* Proprietas fluminum publicorum eſt Cæſaris, quia ſunt de regalibus. *d. cap.* 1. quæ ſint regalia, vel illius populi & domini, per cuius territorium diſcurrunt, ſecundùm *Angel. in* L. *fluminum, in prin. ff. de dam. infect. & Bald. in* L. *ſi plures* C. *de cōdit. in ſert.* ipſorum tamen uſus eſt publicus. Et quod dicitur de mari, & fluminibus publicis, quòd nempè in his piſcari licitum ſit, intellige etiam de lacu & ſtagno, quando ſunt in uſu publico, niſi id expreſsè prohibeatur, ut in lacu Peruſino, *gloſ. in* L. *vſufructuarium venari,* §. *ſi in viuariis. ff. de vſufruct. vel niſi ſit priuatus, Cæpoll. de ſeruit. ruſtic. præd. tit. de lacu. cap.* 30. *num.* 6. quid ſit lacus & ſtagnum *ſupra cap* 5. *num.* 4. *&* 5. *diximus.* Inſuper licitum eſt, in torrente exiſtente in uſu publico piſcari, *not. in* L. 2. §. *hoc interdicto. ff. ne quid in loco publ.* Eſt autem torrens, qui hyeme currit, & perennis non eſt *d.* L. 1. §. 2. *ff. de fluminib.* Et dicitur torrens à torreo, quod ſignificat ſiccare atque arefacere. *Cæpoll. tit. de torrente. cap.* 38. *num.* 1. 6.

7.

8.

9. Denique licitum eſt cuilibet piſcari in vallibus aquoſis, ſi ſunt publicæ, ſecus ſi ſunt priuatæ, *not. d.* §. *littorum Inſtit. de rer. diuiſ. Cæpoll. tit. de vallib. aquoſ. cap.* 39 *num.* 2. Sed quæri poteſt, cum licitum ſit piſcari in littore maris: An piſcatoribus liceat piſcationis gratia accendere lumen in littore maris? Reſpondeo breuiter, de hoc eſſe textum apertum *in* L. *ne piſcatores, ff. de incend. ruina & naufrag.* qui, ita habet. Ne piſcatores noctu lumine oſtenſo fallant nauigantes 10.

quaſi in portum aliquem delaturi, eoq; modo in periculum naues, & qui in eis ſunt, deducant, ſibique execrandam prædam dent, Præ-
11. ſidis prouinciæ religioſa conſtantia efficiat. Ex quo textu notatur, quòd tenentur, & puniuntur, ac ſi fuiſſent raptores, ut dicit *gloſſ. verb. efficiat. Gandin. & alij in pract. crim. tit. ſi quid raptum eſt, occaſione incendij, ruinæ & naufragij num. 15.* Et hoc intelligendum eſt, quando lumen ponitur in loco periculoſo littoris maris, ut decipi, ac falli poſſent nauigantes, ſecus autem, ſi poneretur alibi, *gloſſ. 1. d. L. ne piſcatores. Cæpoll. tract. de ſeruit. ruſtic. præd. tit. de Igne, cap. 44. num. 6.*

Et quàquàm cuilibet permiſſum eſt piſcari in mari & fluminibus publicis, adeò, ut cõtra prohibentem iniuriarum actio competat, *d. L. Iniuriarum, §. ſi quis me & §. fin. ff. de Iniur. cum ſimilibus iurib.*
12. Sunt tamen aliquot caſus, quibus piſcatio in mari, & fluminibus publicis prohiberi poteſt.

Primus eſt, ſi aliquis in quaſi poſſeſsione eſſet illius iuris, ut ibi ſolus piſcaretur, tunc enim alium piſcari volentẽ prohibere po-
13. teſt, & contra ipſum interdicto uti poſsidetis agere. Etenim maris & littorum publicorum dominium præſcribi poteſt, tanto tempore, cuius initij memoria non extat, *L. vſus aquæ C. de aquæ duct. lib. 11.* ſed præſcriptione longiſsimi temporis 30. ſcilicet annorum, non acquiritur propter *L. vlt. ff. de vſucap.* huius ergo rationem potiſsimam eſſe exiſtimo, eo quòd contra præſcribentem ſit vehemens, & reſiſtens iuris communis præſumptio, qua maris & littorum publicorum dominium omnibus commune, iure gentium præſumitur.
14. Idem planè dicendum eſt, de fluminibus publicis. Nam quando quis præſcripſiſſet, ut ſolus piſcaretur in aliquo loco fluminis publici, tunc enim alij illicitum eſſet ibi piſcari, ſecundùm *gloſſ. & Dd. in d. §. flumina, ſuper verb. omnibus Inſtit. de rer. diuiſ.* ut, quia ſolus in di-
15. uerticulo fluminis publici piſcatus eſt, & alios piſcari ibi volentes prohibuit, qui acquieuerunt prohibitioni: Nam tunc à die prohibitionis conſtituitur in quaſi poſſeſsione iuris piſcandi, & accedente legitimo tempore ad præſcriptionem requiſito illud præſcribit.
16. Et requiritur tantum tempus, cuius initium, memoriam hominum excedat, ut eſt communis Doctorum ſententia, uti latè tradidêr *Bald. in Rubr. ff. de rer. diuiſ. col. 1. Angel. Aret. in d. §. flumine Franciſ. Balb. in tract. de præſcript. 5. part. princip. 4. part. quæſt. 6. Aymon*

Crauett.in tract. de antiquit. tempor. 4. *part. cap. materia iſta. num.* 80. *quos refert & ſequitur* Couarr. *in cap. peccatum* 2. *part.* §. 8. *num.* 10. *de reg. iur. in* 6. Hæc tamen præſcriptio immemorialis magis dicetur priuilegium, ſeu præſumpta conceſsio, quàm præſcriptio, *cap. ſuper quibuſdam*, §. *præterea de verb. ſignif.* L. *hoc iure* §. *ductus aquæ ff. de aqua quotid. & æſtiu.* L. 1. §. *vlt. ff. de aqua pluu. arc. Anton. Gabriel. in lib.* 5. *reg. de præſcript.* Poteſt tamen ius piſcandi in flumine publico contra priuatum 30. vel 40. annis præſcribi, ſi præſcribens fuit in quaſi poſſeſſione piſcandi *d.* L. *fin. ff. d. vſucap. & ibi Angel. in princip. tradit.* Cœpoll. *tract. d. ſeruit. ruſtic. præd. tit. d. ſeruit. aquæ duct. cap.* 4. *ſub num.* 59.

Neque his obſtat *d.* L. *fin. ff. de vſu cap.* ubi locorum publicorum uſucapio inhibetur, eoque nec longæ poſſeſsionis præſcriptio ad obtinenda loca iuris gentium publica concedi ſolet, qui tamen pluribus annis poſſederit certum aliquod fluminis diuerticulum, prohibere poteſt, quandiu piſcatur, & occupatum diuerticulum tenet, *d.* L. *ſi quisquam ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. & d.* L. *fin. in verb.* occupanti datam, non verò prohibere poteſt, poſtquam occupare deſijt, & retia reduxit, exercitiumq; piſcationis intermiſit, niſi & in huius iuris quaſi poſſeſsione per prohibitionem longo tempore factam, ſit conſtitutus. Nam poſtquam piſcari deſijt, alterum eodem iure uti prohibere nequit *d.* L. *fin.* Non enim ex ſola facultate & uſu piſcationis inducitur poſſeſsio alios excludens cùm res ſit meræ facultatis, ut uno deſinente piſcari, (qui in ſua occupatione, quandiu piſcatio ſcilicet durat, non eſt impediendus, cùm locum habeat regula, Qui prior eſt tempore, potior ſit iure, L. 2. C. *qui pot. in pig.*) alter quo minus ibidem piſcetur, prohiberi non poſsit, niſi prohibendi ius & poſſeſsionem pluribus annis, hoc eſt longo tempore prior poſſeſſor & piſcator continuârit. Atque ita Martiani Iuriſconſult. reſponſum in *d.* L. *ſi quisquam* accipiendum videtur, quod etſi non faciat mentionem eiuſmodi factæ prohibitionis, tamen eam præſupponi, nõ eſt perabſurdum, cùm quia prohibendi ius concedit, quod in actu meræ facultatis, & in loco publico admitti nequit, niſi eiuſmodi prohibitionis ius per longũ tempus ſit continuatum, ac iuſtificatum, tum etiam, quia poſitum eſt illud reſponſum *in tit. de diuerſ. & tempor. præſcript.* Vbi de præſcriptione agitur, quæ datur ex poſſeſsione vel quaſi longi temporis, 17.

quo abſ-

quo abſque eiuſmodi prohibitione non acquiritur, *Iuſ. d. L. quo minus. ff. de fluminib. Bald. & Dd. in L. 2. C. de ſeruit. L. 3. & tot. Tit. ff. de diuerſ. & tempor. præſcript.* ut iuxta Rubricam & ſubiectam materiam accipi id reſponſum, ſeu (ut loquuntur Dd.) intelligi nigrum iuxta Rubricam, non ſit à recta interpretandi ratione alienum. ita eleganter *Martin. VVeſenbec, in paratit. ad tit. ff. de ſeruitutib. num. 6.* Cui pro maiori perſpicuitate addendum eſt, quòd etſi loca publica iure gentium, quo occupanti conceduntur, longo tempore poſt occupationem non præſcribantur, quo minus ceſſante occupatione re-
18. deant in priſtinam cauſam *d. L. fin. ff. de vſu cap.* tamen per huiuſmodi locorum publicorum poſſeſsionem vel quaſi, acquirit quis ius quoddam excipiendi, ut de poſſeſsione non expellatur, cuius poſſeſsionis effectus eſt duplex. Primus eſt, quia ſi turbatur in ea, agere poteſt contra turbantem, *L. ſanè ſi maris. ff. de iniur.* Secundus eſt, quia antequam expellatur, prohibere poteſt, ne quis intret locum eo inuito. Vnde prohibere poteſt ratione poſſeſsionis nauigationem, & piſcationem maris & fluminis, quæ aliàs omnibus ſunt communia de iure gentium, *d. L. ſi quisquam. gloſ. d. §. flumina, verſ. omnibus, Inſtit. de rer. diuiſ. Bald. d. tract. de præſcript. 5. part. princip. 4. part. quæſt. 6.*

19. Secundo prohiberi poteſt piſcatio, quando conſuetudine legitimo populi conſenſu ſtatuta eſſet introductum; quòd non liceret alicui in flumine publico piſcari, niſi pro vſu publico. Nam talis conſuetudo valet, *L. venditor, §. ſi conſtat. ff. compend. Iacob. de S. Georg. tract. feud. verb. ibi fluminibus, num. 11.* Licet enim ea, quæ iure gentium communia ſunt, præſcribi non poſsint, tamen conſuetudine acquiri poſſunt, *Aretin. d. §. flumina, Inſtit. de rer. diuiſ.* inpræſcriptibilia enim acquirũtur conſuetudine *d. cap. ſuper quibuſdam, §. præte-*
20. *rea. de verb. ſignif.* & ubi per legem tollitur præſcriptio, non tollitur conſuetudo, & ad inducendam talem conſuetudinem, opus erit probare, quòd quis fuerit piſcatus tempore ſaltem decem annorum in tali parte fluminis publici, & quòd alios prohibuerit piſcari, durante illo tempore, ſaltem bis, ſciente & patiente populo, ſeu maiore parte, & non contradicente, vel quòd veriſimiliter tranſierit in notitiam populi, aut maioris partis: quia iſta requiruntur ad probationem conſuetudinis *not. L. de quibus, & ibi gloſ. & Dd. ff.*

de legib.

de legib. Cyn. in L. 2. col. 18. C' quæ ſit longa conſuetudo. Alexand. conſil. 45. in 2. vol.

Sed quæret hîc aliquis: An Valeat conſuetudo prohibens venationem, piſcationem & aucupium. Reſpondeo eam non valere, ſi in totũ prohiberet, *Natta conſil. 375. num. 4. vol. 2. vbi & num. 2.* dicit, Statutum, quòd nullus venari poſsit, non valere, eo, quòd violentiam inferre dicatur, niſi interueniat conſenſus eorum, quorum intereſt, poſſunt tamen timere de pœna, ne ſibi auferatur de facto. Sed admitti poteſt, ſtatuta contra libertatem venandi facta valere, dummodo moderata, & innoxia ſit venatio, *per text. in d. L. ſi quisquam ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. & in d. L. ſanè ſi maris ff. de iniur. gloſſ. ibid. in verb. pertineat. Dec. conſil. 197. num. 11. incip. In caſu inquiſitionis Andr. Gail. practicar. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 68. num. 11.* 21. 22.

Hîc tamen illud notatu dignisſimũ obſeruandum eſt; Quòd conſuetudo à præſcriptione multifariam differat. *Crauett. de antiquitatib. tempor. 4. part. 4. part. initio* tredecim differentias refert. Duæ tamen ſunt potiſsimum. Prima eſt. Quòd conſuetudo ex communi & promiſcuo vſu, ius conſtituat ac acquirat omnibus eius regionis, aut populi ciuibus, nec alicui ſpecialiter proſit, nec noceat: Vnde nec certus eſt aliquis quid præſcribat, nec contra quem præſcribatur. At præſcriptio certum ac peculiarem uſum habet illius, qui præſcribit, eique vtilitatem & ius acquirit proprium ac peculiare. Deinde ea dirigitur cõtra quendam priuatum, & inſtituitur ad eius priuatum incommodum, ita *omnes Dd. & præſertim Bald. Iaſ. & Seuerinus in L. Imperium ff. de iuriſdict. om. iudic. & Crauett. d. loco. Couar. cap. poſſeſſor 2. part. §. 3. num. 2. in prin. de reg. iur. num. 6. Roch. de Curt. cap. fin. ſect. 3. & 5. de conſuetud.* 23.

Ex quo infertur, quòd ſi priuatus aliquis pluribus annis ſolus in certa parte fluminis publici piſcatus, & alios prohibuerit, ſciente populo & non cõtradicente, quòd ſibi ſit ius quæſitũ ex tacito conſenſu populi, non quidem per conſuetudinem, ſed per præſcriptionem. Nam quando priuatus aduerſus aliquam vniuerſitatẽ quicquam uſu temporis quæſierit, tunc erit vera præſcriptio. Ita & vice verſa, ubi uniuerſitas quid per uſum induxerit contra priuatum, eadem ratione præſcriptio dicetur.

Verùm ſi vſu promiſcuo duarum vrbiũ vicinarum inductum

H fuerit, ut

fuerit, ut abſque vlla diſtinctione utriuſq; oppidi agri ſint compaſcui, & communia paſcua vicinis & oppidanis (ſeu quod idem eſt, flumina in confinio & vicinia ſita, communia ſint, quoad ius piſcandi vtrique ciuitati) *Couarr d. loco.*

Altera differentia eſt: Quia maius tempus requiritur in præſcriptione, quàm conſuetudine. Nam & hanc inducendam regulariter ſufficiūt decem anni L. *diuturna ff. de legib. & tot. Tit. C. quæ ſit long. conſuetud.* Longum enim & diuturnum in iure dicitur tempus decem annorum, L. *ſi cum fidei commiſſario*, §. *Ariſtot. ff. qui & à quib. text. eſt. Inſtit. de vſu cap. in fin. prin.* ubi longum tempus, interpretatur Imperator decem annos, *gloſ. in Rubr. C. quæ ſit long. conſuetud. Bart, in d. L. de quibus ff. de legib.* Siue conſuetudo ſit contra leges, ſiue præter, ſiue ſecundùm leges, ſiue inducatur contra præſentes, ſiue abſentes, ſiue habeat cauſam continuã, ſiue diſcontinuam, ſiue adſit titulus, ſiue nõ. At quo ad præſcriptionẽ inter hæc diſtinguitur. Etenim contra abſentes nõ niſi viginti annis, ſi abſit titulus, non niſi triginta, ſi cauſam habeat diſcõtinuam tempore immemoriali præſcriptio currit. *Roch. de curt. d. cap. fin. ſect. 5. in prin. de conſuetud.* Ratio differentiæ eſt: Quia populus, cuius tacito conſenſu inducitur conſuetudo, pro maiori parte ſemper eſt præſens, ſemper ſcit, ſemperq; patitur eam introduci. *Roch. d. loco. ſect. 3. num. 26.*

24. Tertiò quando princeps alicui priuilegiũ conceſsiſſet, ut ſolus in aliqua parte maris vel fluminis publici, vel agri piſcari, & venari poſsit, alioſq;, ne id faciant, prohiberet *gloſ. in d. L. quiſquam ff. de diuerſ. & tempor. præſcript. gloſ. in d. L. ſanè ſi maris ff. de Iniur. & gloſ. in d. L. Venditor. in prin. ff. Com. præd.* Etenim ſi facultas venandi, piſcandi & aucupandi quæritur præſcriptione, uti ſupra dixi: Ergo pari ratione etiam priuilegio quæri poteſt, cum iſta æquiparentur, *cap. cùm contingat, de foro compet. cap. nouit., de Iudic. cap. ſi duo de offic. ordin. Andr. de I. ſern. cap. 1. §. nemo, de pace ten. Natta. conſil. 522. num. 23.*
25. *vbi & num. 30.* dicit. Principem huiuſmodi priuilegium piſcandi & venandi maximè concedere poſſe, ex cauſa remunerationis, *Zoanet. L. 2. num. 170. C. de pact. inter empt. & vendit.* Etſi enim ius piſcandi in fluminibus publicis ſit commune omnibus, ac etiam piſcatio non
26. ſit de regalibus, tamen mare & flumina publica quantum ad iuriſdictionem & proprietatem ſunt ſub protectione Cæſaris, ut tenet

gloſſ.& ibi. Bald. in L. 2. ff. de rer. diuiſ. Hic caſus etiam ad Ciuitates maximè Imperiales, quæ merum imperium & cætera regalia ex Cæſaris conceſsione habent, extendi poteſt. Nam eæ poſſunt alicui vendere certam piſcariam in certo loco publici fluminis, ſicut in pleriſque locis Germaniæ præſertim circa Rhenum, conſuetudine inductum audio; quòd nemini priuatorum liceat piſcari in fluminibus, niſi ijs ſolis, quibus hoc à magiſtratu conceſſum eſt. 27.

28. Vnde ſi quis flumen, ſtagnum, aut lacum publicum conduxit, ſi piſcari prohibeatur, utile interdictum, ob vectigalis fauorem habet *L. vnic. ff. vt in fluminib. nauigar. liceat.* Vt propterea actio iniuriarum prohibito piſcari datur, *L. 2. §. ſi quis ff. ne quid in loco publ. & d. L. iniuriarum §. fin. ff. de iniur.*

29. Sed quæritur, An aucta aqua, augeatur ius piſcandi. Reſpondeo affirmatiuè, ſi augeatur miniſterio naturæ, ſi verò augeatur facto hominis, tunc habens ius piſcandi, contribuet proportionaliter arbitrio boni viri pro eo pluris, quod habet ius piſcandi, iuxta regulam, qui ſentit commodum, ſentire debet & incommodum. *L. ſecundùm naturam eſt, ff. de reg. iur. & cap. qui ſentit. de reg. iur. in 6. Albert. Brun. tract. de aug. & dim. concluſ. 11. num. 14.* Hinc etiã eſt, quòd indiſtinctè omne augmentum ſiue latens, ſiue apparens ſpectet ad Emphyteutam, ad quem ſpectat diminutionis incommodum, ut eſt cõmunis opinio aſſertorib. *Ripa in cap. cum M. Ferrarienſis col. 7. verſic. quinto facit de conſtit. & Giachar. in collecta ſua commun. opin. in verb. augmentum num. 4. & in addition. ad Iul. Clar. §. Emphyteuſis quæſt. 41.* Propter augmentum tamen, in re emphyteutica contingens, non augebitur penſio ſeu canon ſoluẽdus ab Emphyteuta, ſed omne augmentũ, quod pertinet ad Emphyteutã, cedit illi, ſine onere penſionis, hocq; ita cõmuniter teneri aſſerit, *Ioan. Andr. in addition. ad Speculat. in §. nũc aliqua de locato*, quẽ refert ac ſequitur *Iul. Clar. d. quæſt. 41. num. 2.* 30. 31.

32. Quartò piſcari non eſt licitum, quando Dominus Domino, Vicinus vicino, ſe obligaſſet per ſtipulationem, quòd nec ſibi, nec ſuis hæredibus vnquam liceat piſcari, in aliquo publico flumine. Nam tunc talis conuentio eſt valida, *text. cum gloſſ. in d. L. Venditor, in prin ff. commun. prædior.* Vbi *Paul. de caſtro* inquit, quòd hoc habeat locum, non ſolum in mari, ſed etiam in aquis, *Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. ibi fluminibus num. 11.*

Quia verò Principes poſſunt prohibere piſcationes in fluminibus publicis. *L. ſeruitutes Lac. §. pen. ff. de ſeruitut. tit. general. L. 1. ff. de*
33. *fluminib.* quæritur an etiam cæteri inferiores terrarum Domini, puta Comites, & Barones poſsint prohibere piſcari in fluminibus publicis. Ad hanc quæſtionem reſpondet *Ioan. Fab. in d. §. flumina, Inſtit. de rer. diuiſ.* negatiuè, dicit enim quòd, ſicut præſides prouinciarum non poſſunt prohibere, ita nec iſti Domini terrarum, *L. 1. §. planè ff. quod vi aut clam*, niſi ex conſuetudine pinguius ius ſit ipſis acquiſitum, quia aliquando prohibuiſſent ſuis ſubditis, ne irent ad piſcandũ in tali flumine publico, & ſubditi nõ contradixiſſent illi prohibitioni, ſed propter illum deſtiterunt longo tempore. Nam tunc eſſet acquiſitum ius prohibendi, *per not. Bart. in L. Item lapilli in 4. quæſt. ff. de rer. diuiſ. facit d. L. fin. ff. de vſucap. Canoniſt. in cap. ſignificantibus de appellat. Fab. d. §. flumina.* quem refert & ſequitur *Iacob. de S. Georg. in d. tract. feud. verb. Et cum piſcationibus num. 2. & 3.*

Ex capite ſeptimo ſummaria.

1. *Flumina publica, ac ex iiſdem redditus piſcationum, vel vectigal piſcatorum &c. An in conceſsione feudi veniant, & num. 6.*
2. *Regalia in feudi conceſsione non niſi expreſſa veniunt.*
3. *Regalia ſunt de publico iure.*
4. *Regalia vnde dicantur.*
5. *Regalia, conſuetudine antiqua, vel præſcriptione immemoriali acquiruntur.*
7. *Flumina publica quando veniant in conceſsione feudorum.*
8. *Flumen exiſtens in confinio duarum ciuitatum, ſeu duorum territoriorum, cuius ſit.*
9. *Delictum commiſſum in flumine exiſtente in confinio duarum ciuitatum, cuius ſit cognoſcere & punire.*
10. *In aquis & fluminibus datur etiam Iuriſdictio & imperium.*
11. *Maris in eodem diuerticulo, ſeu particula ſi plures habitent, vel ad ipſos pertineat, & ibi delictum commiſſum fuerit, quis primò cognoſcere debeat.*
12. *Poßidere vel quaſi flumen, quando quis dicatur.*
13. *Fluminum nomine an inueſtitura feudi comprœhendantur nauigabilia.*

14. *In cre-*

14. *Incrementum contingens in re feudali, an ſit vaſalli vel Domini.*
15. *Et quid de ſeruitutibus, quas vaſallus pretio acquiſiuit ad beneficium rei feudalis?*
16. *Habens Caſtrum in feudum ſine Iuriſdictione, ſi acquirat Iuriſdictionem, aut accreſcat feudo?*
17. *Redditus piſcationum ſunt de regalibus.*

CAPVT SEPTIMVM.

Flumina publica, ac eorundem redditus piſcationum, ſeu vectigal piſcatorum, tanquam regalia, an in conceſsione feudi veniant.

CAEterum, quia ſuperiori capite diximus, flumina publica eſſe de regalibus, *per. cap. vnic. quæ ſint regalia in vſib. feud.* merito dubitare quis poſſet; An eadem ac ex iiſdem redditus piſcationum, vel Vectigal piſcatorum, pedagia, telonia, gabellæ, datiæ &c. vulgo, Fiſchzoll/ Waſſerzoll/ Pruckenzoll/ Wegzoll/ Schiffzoll/ Wagenzoll/ in conceſſione feudorum veniant. Dubitandi ratio eſt. An regalia cum feudo conceſſa eſſe præſumantur, nam ſi eadem in conceſsione feudi veniunt, flumina, redditus, ac Vectigal piſcationum &c. conceſſa eſſe intelliguntur. Reſpondeo breuiter, in generali conceſsione 2. feudi, regalia non comprehendi, niſi in conceſsione expreſsè, & in ſpecie nominentur. *Præpoſit. in d. cap. vnic. quæ ſint reg. & Bald. in L. 2. circ. 6. col. C. de ſeruit. & aqua, cum ibi concordantib.* Ratio eſt: Quia 3. Regalia ſunt de publico iure, ſecundùm *gloſ. & ibi text. in L. inter publica ff. de verb. ſignif.*

Et quamuis ſint iuris publici, tamẽ nemo ea vſurpare & conſtituere poteſt, niſi Imperator, vel Rex; Vnde & Regalia dicun- 4. tur, quia ſunt reſeruata Imperatori, vel Regi, in ſignum ſupremæ eminentiæ, & ea nemo habere poteſt, niſi ex conceſsione Imperatoris, vel Regis, à quibus omnes dignitates tanquam à fonte fluunt. *L. ſacrilegij. cum ibi notatis, C. de diuerſ. reſcript.* Aut ex antiqua con- 5. ſuetudine, vel præſcriptione tanti temporis, cuius initij memoria non extat, quia talis præſcriptio habet vim conſtituti, & priuilegij

L. hoc iure, §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æſtiu. Et quòd regalia ita præſcribi poſsint, *text. eſt in cap. ſuper quibuſdam, § præterea de verb. ſignif.* Et quòd poteſt Princeps, poteſt facere conſuetudo. *d. §. preterea, Cyn. L. 1. C. de emancip. lib. Heinric. Boych. in cap. quanto de Iureiur.*

6. Vnde infertur flumina publica ac eorũdem piſcationum redditus, vel vectigal, in generali feudi conceſsione non venire, cum ſint de regalibus, *d. cap. vnic.* Regalia autem nemo vſurpare, & conſtituere poſsit, niſi Imperator, vel Rex, ut dictum eſt. Si tamen
7. Princeps concedat alicui caſtrum, dicendo, concedo tibi caſtrum cum territorio, de tali flumine, uſq; ad tale flumen, volunt Doctores per huiuſmodi verba, flumina conceſſa eſſe, propter dictionem De, Ad, & vſque; ac venire flumina vbi incipiunt, & ubi finiunt. *Arch. in c. Eccleſias 13. q. 1. Bald. in cap. 1. §. ſi quis de manſo. in pen. col. in tit. de cõtrouerſ. inveſtit. Iacob. de S. Georg. in tract. feud. verb. Ibi fluminib. nu. 7.*
8. vbi & nu. ſeq. dicit, Si flumen ſit in cõfinio duarum ciuitatum, ſeu duorum territorioum, præſumi illud eſſe cuiuslibet vſq; ad mediũ fluminis, quia omnia quæ ſunt in confinio, ſunt communia eorum, qui ab vtraque parte poſsident, *L. arbor. ff. com. diuid. L. 2. §. preterea, ff. de aq. plu. arc. & L. adeò, §. fin. ff. de acquir. rer. dom.* Et ideò
9. de omni eo, quod cõmittitur in ipſo flumine, vtraque Ciuitas habet Iuriſdictionem, uſque ad medium fluminis, ita *Bart. in tract. Tyberiadis, in 6. col. verb. Item videndum eſt vtrum Iuriſdictio,* idem tenet, *Bald.*
10. *in cap. ex literis circ. pen. col. de probat.* Nam ſicut in terra eſt dare Iuriſdictionem, & imperium, ita & in aquis, & fluminibus. *Angel. in L. Inſulæ Italiæ. ff. de Iud. & Bart. in L. 1. C. de Claſs. lib. 11. Canoniſt. in cap. vbi periculum, de elect. lib. 6.*

11. Idem dicendum eſt de mari: Vnde ſi in eodem diuerticulo, vel particula maris plures habitent, vel ad ipſos pertineat, & ibi delictum commiſſum fuerit, tunc quilibet poterit cognoſcere, & erit locus præuentioni, *L. ſi quis poſtea L. de Iud.* & præueniſſe intelligitur quantum ad imperium ille, qui delinquentẽ capit in mari. Nam per perſonalem capturã intelligitur iuriſdictio eſſe præuenta; ſecũdùm, *Ioan. Andr. in cap. 1. de decim. & oblat. quẽ ſequitur Angel. in L. ſanè ſi maris in fin. ff. de Iniur. Cæpoll. tract. de ſeruit. ruſtic. prædior. tit. de mari cap. 26. nu. 21.*

Hoc tamen, quòd de flumine per confinium duarum Ciuitatum diſcurrente dicitur, non obtinet, quando per alteram Ciuita-

tem tantum fuiſſet illud flumen poſſeſſum. Nam tunc Iuriſdictio & diſtrictus pertineret ſolùm ad illam Ciuitatem. Poſsidere autem vel quaſi aliquod flumen ille dicitur, qui habet imperium, & iuriſdictionem in illo flumine. *Bart. in d. tract. Tyberiadis ſub Rubr. de alueo*, quem ſequitur, *Iacob. citato loco num. 9.* Præterea & illud notandum eſt: Quòd, ſi princeps concedat alicui Nobili, Baroni, vel Comiti Caſtrum cum aquagijs, aquaticis, Vulgò mit Waſſern vnd Waſſerleuffen / & venationibus, Gejayd / & talis Nobilis, Baro, vel Comes deinde prætendat flumina etiam nauigabilia, & prohibitionem venationum venire in inueſtitura, & talia poſsideat ſine contradictione, acquirat ſibi utile dominium, & ſuperiori, nempe Principi, directum, *per not. gloſ. in L. ſi vt certo, §. ſi duobus vehiculum ff. commod. & per not. inſ. ſi quis per 30. annos, in tit. ſi de feud. contentio ſit inter dom. & agnat. Vaſalli in vſib. feud. & per not. gloſ. in L. 1. §. appellata, ff. ſi cert. pet. Iacob. de S. Georg. in d. tract. feud. verb. & cum venationibus num. 9.* 12. 13.

Et quia proprietas feudi, eſt domini directi, quicquid illi accedit, debet accreſcere domino, niſi aliter ex tenore ipſius inueſtituræ appareret, ita tamen, vt omne incrementum accedens feudo, etiam abſq; induſtria vaſalli, reſpectu proprietatis, acquiratur domino directi, reſpectu verò vtilis dominij acquiratur Vaſallo. *Iul. Clar. receptar. ſententiar. lib. 4. §. Feudum quæſt. 58. num. 3. vbi & num. 4.* dicit quod ſeruitutes, & alia iura inſeparabilia, accedant feudo, & rem feudalem ſequantur, & conſequenter finito feudo, vna cum illo ad dominum directum pertinent, non autem ad hæredes vaſalli, ad quos feudum non tranſit, & hanc ſententiam Dd. communiter ſequuntur. Diuerſum tamen eſt in Iuriſdictione. Nam habens Caſtrum à Principe, in feudum ſine Iuriſdictione, & acquirens Iurisdictionem ab alio, ipſa Iuriſdictio non accreſcit feudo, ſed finito feudo, erit vaſalli, vel eius hæredum, *Bald. in cap. 1. §. contrario, num. 4. de inveſtit. de rer. alien. fact. Ruin. conſil. 14. poſt prim. lib. 1.* Vbi communé dicit hanc opinioné, quos refert & ſequitur *Clar. citato loco nu. 5.* Ratio huius eſt: Quia Iuriſdictio eſt quid ſeparatum ab ipſo caſtro, & quod per ſe ſubſiſtere poteſt, ideò feudo non accreſcit. 14. 15. 16.

Denique licet ius piſcandi, vt & ius venandi & aucupandi, nõ ſit regale, attamen flumina nauigabilia, & ea ex quibus fiunt nauigabilia, & eorundem piſcationum redditus, & vectigal ſunt de re- 17.

galibus, &

galibus, & reſeruantur Principi redditus huiuſmodi, dummodo ſit talis cõſuetudo, ut Princeps ſoleat exigere aliquid, & populus nõ præſcripſerit contrarium, *Abb. conſil. 16. num. 11.* vel conuentio inter ipſos aliter interuenerit. Verùm Romanor. Imperator, vel Rex concedit hodiè communiter Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, & Baronibus in inueſtituris Regalium vulgo, inn den Regalien Brieffen/ flumina publica, & piſcatorum redditus, piſcationes, aquagia & aquatica, vulgo, Fiſchzoll/ Fiſcherey/ Waſſer vnd Waſſerleuff.

Ex capite octauo ſummaria.

1. *Fera ab vno percuſſa, & ab alio capta, cuius efficiatur? & num. 5. 6. 7. 8. 10. 12. & ſeqq.*
2. *Fera ſi in alieno rete reperiatur, an ſit domini retis, vel occupantis?*
3. *Aues in laqueo alieno repertæ, an ſint domini laquei, vel occupantis?*
4. *Piſces in rete capti, an ſint tendentis, vel accipientis?*
6. *Conſuetudo legem vincit & tollit.*
7. *Doctori atteſtanti de conſuetudine eſt credendum. Similiter & gloſſæ, ibidem & num. 17.*
8. *Vbi gloſſa atteſtatur de conſuetudine, res eſt facilior.*
9. *Argumentum à contrario ſenſu in iure validum.*
10. *Fera ita vulnerata, vt aliter fieri non poſſit, quàm vt capiatur, ſtatim efficitur vulnerantis, & num. 12.*
11. *Vulnerans quando de occiſione, & quando ſolùm de vulnere teneatur.*
13. *Aper incidens in laqueum meum, quando dicatur meus.*
14. *Feram lethali vulnere percuſſam, fugientem extra proprium ſaltum, vel ſyluam, perſequi licet.*
15. *Non ſufficit legem eſſe factam, ſed oportet, vt etiam vſu comprobata ſit, alioquin ſperni poteſt.*
16. *Qui legem non receptam non ſeruat, non dicitur eius tranſgreſſor.*
18. *Eripiens feram ab ore lupi, canis, vel auem à miluo, aut accipitre, an teneatur priori domino ad reſtitutionem.*
19. *Ruſticus inueniens falconem cum ſonaleis in pedibus iunctis, an priori domino reſtituere teneatur.*
20. *Et quid ſi falco apud ipſum moriatur, an teneatur ad æſtimationẽ falconis.*

21. *Lupam prægnantem capiens, an habeat vnum premium, an plura.*
22. *Licitum eſt occidere beſtias nociuas.*
23. *Leones manſueti, an poßint occidi.*
24. *Beſtiæ nociuæ, quanto tempore poßint retineri in Ciuitate.*

CAPVT OCTAVVM.

Latè diſcutitur quæſtio, An fera Vulnerata ſit Vulnerantis, an verò capientis.

IN hoc venationis tractatu & illa ſeſe inſignis offert quæſtio: Fera ab vno vulnerata, & ab alio capta, cuius efficiatur? Ad hanc quæſtionem fuêre olim contraria Iuriſconſultorum reſponſa. *Trebatius enim, vt eum refert Caius in L. naturalem, §. Illud quæſitum. ff. de acquir. rer dom.* Voluit, feram vulneratam, ita ut capi poſsit, ſpectare ad vulnerantem, ſi ipſam perſequatur, nec ab alio capi poſsit. *Caius verò d. §. Illud quæſitum*, reſpondet, feram vulneratam non aliter effici vulnerantis, quàm ſi ab eo capta fuerit, quia multa accidere poſſunt, vt ea non capiatur. Idem reſponſum Imperator Iuſtinianus ad verbum ſuis Inſtitutionibus inſeruit, *§. Illud quæſitum. Inſtit. de rer. diuiſ.* Ex quo patet, feram ab aliquo vulneratam, etiam Lethali vulnere, ſecundum Theophilum ibi, non aliter effici vulnerantis, quàm ſi ab eo capta fuerit, & ideo ſi ea vulnerata fugiens per alium capta ſit, ipſius capiẽtis fieri. Idem eſſe in fera per retia & inſtrumenta venatoris illaqueata, nam ſi per alium, quàm apponentem retia fuerit capta ex ipſius laqueis, eius efficitur, non illius, qui rete poſuit. *L. in laqueum. ff. de acquir. rer. dom. Iacob. de S. Georg. tract. feudo. verb. & cum venationib. num. 5. & Couarr. cap. peccatum 2. part. §. 8. num. 13. de reg. iur. in 6.* 1. 2.

Vnde auis & fera laqueo etiam alieno comprehenſa, & inuenta, accipientis fit. *d. L. in laqueum & §. Illud quæſitum Inſtit. de rer. diuiſ.* Niſi contraria conſuetudo ei, ad quem laqueus ſpectat, ſuffragetur, *Ioan. Maior in 4. ſent. diſt. 15. quæſt. 10. Martin. ab Azplicuet Nauar. in Enchirid. d. confeſſarior. de 7. præcepto Decalogi num. 176.* Pari ratione, Piſces in rete, caſsibus, ſeu naſsis capti, fiunt occupatoris, & non domini retis, ſeu caſsium, *d. L. in laqueum.* Dabitur tamen piſcatori 3. 4.

iniuriarum actio. *L. iniuriarum, §. ſi quis. ff. de iniur.* Si verò piſces ceperit in loco priuato, capiens tenebitur reſtituere. *Alciat. lib. 11. parerg. cap. 2.* qua de re nos ſupra capite Quinto fusè diſſeruimus. Et prædictum Caij reſponſum, de iure ſcripto fuit approbatum, quod & *Imperator Iuſtin. d. §. Illud quæſitum, Inſtit. de rer. diuiſ.* Confirmat, reiecta verò ſententia *Trebatij*.

Verùm etſi *Trebatij* ſententia de Iure ſcripto, fuerit reprobata,
5. de Iure tamen non ſcripto, & ſic de conſuetudine recepta eſt, ut aſſerit, *gloſ. in d. L. naturalem, §. illud quæſitum, ff. de acquir. rer. dom. quam gloſ. Bart.* nō improbat ibi, *nec in L. quo minus, quæſt. 5. ff. de fluminib. Gramat. deciſ. 71. num. 9. Aret. & Iaſ. in addition. ad Portium in d. §. Illud quæſitum inſtit. de rer. diuiſ.* vbi etiam *Nicaſ. num. 8.* Nam ea, quæ lon-
6. ga conſuetudine comprobata ſunt, tantam obtinent authoritatem, ut leges vincant, & antiquent. *L. 2. C. quæ ſit long. conſuetud.*

Eſt autem cōmunis, & vulgata interpretum ſententia. Quòd
7. Doctori illuſtri atteſtanti de conſuetudine ſit credendum, *Bart. in L. de quibus, 4. quæſt. princip. ff. de legib. & ibid. Bald. gloſ. in L. dos à patre, C. ſolut. matrim. Socin. Conſil. 275. num. 4. Dec. L. 2. §. mutui dictio, in vlt. lect. num. 13. ff. ſi cert. pet. idem conſil. 540. num. 10.* vbi plures allegat, & pro reſolutione dicit eſſe communem. *Cæpoll. conſil. 40. in 3. col.* Vbi dicit: Quando gloſſæ dicunt, quòd ita ſeruatur de conſuetudine, etſi illa conſuetudo non reperiatur ſcripta, ſufficit teſtimonium gloſſæ, & ſubijcit ibi idem eſſe, ſi plures Doctores de conſuetudine atteſtentur, quòd eis ſit credendum, *Mynſing. cent. 5. obſeruat. 96.* Vbi plures citat; & hanc ſententiam, quòd ſcilicet Doctori atteſtanti de conſuetudine, ſit credendum in Camera Imper. receptam eſſe *ibid. num. 4.* aſſerit. Ex quibus apparet eam eſſe veritatem, & ubi eſt
8. *gloſ.* quę ita atteſtatur de cōſuetudine res eſt facilior, ut eſt exemplū, *gloſ. in d. L. dos à patre C. ſolut. matrim. & in Auth. Qualitas C. de pact. conuent. & in §. alia, Inſtit. de actionib. vbi gloſ. magna, in prin.* ait, libellum procedere de conſuetudine, ſi rem peto iure dominij vel quaſi, ut per *Bart. & Dec. ſupra citatis locis.* qui dicunt, ſtandum eſſe huic aſſertioni generalis conſuetudinis, ſaltem quò vſque oppoſitum ſit probatum, ut per eos. Conſuetudo ergò iſta cum præualeat, ut inquit *Ioan. de Platea d. §. Illud etiam quæſitum, inſtit. de rer. diuiſ. vbi etiā Iaſ. ad Port. & facit quòd inquit Pariſ. conſil. 50. nu 22 & conſil. 51. num. 9. 8. lib. 3.*

Sequitur

Sequitur, quòd Trebatij ſententia potior eſſe debeat. Quin & ſi
d. §. illud quæſitum, ratio deciſionis conſideretur, quæ dictio, & ſic de-
ciſioni præponitur, *Bart in L. regula §. cum quis (aliâs) ſi quis ff. de iur. &
fact. ignor. & in L. cum pater §. dulciſſimis ff. de legat. 2. & in L. pater, § fun-
dum. ff. de legat. 3.* Ibi enim pro deciſionis ratione *inquit text.* Quod
multa accidere ſoleant, ut eam non capias. Igitur ſumpto argu-
mento à contrario ſenſu (quod argumentum in iure eſt validum *L.* 9.
*1. §. huius rei. ff. de offic. eius cui mand. eſt Iuriſdict. L. qui teſtamento §. mulier.
ff. de teſtam. L. Conuenticula, & ibi gloß. & Dd. C. de Epiſc. & Cler.) text. ſen-
ſit ſecus eſſe* ubi certum eſſet eam capturũ, *vbi Crhiſtoph. Port.* ibi con-
ſiderauit. Quòd ſi fera ita vulnerata eſſet, ut aliter fieri non poſsit, 10.
quàm ut caperetur, utpote, quia eſſet ſemimortua, ſtatim efficere-
tur vulnerantis, ut probat ille text. à contrario ſenſu. Quæ intelli-
gentia cõfirmatur, quoniam in ſimili ita Iuriſconſultus ſenſit *in L.
item Mela, §. Celſus, iuncta L. ita vulneratus, vbi gloß. in verb. teneri ff. ad L.
Aquil.* Vbi, quando vnus vulnerauit, & alius à vita penitus exemit, 11.
diſtinguitur. Aut enim certum erat, quòd ita vulneratus, illo
vulnere erat vitam cum morte commutaturus, & vulnerans te-
netur de occiſione. Aut erat incertum, & tenetur ſolùm de vul-
nere. Ex quibus ego infero feram ab vno ad mortem vulnera- 12.
tam, & deinde ab alio captam, effici non capientis, ſed vulneran-
tis. Deinde hæc ipſa ſententia conualidatur ex his, quæ notantur
*L. 3. §. Neratius, & §. Neruafilius ff. de acquir. poß. & in §. pauonum, Inſtit.
de rer. diuiſ.* Vbi Iure gentium effectus dominus ſimilium, deſinit
ſtatim eſſe dominus, ubi conſtat bona deſinere eſſe ſub ſua cuſto-
dia, & ſic amplius non poſſe ea conſequi. Igitur contra debent ſta-
tim fieri ſua, vbi apparet, quòd omninò & certiſsimò futura ſunt
ſua, ut contrariorum eodem ſit diſciplina. *L. 1. ff. de his, qui ſunt ſui vel
alien. iur.* & ut idem opperetur oppoſitũ in oppoſito, quòd propoſi-
tum in propoſito, *L. fin. & ibi gloß. ff. de legat. 3.* Vtrumque tradunt
Doctores in Rubr. *ff. de acquir. poß.* At qui feram lethali vulnere
vulnerauit, in iſta certitudine verſatur. Ergo fera illius vulneran-
tis, non autem capientis efficietur. Tertiò confirmatur hæc ſen-
tentia ex ijs, quæ notat. *gloß. iuncto textu in d. L. in Laqueum ff. de acquir.
rer. dom.* Vbi in textu quæritur; An aper, qui inciderat in laqueum 13.
meum, dicatur meus, & Iuriſconſultus decidit, vt ſi in meam po-

teſtatem peruenerit, meus factus ſit, *gloſ.* ibi, quærit, quando in meam poteſtatem dicatur venire: Et diuerſorum gloſſatorum refert duas ſaltem principales opiniones. Prima eſt, cum apprehendo, vel apprehendendi poteſtatē habeo. Secunda eſt, ut meus dicatur, cum diu luctando ſeſe expedire non poteſt, ſecus ſi remotis oculis inſpicio, cum multa accidere ſoleant, ut eum non capiam. Vnde ſi inſpiciamus vel primam opinionem, & nō requiritur actualis apprehenſio, ſed ſat eſt habere poteſtatē apprehendēdi, tunc alius non poteſt apprehendere. Idem ſi ſecundam opinionem. Nam ſi meus eſt aper, quamdiu luctando ſeſe expedire non poteſt: ſequitur pari ratione feram mortifero vulnere percuſſam vulnerantis, & non capientis effici.

14. Hæc ſententia, quam defendēdam ſuſcepimus, adeò vera eſt, ut liceat etiam feram lethali vulnere percuſſam, fugiētem extrà proprium ſaltum vel ſyluam, perſequi, nec poteſt ab alio capi. Nam ubi finis habet neceſſariam dependentiam à principio, ſpectatur ipſius principium, *L. 1. §. Scio, ff. de minorib. Alciat. tract. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 12.* maximè quando principium eſt licitum. *Bart. L. quòd ait, §. quòd ait. ff. de adult.* At ſine principio, id eſt percuſsione ſeu vulneratione finis, id eſt captio, ſeu prehenſio feræ, effectum ſortiri non poteſt. Hinc in multis partibus Germaniæ inter ſaltuarios & venatores vſu & conſuetudine receptum eſt, ut liceat feram bombardæ Sphæra, ſeu globo ictam, & vulneratam (welche ſchwäiſt) fugientem extra proprium domini venantis ſaltum, vel ſyluam, viginti quatuor horis uno curſu non intermiſſo perſequi. vulgo Nacheylen oder nachſetzen/ & in alieno ſaltu vel ſylua capere.

Ex his tandem conſequitur, Trebatij ſententiam, non ſolùm eſſe communiorem, utpote quæ conſuetudine recepta eſt, ſed etiam eam melioribus rationibus & fundamentis probari. Proinde non obſtat deciſio Caij in ſæpe *d. L. naturalem, §. illud quæſitum, ff. de acquir. rer. dom. & d. §. illud quæſitum Inſtit. de rer. diuiſ.* Quia illa nihil reſiſtit, ſed potius aſsiſtit, attenta præſertim conſuetudine, quæ præualet. Deinde cum deciſio *d. §. illud quæſitum*, uſu utentium non fuerit recepta, (quia imò Trebatij ſententia illa eſt, quæ

15. fuit recepta) non ligat tanquam lex non recepta. Non enim ſufficit legem eſſe factam, ſed oportet, ut etiam uſu comprobata ſit,

alioquin

alioquin ſperni poteſt, *vt not. cap. 1. de treug. & pace*, vbi inter cæteros *Felin. late Socin. L. ſi filius eius num. 7. ff. de liber. & poſth. Dec. conſil. 469. incip. ponderando breuiter, num. 1. lib. 4.* Etenim lex tacitam conditionem continet, ſi utentium moribus recipiatur. Ideò qui non obſeruat legem non receptam, nō dicitur eius tranſgreſſor. *Bart. in L. fin. §. ſed cum antiquitas C. de Curat. furioſ. & conſil. 144. incipiente, Iudex Communis Aßiſii Ruin. conſil. 13. num. 27. lib. 2. Ripa reſponſor. lib. 1. cap. 5. num. 1. Ad hoc eſt text. in c. in iſtis §. leges 4. diſt. text. in L. de quibus ff. de legib. & §. pen. Inſtit. de Iur. nat. gent. & ciuil.* Et iſta negatiua probatur per gloſſ. ita atteſtantem *in d. L. naturalem §. illud quæſitum*, quæ communiter approbata eſt, & cui eſt credendum, cum teſtetur de conſuetudine. Deniquè reſpondetur *d. §. illud quæſitum*, loqui in caſu ambiguo fera potuiſſet, & non potuiſſet capi. At cùm fera lethali vulnere percaſſa eſt, ita ut aliter fieri non poſsit, quam ut capiatur, ea efficitur vulnerantis, & non primò capientis. 16. 17.

Sed quæſtionis eſt, quid ſi Lupus, miluus, aut canis rapiat, verbi gratia Titij pecudem, vel auem, & habeat in ore, & Sempronius eripiat eam de faucibus illius, an Sempronius teneatur eam reſtituere priori Domino, ſcilicet Titio: Nam genere quodam venandi eam erat nactus, vnde cogitabat, quemadmodum terra, marique capta, cùm in ſuam naturalem laxitatem peruenirent, deſinerent eorum eſſe, qui cepiſſent, ut inquit *text. in L. Pomponius ff. de acquir. rer. dom.* Ad hanc quæſtionem breuiter reſpondetur affirmatiuè *per text. notab. in d. L. Pomponius, fin. ff. de acquir. rer. dom.* 18.

Vbi dicitur, quòd à lupo eripitur noſtrum manere, quamdiu recipi poſsit, id quod ereptum eſt. *Cæpoll. tract. de ſeruit. ruſticor. prædior. tit. de aucupatione cap. 21. nu. 6. Iacob. in de S. Georg. de tract. feud. verb. & cum venationib. num. 6. vbi & num. vterq; ex Bart. tract. de falcone*, iſtam quæſtionem tract.

An ruſticus inueniens falconem cum ſonaleis in pedibus iniunctis teneatur reſtituere priori Domino, & in puncto affirmatiuè vterque concludit ex *Bart. d. tract. de falcone.* Sed quid iuris ſi ruſticus falconem portàrit ad domum ſuam, & eum teneat ſub ſcamno, dando illi comedere carnes ſalſas, caſeum & rapas, quibus omnibus vtebatur ruſticus, & falco apud ipſum ruſticum moriatur: An teneatur domino ad æſtimationem falconis. Prima facio videtur 19.

ad hanc quæſtionem negatiuè reſpondendum. Primò. Quia ruſticitati eſt ignoſcendum, *L. 2. §. fin. ff. ſi quis in ius voc. non re.* Deinde quia ruſticus, eo quòd nemo perſequebatur falconem, probabiliter credere potuit, eum perueniſſe in naturalem libertatem. Pro parte quæſtionis affirmatiua ratio prima eſt: Quia culpa eſt ſe immiſcere artibus, ad ſe non pertinentibus *L. culpa ff. de reg. iur.* Nam uti imperitia imputatur medico, qui malè ſeruat ægrotantem *L. illicitas, §. ſicut medico. ff. de offic. præſid.* & quem admodum ruſtici non audent optare pecunias, *L. domini prædiorum, cum gloß. C. de agric. & cenſit lib. 11.* ita non pertinet ad ruſticum ſe de tam nobili aui immiſcere. Præterea ignorantia non poteſt ruſticum excuſare, cum falconem repererit cum ſonaleis & gectis, ut loquuntur, per quod ſignum demonſtratur res ſignata, quemadmodum ad ſtigmata cognoſcimus fabricenſes *C. de fabricenſib. lib. 11.* ſicut & ad ſignum cognoſcuntur ballæ mercatorum, ut inquit *Bald. in Author. dos data C. de donat. ante nupt.* Vnde concludit *Iacob. d. loco.* ruſticum teneri non quidem *L. Aquilia*, quia non interfecit falconē, ſed, quia præbuit cauſam morti, actione in factum, *L. qua actione, §. Celſus ff. ad L. Aquil.* Nec debuit credere ipſum falconem perueniſſe in naturalem libertatem, quia à natura non naſcuntur falcones cum ſonaleis & gectis. Ex quo ſigno intelligere potuit dominum non habuiſſe falconem pro derelicto *L. falſus §. ſi iactum ff. de furt.* ita poſt, *Bart. in d. tract. de falcone Iacob. citato loco.*

21. Inſuper & hæc ſe offert quæſtio; Quid ſi ſtatuto introductū ſit, ut capienti lupum vel vulpem, aut aliud animal nociuum, detur aliquod præmium, & deinde aliquis capiat lupam vel vulpē prægnantem, an capiens debeat habere vnum, vel plura præmia? Reſpondeo, quòd capiendi dabitur vnum præmium, non plura, *Bald. L. fin. ff. de liber. cauſ. not. L. qui vero ff. de ſtat. homi. L. 2. §. qui autem ff. de excuſ. tut. & in L. in lege La. 2. ff. ad L. Falcid.* Secus ſi capiat lupā lactantem cum lupatinis, *Imol. d. L. in lege. Felin. in cap. ſicut de homicid.*

22. Denique hic annotare libet, quòd omnibus licitum ſit occidere beſtias nociuas, ut vrſos, apros, & lupos *cap. 1. §. nemo retia, de pace ten. & eius violatorib. in vſib. feud.* capti tamen & occiſi apri in quibuſdam Germaniæ partibus ex conſuetudine Domino territorij, qui ius venandi habet, traduntur ſeu tranſmittuntur, uti ſupra *capite*

1. num. 69.

num. 69. mentionem feci. Imò & leones occidi poſſunt, etiam 23.
fuerint manſueti, & habita ſint pro derelicto L *vnic. & ibi gloſ.* C.
e venat. ferar. lib. 11. Vbi dicitur occidendorum Leonum cunctis
acimus poteſtatem, neque aliquam ſinimus quemquam calum-
niam formidare. Beſtias autem, quæ ad Comitatum ab omni- 24.
bus limitum Ducibus tranſmittuntur, non plus, quam ſeptem die-
bus intra ſingulas Ciuitates detineri præcipimus: Violatoribus eo-
rum quinas libras auri fiſci iuribus illaturus.

Ex capite nono ſummaria.

1. *Venationes, & aucupia, an ad proprietarium, vel vſufructuarium pertineant.*
2. *Vſufructuarius non poteſt à proprietario prohiberi, ne venetur.*
3. *Vſufructuarius poteſt prohibere venationem.*
4. *Vſufructuarius poteſt vendere ius venandi.*
5. *Vſufructuarius non eſt dominus ferarum.*
6. *Vſufructuarius an fundo, in quo vſumfructum habet, ſeruitutem iuris venandi imponere poſſit.*
7. *Vaſallus, an poſſit ſine conſenſu domini in re feudali conſtituere ſeruitutem vel vſumfructum iuris venandi.*
8. *Fructus venationis, aucupij & piſcationis, an ſint fructus induſtriales.*
9. *Vſuram an committat, qui venatur in agro pignori dato.*
10. *Fructus venationis, an computetur in ſortem.*
11. *Feræ piſces & volucres, an bene mobilia, vel immobilia eſſe dicantur.*
12. *Vendito fundo, an dicantur venditi piſces exiſtentes in eo.*
13. *Vendito ſtagno, an cenſeantur etiam venditi piſces in eo exiſtentes.*
14. *Vbi eſt eadem ratio, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio.*

CAPVT NONVM.

Vſufructuarius, an habeat redditus venationis, piſcationis & aucupij: Et an ſeruitutem iuris venandi conſtituere poſsit in fundo, cuius vſum-

fructum

fructum habet, & quid iuris in vaſallo. Item feræ, piſces, & volucres, an inter bona mobilia vel immobilia computentur. Et denique vendito fundo, vel ſtagno, an cenſeantur etiam venditi piſces in eo exiſtentes.

1. Non inutiliter hoc tractatu, & illa quæſtio tractari poteſt: An venationes & aucupia ad vſufructuarium, an verò ad proprietarium ſpectent. Reſpondetur ad hanc quæſtionem breuiter, venationum & aucupiorum redditus pertinere ad vſufructuarium, *text. eſt in L. Item ſi fundi §. aucupiorum ff. de vſufruct.* Vbi Iuriſconſultus inquit: Aucupiorum quoque & venationum redditum Caſsius ait libro octauo iure ciuili ad fructuarium pertinere, ergo & piſcationum.

2. Ex quo textu deducuntur plura. Primò vſufructuarium poſſe venari in eo fundo, in quo vſumfructum habet, nec poſſe à proprietario prohiberi, ne venetur ipſe vſufructuarius. Quod item probatur, *in L. vſufructuarium ff. de vſufruct.*

3. Secundò infertur ab authoritate Iuriſconſulti, ad ipſum vſufructuarium pertinere, quod is permittat, vel licentiam concedat venandi in fundo, cuius uſumfructum habet, eademque ratione uſufructuarius prohibere poterit, ne quis fundum ad venandum ingrediatur.

4. Tertiò infertur, pecuniam pacto promiſſam, pro licentia venandi alicui conceſſa, ad vſufructuarium pertinere. Ratio eſt: Quia cùm ipſe poſsit, & ius habeat prohibendi, ne fundum quis ingrediatur, poterit iuſtè vendere facultatem, & licentiam ingrediendi, ad venandum, vel alium licitum vſum.

5. Inde tamen non ſequitur, feras intra fundum enutritas eſſe fundi proprium fructum (huic enim feræ non cohærent, nec illo continētur, nec ex eo naſcuntur,) vel eas pertinere ad uſufructuarium iure dominij, cum ipſe in ijs, quæ nullius ſunt, & iure naturali communia cenſentur, non plus iuris habeat, quàm quiuis alius. *Couarr. cap. peccatum 2. part. §. 8. num. 9. verſic. primùm & verſic. tertiò.*

6. Vſufructuarius tamen non poteſt fundo, in quo uſumfructum

habet

habet ſeruitutem iuris venandi imponere, *L. æquiſsimum, §. fin. ff. de vſufruct. Cæpoll. tract. de ſeruit. vrban. prædior. tit. Qui poſsit conſtituere ſeruitutes reales cap. 14. num. 11.* Pari ratione, nec vaſallus poteſt ſine conſenſu Domini conſtituere ſeruitutem iuris venandi in fundo, ſeu ſylua feudali, imò neque uſumfructum iuris venandi, nempe in præiudicium Domini, & agnatorum, qui ſuccedere debent in feudo, ex prouidentia primi acquirentis, *gloſ. in cap. 1. in verb. alienationes de capite Conrad. in vſib. feud.* Poteſt tamen Vaſallus in ſui præiudicium conſtituere ſeruitutẽ iuris venandi in re feudali ſine conſenſu Domini, *per text. in cap. 1. §. quid ergo de Inueſtitur. in re alien. fact. in vſib. feudor. Curt. Iun. de feud. in 4. part. in vlt. cauſ. amittend. feud. quæſt. 105. Iul. Clar. receptar. ſent. lib. 4. §. feudum quæſt. 37. num. 1. Cæpoll. d. cap. 14. num. 1. Card. Pariſ. conſil 99. num. 4. vol. 2.* At eueniente caſu, quo feudum domino aperitur, extinguitur omne onus feudo impoſitum per Vaſallum. Sic etiam quòd ad agnatos, qui ſucceſſuri ſunt in feudo, finiuntur & extinguuntur ſeruitutes, & onera in præiudicium agnatorum feudo impoſita. Communis tamen eſt Doctorum concluſio, quòd vaſallus ſine conſenſu Domini, non poſsit alteri conſtituere uſumfructum in re feudali, *Curt. Iun. in d. 4. part. quæſt. 106. quem ſequitur Iul. Clar. d. quæſt. 37. num. 2.* Ratio eſt: Quia Vaſallus prohibetur alienare utile dominium: at uſusfructus eſt pars utilis dominij: Igitur Vaſallus nõ poteſt alienare uſumfructum. Quamquam Vaſallus nõ poſsit in re feudali concedere uſumfructum, vel uſum ſine conſenſu Domini, attamẽ bene poteſt vendere fructum rei feudalis pro tempore, quo feudum remanet apud eum, vel ad certum tempus: Quia iſta non dicitur alienatio feudi, *L. in ædibus, §. 1. ff. de donat. Curt. Iun. d. quæſt. 105.* Et non dicitur rem alienare ille, qui alienat fructus ſeparatos *d. L. in ædibus. §. 1.* 7.

Sed quia venationes, piſcationes & aucupia ſunt in fructu, & ad uſufructuarium pertinent, *d. §. aucupiorum, & d. L. vſufructuarium, ff. de vſufruct. & L. venationem ff. de vſuris.* Vbi dicitur, venationem in fructu fundi negauit eſſe, niſi fructus fundi ex venatione conſtaret, quæritur: An venationis, piſcationis & aucupij fructus ſint induſtriales? Reſpondeo affirmatiuè: Quia in illis plus verſatur & operatur factum ac induſtria hominis, quàm natura. *Aug. Ber. in cap. grauis num. 16. de reſtit. ſpoliat.* 8.

Ex his infertur reſponſio, ad quæſtionem, qua quæri ſolet; An mutuans alicui centum, & pro ſecuritate mutui accipiens agrũ in pignus, in quo venatus, piſcatus, aut aucupatus eſt, teneatur computare in ſortem, quod accepit, infertur inquam reſponſio negati-
10. ua: Niſi fructus fundi ex venatione conſtaret, nam tunc venatio eſt in fructu, & fructus computandi eſſent in ſortem, *d. L. item ſi fundi, §. aucupiorum, & L. vſuſfructus, ff. de vſufruct.*

11. Verum hoc loco non incongruè quæritur: Vtrum feræ, piſces, & volucres computentur inter bona mobilia, an immobilia. Ad hanc quæſtionem cum diſtinctione aliquot caſuum reſpondendum eſt. Nam aut conceduntur cum fundo, & iudicatur de illis, ſicuti de alijs mobilibus ſolo cohærentibus: Aut conceditur flumen, vel lacus, & cenſentur immobilia, *cap. 1. quæ ſint regalia, in vſib. feud.* Aut verò ſine fundo, & tunc, ſi conceduntur certi piſces, puta, qui ſunt in lacu, vel piſcina, indubitanter cenſentur res mere mobiles, *§. feræ, Inſtit. de rer. diuiſ.* Aut verò conceditur ius piſcandi, & tunc aut ad certum tempus, aut in perpetuum. Primò caſu, erit res mobilis, ſecundo autem immobilis, *arg. L. diuortio. §. ſi fundum ff. ſolut. matrim.* Præterea aut piſces in ſtagno ſunt, aut in piſcina. Si in ſtagno, cenſentur res immobiles ſi ſunt in piſcina, ſunt res mobiles. Inſuper aut ponuntur in ſtagno, ſeu piſcina cauſa cuſtodiæ, aut verò ut multiplicentur. Primo caſu cenſentur res mobiles: Secundo autem immobiles, *Guid. Pap. deciſ. 91. num. 5.* ubi dicit ita intelligendam eſſe *L. funes* (alias limes) *ff. de act. empt.* quæ ſequentia habet verba. Funes & labra, ſalientes fiſtulæ quoque. quæ ex ſalientibus iunguntur, quamuis longè excurrant, extra ædificium ædium ſunt, item canales: Piſces autem qui ſunt in piſcina, non ſunt ædium, nec
12. fundi. Vbi *Bart.* dicit, quòd vendito fundo, veniant omnia, quæ ſunt intra fundum ad perpetuam utilitatem fundi, & ex hoc arguit à contrario, quòd piſces non veniunt in venditione fundi diſtracti, in quo eſt piſcina, quia non ſunt intra fundum ad perpetuum vtilitatem fundi, & ideò non cenſentur pars fundi, ſed vendito ſtagno,
13. videntur & venditi piſces in eo exiſtentes, quia ſtagna fiunt propter piſces, ſicuti arua propter fruges, & ſic cum piſces ſint cauſa finalis ipſius ſtagni, patet, quòd ſunt in ſtagno propter eiuſdem utilitatem perpetuam, & ex conſequenti, pars ſtagni eſſe intelliguntur, &

hoc eſt verum, niſi piſces eſſent in ſtagno repoſiti ad modicum tempus, quia tunc non cenſentur ibi poſiti ad perpetuam utilitatẽ ſtagni, *L. fundi*, *§. labeo ff. de act. empt. ita Guid. d. deciſ. 91. num. 5*, cui ſuffragantur *Bartholomæ. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. verb. tontes Menbles num. 23. Tyraquell. in tract. de retract. lignagior*, *§. 1. gloſ. 2. verb. an Antres*, *num. 117.* quos refert & ſequitur *Medi. tract. de venat. piſcat. & aucupat. quæſt. 17. prim. part.* Et quòd dicitur de piſcibus, intellige etiam de aliis animalibus, ex identitate rationis. Vbi enim eſt eadem ratio, ibi idem ius ſtatui debet, & quæ non differunt ratione, non differunt iuris diſpoſitione, *L. Illud ff. ad L. Aquil. & L. Titio ff. de verb. obligat.* 14.

Ex capite decimo ſummaria.

1. *Venationis, piſcaturæ & aucupij æſtimatio, vel intereſſe, an dari poßit? & num. 7.*
2. *Reſponſio ad hanc quæſtionem ſub diſtinctione duorum caſuum.*
3. *Impeditus venari, vel piſcari, agere poteſt ad damni dati reſtitutionem, ob retia rupta, Ac inſtituere etiam actionem iniuriarum.*
4. *Actio iniuriarum, & legis Aquiliæ poßunt cumulari.*
5. *Conductor fluminis, vel ſtagni, aut locus publici, impeditus piſcari intentare poteſt vtile interdictum ob vectigalis fauorem.*
6. *Impeditus in proprio fundo venari, vel priuato flumine piſcari, quod habeat remedium, propter actionem iniuriarum.*
7. *Alia dari poteſt æſtimatio piſcationis & venationis.*
8. *Iactus retis an vendi poßit?*
9. *Piſcatoris, aut venatoris percußi, vel occiſi operæ, an æſtimari poßint?*

CAPVT DECIMVM.

Venationis piſcationis, & aucupij lucrum ceſſans an peti poſsit? Et an piſcatoris vel venatoris percuſsi operæ præſentes, & futuræ æſtimari poſsint?

QVæſtio pulchra & notabilis eſt: An impeditus piſcari aut venari, vel aucupari ab eo, qui eum iure impedire non potuit, agere valeat non tantum ad retia rupta, eorumque æſtimationem, ſed & ad intereſſe piſcaturæ, & venationis. Ad hanc quæſtionem diſſoluendam eſt pulcher *text. in* L. *quemadmodum*, §. *plane ff. ad* L. *Aquil.* qui hæc ſequentia habet verba. Planè ſi culpa nautarum id factum ſit, *lege Aquilia agendum*, ſed vbi damni iniuria agitur ob retia, non piſcium, qui ideò capti non ſunt, fieri æſtimationem, cum incertum fuerit, an caperentur. Idemq; & in venatoribus & aucupibus eſt probandum. Hactenus text. Ex quo etiam apertè colligitur, quòd venationis, piſcationis & aucupij lucrum ceſſans, peti non poſsit, quoniam incertum eſt, an capi aliquid poſſet, & multa accidere poſſent, ut non caperent, probariq; certè non poteſt. Verùm ad pro-
2. poſitam quæſtionem, clarius ſub diſtinctione duorum caſuum, reſpondeo. Aut enim piſcatio vel venatio eſt certa, copioſa ac optima. Aut rara & incerta Priori caſu concludo affirmatiuè, ſcilicet impedientem piſcationem & venationem, aut procurantem amiſſionem piſcium, vel ferarum, teneri ad æſtimationem piſcaturæ, & venationis, quæ iuxta tempus, & locum certa imminebat, ac prætereа ad damni dati reſtitutionem ob retia rupta, L. *ait lex*, *in fin. ff. ad* L. *Aquil. cum* L. *ſeq.* Poſteriori caſu reſpondeo negatiuè, ſcilicet, impedientem aliquem piſcari vel venari, non teneri ad intereſſe vel æſtimationem piſcaturæ, vel venationis. Ratio eſt: Quia incertum piſcium, aut ferarum in piſcationibus, & venationibus æſtimari non poteſt.

Plura enim contingere poſſunt, ob quæ nec piſces, nec feræ caperentur, *d.* §. *planè*, quem dicit *Couarr. cap. peccatum* 2. *part.* §. *num.* 12. *de reg. iur. in* 6. ita accipiendum eſſe, ut habeat locum in littoribus & fluminibus, ubi piſcatio certa non eſt, ſed admodum rara & incerta, quòd plerumq; contingere ſolet, ſiquidem piſcatores hac ratione ſæpius eluduntur, quàm capiant. Hoc tamen poſteriori
3. caſu impeditus venari, vel piſcari agere poterit, ad damni iniuria dati reſtitutionem ob retia rupta *d.* §. *planè*. Quin & utroq; caſu iniuriarum agere poteſt, *per text. in* L. *iniuriarum*, §. *ſi quis me*, & §. *fin. ff. de*
4. *iniuriis.* L. 2. §. *ſi quis in mari. ff. ne quid in loc. publ.* Et poteſt actio iniu-

riarum cum

riarum cum legis Aquiliæ actione cumulari, *per text. in L. qui ſeruum ff. de act. & oblig. Dd. in L. dominium, C. de iniur. Mynſing. cent. 1. obſeruat. 25. Andr. Gail. lib. 1. obſeruat. 63. num. 9.*

Quòd ſi prohibitus vel impeditus piſcari, cõduxerit flumẽ vel ſtagnũ aut lacum publicũ, poterit cõtra prohibentẽ vel impedientẽ, intentare vtile interdictũ, ob vectigalis fauorem *L. vnic. ff. vt in flum. publ. nauig. lic.* 5.

Si verò in ſuo fundo venari, & priuato flumine piſcari impediatur, ac turbetur, poterit præter actionem iniuriarum, etiam inſtituere utile interdictum uti poſsidetis, *L. ſicuti autem, §. Ariſto. verſ. dicit igitur, in fin. ff. ſi ſeruit. vendic. L. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arc. L. pen. ff. de ſeruitut gloß. in L. ſeruitutes La. 4. in verb. certam. ff. eod. gloß. notab. in L. apud Trebatiũ in verb. impediri. ff. de aq. plu. arcen. cũ ſimilib.* Vel etiam poteſt actione confeſſoria experiri, quæ datur contra quemcunque poſſeſſorem turbantem vel impedientem aliquem uti iure ſuo, vel ſeruitute, *L. 2. & L. ſi quis diuturno, §. fin. ff. ſi ſeruit. vendic. §. æquè, Inſtit. de actionib.* 6.

Poteſt tamen in piſcationibus & venationibus præter æſtimationem ſupra primo caſu poſitam, altera conſtitui æſtimatio. Si piſcator, aut venator quiſpiam certum quotidie lucrum habeat ex pacto, quod cum altero pepigerit, ut ei det certum pro cuiuslibet diei piſcatura. Nam ex hoc pacto piſcator habere debet pro cuiuslibet diei piſcatura certum, & ea certiſsima, ſiue piſcatio vel venatio ubertima ſit, ſiue ſterilis, *L. ſi iactum ff. de act. empt.* 7.

Vbi Iuriſconſul. inquit: Si iactum retis emero, & iactare rete piſcator noluerit, in certum huius rei æſtimandum eſt, ſi quod extraxit piſcium, mihi reddere noluerit, id æſtimari debet, quòd extraxit, hactenus Iuriſconſul. Qui illum contractũ approbat, quo iactus retis emitur, quicunq; is futurus ſit. Vnde ſi piſcator promiſſo pacto inito nolit remittere, emptor poterit aduerſus eum agere ad æſtimationem, atque æſtimabitur incertum illius iactus, id eſt, alea illa, quæ in venditionem deducta fuit, *Bart. in L. cotem. §. qui maximos. 2. col. ff. de publ. facit text. in L. nec emptio, ff. de contrah. empt. Couarr. d. loco.* Nec ol[...]at *d. §. plane*, quo dicitur, incertum piſcium non æſtimari. Quia primò reſpondetur, in actione *L. Aquiliæ* non fieri incerti æſtimationem, ſed in actione empti, *gloß. in d. L. ſi iactum.* Secundò reſpondetur, quòd non ſit incerta huius rei æſtimatio, ſed ſit æſtimanda alea illa, & iactus retis, qui ob varium ſucceſſum, & 8.

dubium, incertum quid à Iuriſconſulto dicitur. Deinde quod dicitur in actione L. *Aquiliæ* non fieri æſtimationem incerti, ratio eſt: Quia actio L. *Aquiliæ* non datur, niſi pro damno præterito, & ideo non æſtimatur futurum, *gloſ. in d. §. planè, verb. fieri æſtimationem ff. ad L. Aquil. per L. nunquam §. item quæſitum. ff. de priuat. delict.*

Ex his infertur reſponſio, ad quæſtionem, qua quæri ſolet:
9. An is, qui piſcatorem, aut venatorem, qui victum ex piſcatione, & venatione quærebat, percuſſerit, vel occiderit, teneatur ad æſtimationem operarum piſcatoris, vel venatoris percuſsi, aut occiſi? Et quamquam *Paul. de Caſt. in L. non vtiq;, §. vlt. ff. de eo quod cert. loc. Roman. in ſingulari 681. Præpoſ. in cap. Iuuenis de ſponſalib. 3. col. Boër. in addit. ad Dyn. in Rubr. de reg. iur. 2. col.* quos recenſet *Couar. d. §. 8. num. 12.* exiſtiment, piſcatoris aut venatoris percuſsi, vel occiſi operas, vt omninò incertas, minimè eſſe æſtimandas, ad quod facit, *text. in §. Illud quæſitum Inſtit. de rer. diuiſ.* licet alioqui operæ percuſsi, aut occiſi præſentes & futuræ ſoleant æſtimari, *L. ex hac lege ff. ſi quadrup. paup. feciſſ. dicat.* Ex ſupradictis tamen probatur, piſcatoris & venatoris percuſsi, aut occiſi operas æſtimandas fore, & poſſe iuſtiſsime æſtimari, quicquid allegati Doctores voluerint ita *Couarr. præcitato loco.*

Primæ partis tractatus de Iure Venandi Aucupandi & piſcandi.

F I N I S.

TRACTATVS
DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI ET PISCANDI.

PARS SECVNDA.

AVTHORE GEORGIO MOR, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORE, &c.

Ex capite primo ſummaria.

1. *Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium, putantium, cùm habeant merum imperium, ſe quoq; habere ius venandi, ſeu iura foreſti & vice verſa.*
2. *Separatorum ſeparata ratio, & num. 7.*
3. *Foreſta vel foreſtum quid?*
4. *Foreſtum, nemus, ſylua, Inſula, Barchus, in quo differant.*
5. *Foreſta non infert neceſſariò merum imperium.*
6. *Saltus quid?*
7. *Venatio & aucupium inter ſe ſpecie differunt. Poſſeßio vnius actus, an operetur ius vniuerſale. ibid.*
8. *Ius venandi in eadem ſylua pluribus in Germania competere, diuerſis tamen reſpectibus.*
9. *Turbato in iure venandi, datur actio confeſſoria, vel vtile interdictum vti poßidetis, contra turbantem.*
10. *Seruitutes an inter res mobiles, vel immobiles referantur.*
11. *ſeruitutes & iura negatiua, an & quando præſcribi poßint.*
12. *Seruitutes & iura affirmatiua, an & quando præſcribantur.*
13. *Seruitus iuris venandi eſt diſcontinua, & non niſi tempore immemoriali præſcribitur, ſecundum communem opinionem.*
14. *Verior opinio eſt, ſeruitutem iuris Venandi, & aliam quamlibet ſeruitutem, ſiue perſonalem, ſiue realem, ſiue continuam, ſiue diſcontinuam præſcribi longo tempore & num. 22.*
15. *Diſtinctionem ſeruitutum in continuas & diſcontinuas legibus non probari.*

16. *Tripliciter aliquid dici continuum, vel diſcontinuum.*
17. *Actus eſt duplex.*
18. *Conciliatio L. ſeruitutes, 1. ff. de ſeruitut. & L foramen ff. de ſeruitut. Vrban. prædior.*
19. *Ante Iuſtinianum Imper. nullæ ſeruitutes potuerunt vſucapi & præſcribi, Vetant lege Scribonia, & quæ eius fuerint rationes ibid.*
20. *Incorporalia quaſi poſsidentur, & patientiam, quæ eſt inſtar traditionis, admittunt.*
21. *Vnicus actus ſufficiens eſt, ad conſtituendam quaſi poſſeſsionem iuris incorporalis.*
22. *Omnes ſeruitutes, ſiue perſonales, ſiue reales, ſiue continuæ, ſiue diſcontinuæ ſint, cum titulo præſcribi decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes. Sine titulo triginta vel quadraginta annis.*

CAPVT PRIMVM.

De præſcriptione iuris Venandi, & tempore ad hoc ius acquirendum requiſito.

CAEterùm, cum hodie inter Principes, Comites, Barones & Nobiles nullum ferè ius ita controuerſum ſit, atque ius venandi, uno aſſerente ad ſe illud ex antiquo priuilegio, vel conceſsione feudali, & longæuo uſu pertinere, altero excipiente ſibi illud præſcriptione, aut alio iuſto titulo eſſe acquiſitum, ideo operæ pretium me facturum eſſe exiſtimo, ſi de huius iuris præſcriptione aliqua, ea, qua fieri poteſt, perſpicuitate, tradidero, ut Iuris candidati ſciant, cùm ad adminiſtrationes Rerumpublicarum aſſumpti, vel in Principum aulas aſciti ac vocati fuerint, quid certi de hoc controuerſo iure reſpondere. Antequam autem de præſcriptione iuris venandi agam, quædam ad faciliorem huius rei cognitionem præmittam.

1. Primò: Quòd aliqui Principes, Comites, Barones, & Nobiles plurimùm hallucinentur, putantes, cum habeant in ſuis diſtrictibus ſeu territorijs merum imperium, vulgo, die weltliche hoche Oberkeit/ ſe quoq; habere ius venandi, ſeu ius foreſti, vulgo Gejaydt/ den Forſt / oder Forſtliche Oberkeit / Aut vice verſa, cum habeant ius

foreſti, ſe quoque habere merum imperium, cum tamen merum imperium, ac ius foreſti ſint diuerſa, ac ſeparata, & ex ſeparatis non rectè inferatur, *L. ſi maritus L.* 1. *C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi Salicet. num.* 1. *L. Papinianus, ff. de minorib.* 25. *an. & L. fin. ff. de calumniat.* Eſt enim foreſta, vel foreſtum, locus, in quo feræ habitant, vel includũtur, & in quo quis uſum venãdi habet, *gloß.* 1. *in cap. cũ dilecti, de donat. & dicunt ibi Ioan. Andr. & Cardin.* quòd hæc vocula ſit vulgaris Franciæ, & Angliæ. Imò & apud nos Germanos eſt maximè vulgaris, & communiſsima, ut notum eſt. Et ubi ſunt talia loca, dicitur foreſtum latum nemus ſine clauſura, & ſine aqua: Vbi eſt flumen dicitur ſylua: Vbi circundatur aquis, dicitur inſula: Vbi autẽ includitur muro vel palis, dicitur barchus ſecundùm *Ioan. Andr. in d. cap. cum dilecti* Vnde nec foreſtum, vel foreſta neceſſariò infert merum imperium: licet quandoq; contingat, quòd ibi quis etiam merum imperium habeat, ubi foreſtum habet. *Mynſing. reſponſor.* 16. *iur.* 36. 37. & 46. Nam videmus quotidie, quòd Comites, Barones, & Nobiles in alicuius Principis ſiue Ducis diſtrictu caſtra, & villas habeant, & circumquaq; ius foreſtæ eidem Principi competat: tamen huiuſmodi caſtra, & villæ, quòad iuriſdictionẽ ei non ſint ſubiecta. Sic etiam nonnunquam Comes in Comitis alterius Comitatu, & Baro in Baronis alterius Baronatu, ſeu ditione, ius foreſtæ, ſeu ius venandi habet, non tamen Iuriſdictionem, vel merum & mixtum imperium. Saltus autem dicitur nemus, raras habens arbores, ubi feræ, & venatores & canes benè ſaliunt.

2. 3. 4. 5. 6.

Eſt ſaltus nemus & ſalientis dicitur actus. *notat. gloß. in Clem. Ne in agro, §. porro, in verb. ſaltus, de ſtatu monachor.*

Secundò præmittendum: Quòd ius venationis, & aucupij inter ſe ſpecie differunt. Nam non ſequitur. Habeo ius venandi, ergò etiam aucupij, vel vice verſa. Habeo ius aucupandi, ergò etiam venandi: Quia hoc etiam ſeparata ſunt: At ex ſeparatis nihil infertur, ſupra allegatis Iurib. Quemadmodum qui uſus eſt una ſpecie Iuriſdictionis, non acquirit iuriſdictionem in alijs diuerſis ſpeciebus: Quia regula eſt quantum poſſeſſum, tantum præſcriptum, & non amplius, *L.* 1. *§. ſi quis hoc interdicto. ff. de itiner. actuq; priuat. Bart. ibid. per tot. cap. auditis. cap. cùm olim, de præſcript. & ibi Felin.* 7.

num. 18. cap. cum in tua, de decim. & cap. cum venerabilis, de religioſ. domib. Iaſ. in L. 3. num. 35. ff. de acquir. poß.

8. Tertiò præmittendum: Quòd in Germania pluribus ius venandi in eadem ſylua, diuerſis tamen reſpectibus competat: videlicet huic ius venandi minores feras, Haſen oder Rephüner / alteri maiores, Hirß / Hohes / Grob oder Schwartzwildt. Vnde ius venandi moribus Germaniæ in duplicem foreſtam ſupra, 1. *a part. cap. 2. num. 68.* diſtinxi, Altam nimirũ ſeu ſummam, Germanicè Hoch oder Oberforſtliche Herzligkeit & ſimplicem ſeu minorem foreſtam vulgo Minder oder] Niderforſtliche Gerechtigkeit. Et quilibet intra præſcriptos foreſtæ ſeu iuris venandi ſeruitutis fines, ſe continere debet, *per text. in L. ſi mater, §. ſi quis iter, ff. de except. rei iudic.* ſi ſecus fecerit rectè pignora capiuntur, & turbato actione confeſſoria directa, vel vtili conſulitur, aut etiam vtili interdicto uti poſsidetis ſuccurritur, *per notata ab Andr. Gail. de pignorat. obſeruat. 24. num. 7. & 8. & allegata iura à nobis ſupra 1. a parte cap. 10. num. 6.*

10. Quartò præmittendum: Quòd licet ſeruitutes tanquam iura incorporalia propriè neq; res mobiles, neque immobiles dici poſſint, ſed tertiam quandam & ſeparatam ſpeciem conſtituant, ut notat *Panorm. in cap. nulli num. 10. de reb. Eccleſ. non alien. Philipp. Franc. in cap. 2. num. 4. cum ſeq. eod. lib. 6.* attamen quia rebus immobilibus adhærent, rectè inter immobilia computantur, *per gloß. in L. 1. in verb. intelliguntur. C. de vſucap. transform. Alexand. conſil. 211. incip. ponderatis verbis ſtatuti, num. 4. vol. 6. Anthon. de Butr. & Imol. in d. cap. nulli, Franc. in d. cap. 2. num. 4. Andr. Tyraquell. de retract. §. 1. gloß. 5. per tot.* Vbi pro hac ſententia allegat, *text. in L. ſed ſi pecunia §. ſimili modo ff. de reb. cor. qui ſub tutela vel cura ſunt.*

11. Quintò ſciendum: Quòd ſunt quædam ſeruitutes, ſiue iura, quæ negatiua ſunt, hoc eſt, quæ conſiſtunt in prohibendo: Quædam iura ſunt, quæ affirmatiua dicuntur. Iurium negatiuorum quaſi poſſeſsio, acquiritur ex prohibitione alteri facta, veluti ſi te vicinum meum volentẽ altius tollere domum tuam prohibeam, putans ſcilicet id mihi licere, & tu prohitioni meæ non contradicas, tũc in quaſi poſſeſsione eſſe incipio ſeruitutis, ne altius tollere queas domum tuam, *gloß. & Dd. L. 1. C. de ſeruit. & aq. L. fin. ff. quemad. ſeruit. amitt. L. fin. ff. de itin. actuq; priuat. L. etſi fortè §. 1. ff. ſi ſeruit. vendic.*

gloß.

gloſ. in L. qui luminibus ff. de ſeruit. vrban. præd. gloſ. & Dd. cap. Abbate, de ver. ſignif. Huic iuri ſeu ſeruituti, ſi habet cauſam continuam, præſcribitur decem annis inter præſentes, ſi verò cauſam non habeat continuam, ſed diſcontinuam, præſcribitur tanto tempore, cuius initij nulla extet memoria, *L. hoc Iure §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiu. L. 1. §. fin. ff. de aq. plu. arc. gloſ. & Bart. L. 2. C. de ſeruitut. & aq.*

Iurium verò affirmatiuorum quaſi poſſeſsio, puta quòd mihi liceat ire, agere per agrum tuum, aut aquam ducere, & ſimilia, non acquiritur, niſi triginta dies eo iure fuero uſus, non vi, non clam, non precario. *d. L. 1. §. 1. ff. de itin. actuq; priu. Bart. d. L. 1. num. 2. C. de ſeruit. & aq.* Vnde poſt inchoatam in his iuribus affirmatiuis quaſi poſſeſsionem implebitur ſicuti in negatiuis, præſcriptio decem aut viginti annis, ſi cauſam hæc iura habeant continuam, quòd ſi cauſam habeant diſcontinuam, requiritur tantum tempus cuius initij nulla extet memoria, quòd & in præſcriptione ſeruitutis negatiuæ dictum eſt. 12.

His ita præmiſsis, ad propoſitam initio huius capitis quæſtionem reſpondeamus, quomodo & quanto tempore ius venandi præſcriptione acquiratur. Et quia Venationes ſine facto hominis exerceri non poſſunt, conſequens eſt, ſeruitutem iuris venandi eſſe diſcontinuam, quia facta, ſeu actus hominis ſunt diſcontinui, *L. ſeruitutes La. 4. ff. de ſeruitutib.* Quamobrem non præſcribi huic ſeruituti iuris venandi, niſi tanto tempore, cuius initij memoria non extet in contrarium, tradidêre *Dd. communiter per text. in d. L. 1. §. fin. ff. de aq. plu. arc. gloſ. ibid. in verb. quamdiu gloſ. in d. L. ſeruitutes la. 4. verb. certam Zaſ. conſil. 6. incip. Illuſtris num 2. lib. 2. Andr. Gail. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 66. num. 7. Mynſing. cent. 4. obſeruat. 51.* Et quamquàm Doctores communiter contendant, diſcontinuas ſeruitutes præſcriptione non acquiri *per d. L. ſeruitutes la. 4. ff. de ſeruitut. L. 4. in fin. & L. ſi aliena, §. hoc iure ff de vſucap.* quibus traditur, ſeruitutes non uſucapi, prohibente uſucaptionem lege Scribonia, niſi tempore immemoriali, quod vim conſtituti potius, ſeu conceſsionis & tituli, quam præſcriptionis obtinet, *d. L. hoc iure §. ductus aquæ. ff. de aq. quotid. & æſtiual.* Atqui ſeruitus iuris venandi inter ſeruitutes reales exinueterata Germaniæ conſuetudine (vti infra *cap. 3. & 4.* dicemus) & quidem diſcontinuas recenſetur, unde illi non præ- 13.

ſcribitur, niſi tempore memoriam hominum excedente.

Verùm quicquid ſit errant ea in re Doctores: Verior enim eſt
14. opinio, quòd quælibet ſeruitus, ſiue perſonalis, ut uſusfructus, ſiue realis, ſiue continua, ſiue diſcontinua ſit, ut Iuriſdictio, conſuetudo ius venandi & ſimilia iura territorijs cohærentia, præſcribatur longo tempore. Antequam ad leges ſupra pro contraria parte allegatas reſpondeamus, ſciendum, communem Doctorum di-
15. ſtinctionem, qua diuidunt ſeruitutes in continuas & diſcontinuas, legibus non probari, ſumendo continui, & diſcontinui nomen eo ſenſu, quo ipſi ſumunt, volunt enim aliquas ſeruitutes eſſe continuas tantum, aliquas diſcontinuas tantum, quam diſtinctionem ſi quis à Iuris veritate exigere velit, reperiet ſanè eam neq; iure, neq; ratione probari. Etenim omnes ſeruitutes ex æquo ſunt continuæ, & diſcontinuæ, ſed diuerſo reſpectu.

16. Nam tripliciter poteſt aliquid dici continuũ, vel diſcõtinuum. Primò ratione cauſarũ, per quas res fit, ſed hoc ſenſu cùm cauſę omnium ſeruitutũ ſint iuges, & perpetuæ, omnis ſeruitus eſt perpetua. Secũdò quid dici poteſt continuũ, ratione exiſtentiæ, quia videlicet eius eſſentia & natura cõtinua exiſtit. Et hoc pariter modo omnes ſeruitutes ex æquo ſunt continuæ, ſiue ſint perſonales, ſiue reales, ſiue ſint ruſticæ, ſiue Vrbanæ. Etenim quo ad eſſentiam, naturã, & ſubſtantiam continuò iugiter & perenniter exiſtunt, verbi gratia. Etſi actu non pluat, nec aqua per ſtillicidium cadat, at ipſum tamen ius, ac ipſa ſeruitus ſtillicidij eſt continua, & perpetua. Rurſus etſi perpetuò non eam per agrum, ipſum tamen ius, ipſaque ſeruitus eundi agendi &c. eſt continua & perpetua. Item etſi ſingulis diebus non creſcant pyra, & poma, ipſum tamen ius utendi eſt continuum ac iuge. Tertiò poteſt res dici continua vel diſcontinua, ratione uſus, exercitij ſeu actus, & hoc ſenſu omnes ex æquo ſeruitutes ſunt diſcontinuæ. Probatur. Nam nulla ſeruitus eſt in perpetuo actu, uſu ac exercitio ſed omnes actus ſunt diſcontinui ac per interualla temporum exercentur: Non enim perpetuò pluit, ut ſtillicidij actus exerceatur, non homo perpetuò adſiſtit feneſtræ, & luminum ſeruitute utitur, non ſingulis diebus matureſcunt frumenta, ut ſeruitute eundi, agendi quis vtatur.

17. Vnde duplex eſt actus. Primus qui eſt ipſa rei forma & eſſentia,

& hoc actu omnes ſunt continuæ, quia quò ad eſſentiam continuò & iugiter exiſtunt. Secundus actus eſt rei ipſius uſus & operatio. Et iuxta hunc actum omnes ſeruitutes ſunt diſcontinuæ. Ex hac theorica conciliandæ ſunt duæ Leges, quæ è diametrò pugnare 18.
vidẽtur. L. *ſeruitutes* 2. *ff. de ſeruitut.* quæ dicit omnes ſeruitutes cauſam habere diſcontinuam, *&* L. *foramen.* §. *de ſeruitut. Vrban. præd.* quæ dicit omnes ſeruitutes cauſam habere continuam. Illa enim loquitur de continuitate & diſcontinuitate ipſius uſus & operationis; Hæc de continuitate exiſtentiæ naturæ & cauſarum, *ita Ioan. Longovall. in repetit.* L. *Imperium*, 4. *part. ff. de Iuriſdict. om. iudic.*

19. Ad confutandas leges ſupra in contrarium adductas, notandum, ante Iuſtinianum non potuiſſe ſeruitutes uſucapi & præſcribi, non modo diſcontinuas, *d.* L. *ſeruitutes* 14. *ff. de ſeruitut. ſed nec quidem continuas, d.* L. *ſeruitutes la.* 4. §. *Item & in ſeruitutibus prædiorum Vrbanorum ſeruatur, d.* L. *ſi aliena*, § *hoc iure, ff. de vſucap. &* L. *ſeruus* 43 §. *incorporales, ff. de acquir. rer dom.* nõ modò reales, ſed ne quidẽ perſonales, ut uſumfructũ, & ſimiles & iuſto errore, §. *nõ mutat ff. de vſucap.* idq; propter Legem Scriboniã, quæ eiuſmodi uſucapionẽ certis ex cauſis inhibuit L. 4. §. *vlt. ff. de vſucap.* Primò fauore libertatis, & odio ſeruitutis, ut prædia manerent libera. Deinde quòd ſeruitutes per ſe non poſsideantur, *d.* L. *ſeruitutes* 14. *d* L. 4. §. *ſi viam ff. de vſucap. &* L. 1. *ff de vſu. & vſufruct. leg.* Tertiò quia incorporalia traditionem non recipiunt, adeoq; nec poſſeſsionem, vel præſcriptionem, *d.* L. *ſeruus* §. *incorporales ff. de acquir. rer. dom.* Quartò: Quia ſeruitutes maximè diſcontinuæ, continuum vſum non habeant, adeòq; iuris ſubtilitate continuò poſsideri non videntur, & proinde nec rectè vſucapi poſſent, cum abſque continua poſſeſsione nulla uſucapio compleatur, L. 2. *&* L. *nemo* 10. C. *de præſcript. long. temp. cap.* Illud, 8. *de præſcript.* L. 3. *in verb. per continuationem poſſeſsionis. ff. de vſucap.* Ob has cauſas Iure Digeſtorum prohibita fuit ſeruitutum omnium uſucapio. Quæ rationes topicæ ſunt, & probabiles, vanam iuris ſubtilitatem potius, quam veritatem continentes. Nam etſi corpo- 20.
ralia propriè non poſsideantur, attamen quaſi poſſeſsio eorum datur, & quamquam traditionem propriè non admittant, attamen patientiam, quæ inſtar traditionis eſt ferunt. L. *quoties in* 1.

§. vlt. & L. quoties in 2. ff. de ſeruit. L. ſi ego §. 1. ff. de publican. L. 1. ff. de ſeruitut. ruſt. prædior. ad fin. L. 3. §. dare ff. de vſufruct. cum ſimilib.

Deniq; licet in continuo uſu ſeruitutes diſcōtinuę eſſe nequeant nihilominus earum quaſi poſſeſsio continua eſt, non enim exactuum continuitate, ſed ex animi poſsidendi conſtantia, & perpetuitate de continua earū poſſeſsione eſt iudicandū, & æſtimādum.

Etenim ad conſtituendam quaſi poſſeſsionē iuris incorporalis, ſufficit vel omnibus Doctoribus teſtibus vnicus, ut tradit, *Couarr. cap. poſſeſſor 2. part. initio num. 6. de reg. iur. in 6.* Quare ut ſeruitutum perſonalium, ita realium. Rurſus ut continuarum, hoc eſt quarum vſus eſt alternis annis, quaſi poſſeſsio per actum vnicum comparatur, & retinetur animo. Quam ob cauſam Iuſtinianus totum uſucapionum & præſcribendarum ſeruitutum vetus ius mu-
22. tauit, transformauit, correxit, conſtituitq;, ut omnes in vniuerſum ſeruitutes, ſiue perſonales, ſiue reales, ſiue continuæ, ſiue diſcontinuæ, cum titulo præſcriberētur ſpatio decē annorū inter pręſentes, & viginti inter abſentes, *L. fin. C. de præſcript. long. temp.* Sine titulo verò triginta, vel quadraginta annis, *tot. Tit. C. de præſcript. 30. vel 40. annor. Ioan. Longouall. in d. L. Imperium 4. part. ff. de Iuriſdict. om. iudic. Ioan. Coraſ. d. L. ſeruitutes 14. num. 21. ff. de ſeruitut. fuſe & eruditè Matthæ. VVeſenbec. in commentar. ff. de ſeruitutib. num. 6.* Vbi is in eandem ſententiam citat Cuiatium, Contium & alios nonnullos. Non videtur diſſentire doctiſsimus, *Couarr. lib. 1. variar. reſolution. cap. 17. num. 11. & clarius d. cap. poſſeſſor. 2. part. §. 2. num. 8. verſic. Tertia ſpecies.*

Ex quibus euidentiſsimè infertur, & probatur, ſeruitutē iuris venandi longo tempore, nimirum cum titulo ſpatio decē annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, ſine titulo autem triginta, vel quadraginta aňis pręſcribi poſſe, iam allegatis Iuribus. Et quòd diximus de præſcriptione iuris venādi, intellige etiam de præſcriptione iuris aucupandi & piſcandi, cum in his ſit eadem ratio, unde idem ius ſtatui debet, *L. illud ff. ad L. Aquil. & L. Titio ff. de verb. oblig.*

Ex capite ſecundo ſummaria.

1. *Communis opinio de præſcribendis ſeruitutibus diſcontinuis, an & quatenus admittenda.*
2. *Error communis quando faciat ius.*

1. *In quæſtio-*

3. *In quæſtionis præſcribendarum ſeruitutum deciſione, opus eſſe pragmatica ſanctione.*
4. *A Communi opinione regulariter non recedendum.*
5. *Quod à pluribus indagatur, melius inuenitur.*
6. *Iudex quando à Communi opinione recedere poſſit.*
7. *Opinio communis non ex numero opinantium, ſed ex pondere authoritatis producitur.*
8. *Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronē, Comes contra Comitē, Dux contra Ducem, ius venandi in plenum dominium vel quaſi quanto tempore præſcribat.*
9. *Dominium de rebus incorporalibus impropriè tantùm dicitur.*
10. *Seruitus largè loquendo, in bonis noſtris eſſe dicitur, cùm pro ea conſequenda nobis detur actio realis, nempe confeſſoria.*
11. *Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ſi ius venandi non in plenum dominium vel quaſi, ſed vt illud recognoſcit in feudum ab Imperatore, vel alio, præſcribere velit, quantum tempus requiratur.*
12. *Rem Domini liberam pro feudali 30. annis poſſidens, etiam ſine inueſtitura ius feudi acquirit.*
13. *Ratio differentiæ, cur in præſcribendo iure venandi quò ad plenum dominium vel quaſi, minus tempus, in præſcribendo verò eo in feudum, maius tempus requiratur.*
14. *Romanorum Imperator concedit hodie ius venandi, ſeu ius foreſti vel bannum ſylueſtre Ducibus, Comitibus Baronibus & Nobilibus in feudum, nō ut Regale, ſed vt ius acceſſoriū Ducatus, Comitatus, & Baroniæ, &c.*
15. *Si Vaſallus contra Vaſallum præſcribat ius foreſti in feudum an teneatur Imperator, Rex, vel alius Princeps, tanquam directus Dominus, Vaſallum proſcribentem agnoſcere pro Vaſallo, illumq́ feudo iuris foreſti inueſtire?*
16. *Dominus concedens Vaſallo ius venandi ſeu ius foreſti alienum in feudum, an teneatur de euictione?*
17. *Si ius venandi in vno eodemq́ loco duobus diuerſis temporibus, à principe in feudum concedatur, vter eorum præferatur?*
18. *In principe debet eſſe conſtans voluntas.*
19. *Princeps debet habere vnum calamum, & vnam linguam.*

20. Prima

20. *Prima conceſſio, vel donatio Principis, poſteriori præfertur.*
21. *Priuatus, & inferior è Principe, quanto tempore ius venandi contra Principem, id eſt Imperatorem, vel Regem præſcribit?*

CAPVT SECVNDVM.

Inquiritur adhuc, an omninò verum ſit, ius venandi præſcribi ſpatiò decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, cum titulo ſine titulo verò ſpatio 30. vel 40. annorum.

ET quamquàm hæc ſententia, quam ſuperiori capite probauimus, vera ſit, & à ſolida iuris ratione deducatur, nempe in vniuerſum omnes ſeruitutes, ſiue perſonales, ſiue reales, ſiue continuæ, ſiue diſcontinuæ
1. ſint, cum titulo præſcribi ſpatio decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes, L. *fin. in fin.* C. *de præſcription. long. temp.* ſine titulo verò triginta vel quadraginta añis, *tot. Tit.* C. *de præſcript. 30. vel 40. annorum.* Non audeo tamen contrariam opinionẽ (quæ habet, quòd ſeruitutes diſcontinuæ, non niſi tempore immemoriali, quod genus præſcriptionis non eſt, ſed potius priuilegium, & præſumpta conceſsio, cap. ſuper quibuſdam, *§. præterea, de verb. ſignific.* L. *hoc iure §. ductus aquæ ff. de aq. quotid. & æſtiu. præſcribantur*) omninò reijcere, non quòd vera ſit, cum Iuſtinianus Impe-
2. rator vetus ius vſucapiorum & præſcribendarum ſeruitutum mutâtit, transformârit ac correxerit, uti ſuperiori capite *num. 22.* diximus, ſed quòd ea communi Doctorum calculo, (ſeu potius errore communi, qui facit ius, ut tradit, *gloſ. ſing. in cap. antepenult. de ſent. & re iudic. gloſ. in §. ſed cum aliquis, verb. liberalitate Inſtit de Taſtam. ordinand.* Vbi dicit communem errorem veritati præferri, quando Reipubl. intereſt, latiſsimè *Dd. in L. Barbarius ff. de offic. prætor, Angel. d. § ſed cum aliquis.*) abprobetur, ac ob id in foro frequenter. *Guid. Pap. deciſ. 573. & Couarr. variar. reſolution. lib. 1. cap. 17. num. 11.*

Nam etſi totum hoc ius & diſcrimen præſcribendarum ſeruitutum vetus, (ut alia uſucapionũ iura, L. *vnic.* (de uſucap. tranſ-

form.) à Iuſtiniano transformatum correctumq́; ad ſupradictum
modum ſit, reliquiæ tamen illius veteris iuris atque diſcriminis in
Pandectas fuêre relatæ: ſeu quod ea iuris mutatio, compoſitis iam
Digeſtis, hac parte ſaltem primatenus facta ſit, *d. L. vnic.* quæ data
eſt poſt conſulatũ Lampadij, quo tempore Digeſta iam compone-
bantur, & tantum non erant abſoluta, ſeu errore aliquo atque in-
curia, ut alia multa, ſeu quòd abſque huius aliqua cognitione reli-
qua iura ſeruitutum & uſucapionum, de libris Iuriſconſultorum
conquiſita & collecta, ſatis commodè intelligi non poſſe videren-
tur. *Ita VVeſenbec. in Commentar. ff. de ſeruitut. num: 6.*

Et quia maior pars Iuriſconſultorum veteribus ſeruitutum &
uſucapionum iuribus mordicus inhærent, exiſtimarem ego ad hu- 3.
ius quæſtionis diſſolutionem, & ad pleniſsimam veterũ legum de
præſcribendis ſeruitutibus latarum abrogationem, opus eſſe Cæ-
ſarea deciſione, & pragmatica ſanctione, quæ è bono Reipublicæ
eſſet, ne fierent lites ſeruitutum præſcribendarum immortales, &
& ne Iudices, propter dubias Doctorum opiniones, in iudicando
fluctuarent. Etſi enim iudex in iudicando à communi opinione
recedere non debeat, *per text. in cap. nouimus, de verb. ſignif. ibi,* opinio 4.
à pluribus approbata. *text. in L. 1. ff. de offic. prætor. ibi*, & ſanè cre-
brior apud veteres opinio eſt, *text. in L. Athletas. ff. de his qui not. in-
fam.* ibi & generaliter ita omnes opinantur, *Ioan. Andr. & panorm. in
cap. 1. num. 15. de conſtitut. Bart. in L. fin. C. de pæn. Iudic. qui mal. iudic. Dec.
conſil. 414. num. 10. incip. viſo eleganti, & conſil. 441. num. 14. incip. præſens
conſultatio, & conſil. 480. num. 17. incip. In caſu qui contigit. Alexandr. con-
ſil. 25. num. 2. vol. 6. incip. viſo proceſſu.*

Ratio eſt: Quia communiter maior pars melius veritatẽ in- 5.
ueſtigat, & quod à pluribus indagatur, melius inuenitur. Attamen
Iudex opinionem ſequi non tenetur, ſi appareat communem opi- 6.
nionem eſſe falſam, vel euidentiſsimis rationibus eã ſubuerti poſſe,
(prout hæc ſupra relata opinio ſubuertitur) *per text. elegant. in L. 1. §.*
ſed neque ex multitudine Authorum, ſed quod melius eſt iudica-
tote cùm poſsit vnius forſitan, & deterioris ſententia, & multos
& maiores in aliqua parte ſuperare, refert *Panorm. in d. cap. 1. num. 15.
de conſtitut. & cap. tua nos num. 9. de vſar. & cap. prudentiam, num. 4. de offic.
Iudic. deleg. text. in cap. Capellanus verſic. ſubtiliorè ratione, de ferijs Dec. con*

ſil. 259. num. 1. incip. viſis his, & conſil. 456. num. 1. incip. conſului aliâs, & conſil. 650. num. 9. incip. in cauſa quæ. Iaſon. in L. vt vim. num. 54. in fin. ff. de iuſtit. & iur.

7. Non enim una opinio appellanda eſt communis, quò præiudicet alteri, eo ſolo, quòd crebriori calculo approbata ſit, inſtar ouium, quarum aliæ alias præcedentes ſine iudicio ſequuntur, ſecundùm, *Dec. in conſil. 494. incip. Quod ſuper col. fin.* Cõmunior enim ad hoc exiſtimanda eſt ea, quam ſex vel ſeptem Authores Claſsici ac melioris notæ rem ex profeſſo tractantes aſſerunt, quàm probata à Quinquaginta ſola ferè authoritate priorum nixis. Nam opinio communis non ex numero opinantium, ſed ex pondere authoritatis producitur, *Alex. conſil. 202. lib. 7. num. 6. refert & ſequitur Martin. Nauarr. in Enchirid. confeſſarior. cap. 27. num. 289.* tradidi ego Tract. meo de Diuort. *2. part. cap. 8. num. 14. & 15.*

8. Vnde ex his contra communem opinionem infertur, Nobilem contra Nobilem, Baronem contra Barorem, Comitem contra Comitem, Ducem contra Ducem, ius venandi in plenum dominium vel quaſi præſcriptione acquirere inter præſentes ſpatio decem annorum, inter abſentes verò viginti, ſi adſit titulus, *L. 2. C. de ſeruitut. & aq. d. L. fin. C. de præſcript. long. temp.* Quod ſi deeſt titulus, aut aduerſarij ſcientia, requiritur ſpatium 30. annorum, *Bart. & ibi additio L. ſi publicanus ff. de public. & vectigalib. Cæpoll. de ſeruit. Vrban. præd. cap. 20. Balb. de præſcript. 2. part. 5. part. princip.* Quia in omni præſcriptione, ſi adeſt titulus, tempus requiritur minus. Etenim titulus auget ius præſcribentis, *d. L. fin. & Cæpoll. d. cap. 20.*

9. Et quamquam rerum incorporalium nullum ſit proprium dominium, *L. rectè dicimus, ff. de verb. ſignif.* Vt ſeruitutum, poſſeſsionis, obligationis, attamen impropriè accipiendo dominium, res quoq; incorporales, ſeu iura dominij nomine comprehenduntur, *L. 3. ff. ſi vſusfruct. pet. L. ſemper, §. hoc interdicto, ff. quod vi aut clam.* Vnde hac ratione poteſt quis vocari dominus ſeruitutis, vſusfructus, poſſeſsionis, Licet enim à Doctoribus poſt *gloſſ. in verb. habentur, inſtit. de rer. diuiſ.* in principio, ſeruitutes nec ſint in, nec extra patrimonium noſtrum, cum per ſe exiſtere non poſsint; ſed hæreant in aliqua re, *L. 1. ff de vſufruct.* Large tamen loquendo, ſeruitus etiam in

10. bonis noſtris eſſe dicitur, cum pro ea conſequenda habeamus rea-

lem, confeſ-

lem, confeſſoriam ſcilicet actionem, *L. 2. & L. ſi quis diuturno, §. fin. ff. ſi ſeruit. vendic. §. æquè Inſtit. de actionib.* Rem in bonis noſtris intelligimur habere, quoties poſsidentes exceptionem, aut amittentes, ad recuperandam eam actionem habemus, *L. rem in bonis ff. de acquir. rer. dom.*

11. Si verò Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ius venandi non ut plenum dominium vel quaſi, ſed ut illud recognoſcit in feudum ab Imperatore, vel alio præſcribere velit, tunc requiruntur triginta añi, *per text. in cap. vnic. §. ſi quis per triginta annos, tit. ſi de feud. defuncti controuerſia ſit inter dom. & agnat. vaſalli in vſib. feud.* Et hoc procedit ſiue agatur de acquirendo formato iure venandi, id eſt præſcribendo & transferendo in ſe, eo, quod eſt penes alium: Aut deformando iure venandi nouo, id eſt, de acquirendo in feudum iure venandi, ubi antea nullum fuit, *per text. in d. §. ſi quis per 30. annos*, qui indiſtinctè loquitur, & per tradita *ab Mynſing. cent. 4. obſeruat. 29.* Vbi dicit, Quòd Vaſallus rem non feudalem præſcriptione 30. annorum ſpatio acquirere poſsit, cõtra dominum, puta Nobilis tenuit rem Principis liberam tanquam feudum per 30. annos, præſtitit ſeruitia tanquam vaſallus, profectò acquiret in feudum talem rem etiam ſine inueſtitura. *d. §. ſi quis per 30. annos.* 12.

13. Sed quæret aliquis: Cur in præſcribendo iure venandi, quò ad plenum quaſi dominium ſufficiat decennium, in præſcribendo verò eo in feudum requiratur tempus triginta annorum. Reſpondeo: Ideo: Quia cum quis in feudum ius venandi, ſeu ius foreſti præſcribit contra præſcribentem eſt præſumptio iuris. Nam quælibet res præſumitur libera, & allodialis, non feudalis, *L. ſi vſusfructus La. 1. in prin. ff. de vſufruct. text. in d. cap. vnic. §. defuncto, ſi de feud. defuncto controuerſ. ſit inter dom. & agnat. Vaſalli L. altius C. de ſeruit. & aq. L. ex meo L. Imperatores ff. de ſeruit. Vrbanor. præd. §. fin. Inſtit. de ſeruitutib. Alciat. in tract. de præſumpt. 2. regulæ.*

Hinc eſt, quòd facilius acquiritur res, quæ eſt formata, quã de nouo fiat, & in habentibus ſymbolum, facilior eſt tranſmutatio, ſecundùm *Ariſtot. 2. de generatione.* Quare facilius & minori tempore præſcribitur in feudum ius venandi, ſeu ius foreſti, quòd iam alteri in feudum fuit conceſſum, quàm de nouo in feudum præſcri-

batur ius venandi, quod antea nulli in feudum fuit conceſſum.

Hanc differentiam præſcriptionis iuris venandi, quò ad plenum dominium vel quaſi, & quò ad utile quaſi dominium, ſeu feu-
14. dum, ideo tradidi, cùm hodie Romanorum Imperator venationes, ſeuius venandi, vel ius foreſti aut bannum ſylueſtre vulgo, Gejaydt/ den Wiltbann oder Forſtliche Herzligkeit vel Gerechtigkeit vel Oberkeit/ Ducibus, Comitibus, Baronibus & Nobilibus concedat in feudum, non quidem ut Regale, uti ſupra 1. *part. cap. 2. num. 66.* dixi, ſed, ut ius acceſſoriũ Ducatus, Comitatus, & Baroniæ &c. Deinde quia aliqui Principes, Comites & Barones liberum habent ius venandi, quare differentia de præſcribendo iure venandi, quo ad plenum quaſi dominium, & quo ad vtile quaſi dominium nempe ius utile ſeu ſeudum, tradenda erat.

15. Vnde occaſione huius pulchra hîc oritur quæſtio: An, ſi Vaſallus contra Vaſallum, puta Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronem, Comes contra Comitem præſcribat ius Venandi, ſeu ius foreſti in feudum, teneatur Imperator, Rex, vel alius Princeps, tanquam dominus directus, Vaſallum præſcribentem agnoſcere pro Vaſallo, illumq; in feudo iuris foreſti inueſtire? Dubitandi ratio eſt: Quia Dominus non tenetur aliquem in vaſallum recipere inuitus. *Crauet. de antiquitatib. tempor. 4. part. §. abſolutis num. 27.* concludit quòd Dominus directus, non poſsit rem in feudum præſcriptam, Vaſallo præſcribenti auferre, aut recuſare inueſtituram, ſed quòd teneatur Vaſallum volentem præſtare ſeruitia agnoſcere, eique inueſtituram concedere. Primò: Quia talis Vaſallus præſcriptione acquiſiuit ius utile, quod dominus ei auferre non poteſt. Deinde: Quia id fit ſine domini præiudicio, cùm ipſe retineat ius directum, recipit iuramentum fidelitatis, ſeruitia ut antea.

16. Sed hîc alia exurgit quæſtio: An dominus concedens Vaſallo ius venandi, ſeu ius foreſti alienum in feudum, teneatur de euictione: Ad hanc quæſtionem reſpõdeo cum diſtinctione duorum caſuum. Aut enim Vaſallus ſcienter ius alienum venãdi, in feudum accepit: Aut ignoranter. Primo caſu dominus ad euictionem non obligatur *Cap. vnic. ſi vaſallus de feud. ab aliq. interpell. fuer. & ibi Dd. in vſib. feud.* Imò nec ad defendendum Vaſallum, vel ad litem ſuſcipiendam eſt obnoxius: Quia quem non tenet euictio, ipſum non

tangit de-

tangit defenſio, iuxta vulgatam regulam. Secundo caſu dominus
ad euictionem obligatur, *d. cap. vnic. & cap. vnic. de inueſt. rei alien. in vſib. feud.* Quando verò Vaſallus ſcienter de re aliena facit ſe inueſtiri, cautela eſt, ut tempore infeudationis per pactum ſibi prouideat de euictione, tali enim caſu dominus ad euictionem obligatur, etſi Vaſallus ſcienter ſe fecerit inueſtiri de re aliena, ſecundùm, *Aluarot. & Andr. de Iſern. in d. cap. vnic. ſi Vaſall. de feud. ab aliq. interpell. fuer. in prin.* Si vero dominus concedat Vaſallo feudum, quod deinde illi euincitur, eo quòd forte dominus non habuit ius concedendi, & hoc ignoret Vaſallus, profectò hoc caſu tenetur Vaſallo ad aliud feudum, ſi illud, quòd conceſſum erat, Vaſallo euincatur, *d. cap. vnic. ſi de feud. vaſall. ab aliq. interpell. fuer. & dominus eum defender. nol.* Ratio eſt: Quia conceſsio feudi numeratur loco beneficij, beneficijs autem nos iuuari, non decipi oportet, ut dicit, *text. in L. In commodato §. ſicuti. in fin. ff. commodati, & cap. vnic. in fin. extra de commodato.*

Inſuper hîc quæri poſſet: Quid ſi ius venandi ſeu ius foreſti, 17.
vulgo, der Wildbänn vnnd Forſtliche Gerechtigkeit à Principe duobus, diuerſis temporibus, in feudum in uno & eodem loco concedatur, uter eorum præferatur? Reſpondeo breuiter quòd prior præferatur. Nam conceſsio ſequens ſemper in dubio Intelligitur facta ſine præiudicio, & læſione priorum, *L. 2. §. meritò & §. ſi quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. facit quòd notat. Dyn. in cap. qui prior, de reg. iur. lib. 6.* Vnde prima Principis conceſsio, poſteriori præualet, *per text. ſing. in L. prædia C. de locat. præd. Ciuil. lib. 11.* Hinc *Iaſon. in L. quoties num. 7. C. de rei vendic.* dicit, Si Princeps concedat alicui benè merito caſtrum, poſtea verò idem illud alteri concedat, quòd ſecunda conceſsio erit ipſo iure nulla, quia præſumitur circumuentus importunitate impetrantis, vel priorem conceſsionem obliuioni tradidiſſe, adeò, ut contrarij probatio non admittatur, *per text.*
in L. ſi quæ loca C. de feud. & ſaltib. rei domin. lib. 11. Ratio eſt: Quia in 18.
Principe tanquã fonte iuſtitiæ conſtans voluntas eſſe debet. Conuenit enim Principibus verbum illud, Semel locutus eſt Deus, &c,
quod ſcripſi, ſcripſi. Et ideò Princeps unum debet habere cala- 19.
mum, & unam linguam, & non plures, quia ſcriptum eſt, quæ proceſſerunt de facie mea, non faciam irrita, vnde debet eſſe immobilis, ſicut lapis angularis, & polus in cœlo verba ſunt Baldi

Ex capite tertio ſummaria.

1. *Ius venandi, an ſit ſeruitus realis vel perſonalis, & num. 4.*
2. *Seruitus perſonalis cum perſona extinguitur.*
3. *Ius Venandi, an inter pacta perſonalia connumeretur.*
5. *Seruitus Venandi ad hæredes tranſit.*
6. *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*
7. *Ius Venandi dici poteſt ſeruitus Iuriſdictionis, ſeu Iuriſdictionalis quæ tamen naturam realis ſeruitutis habet.*
8. *Merũ & mixtũ imperiũ, nec nõ Iuriſdict. et ius venãdi ſeparata diuerſa ſunt.*
9. *Ius foreſti neceſſariò non importat merum imperium.*
10. *Qui habet ius foreſti, habet etiam ius prohibendi venationes & aucupia.*
11. *Poſſeſſor vel Dominus ſyluæ venatoriæ, an arbores excindere poßit.*
12. *Seruitutem quis deteriorem facere non poteſt.*
13. *Mandata ſine clauſula, quando decerni poßint, contra dominum ſyluæ venatoriæ.*
14. *Quando periculum eſt in mora, receditur à regulis iuris communis.*
15. *Actio doli, quando competat pro venatione.*
16. *Syluæ dominus, an ligna & arbores vendere poßit.*
17. *Conſuetudo an poßit induci, vt liceat in alieno nemore ſcindere ligna, vel in alieno fundo paſcere animalia.*
18. *Dominus ſyluæ venatoriæ, an poßit agrum noualem ex ſylua facere.*
19. *Proprietarius ſyluæ, vel fundi, in quo alius ius venandi habet, an poßit ſyluam, fundum, vel agrum deſtinatum ad paſcua, vel culturam aperire? & quid ſit ſylua paſcua ibid.*
20. *Vno conceſſo, reliqua pertinentia conceſſa videntur, & num. 28.*
21. *Exercitium iuris venandi reſtrictum eſt ad ſyluas, nemora, ſaltus, & ea loca, in quibus per illud priuatis fundis nullum damnum infratur.*
22. *Syluam venatoriam an cingere liceat, & quid ſit Bannum ſylueſtre.*
23. *Ius glandis legendæ, in ſylua venatoria, ad quem ſpectet.*
24. *Pactum valet, vt ſylua ſit feudalis, vel emphyteutica, deductis fructibus. Vetuſtas vicem legis obtinet ibid.*
25. *Longi temporis conſuetudo, vicem ſeruitutis obtinet.*
26. *Ad inducendam conſuetudinem, quot anni requirantur.*
27. *Fructus ſylueſtres vtiles, & inutiles, plerumq; ſyluæ ſeruienti, pro vſu & alimentis ferarum debentur.*

29. *Sylua diuiditur in ſaltus, nemora, ſyluam cæduam, & materiariam.*
30. *Saltus qui ſint.*
31. *Nemora quid, & nemus vnde dictum & num.* 33.
32. *Venatio robuſtiores Iuuenes reddidit.*
34. *Sylua cædua quid.*
35. *Sylua materiaria quæ dicatur.*

CAPVT TERTIVM.

Ius venandi, an ſit ſeruitus perſonalis, vel realis, & an Dominus ſyluæ ſeruitutem venandi deteriorem facere poſsit. Et denique fructus ſyluæ venatoriæ cuius ſint.

1. IN hoc venationis tractatu, & illa celebris proponitur quæſtio. An ius venandi, piſcandi, & aucupandi ſit actio, ſeu ſeruitus realis, an verò perſonalis. De qua quæſtione contrariæ ſunt Doctorum opiniones. Nam quidam dicunt, non eſſe ſeruitutem prædialem, quia hæc deſeruit ad vſum & utilitatem agrorum vicinorum, *gloß. & Dd. in L. 1. ff. commun. præd.* quòd non contingit in venatione, cum quis utatur hac facultate in ſyluis alienis, etiam ſi agros vicinos non habeat. Alij dicunt, non eſſe ſeruitutem perſonalem, quia venandi poteſtas eſt, ut
2. puta uſusfructus: Quia ſeruitus perſonalis deficit cum perſona, cui debetur, *L. vſus aquæ ff. de vſu & habit.* Venandi autem poteſtas
3. tranſmittitur ad hæredes, & poſteros. Sunt alij, qui dicunt, Iura venandi, aucupandi, in alieno, hauriendi aquam ex vicini puteo &c. neque realem, neq; perſonalem ſeruitutem eſſe, ſed inter pacta perſonalia connumerari, quòd etiam non verum apparet, quia
4. (ut dictum eſt) interiret cum perſona. Alij denique dicunt, eſſe ſeruitutem realem, quam opinionem tenet *Vdalric. Zaſ.* Germaniæ noſtræ Papinianus, *ſingular. intellect. lib. 1. cap. 11. per tot. & in §. æque Inſtit. de actionib. nu. 24. cũ ſeq. Idem conſil. 6. incip. Illuſtris nu. 50. lib. 2.* Quia à ſyluis tanquam prædio ſeruienti ſeruitus illa venandi caſtro, vel villæ, tanquam fundo dominanti debetur. Nam ſeruitutes non

perſonis

perſonis, ſed prædijs debentur *per tex. notab. in L. vnus ex ſocijs, ff. de ſeruit. ruſtic. prædior.*

Item ſeruitus venandi ad hæredes tranſit, & pro ea aſſerenda, datur contra quemcunq; poſſeſſorem, ſyluæ, actio in rem confeſſoria, *per text. in L. 2. ff. ſi ſeruit. vendic.* Licet communis ſit opinio, 5.
quòd Iura venandi aucupandi in alieno, hauriendi aquam ex vicini puteo, ligna ex ſylua ſecandi, paſcua pecorum pacta ſint perſonalia, & non propriè ſeruitutes, uti referr, *Zach. d. cap. 11. num. 10.* quæ probatur *per gloſſ. in L. pecoris. ff. de ſeruit. ruſtic. præd. in verb. non eadem gloſſ. in L. vt pomum. ff. de ſeruit. in verb. non poteſt, gloſſ. in L. Mela. §. fin. in verb. perſonæ ff. de aliment. & cib. leg.* Verum notiſsima Germaniæ conſuetudine opinio Zaſij in praxi obſeruatur, & ſecundùm eandem in Camera Imperiali iudicatum aſſerit, *Andr. Gail. practicar. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 66. num 2. ex eo,* quòd huiuſmodi Iura ad hæ- 6.
redes tranſeunt. Quæ conſuetudo, tanquam optima legum interpres ſeruanda eſt, *cap. cum dilectus, de conſuetud. & L. ſi de interpretatione ff. de legib.*

Sed quia hodie Romanorum Imperatorius venandi, ſeu ius foreſti, vulgo den Wiltbann oder Forſtliche Oberkeit Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus concedit in feudū, non quidem ut Regale ſed ut acceſſorium ius Ducatus, Comitatus, Baroniæ, Caſtri &c. dici poteſt ius venandi ſeruitus Iuriſdictionis (impro- 7.
prie ſeu generaliſsima ſignificatione) ſeu Iuriſdictionalis, quæ tamen naturam realis ſeruitutis nihilominus habeat, quæ nempe debetur à ſyluis & nemoribus plebeiorum, caſtro vel Villæ Ducis, Comitis, Baronis, Nobilis, &c. ſicq; à re rei. Hinc tamen non ſequitur, ſi quis priuetur mero, & mixto imperio, cum Iuriſdictione, quam habet in aliquo territorio amittat quoq; ius venandi. Niſi expreſsè etiam priuetur iure venandi ſeu iure foreſti, vel additum ſit cum omnibus iuribus & pertinentijs.

Merum enim & mixtum imperium, nec non Iuriſdictio, & 8.
ius venandi, ſeu ius foreſti, ſeparata & diuerſa ſunt. At ſeparatorum & diuerſorum, ſeparata & diuerſa eſt ratio, *L. ſi maritus La. 1. C. de donat. inter vir. & vxor. & ibi ſcilicet, num. 1. L. papinianus ff. de minorib. 25. annor. & L. fin. C. de calumniat.* Sic etiam Ius foreſti neceſſario nō 9.
importat merum imperium, &c. Licet quandoque contingat,

quòd ibi quis etiam merum imperium habeat, ubi ius foreſti habet.
10. Moribus tamen Germaniæ, qui habet ius venandi, tam in alieno fundo, quàm proprio, is etiam habet alia iura Iuri foreſti (dem Wildtbann) acceſſoria, ut ius edicti & prohibitionis venationis & aucupij, vulgo, Gebott vnd verbott des Jagen vnd Vogelfangens / & ius glandis legendæ ſeu fructus ſylueſtris. vulgo Eychelen / Früchte vnd ander Wildtobs / ſo im Forſt erwechſt auffzuleſen / zuueretzen &c. Item ius prohibendi, ne fructiferæ arbores excidanter Gerechtigkeit vber die bärende Bäum zugebitten. Hæc tamen iura non ita generaliter obſeruantur, cum ius glandis legendæ in dubio ad dominum ſyluæ ſpectet, ſicuti infra dicemus & arbores fructiferæ, utiles & inutiles eius ſint, cuius eſt ſolum.

11. Verùm hic non inutiliter quæritur. An poſſeſſores, vel domini ſyluarum venatoriarum, vulgo der Fron vnd Schwartzwälden / in quibus Principes & Domini terrarum ius venandi habent ſublimes & annoſas arbores magno numero vna vice excidere, & ad quæſtum proprium transferre poſsint? Et quia ius venandi inter ſeruitutes reales rectè recenſetur, reſpondendum eſt ad hanc quæſtionem negatiuè. Nam hoc fraudi & damno eſſet Domino ſeruitutem venandi habenti, quæ ſeruitus eo ipſo longe deterior fie-
12. ret. Atqui iuris eſt expediti, quod nemo propria authoritate ſeruitutem rectè conſtitutam deteriorem facere poſsit, *per text. notab. in L. ſeruitutes, §. ſi antea ff. de ſeruit. Vrban. præd. & in L. ſed ſi quid §. proprietatis. ff. de vſufruct. Andr. Gail. lib. 2. obſeruat. 67. num. 6. cum multis alle-*
13. *gatis vbi num.* 2. infert, Dominum ſyluæ venatoriæ, tale quid nouare, & attentare volentem, competentibus remedijs implorato Iudicis officio prohiberi poſſe, ne faciat. Et tali caſu, cum de damno irrecuparabili agatur, quia grandes & annoſæ arbores, una vice magno numero ſuccisæ, non poſſunt hominis ætate priſtinæ altitudini & utilitati reſtitui, mandata etiam ſine clauſulæ iuſtificatoria, contra dominum & poſſeſſorem ſyluæ venatoriæ decerni poſ-
14. ſe, ut ab incepto, vel propoſito deſiſtat. Nam quando periculum eſt in mora, tunc receditur à regulis iuris communis, L. *de pupillo §. ſi quis riuos vbi Roman. num.* 1. *& Alexandr. num.* 1. *ff. de noui. oper. nunc.* L. *ſi quis filio exhæreditate, §. hi autem. ff. de iniuſt. rupt. teſtam.* L. *Diuus. ff. de*
15. *petit. hæred. gloß. in* L. *fin. in verb. fideiuſſion. C. de feriis.*

Quòd ſi

Quòd ſi proprietarij ſyluarum, dolo malo venationis detrimentum verſarentur, actionis doli quoq; non iniuria fierent rei, *L. 1. §. deniq; L. ſi in meo ff. de aqua plu. arcen. L. ſi eo ff. ſi ſeruit. vendic. Zoanet. L. 2. num. 208. C. de pact. inter empt. & vendit.* At cùm quilibet rei ſuæ ſit moderator & arbiter, *L. in re mandata C. mand.* ſupra dicta reſolutio ita accipienda eſt, ut dominus & poſſeſſor ſyluæ venatoriæ, in qua Princeps, Comes, vel Baro, aut alius temporalis Dominus, ius venandi habet, non prohibeatur ex ea ligna cædere, ac arbores ad vſum ædificiorum, vel ob aliam neceſsitatem commodi & lucri ſui gratia, alijs vendere, dummodò moderatè hoc fiat, more maiorum & ſecundùm conſuetudinem antiquitus obſeruatam, ita videlicet, ne officiat ſeruituti iuris venandi, *per text. in L. ex ſylua ff. de vſufruct. cum mult. ſimilib.* Aliâs enim quis rei ſuæ nullam haberet utilitatem, nullum uſum, quòd eſſet abſurdiſsimum, *L. Diuus ff. de vſu & habitat.* Sed quia fructus ſyluæ venatoriæ ex venatione conſtat, *L. venationem, ff. de vſur. L. Item ſi fundi, §. aucupiorũ, & L. vſufructuariũ, ff. de vſufruct. gloſ. ibid. in verb. dicitur,* ideò res ex bona fide agenda, ut ciuiliter & humaniter tali facultate proprietarius ſyluæ vtatur, & nõ in prçiudiciũ alteri⁹, *per text. in L. creditor. §. Lucius. in fin. ff. mãd. & in L. ſi cui ff. de ſeruitut. ibi ciuili tamẽ modo. Ita Gail. d. obſeru. 67. nu. 9.* 16.

Sed an poſsit induci conſuetudo, ut liceat in nemore ſcindere ligna, vel in alieno fundo paſcere animalia, *Abb. in cap. dilecti filij,* de arbitris reſpondet affirmatiuè, dummodò conſuetudo non ſit inducta per violentiam, quòd tamen intellige oblato pretio, ſed limitationem recipit, quando ligna, & paſcua domino, & extraneo ſufficiunt, aliâs enim dominus præferendus eſt. 17.

Nullam tamen dubitationem habet, dominum ſyluæ venatoriæ totam ſyluam radicitus, & ſtipitus euertere, aratrum in ducere & inuerſo ceſpite arborũ radices necare, adeoq; ex ſyluis agrum noualem facere non poſſe, quia hoc pacto tota forma mutaretur, totaq; venandi ſeruitus inutilis fieret, quod iuri & æquitati conſentaneum non eſt, *per text. notab. in L. 3. §. reficere, ff. de itin. actuq; priuat. text. in L. præſes & in L. manifeſtè C. de ſeruit. & aqua. text. in L. 2. C. ad L. Aquil. & in d. L. ex ſylua. Cœpoll. tract. de ſeruit. ruſticor. præd. cap. 9. num. 40. cum ſeq.* ubi concludit, dominum prædij ſeruientis, nõ poſſe paſcua aut ſyluam reducere in culturam, inuito eo, cui ſeruitus iuris 18.

paſcendi debetur, & præterea docet, qua actione agendum ſit, pro reductione ſeruitutis nouatæ ad priſtinam & antiquam formam, refert & ſequitur, *Gail de obſeruat. 67. num. 10.*

19. Cæterùm ex his non prohibetur proprietarius ſyluæ vel fundi, ſyluam, fundum, ſeu agrum proprium, deſtinatum ad paſcua, vel culturam, in quo Princeps, vel Comes, aut Baro, ſeu quiſpiam alius ius venandi habet, propter culturam aut paſcua, aperire, Vepres, virgulta & fruteta radicitus excidere, & extirpare, ac ſic excisa & extirpata, comburere, terram aratro vel ligone inuertere, eamq; conſeminare. Sicuti in quibuſdam Germaniæ partibus, præſertur Almangauiæ fieri ſolet. In quibus agricolæ non tam proprios, quàm communes fundos, & montes propter fruges & paſcua aperiunt, & exciſa, & extirpata Virgulta & fruteta comburunt, quod licitum eſt (vulgo dicunt. Ein brandtmachen.) *Plin. lib. 18.* Eruteta igne optime tolluntur) Sylua enim paſcua eſt, quæ paſcuis pecudum deſtinata eſt, L. *ſylua cædua, §. fin. ff. de verb. ſignif.*

Nam naturali æquitati & iuſtitiæ congruit, ut qui habet in fundo, vel monte ius paſcendi, colligendi fructus, & herbam falce ſecandi, habeat etiam ius fundum, vel montem plenum ſpinis, Ve-
20. pribus, virgultis & frutetis, purgandi & aperiendi. Nam vno conceſſo, reliqua conceſſa intelliguntur, ſine quibus illud commodè explicari non poteſt L. 3. §. *qui habet, ff. de ſeruit. ruſticor. prædior.* L. 1. §. 1. *ff. ſi vſuſfruct. pet.* L. 2. *ff. de Iuriſdict. om. iudic.* Nicol. Euerbard. *in* loco à conceſsione antecedentis. Hoc enim modo ſeruituti iuris venandi, cuius exercitium ad ſyluas & nemora propriè reſtrictum eſt, nō officitur. Quamquam enim Principes & Domini terrarum, omne ius venandi ad ſe tranſtulerint, ita quidem, ut etiam domino priuati prædij in proprijs fundis venari & capere feras non liceat,
21. attamen exercitium iuris venandi reſtrictum eſt ad ſyluas, nemora, ſaltus, & ea loca, in quibus per illud priuatis fundis nullum inferatur damnum. Nam ſi quod infertur, illud reſarciendum eſt, uti ſupra *prima parte cap. 4. num. 7. 19. & 220. diximus.*

Hinc tenentur Domini ne ex eruptionibus ceruorum, & ſimilium ferarum, meſsibus exitium ac deuaſtatio inferatur, aut feras includere in ſylua venatoria, aut damnum illatum reſtituere.
22. Et ſolent etiam Domini, qui ius venandi habent, ſuccißis lignis cin-

gere ſyluam

gere ſyluam venatoriam in capturam ferarum, vulgo Jagen *Zaſ. d. conſil. 6. nu. 1. facit text. in L. in lege ff. locati, ubi I. C. cingere ſyluā dicit, Virgil.* cingere ſalt' indagine *Ouid.* ambire ſyluas nexilibus plagis. *Lucretius* ſepire ſaltū plagis, dixerunt. Den Forſt oder Waldt mit Garnen vmbrichten. *Zaſ. d. conſil. 6. num. 3. & 25.* fines & banna ſyluarum, ſiue bannum ſylueſtrè, vocat quòd Germanicè Forſt/ vel Wiltbann appellatur. Vnde Iura foreſti. Forſtliche Gerechtigkeit/ oder Oberkeit. *Andr. Gail. obſeruation. lib. 2. obſeruat. 68. num. 7.*

Eſt tamen hîc etiam obiter notandum, quòd fructus ſyluæ venatoriæ, ſeu ius legendæ glandis in dubio ad dominum ſyluæ ſpectet, in eo enim non modica utilitas domini verſatur, & huiuſmodi fructus ſunt pars ſyluæ: glans caduca eſt, quæ ex arbore cecidit, *d. L. ſylua cædua, §. glans ff. de verb. ſignif.* De alijs fructibus ſylueſtribus (licet glandis nomine omnes fructus cōtineantur, *L. vnic. ff. de glande legenda.*) perpendendum eſt, an in conſtituenda ſeruitute de ijs, vel etiam de glande legenda aliquid nominatim conuentum ſit, nec ne, ſi conuentum, pacta ſeruentur, *L. 1. & L. Iurisgentium, §. prætor ait, ff. de pact. d. L. in lege & L. ea lege. ff. locati. L. ſemper in ſtipulationibus, ff de reg. iur. L, fin. §. 1. C. de Iure dom. impetran.* Valet enim conuentio & pactum, quòd ſylua feudalis, vel emphyteutica, ita tamen, ut fructus ſylueſtres domino directo cedant, *L. certo generi, ff. de ſeruit. ruſticor. præd. vbi gloſ. in verb. actum erit, §. ſi quis velit Inſtit. de ſeruit. prædior.* Modus enim ſeruitutibus adijci poteſt, *L. ſeruitutes L4. 3. §. fin. ff. de ſeruitutib. L. ſi quis duos, & L. ſeq. ff. de ſeruit. Vrban. præd. L. ſi quis duas. & L. ſi in venditione. ff. commun. prædior.* 23. 24.

Quòd ſi nihil in ſpecie conuentum ſit, videndum eſt, quomodo longo vel longiſsimo vſu ſit obſeruatum. Vetuſtas enim vicem legis obtinet, ſi agri lex non inueniatur, *L. 1. §. fin. ff. de aqua plu. arcend. L. 1. C. d. ſeruit. & aqua.* Vbi dicitur, longi temporis conſuetudinem vicem ſeruitutis obtinere, *vbi gloſ. verb. longi*, decem vel viginti annos ſufficere ait, quibus ſuffragatur, *text. in L. venditor, §. 1. ff. commun. prædior. Gail. d. obſeruat. 68. num. 182.* Ad inducendam conſuetudinem ſufficere decem annos ſine diſtinctione, ſiue ſint præſentes, ſiue ſint abſentes, qui conſuetudinem introduxerunt, tradit *gloſ.* à Doctoribus communiter approbata in Rubr. (quæ ſit longa conſuetudo. Plerumque tamen utiles & inutiles fructus 25. 26. 27.

28. ſylueſtres, ſyluæ ſeruienti pro vſu & alimentis ferarùm debentur. Vno enim conceſſo & reliqua conceſſa intelliguntur ſine quibus illud commodè explicari nequit, *ſupra allegatis iurib. nam.* 20.

Coronidis loco hîc annotare libet ex *Franciſ. Patric. de inſtitut.*
29. *Reipub. lib. 7. tit. 5.* Quòd ſylua quadrifariam diuiditur, nempe in ſaltus, nemora, ſyluam cæduam, & materiariam. Saltus apppel-
30. lârunt veteres, in quibus frutices, virgulta, & minores arbuſtulæ, ad uſum pecoris, inter herbas paſsim oriuntur, in illis utiles ſunt myricæ, arbuti, cythiſi, dumi, lentiſci, ſalices, & calami ſylueſtres, & præcipùè hyberno tempore: Nam minus à iuuibus peſſundantur. Myrteta etiam utilia eſſent, non modo pecori, verum coriarijs, ſcrota enim illis folijs pręcipuè molliuntur. Iuniperi baccis ſuis hybernas volucres nutriunt, quibus etiam capones ſaginati, elegantiores menſas noſtro tempore adiuuant. Ligna etiam igni admota, odoratum fumum mittunt, & ſaluberrimum, per æſtatem
31. ad omnes noxios flatus pellendos. Nemora ſyluæ ſunt maiores, in quibus arbores proueniunt, quæ baccas habent, aut glandes, aut caſtaneas, ſuillo pecori utiles admodum, & ſylueſtribus animalibus, quæ propter venationis uſum, non iniucunda ſunt, nec ciuibus reſpuenda. Venatio robuſtiores Iuuenes reddit, deſidiam ig-
32. nauiamq; vmbratilem tollit, & populum promptiorem alacrioremq; ad rem belllicam præſtat.

33. Nemus Græcum eſt nomen, & à paſcendo ducit originem, νέμω enim paſco eſt, quo circa non poſſum non admirari, quoſdam noſtri temporis nemora, ſyluas manufactas opinari, & voluptatis duntaxat gratia inuentas, & præcipuè cum non modò verbi origo, ſed Virgiliana proprietas illa in ore penè omnium ſit, cum ait.

Venatum AEneas, vnaq; miſerrima Dido
In nemus ire parant, vbi primos craſtinus ortus
Extulerit Titan, radiijsq; retexerit orbem.

Non enim ex ſyluis voluptatis gratia cenſitis deſcendunt feræ illæ, quas paulò poſt Aſcanius medijs in vallibus optare inducitur à Poëta cùm ait:

Spumantem dari pecora inter inertia votis,
Optat aprum, aut fuluum deſcendere monte leonem.

Sylua cæ-

Sylua cædua eſt, quæ in hoc habetur, ut cæderetur. Seruius tamen Sulpitius ait, eam eſſe ſyluam cæduam, quæ ſuccisa rurſus ex ſtipitibus aut radicibus renaſcatur, ut ſcribit Paulus Iuriſconſultus *L. ſylua cædua, ff. de verb. ſignif.* Sylua materiaria ea dicitur, quæ materiam ædificijs nauigijsq; præſtat. Hanc diligentius aſſeruandam eſſe ſcribit *Patric. d. loco.* emendandamq; ſingulis annis à ſentibus ac Vepribus, ne nouis ſurculis arbuſculisq; creſcentibus impedimento ſint, ita *Patric. citato loco.* cuius verba referre volui, eo quòd pulchrè ſpecies ſyluæ deſcribat. 34. 35.

Ex capite quarto ſummaria.

1. *Seruitus iuris Venandi quomodo probetur.*
2. *Patientia in incorporalibus pro traditione habetur.*
3. *Practica articulandi ſeruitutem.*
4. *Ad præſcriptionem iuris venandi ſufficit longum tempus &c.*
5. *Actus vnicus ſufficit, ad conſtituendam quaſi poſſeßionem iuris incorporalis.*
6. *In præſcriptione ſufficit extrema probare.*
7. *In præſcribendis iuribus incorporalibus, an ſit neceſſaria ſcientia, & patientia, & num. 12.*
8. *In præſcriptione immemoriali, non requiritur ſcientia aduerſarij.*
9. *Teſtes de tempore immemoriali, quomodo rectè deponant.*
10. *In antiquis teſtes ſenes requiruntur.*
11. *Tempus centum annorum, an idem ſit, quod tempus immemoriale.*
13. *Quando tempus immemoriale, non ſufficiat ad præſcriptionem.*
14. *In præſcriptione contra ſummum Principem, an ſufficiat ſcientia ipſius officialium.*
15. *Ignorantia officialium, & procuratorum nocet Domino.*

CAPVT QVARTVM.

Quomodo probetur ius venandi, & an patientia & ſcientia aduerſarij, ſit neceſſaria in præſcriptione ſeruitutis iuris venandi.

1. Probari autē ſeruitutem iuris venandi in ſylua aliena, per actus poſſeſsorios, ſi quis aduerſario ſciente & patiente, longiſsimo tempore in ſylua venatus ſit, communiter tradidêre Dd. Quia per patientiam & ſcientiam aduerſarij inducitur quaſi poſſeſsio ſeruitutis, a-
2. deòque patientia in incorporalibus pro traditione habetur, *per text. in L. quoties l.4. 1. & L. penult. ff. de ſeruitutib. vbi Bart. num. 3. dicit.* ad pro-
3. bandam præſcriptionem ſeruitutis, ſcientiam & patientiam aduerſarij in libello diſertis verbis articulandam, quòd videlicet ea ſeruitute tanto tempore patiente & ſcientę aduerſario uſus ſit, idem annotauit, *Bart. in L. ſeruitutes 14. num. 6 ff. de ſeruitutib.* Verùm ſupra, *capite 1. num. 14. & 22. hac 2. parte* oſtendimus, contra cōmunem opi-
4. nionem, ad præſcriptionem ſeruitutis iuris venandi ſufficere longum tempus decem annorum cum titulo inter præſentes, viginti verò inter abſentes, *L. fin. in fin. C. de præſcript. long. temp.* Sine titulo verò, longiſsimum tempus, ſcilicet 30. vel 40. annorum, *tot. Tit. C.*
5. *de præſcript. 30.* vel 40. añorum. Et ad conſtituendam quaſe poſſeſſionem iuris incorporalis, ſufficit unicus actus, ut communiter tradunt, *Dd. Couarr. cap. poſſeſſor. 2. part. initio, num. 6. de reg. iur. in 6.* vbi multos allegat.

6. Sed & in præſcriptione ſufficit extrema probare, nempe principium præſcriptionis, & finem, *gloß. in c. volumus, 16. quæſt. 4.* Et hæc eſt communis opinio ſecundùm, *Panorm. in cap. accedentibus num. 6. de priuileg. Imò & Bart.* dicit *in L. Celſus, ff. de vſucap.* ſufficere, quòd probetur initium poſſeſsionis, & allegetur nunc poſſeſsio de præſenti. Et quia ſeruitutes & omnia iura incorporalia, ut Iuriſdictio, conſuetudo, ius venandi, & ſimilia iura territorijs cohærentia ſine patientia & ſcientia aduerſarij non acquiruntur, infertur hoc contra
7. ignorantem nullo modo præſcribi poſſe. Etenim iurium incorporalium quaſi poſſeſsio non aliter acquiritur, nec retinetur, quàm per patientiam eius, contra quem acquiritur, vel retinetur, *d. L. quoties §. fin. & L. fin. ff. de ſeruit. & L. ſi à te emero. ff. ſi. ſeruit. vendic.*

Quibus accedit, quòd ſeruitutes adeoque iura incorporalia non aliter conſtituantur quàm per traditionem, & patientiam *L. ſi ego, §. 1. ff. de publican. in rem act. L 1. ff. de ſeruit. ruſticor. prædior.* ſed patientia & traditio ſine patientia non contingunt, *L. qui patitur vbi*

gloſs. ff. mandati. Non enim pati dicitur, qui omninò ignorat, L. 1. §. *ſcientiam ff. de tribut. act.* L. 2. §. *fin. ff. ſolut. matrim.* Nam patientia eſt actus voluntatis concedentis, aut tollerantis aliquid, ſecundum Philoſophos. Atqui nemo dicitur id pati, quod ignorat. Nam voluntas non fertur in incognitum, & quod latet ignotum eſt: Ignoti nulla cupido.

Denique probatur hæc ratio, *per* L. 2. C. *de ſeruit. & aqua.* Vbi Imperator, ſi aquam, inquit, per poſſeſsionem Martialis, eo ſciente duxiſti, ſeruitutem exemplo rerum immobilium tempore quæſiſti. Ex quo textu apertè colligitur, quòd ſcientia, adeoque patientia requiratur ad quaſi poſſeſsionē ſeruitutis iuris venādi, hanc rationem reddit. *Crauet. de antiquit. tempor.* 4. *part.* §. *abſolutis num.* 15. & 16. *Bart. in* L. *ſi publicanus,* §. *in omnibus ff. de publican. & vectigalib.* *Idem* L. 1. §. *deniq; ff. de aqua plu. arc.* & plures alij.

Verùm contra hanc communem ſententiam inſurgit *Ioan. longouall. in repetit.* L. *Imperium ff. de iuriſdict. om. iudic.* 4. *art.* 2: Vbi dicit falſum eſſe, Iurium incorporalium quaſi poſſeſsionem non aliter acquiri, quam per ſcientiam & patientiam, hocq; pluribus probat. Primò L. *quoties* 2. *ff. de ſeruitut.* Vbi dicitur, ad quaſi poſſeſsionem ſeruitutis ſufficere vſum, eumq; eſſe inſtar traditionis. Igitur ſuperfluè requiritur ſcientia aduerſarij. Deinde *per* L. *vſum ff. quemad. ſeruit. amitt.* Vbi dicitur ſolo uſu retineri ſeruitutem. Tertiò per *d.* L. 1. §. 1. *ff. de itiner. actuq; priuat.* qua probatur, vſum ſeruitutis ſufficere, ut quis experiri poſsit de itinere actuq; priuato, & ſecundum *Bart.* ibi ſcientia non eſt neceſſaria, cum tamen ſecundum eundem *Bart.* id interdictum ei competat, qui ius ſeruitutis poſsidet. Conſequitur ergo iurium incorporalium quaſi poſſeſsionē acquiri abſq; ſcientia illius, in cuius præiudicium quaſi poſsidetur. Deniq; probatur Longouallij opinio authoritate *textus in d.* L. *fin.* C. *de præſcript. long. temp,* Vbi Imperator primùm ſanciens in rerum corporalium vſucapione, ſcientiam non requiri, ſubiicit, idem iuris eſſe in uſufructu & cæteris ſeruitutibus. Vnde probatur in eo reſponſo ad iurium incorporalium quaſi poſſeſsionem, ſcientiam eius, contra quem præſcribitur, non eſſe neceſſariam. Ad communis opinionis argumentum reſpondet Longouallius, negando minorem, quòd patientia ſine ſcientia conſiſtere non poſsit, vult enim, quòd etiam

is dicatur pati, qui non impedit, & ſi non ſciat, ſicuti is dicitur con-ſentire, qui non diſſentit, etiam ſi ſit ignorans, *d. L. 2. §. voluntatem ff. ſolut. matrim.* contenditq́; patientiam, quæ loco traditionis habe-tur, nullam inferre aut exprimere ſcientiã, quòd is qui non impedit, dicatur pati, & per illam patientiam coniunctã cum uſu acquiratur quaſi poſſeſsio iuris incorporalis, *L. etſi fortè §. ff. ſi ſeruit. vendic.*

Sed hæc Longouallij reſponſio falſa eſt: Nam propriè igno-rans, quatenus ignorat, ut non conſentit, ita non patitur, propriè loquendo, cum patientia ſit actus voluntatis, & voluntas præſup-ponat cognitionem intellectus, per ſupradicta. Et cònfunditur Longouallij ſolutio per *d. L. 2. §. voluntatem. ff. ſolut. matrim.* Vbi ha-betur, filiam, quæ ſapit, non aliter conſentire repetitioni dotis per patrem factæ, quàm ſi expreſſe vel tacite ſciens non contradixerit: Et probatur *L. non videtur, vbi Dyn. & Dec. ff. de reg. iur.* vbi non vide-tur conſentire, qui errat, pulcher *text. in L. ſi per errorem ff. de Iuriſdict. om. Iudic. L. non idcirco C. de iur. & facti ignor.* Nam errantis vel igno-rantis nulla eſt voluntas, *L. ſed hoc ita ff. de aqua plu. arc.* Si nulla vo-luntas: Ergo nulla patientia. Nam patientia præſupponit volun-tatem, voluntas requirit ſcientiam. Aliter reſpondet, *Couarr. in d. cap. poſſeſſor, 2. part. initio, num. 8. verſic.* Ego verò, conſtituens ac diſtinguens duos caſus. Aut enim agitur de conſtituenda ſeruitu-te, aut alio iure incorporali, vel ea tradenda ex contractu & conſen-ſu conſtituentis, & tunc neceſſaria eſt ſcientia, & patientia illius ad hanc expreſſam conſtitutionem, & traditionem. Etenim in hiſce iuribus incorporalibus patientia illius, qui tradere & conſtituere poteſt, pro traditione habetur. Et hoc caſu tenetur conſtituens, vel ex contractu concedens, ſeruitutẽ, patientiam præſtare. Et hoc caſu intelligendæ ſunt, *d. L. quoties 1. §. vlt. ff. de ſeruitut. d. L. 1. de ſeruit. ruſticor. prædior. d. L. ſi ego, §. 1. ff. de publican. in rem act. & d. L. ſi à te em-ero ff. ſi ſeruit. vendic.* Aut verò ſecundò tractatur de acquirenda ſer-uitute, aut alio iure incorporali, per præſcriptionem, tunc quaſi poſſeſsio acquiritur ac retinetur per uſum ſeruitutis, ac iuris, abſq; ulla ſcientia illius, contra quem præſcribitur, modo is non impedi-ret eiuſdem ſeruitutis aut iuris uſum. Ita accipiendo ſunt Leges pro Longouallij opinione adductæ, ſcilicet *d. L. quoties 2. ff. de ſeruit. d. L. 1. §. 1. ff. de itiner. actuq; priuat. d. L. fin. C. de præſcript. long. temp.*

Deinde communis opinio, quæ habet, quòd in rerum incorporalium præſcriptione requiratur ſcientia & patientia, non habet locum in præſcriptione immemoriali: Etenim ubi hæc præſcriptio fuerit probata, non eſt neceſſaria ſcientia aduerſarij, *gloſ. in L. hoc iure. § ductus aquæ ff. de aqua quotid. & æſtiu. Couarr. d. loco verſic.* Tertiò, vbi plures allegat. *Anthon. Gabriel. commun. concluſion. lib. 5. tit. de præſcript. concluſ. 1. num. 61. vbi vltra 50. citat. Mynſing. Cent. 1. obſeruat. 30.* Ratio huius eſt: Quia præſcriptio immemorialis eſt priuilegiata, ita quòd nec titulum, nec bonam fidem, nec ſcientiam, nec quicquam aliud in ea neceſſum ſit probare, cùm hæc omnia vel fingantur, vel præſumantur à Iure, ita *Gabriel. d. concluſ. 1. num. 61. & Couarr. d. verſic. Tertiò, vbi verſic.* Deniq; in fine dicit, quòd hi, qui hanc communem ſententiam veram eſſe cenſent, facilè admittant hanc aſſertionem, licet contrariæ opinionis auctores præmittant, non tantum fore neceſſariam ſcientiæ allegationem, ſed etiam eius probationem, utilem tamen ſemper eſſe ſcientiæ allegationem, etiam in his præſcriptionibus, quarum tempus memoriam hominum excedit, quòd ſi ea probari potuerit, controuerſia ceſſet, ſin autem non probetur, oſeruandum eſſe, quæ opinio ex his iuſtiorem habet cauſam. 8.

Teſtes autem de tempore immemoriali rectè deponunt, ſi dicant, ſe vidiſſe ſemper ita fieri, & nunquam viderint contrarium actum eſſe, & à ſenioribus & maioribus audiuiſſe, id ita factum fuiſſe, nec unquam audiuiſſe contrarium actum eſſe, atque huius rei publicam eſſe famam, & opinionem. *gloſ. in cap. 1. in verb. memoria, de præſcript. in 6. & ibi Philipp. Franc. Couarr. in d. cap. poſſeſſor 2. part. §. 3. num. 7. de reg. iur. in 6. Mynſing. d. obſeruat. 30.* 9.

Nam quoties de antiquitate probanda, vel facto antiquo agitur, recurrendum eſt ad ſeniores, *L. ſi chorus*, ibi & ſæpè audiuiſſe ruſticos ſenes ita dicentes, *ff. de legat. 3.* licet aliàs ſit arbitrarium, cui nempe ſit credendum, Iuueni aut ſeni, *gloſ. in L. cùm quid, in verb. nouum, ff. ſi cert. pet. Panorm. in cap. quoties, num. 2 de teſtib. Spec. in tit. de teſtib. §. nunc tractandum. in fin.* Hic tamen & illud obiter eſt notandum, cum de tempore immemoriali ſe offerat ſermo, quòd *gloſ. in prin. d. cap. 1. de præſcript. in 6.* quam pleriq; ibi ſequuntur, erret, dum putat tempus centum annorum idem eſſe, quod tem- 10. 11.

pus immemoriale minus centum annis, ut ſi ante 90. annos poſſeſsio initium cœperit, eius tamen nemo recordetur. Rurſus poteſt eſſe, quòd ante centum & viginti annos poſſeſsio cœperit initium, & de initio conſtet. Ex quo colligitur, non idem eſſe tempus centum annorum, quod immemoriale, ut docet, *Couarr. in d. cap. poſſeſſor 2. part. §.3. num. 7. de reg. iur. in 6.*

Ad argumentum Longouallij ſupra *ex L. 2. C. de ſeruitut. & aqua* deſumptum, reſpondendum eſt, quod illud procedat eo caſu, quo quis ſine titulo præſcribit ſeruitutem, vel aliud ius incorpora-
12. le. Nam in præſcriptione iurium incorporalium, quoties titulus non concurrit cum quaſi poſſeſsione, eſt neceſſaria ſcientia & patientia aduerſarij. Verùm ſi præſcribens habeat titulum, nempe conſtitutionem ſeruitutis ab eo factam, qui rei dominus non eſt, tunc non eſt neceſſaria ſcientia nec patientia domini. Ita eſt concordanda *d. L. vlt. C. de præſcript. long. temp. cum d. L. 2. C. de ſeruit. & aquâ*, quarum illa in ſeruitutum præſcriptione nullam, hæc ſcientiam requirit. Nam *L. vlt.* loquitur in caſu, quo quis præſcribit ſine titulo, ita *Couarr. d. cap. poſſeſſor. 2. part. initio, num. 8. verſic. Secundò.*

Ex his manifeſtè apparet quaſi poſſeſsionem iurium incorporalium ab uſu illorum, & ſufficienti exercitio, etiam abſque ulla ſcientia & patientia illius, in cuius præiudicium poſsidetur. Quòd verò *in d. L. 2. C. de ſeruit. & aq.* requiritur aduerſarij ſcientia, id non fit, quòd ſine ea ſeruitutis quaſi poſſeſsio nequeat haberi, Verùm potius quòd Iura incorporalia propriè non poſsideantur, & ſeruitutes plerumque abſq; titulo præſcribantur.

Eſt igitur huius ſententiæ, quam hactenus probauimus, vera
13. ratio: Quia, quando agitur de acquirendis Iuribus incorporalibus, quorũ uſui & exercitio ius ac præſumptio iuris reſiſtit, vel quorum acquiſitio in magnum vergit ſummi Principis præiudicium, tunc enim exigitur ſcientia ſummi Principis. Etenim quando præſcriptio contingit in his, in quibus contra præſcribentem eſt vehemens, & conſtituta Iuris præſumptio, non ſufficit quaſi poſſeſsio ad præſcriptionem, nec tempus immemoriale, ſed ulterius requiritur ſcientia Principis contra quem præſcribitur, ita obſcurè, *Crauet. de antiquitat. temp. 4. part. cap. abſolutis. num. 15.* clarius & apertius, *Couar. d. 2. part. initio, verſic. Deniq; mihi, prope finem. Idem 2. part. §. 2.*

num. 8. *verſic. tertia ſpecies, per text. in d. cap.* 1. *de præſcript. in* 6. tradidi ego ſupra *cap.* 2. *num.* 21. 2. *hac parte.*

Sufficit tamen ſcientia officialium, vel Magiſtratus, qui ſummi Principis nomine, eo loci exercent Venationes. *Crauet. d. loco. num.* 23. *Gabriel citato loco, num.* 64. *Bart. in d. L. ſi publicanus., §. fin. ff. de publican. & Vectigalib. Franciſc. Balb. de præſcript.* 2. *part.* 6. *part. principe quæſt.* 5. *dubio* 2: *Couarr. d.* 2. *part. initio, num.* 8. *verſic. Tertiò.* (qui etſi loquantur de Iuriſdictione, idem tamen locum habet in iure venandi, ex identitate rationis, ubi enim militat eadem ratio, ibi idem ius ſtatui debet, *L. illud ff. ad L. Aquil. & L. Titio ff. de verb. obligat.*) Nam ignorantia officialium & procuratorum nocet Domino, *L. procuratoris ff. de tribut. act.* 14.

Ex capite quinto ſummaria.

1. *Vnicus actus ſufficiens eſt, ad quaſi poſſeßionem iuris incorporalis conſtituendam,*
2. *Ad complendam præſcriptionem iuris incorporalis, requiritur continuata, & nunquam interrupta quaſi poſſeßio.*
3. *Sine poſſeßione vel quaſi, nulla procedit præſcriptio.*
4. *Poſſeßio vel quaſi non probatur, niſi per actus poſſeſſorios:*
   Actus poſſeſſorij ad iuſtificandam poſſeßionem vel quaſi alicuius rei, vel iuris, probandi ſunt teſtibus ibid.
5. *Teſtes ſingulares, regulariter non probant.*
6. *Fallit in nobile, & in probanda Iuriſdictione, aut ſeruitute.*
7. *Ad probandum vnum integrale, ſufficit probare eius partes per teſtes ſingulares.*
8. *In incorporalibus, ſatis eſt probare poſſeßionem vel quaſi, certi temporis, & proximi ante litem motam.*
9. *Turbatus in iure venandi, aucupandi & piſcandi, duo habet remedia contra turbatorem.*
10. *Forma pronunciandi contra turbatorem ſeruitutis iuris venandi, &c.*
11. *Quando non ſolum actor, ſed etiam reus, ſe contendit in iuris venandi quaſi poſſeßione eſſe, & teſtes actoris & rei contraria & repugnantia teſtimonia, de actibus poſſeſſoriis dixerint, quid faciet Iudex, &c. & num.* 15. *& ſequentibus.*

12. *Interdictum vti poßidetis, duplex eſt Iudicium.*
13. *Duplex eſt interdictum vti poßidetis directum & vtile.*
14. *Pro defenſione iurium incorporalium, vim vi repellere licet.*
15. *In conflictu teſtium, tres gradus ſunt conſiderandi.*
16. *Authoritas & honeſtas teſtium diligenter perpendenda.*
17. *Qui teſtes ratione dignitatis alijs præferantur.*
18. *Dicta teſtium dignitate æqualium diligentius ponderanda.*
19. *Rationes, quibus teſtium dicta confirmantur, conſiderandæ.*
20. *Numerus teſtium quando potißimum inſpiciatur?*
21. *In iudicandis teſtibus amplum Iudicis arbitrium.*
22. *Dominium eſt iuris, non facti, teſtis autem tenentur deponere de facto. Dominium eſt difficilis probationis ibidem.*
23. *Subditi in cauſis dominorum, an teſtificari poßint.*
24. *Teſtes qui pro aliquo produci nequeunt, contra illum produci poſſunt.*

CAPVT QVINTVM.

In probanda ſeruitute Iuris venandi ex actibus poſſeſſorijs, an teſtes ſingulares ſufficiant, & quid faciendum Iudici, quando non ſolùm actor, ſed etiam reus contendit, ſe in iuris venandi quaſi poſſeſsione eſſe, & teſtes actoris, & rei contraria de actibus poſſeſſorijs teſtimonia dixerint,

1. ET quamquam ad conſtituendam quaſi poſſeſsionem iuris incorporalis, vnicus actus ſufficiens ſit, ut eſt communis Doctorum ſententia, quam tradit, *Ripa in cap. cum Eccleſia, de cauſ. poſſeß. & propriet. num. 52. & ſequentib. text. optimus in cap. conſultationibus, de iure patronat. gloß. Panorm. & alij in cap ſi vero eod. tit. Couarr. cap. poſſeſſor 2. part. initio, num. 6. de reg. iur. in 6.* Vbi plures allegat. Attamen ad com-
2. plendam præſcriptionem iuris incorporalis, ut iuris venandi, aucupandi & piſcandi, requiritur longum tempus, ſi adſit titulus; ſi

deſit titu-

deſit titulus, longiſsimum ſcilicet 30. vel 40. annorum, uti ſupra hæc 2. *part. cap.* 1. *num.* 14. & 22. diximus, & continuata & nunquam interrupta quaſi poſſeſsio, nempe quæ medio tempore non fuerit interrupta, & *ſi quis diuturno ff. ſi ſeruit. vendic. &* L. 2. *C. de ſeruit. & aqua.* Etenim ſine poſſeſsione vel quaſi, nulla procedit præſcriptio, L: 1. §. *ſi quis hoc interdicto, ff. de itiner. actuq; priuat. cap. cum olim, de præſcript. cap. ſine poſſeßione, de reg. iur. in* 6. L. *qui in ſeruitute ff. eod. tit.* L. *ſine poſſeſſione, ff. de vſucap.* 3.

Poſſeſsio autem vel quaſi non probatur, niſi per actus poſſeſſorios, actus autem poſſeſſorij, ad iuſtificandam poſſeſsionem vel quaſi, alicuius rei, vel iuris probandi ſunt teſtibus. Vnde hac venationis tractatu diligenter obſeruandum eſt, quòd licet regulariter teſtes ſingulares de actu vel facto aliquo deponentes, non probent. L. *ob carmen in fin. ff. de teſtib. cap. licet cauſam, verſic. quamquam de probat. cap. bonæ memoriæ, elect.* 1. *verſic. porro, de elect. & elect. poteſt.* Felin. *cap. licet ex quadam, num.* 2. *cum ſeq. de teſtib.* Specul. *tit. de teſte,* §. 1. *verſic. item quòd teſtes varij.* Bald. *in* L. *iurisiurandi, num.* 4. *C. de teſtib,* Hippolit. *de Marſil. in repetit.* L. *vlt. C. de probat. idem ſingul.* 114. Vbi hoc limitat in Nobile, cuius tanta ſit apud omnes ſpectatæ fidei, integritatis, & probitatis opinio, ut Iudicem ad indubitatam fidem adducere queat. *Paul. de Caſtr. in* L. *admonendi ff. de Iureiur. & in* L. *Lucius, ff. de his qui not. infam.*: quòd fusè proſequitur. *Andr.* Tyraquell. *de Nobilitate cap.* 20. *num.* 13. *facit text. in* § *ſancimus, Auth. de teſtib. vbi gloß. in verb. perdignitatem, & in verb. militiæ, text in* L. 3. *ff. eod. gloß. ibid. in verb. plebeium.* Licet inquam teſtes ſingulares, de facto vel actu aliquo deponentes, non probent, attamen hoc non obtinet in probanda Iuriſdictione, vel ſeruitute, ut plenè & eleganter notat, *Felin. in d. cap. licet ex quadam.* Vnde ſi in ſeruitute venandi, vnus teſtis deponat de uno actu, alius de alio, licet ſingulares ſint, tamen probant. Ratio eſt: Quia ad probandum unum integrale, ſufficit probare eius partes per teſtes ſingulares, quia reſpectu eiuſdem finis concordant, etſi in tempore & actibus diſcordent, & ſic non dicuntur ſingulares, *per text. notab. in* L. *qui ſententiam, C. de pœnis,* ibi, in unum conſpirantes concordantesque rei finem, *Andr. Gail. practicar. obſeruation lib.* 2. *obſeruat.* 66. *num.* 10. & 11. Ad eundem ſcopum tendũt, quæ ſcribit Ioach. *Mynſing. cent.* 2. *obſeruat.* 20. Vbi dicit, teſtes per varia media ad eundem

4.

5.

6.

7.

finem ten-

finem tendentes, non dici ſingulares. Et per diuerſa genera probationum, vnam perfectam fieri probationem, ſi ibi ad inuicem conſonent, & per conſonantiam ſint cõiuncta, quia ex multis conſonantijs formalis intellectus augeatur, *cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.*
8. *Bald. in L. per hanc, 3. quæſt. C. de temp. appellat.* Quin & in corporalibus ſatis eſt probare poſſeſsionem certi temporis, & proximi ante litem motam, *Ioan Fab. §. retinendæ, num. 23. Inſtit. de Interdict. Couarr. practicar. quæſtion. cap. 17. in fin.*

9. Notandum eſt autem, quòd is, qui turbatur in Iure venandi, aucupandi & piſcandi duo habeat remedia, quibus ſe contra turbationem tueri poteſt. Nam poteſt, vel interdicto uti poſsidetis experiri, *L. ſicuti autem, §. Ariſtot. verſic. dicit igitur in fin. ff. ſi ſeruit. vendic. L. 1. §. fin. in fin. ff. de aq. plu. arcen. L. penult. ff. de ſeruitut. gloſſ. in L. ſeruitutes, 14. in verb. certam ff. eod. tit. gloſſ. notab. in L. Apud Trebatium, in verb. impediri ff. de aq. plu arc.* Vel actione confeſſoria, quæ datur contra quemcunque poſſeſſorem turbantem, vel impedientem aliquem uti ſeruitute, vel iure, *L. 2. & d. L. ſi quis diuturno, §. fin. ff. ſi ſeruit. vendic. & d. L. 1. §. fin. vbi gloſſ. in verb. quaſi ff. de aqua. plu. arcen. §. æquè, Inſtitut. de actionibus.*

10. Et probata ſeruitute iuris venandi, & piſcandi, &c. ex temporis præſcriptione, & actibus poſſeſſorijs, ſententia fertur definitiua, quòd nempe reo turbatori non licuerit, actorem in iure venandi, piſcandi, &c. taliter turbare, & quòd in poſterum non turbet, & eo nomine ſufficienter caueat, *per text. in L. harum actionum, ff. ſi ſeruit. vendic. text. in L. egi ius ff. eod. gloſſ. in d. L. 2. in verb. qui negat gloſſ. in d. L. apud Trebatium, in verb. non proſpexerit, Bart. in L. 1. §. interdictum, ff. vti poſſidetis: Andr. Gail. d. obſeruat. 66. num 13. & Ferrarienſ. in forma libell. pro turbata poſſeſſione, verb. ad ceſſandum.*

11. Porrò quando non ſolùm actor, verùm etiam reus in iuris venandi aucupandi & piſcandi quaſi poſſeſsione, ſe eſſe contendit, ut plerumq; accidit, & teſtes actoris & rei, contraria ac planè repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint, quid faciet iudex, cuius, actoris, an verò rei teſtibus fidem adhibebit, & utri actori ne, an reo quaſi poſſeſsionem iuris venãdi, aucupandi, & piſcandi adiudicabit? Ad hanc quæſtionem antequam reſpondeamus, ſciendum primò quòd interdicto uti poſsidetis, tanquã Iudicio duplici,
12.

vbi quili-

ubi quilibet contendit ſe poſsidere, uterq; litigantium dicitur actor & reus, *L. 1. §. hoc interdictum, L. ſi duo §. 1. ff. vti poßidetis, §. penult. Inſtit. de interdict. cap. ex literis de probat.* Hinc etiam eſt, quòd actor poſſit vti defenſionibus rei, & è contra reus defenſionibus actoris ad obtinendam victoriam, ſecundum *Bart. in d. L. 1. §. quod ait prætor, in fin. ff. vti poßidetis.*

Deinde ſciendum eſt. Duplex eſſe interdictum uti poſsidetis, directum & utile, Directum pro poſſeſsione rerum corporaliũ competit. Hæ enim propriè poſsideri dicuntur, *L. poßideri, in princ. ff. de acquir poſſeß.* Vnde & verba, & mens legis, directam hanc actionem producunt. Vtile verò pro tuenda quaſi poſſeſsione rerum, & iurium incorporalium datur, ſecundùm *gloß. 1. in L. 1. ff. vti poſſidetis & in L. 1. ſuper verb. fundum, C. eod. text. in d. L. ſicuti, §. Ariſtot. in fin. ff. ſi ſeruit. vendic. cum ſimilib. iurib. ſupra allegatis.* 13.

Et pro defenſione inrium incorporalium vim vi repellere licet, ut tradit *Bart. in L. 1. §. hoc interdicto ff. de itiner. actuq; priuat. Angel. in d. §. aquæ, in fin. Inſtit. de actionib* Ad propoſitam ergò quæſtionem reſpondendum eſt, Quòd ubi actoris, & rei teſtes, contraria & repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſsorijs dixerint, tres gradus obſeruandi ſint, ne in huiuſmodi perplexa cauſa, iudicàntis animus, ob varios motus confundatur, cæcutiatque in dijudicanda veritate. Hi ſunt, Authoritas perſonarum, qualitas teſtimoniorum, & numerus teſtium. Primò itaq; perſonarum authoritas, & honeſtas reſpicienda eſt, quæ in dignitate, moribus, ac grauitate conſiſtit, *per L. 2. & 3. ff. de teſtib.* Nam ſenior iuniori, nobilis ignobili, decurio plebeio, vir fœminæ, ingenuus libertino, inculpatæ vitæ homo reprehenſibili, diues pauperi præferendus eſt, *d. L. 3. & c. teſtium fides 4. q. 2. L. vlt. ff. de inſtrum. L. ſemper, de iure immun. L. non debet, de dolo, & L. in multis ff. de ſtatu hom.* Secundò, Si qualitas perſonarum par ſit inter teſtes, tunc reſpiciẽda ſunt teſtimonia, ac conſiderandum qualia ſint, id eſt, quàm veriſimilia, quàm naturæ negotij, quo de agitur, conuenientia, *d. L. ob carmen, §. ſi teſtes, ff. de teſtib. vbi text. eſt pulcherrimus, qui hos duos gradus probat.* 14. 15. 16. 17. 18.

Ex quo diſcimus, in teſtibus ponderanda quoque argumenta dictorum teſtium, hoc eſt rationes, quibus dicta teſtium firmentur. Hinc *Bald. in L. teſtium, C. de teſtib.* inquit, teſtes, qui dicta ſua 19.

melioribus rationibus conſulciunt, melius etiam probare; & eos qui factum, ſiue negotium probandum melius cognitum habent, melius etiam probanda aſtruere. Vnde etiam rectè dicitur, teſtibus non teſtimonijs credi oportere, *d. L.* 3. *§. Idem.*

20. Tertius gradus, ut ſi teſtes, & perſonarum & teſtimoniorum fide ſint pares, tum demum, ad numerum teſtium recurratur, *per text. in cap. noſtra. verſic. mandamus. de teſtib. & d. L.* 3. *§. eiusdem quoq; ff. de teſtib.* Hos tres gradus recenſet, *Mynſing. cent.* 4. *obſeruat.* 58. *per tot. idem cent.* 1. *obſeruat.* 93. tradit etiam *Syluest. in ſumma verb. teſtis. quæſt.* 7.

21. Verum tamen in his non poteſt certa & inuariabilis regula præſcribi, ſed in vniuerſum hæc tota res pendet ex arbitrio boni, & circumſpecti Iudicis, cuius eſt perſpecta varietate & qualitate actuum, & factorum æſtimare quantum fidei teſtibus adhibere debeat, *d. L.* 3. *§.* 1. *& d. L. ob carmen. §. fin. ff. de teſtib.* dummodo ſupra relatos gradus: in diſcutienda fide teſtium, non præterſiliat *Mynſing d. obſeruat.* 58. *in fin.* Quibus addendum eſt, Quòd dominium

22. eſt iuris, non facti, teſtis autem tenetur dicere de facto, vnde ad probationem dominij teſtes debent deponere de facto, non de iure, *vt not. Cyn. in L. cum res C. de probat.* Dominium enim eſt difficilis probationis, ut notant *Dd. in d. L. cùm res.*

23. Denique hîc quæri poteſt; An ſubditi in cauſa iuris venandi, pro & contra Dominum teſtificari poſsint. Ad hanc quæſtionem breuiter reſpondeo, quòd ſubditi etiam in cauſis Dominorum (relaxato iuramento) teſtificari poſsint, ſi non ſentiant priuatum commodum ex teſtificatione, *Felin. in cap. ex literis, de teſtib. Dd. in L. idonei C. eod. tit. idem Felin. in cap. inſuper. d. tit. de teſtib.* Et maximè probant huiuſmodi teſtes, quando ſumus in mero poſſeſſorio, in

24. quo non tam exactum requiritur teſtimonium, ſicut in petitorio. Teſtes autem, qui pro aliquo produci nequeunt, contra illum produci poſſunt, ſecundum *Bart. poſt gloſſ. in L. vltim. ff. de teſtib. & L. omnibus C. eodem.*

Ex capite ſexto ſummaria.

1. *Qualiter & quomodo à Iudice iudicandum ſit, quando actor & reus ſeruitutem iuris venandi actibus poſſeſſoriis probant, & teſtes ſunt vtrinq; numero & dignitate pares, & num.* 3. 9. 10. *&* 11.

2. In cor-

2. *Incorporalia propriè non poßidentur, ſed quaſi poßidentur, & pro illorum quaſi poſſeßione, vtile interdictum vti poßidetis competit.*
4. *Quando actor de antiquiori quaſi poſſeßione probat, præſumitur rei quaſi poſſeßio iunior, clandeſtina, violenta, &c.*
5. *An cogatur quis ad victoriam probare, ſe litis cõteſtatæ tempore poſſediſſe.*
6. *Probata poſſeßione temporum extremorum initij & finis, præſumitur ipſa poſſeßio medio tempore continua.*
7. *Habenti poſſeßionem vel quaſi iuniorem, & etiam probanti de titulo, præfertur habens antiquiorem ſine titulo.*
8. *Dominus ſtultitiæ arguitur, ſi petitoris locum ſuſcipiat, quando eſt in poſſeßione ſeruitutis.*
12. *Quatuor opiniones gloſſatorum, & num. 13. 14. & 15.*
16. *Ius venandi ad duos vel plures in ſolidum ſpectans, non debet ab vno ſine alijs exerceri.*
17. *Seruitutes ſunt indiuiduæ.*
18. *Vſus, modus, & exercitiũ ſeruitutis iuris venandi, diuidi poteſt. & nu. 25.*
19. *Vſuſfructus diuidi poteſt.*
20. *Feræ intra fundum enutritæ, non ſunt proprius fundi fructus.*
21. *Ius venandi in eadem ſylua pluribus competere poteſt, diuerſis tamen reſpectibus.*
22. *Quid iuris, & quomodo Iudex iudicare debeat, quando non apparet, vter poßideat vel quaſi ſeruitutem iuris venandi.*
23. *Poſſeßio litigioſa ſequeſtrari poterit, ne partes ad arma veniant.*
24. *Quãdo cõſtat de Iure venãdi, & eius quaſi poſſeſſore, quod Iudicis ſit officiũ.*

CAPVT SEXTVM.

Inquiritur, quod ſit Iudicis officium, quando actor, & reus iuris venãdi actus poſſeſsorios pariter teſtibus probat.

Maior tamen difficultas eſt, quid iuris, ſi teſtes ſint numero & dignitate pares, & actor & reus ſeruitutem Iuris venandi actibus poſſeſſorijs probet, utri Iudex, actori ne an reo ſeruitutem iuris venãdi adiudicabit? Ad hanc quæſtionem antequam reſpõdeamus, hic rurſus monere opus eſt, 1.

2. Quod etſi iura incorporalia, ut ſeruitutes, ius venandi, piſcandi, & ſimilia iura propriè non poſsideantur, attamen quaſi poſsidentur, *L. ſequitur §. ſi viam ff. de vſucap. L. ſi ædes, §. libertas, ff. d. ſeruit. vrban. prædior. cum ſimilib.* Vnde pro illorum quaſi poſſeſsione utile interdictum uti poſsidetis retinendæ poſſeſsionis competit, ſecundùm *Bart. in L. 1. in prin. ff. vti poßidetis & Bart. in L. fin. ff. quor. bonor. Specul. tit. de cauſa poſſeß. & propriet. §. 1. verſic. cæterum & verſic. ſi quæritur & per Dd. in cap. querelam de elect. Bald. in conſil. 425. in 3. vol. & Philipp. Dec. conſil. 136. Col. 1. Robert. Marant. in ſpec. ſuo 4. part. diſt. 7. num 27.* Nam Iura Canonica & eorum commentatores non dubitant, quin poſſeſsio iurium animo etiam retineatur, & fit repetitio vſus vltima vice facti, & ſufficit ſi actor probet ſe uſum illa ultima vice, *Ioan. Fab. §. retinendæ num 22. & 23. Inſtit. de interdict.*

3. Ad propoſitam quæſtionem cum diſtinctione quatuor caſuum reſpondeo. Primo, aut enim actor probat actus poſſeſſorios antiquiores iuris venandi, piſcandi, &c. & reus actus poſſeſſorios recentiores, ſeu iuniorem iuris venandi, vel piſcandi quaſi poſſeſſionem, hoc caſu ius venandi vel piſcādi, in loco controuerſo acto-
4. ri adiudicandum eſt: Ratio eſt: Quia eo ipſo, quod actor de antiquiori quaſi poſſeſsione probat, præſumitur rei quaſi poſſeſsio iunior, clandeſtina, violenta, vitioſa, *cap. licet cauſam, de probat. cap. vlt. de reſtitut. ſpoliat. Bald. in L. penult. num. 15. C. ſi à non compet.* Quam-
5. quam enim olim cogebatur quis ad victoriam probare, ſe litis conteſtatæ tempore poſſediſſe, *§. ſed interdicto, Inſtit. de interdict.* Attamen cùm hodie locupletiora ſint hæc remedia, non ita arctatur litigator, ſed ſufficit ei antiquiorem atque iuſtiorem poſſeſsionem probaſſe, *d. cap. licet cauſam Bart. in d. L. 1. §. quod ait prætor num. 13. & 18. ff. vti poßidetis, Iaſ. in L. non hoc C. vnde legit. Couarr. cap. poſſeſſor 2. part. §. 1. num. 4. verſic. ſed expreßim, de reg. iur. in 6. Ferrar. in form. libell. pro turb. poſſeß. verb. hodie tenet num. 3. & 4. Matthæ. VVeſenbec. in addit. margin. ad Schnide-*
6. *uuin. §. pen. Inſtit de interdict.* Quin probata poſſeſsione temporum extremorum, initij quidem & finis, præſumitur ipſa poſſeſsio medio tempore continua, *gloß. in c. volumus 16. q. 4. & in cap. cum Eccleſia de poſſeß. & propriet.* nam probatis extremis, media præſumuntur, *cap. inter dilectos & ibi Abb. & Felin. de fid. inſtrum. cap. accedens, vbi gloß. de cōuerſ. coniūgat. L. talis ſcript. vbi Bald. ff. de legat. 1. Couar. d. loco nu. 1.*

Et licet is, qui habet poſſeſsionem vel quaſi iuniorem, probaret 7.
de titulo, tamen præfertur habens antiquiorem ſine titulo: nam
ille titulus præſumitur habitus ab iniuſto actore, ſtante poſſeſsio-
ne vel quaſi, antiquiore, *Paul. de caſtr. conſil. 443. col. 2. in 2. vol.* Vbi
plus dicit, quòd id, quod dicitur in poſſeſſorio obtinere eum, qui
probat de titulo, intelligatur ſtante probatione æquali in tempore
hinc inde, ſecus quando unus probat de antiquiori poſſeſsione,
quia tunc non curamus de titulo, refert & ſequitur, *Robert. Marant.
d. diſt. 7. num. 19.* Vbi ſubijcit, quod iſto caſu, quando antiquior
poſſeſſor vult obtinere, debeat allegare in ſuis articulis, quod eius
aduerſarius poſsideat clam reſpectu ſuæ poſſeſsionis, ſecundum
Bart. in L. ſi de eo, §. fin. ff. de acquir. poß. Quem Dd. communiter ſe-
quuntur, aliâs enim ſi hoc non articularet, ſuccumberet: Quia præ-
fertur is, qui probat de titulo, Si tamen is qui probat de antiqui-
ore poſſeſsione vel quaſi, cecidiſſet ab ea facto ſuo, puta per propri-
am alienationem, quia tunc non prodeſt ei antiquior poſſeſsio, *Phi-
lip. Dec. conſil. 56. col. fin. Marant. d. loco num. 25.* Dominus autem ſtul- 8.
titiæ arguitur, ſi petitoris locum ſuſcipiat, quando eſt in poſſeſsio-
ne ſeruitutis, cum ſufficiat illi ſola poſſeſsio, ſiue illa iuſta, ſiue in-
iuſta ſit *L. ſi de poſſeßione C. de probat. L. iuſta, ff. vti poßidet. Luc. de pen. in
L. ſi coloni. verſic. tertiò quæritur C. de agric. & cenſib. lib. 11* dummu-
do non ſit violenta, clandeſtina aut precaria, *L. 1. ff. vti poßidet.*

Secundo aut de poſſeſsione vel quaſi antiquiore iuris venan- 9.
di conſtare nequit, tunc is obtinere debet, qui meliorem & iuſtio-
rem ac magis coloratam poſſeſsionem vel quaſi probauit, *Iaſon. in
L. naturalem, §. nihil commune, num. 39. ff. de acquir. poſſeß. Bart. in d. L. ſi
de eo, §. ſi ſeruus, num. 3. ff. eod. tit. Cyn. in d. L. 1. num. 16. C. vti poßid. Mon-
tan. tract. fin. regund. cap. 67. num. 4. & 8. per oſtenſionem tituli. idem cap. 59.
num. 3. & 4.* contra quem non valent probationes coniecturales ac
præſumptiuæ, *Socin. conſil. 194. num. 9. cum ſeq. vol. 2. Crauet. de antiqui-
tat. temp. part. 1. §. viſo de fama, num. num. 32. Montan. præcitato loco, cap. 60.
num. 12. aut per teſtes firmiores, digniores, honeſtiores cap. 3. cap. licet de pro-
bat. VVeſenbec. ſupra allegato loco.*

Tertiò, aut actor tantum prouocauit ad iudicium, & vter- 10.
que, hoc eſt, actor & reus pariter de poſſeſsione vel quaſi, æquali
titulo, pari numero & dignitate teſtium probat ius venandi, nempe

per actus poſſeſſorios, ita ut per omnia ſint æquales probationes, & ſciri non poſſit, quis illorum meliorem & iuſtiorem poſſeſſionem, vel quaſi probauerit, hoc caſu pro reo erit pronunciandum, ut is abſoluatur ab actione eius, qui prouocauit, *Bald.* & communiter *Dd. in L. in tribus ff. de Iudic. Iaſ. poſt Alexand. & Imol. in L. duo Iudices, num. 14. ff. de re iudic. Canoniſt. in d. cap. licet de probat. latè Montan. d. tract. fin. regund. cap. 48. num. 1. 6. & 7. & cap. 59. num. 18. pro quo facit text. in cap. ex literis verb. poſſeſſorios teſtes præferantur*, quem ad hoc notat ibi, *Panorm. num. 10. de probat.* ſequitur *VVeſenbec. citato loco.*

11. Quartò, Aut uterq; ſimul prouocauit ad iudicium, ac uterq; æqualiter probauit, de poſſeſsione vel quaſi ſeruitutis Iuris venandi, eiuſdem temporis, de æquali titulo, ac pari numero & dignitate teſtium, ita ut per omnia probationes omninò ſint pares, hoc caſu reperiuntur quatuor opiniones. Prima eſt quorundam anti-
12. quorum gloſſatorum tenentium, quod Iudex debeat pronunciare ſimpliciter, uti poſſidetis, ita poſſideatis refert *gloß. in d. L. 1. & ibi Iacob, Butrius. C. vti poßidet. & in d. cap. licet cauſam, in verb. vti poßidetis, de probat.* Verùm hæc opinio per *d. gloß. in d. L. 1. & d. cap. licet cauſam, & ibi per omnes Dd.* reprobatur. Quia ſententia hoc caſu non eſſet certa, neque per ſe, neq; per relationem ad aliud, contra *§. curare, Inſtitut. de actionib. & L. ex ſententia C. de ſent. quæ ſine cert. quant. profer.* neq; per talem ſententiam imponeretur finis controuerſiæ, ſed eam in primæuis terminis Iudex relinqueret & partes de facili ad rixas & arma venirent contra *L. æquißimum. ff. de vſufruct.* Nec obſtant verba, *L. 1. ff. vti poßidetis*: Quia ſunt verba edicti, non ſententiæ.

13. Secunda eſt opinio, quod Iudex debeat ſuperſedere, & poſſeſsionem, vel quaſi, ſuſpendere & reponere in ſequeſtrum, ut partes tædio ductæ per amicos & arbitros componant controuerſiam *arg. L. ſi vſusfructus §. fin. cum d. L. æquißimum in prin. ff. de vſufruct.* Videlicet ob timorem armorum, quod non iniquum eſt, quando non apparet uter poſſideat *Panorm. cap. 2. num. 14. de ſequeſt. poß. Ioan. Andr. cap. locupletari, col. 3. de reg. iur. in 6. Bald. conſil. 224. num. 1. part. 1. Corn. conſil. 292. incip. viſci, num. 6. vol. 3.* Et quamquam iura incorporalia propriè non poſſideantur, attamen quaſi poſſidentur, vnde Iuris venandi quaſi poſſeſsio utrique parti adimi & prohiberi, & alteri committi poteſt, qui neutrum ad actus poſſeſſorios venandi in loco

controuerſo

controuerſo admittat, donec cauſa finiatur in iudicio, *d. L. ſi. vſuſfructus §. fin. cum L. ſeq. & L. fin. ff. de offic. procurat. Cæſar.* Sed quia partes & tali dilatione etiam de facile ad arma venirent, & hæc opinio à pleriſque reprobatur.

Tertia eſt opinio: Quòd ſorte lis ſit dirimenda, *arg. L. ſed cùm ambo ff. de Iudic. & L. ſi duobus in princ. C. Commun. de legat.* At quia hæc quæſtio, quis ſit poſſeſſor vel quaſi eſt facti, & iudicium ſortis non habet locū in facto incerto, *L. duo ſunt Titij ff. de teſtam. tutel.* ſed tantū in dubio iuris, *d. L. ſed cum ambo.* Et hæc opinio à Bart. & cōmuniter Dd. *in L. ſi duo ff. vti poßid.* reijcitur, niſi partes ſuper hoc conuenirent, ut talis ſententia pronunciaretur, hoc enim facere poſſunt, *L. conuenerit, ff. de re iudic.* Quarta eſt opinio, *Bart. in d. L. ſi duo, num.* 4. quod Iudex debeat adiudicare poſſeſsionem utrique parti pro dimidia parte, pro indiuiſo. Et mouetur hac ratione, quia inquit, idem videmus eſſe in legato, quando pluribus in ſolidum una res legatur, & uterque eam rem in totum habere non poteſt, faciūt ſibi legatarij partes per concurſum, ita, ut quilibet habeat dimidiam partem rei legatæ, ut notatur poſt *text. in L. coniunctim ff. de legat.* 3. Ita & hic dicendum eſt, quando utraque pars plenè probauit de quaſi poſſeſsione ſeruitutis iuris venandi in ſolidum, cum non ſit poſsibile duos in ſolidum eiuſdem rei, ſeruitutis vel iuris eſſe dominos, poſſeſſores vel quaſi *L. 3. §. ex contrario ff. de acquir. poſſeß.* Iudex pronunciabit utrumque iſtorum poſsidere communiter & pro indiuiſo. Nec obſtat, quod tunc Iudex videtur pronunciare ſuper non petitis, cum de iure ſententia debeat eſſe conformis libello, *L. fin. C. de fideicom. libert.* Nam ſatis utraque pars hoc petijt, dum quilibet petit alium à turbatione compeſci. Vnde & Iudex utrique præcipere debet ne alterum turbet, quo minus medietatem pro indiuiſo poſsidere liceat, ut inquit *Abb. d. cap. licet cauſam, num. 37. circ. med.* refert & ſequitur *Ioan. Schneideuuin. §. retinendæ, num. 92. Inſtit. de Interdict.* eandem tenet ſententiam *VVeſenbec. addition. marginalib.* ad eundem *Schneid.* præallegato loco. 14. 15.

16. Et hoc caſu, quo ius venandi ad duos, vel plures in ſolidum ſpectat, non debet illud ius, quantumuis indiuiduum ab vno ſine alijs exerceri, *per text. in L. ſi fundum, §. litis verbis ff. de legat. 1. text. notab. in L. itinere ff. de ſeruit. ruſticor. prædior. text. in L. vnus ex ſociis ff. eod. tit.*

text. in

text. in L. 2. ff. de ſeruitut. tit. generali text. in L. perfundam. ff. de ſeruit. ruſticor. & in L. hæredes mei, §. fin. ff. ad S. C. Trebell. Natta. conſil. 294. vol. 2. Felin. cap. cum omnes de conſtitutionib. Andr. Gail. de pignorat. obſeruat. 20. num. 4.

17\. Et quamuis ſeruitutes ſint indiuiduæ, eo quod ſint incorporales *L. 1. §. vſusfructus ff. ad L. Aquil. L. 2. § ex his, vbi Iaſon num. 2. & L. ſtipulationes non diuiduntur & ibi gloſſ. & Bart. ff. de verb. obligat. L. viæ ff. de ſeruitut. §. incorporales autem inſtit. de reb. corporalib. & incorporalib.* Ius venandi autem ſit ſeruitus, & quidem realis, uti ſupra *hac ſecunda part. cap. 3. num. 1. 4. & ſeq.* probauimus, & ideo indiuiduum, licet

18\. inquam ſeruitutes diuidi non poſſint, attamen uſus & modus illarum diuidi poteſt. Hinc ſeruitutis iuris venandi vſus, modus, & exercitium diuidi poteſt, ita ut unus habeat uſum & exercitium venandi in tali loco, & alius in alio; Vel ut uſus ſeu exercitium venandi alternis annis, & alternis vicibus recurrat per *text. in L. cùm conſtet §. fin. ff. de aqua quotid. & æſtiu. Bart. in L. inter tutores, num. 6. ff. de adminiſtrat. tut. per illum text. Gail d. obſeruat. 20. num. 6. text. etiam in L. via §. vſus, vt. Iurisconſul.* inquit, uſus ſeruitutum temporibus ſecerni poteſt, fortè ut quis poſt horam tertiam uſq; ad horam decimam eo iure utatur, vel ut alternis diebus utatur, hactenus Iuriſconſul. Sic fieri poteſt, ut alternis temporibus quis ſeruitute iuris venandi utatur, *text. in L. Lucio & ibi gloſſ. elegans in verb. utile iudicium ff. de aq. quotid. & æſtiu. Angel. in d. L. 2. §. ex his ff. de verb. oblig.* Vbi allegat *Innocent. in cap. prudentiam in gloſſ.* quæ incipit nobis, *ext. de offic. de legat. panorm. in cap. fin. in 1. col. ext. de re iudic.* qui allegat *gloſſ. peregrinam in c. licet 16. q. 3. Iacobin. de S. Georg. tract. de feud. verb. Marchio §. dubitatur etiam num. 5.* qui omnes licet de iuriſdictione loquantur, idem tamen eſt in iure venandi, & alio quolibet iure incorporali ſeu ſeruitute ex idẽtitate rationis. Et probatur ante allegatis legibus. Nam ſeruitutum vnum & perpetuum ius eſſe, & uſum quidem intermiſsione temporis diuiſum eſſe, ius nõ eſſe. Sic enim Iuriſconſultus comparat ius ſeruitutis, & eius uſum *L. 1. §. duo autem ſunt genera ff. de aqua quotid. & æſtiu. Ioan. ſuperior in repetit. L. 4. ſeruitutes 4. §. modum num. 2. ff. de ſeruitutib.*

19\. Deinde vſusfructus diuidi poteſt *d. §. vſusfructus gloſſ. in d. L. ſtipulationes non diuiduntur.* At captæ feræ venationis ſunt fructus, & ad

fructuarium

fructuarium ſyluæ vel fundi pertinent L. *item ſi fundi*, §. *aucupiorum ff. de vſufruct.* L. *vſufructuarium venari ff. ad tit.* L. *venationem ff. de vſur.* Vbi dicitur venationem in fundi fructu eſſe, ſi fructus fundi ex venatione conſtet. Non tamen ſequitur feras intra fundum enutritas eſſe fundi proprium fructum, vel eas pertinere ad uſufructuarium iure dominij, cum Ipſe in ijs quæ melius ſunt, & iure naturali communia cenſentur, non plus iuris habeat, quam quiuis alius, niſi eas cæperit, uti ſupra 1. *part. cap. 9. num. 5.* diximus. 20.

In multis Germaniæ partibus uſu & conſuetudine introductum eſt, ut pluribus ius venandi in eadem ſylua, diuerſis tamen reſpectibus competat, uni nempe ius venandi minores feras, Füchs/ Haſen/ Rephüner / alteri maiores, Hirß/ Groß/ Grob oder Schwartzwildt/ & quilibet ſe intra præſcriptos ſeruitutis iuris venandi fines ſe continere debet L. *ſi mater*, §. *ſi. quis iter. ff. de except. rei iudic.* *Andr. Gail. de pignorationib. obſeruat.* 14, *num.* 7. 21.

Sed quæret hic aliquis quid iuris, & quid faciet Iudex, aut quomodo iudicabit, quando neuter probauit de poſſeſsione vel quaſi Iuris venandi, & non apparet vter poſsideat vel quaſi ſeruitutem iuris venandi. Reſpondeo, Iudicis officio incumbere interloquendo utrique parti præcipere, ne venentur in ſyluis & locis controuerſis, & ne ad arma & contentionem priuatam accedant, donec cauſa fuerit diſcuſſa, in ordinario iudicio ſcilicet petitorio. Hæc interloquendi praxis ex Iuriſconſulti reſponſo in d. L. *æquiſſimum in prin. & ibi gloß. ff. de vſufruct.* deducitur. *& apud practicos Hiſpanos interim appellatur. Couarr. practicar. quæſtion. cap.* 17. *num.* 1. 22.

Quin & hoc caſu Iudex, ſi ſibi videbitur ob metum armorū, poterit Iuris venandi quaſi poſſeſsionem alicui tertio committere, qui neutrum ad actus poſſeſſorios venandi in ſyluis & locis controuerſis admittat, niſi prius de Iure venandi & eius quaſi poſſeſsione in ordinario iudicio liqueat *d.* L. *ſi vſusfructus* §. *fin. cum* L. *ſeq. æquiſſimum ff. de vſufruct. & d.* L. *fin. ff. de offic. procurat. Cæſar.* Quod non iniquum eſt, quando non apparet uter poſsideat, *Panor. in d. cap.* 2. *num.* 14. *de ſeq. poß. Ioan. Andr. in d. cap. locupletari col.* 3. *de reg. iur. in* 6. *Bald. d. conſil.* 224. *num.* 1. *part.* 1. *Corn. d. conſil.* 292. *incip. viſis nu.* 5. *vol.* 5. 23.

Hinc in S. R. I. Imperio ſaluberrime prodita eſt conſtitutio ſuper litigioſa poſſeſsione, de qua in ordinat. Cameræ Imperialis

part. 2. tit. 21. diſponitur & promulgata & reuiſa & ampliata fuit in Comitijs VVormatienſibus & Auguſtanis Anno 1521. Auno 1548. & Anno 1555. Ne igitur partes ad arma veniant pacemque publicam violent, poteſt Imperator, vel vice ſuæ Cæſareæ Maieſtatis Camera Imperialis vtrique parti ex officio, vel alterutra parte poſtulante inhibere, vt poſſeſsione abſtineant, vel loco inhibitionis, poſſeſsionem ſequeſtrare poterit, tantiſper, donec ſummariè cognoſcatur, utri momentanea poſſeſsio adiudicanda ſit, *Andr. Gail. lib. 2. practicar. obſeruation. obſeruat. 5. num. 2. Ioach. Mynſing. Cent. 2. obſeruat. 96.*

Hanc inter loquendi praxim ſeu practicam Hiſpani interim, Galli Recredentiam, Belgæ Prouiſionale remedium, ſiue fiduciariam, poſſeſsionem, alij proceſſum informatiuum appellare ſolent, *Gail d. loco. num. 5. & Couarr. practicar. quæſtion. cap. 17. num. 1.*

24. Quod ſi conſtat de iure venandi & eius quaſi poſſeſſore, non debet Iudex venandi vſum & exercitium auocare & interdicere, ſed mandare alteri parti, ne quaſi poſſeſſorem Iuris venandi impediat, nec eum in ſua poſſeſsione vel quaſi, uſu & exercitio venandi turbet, donec cauſa in ordinario cognoſcatur, *Bald. L. vnic. num. 1. C. de prohibit. ſeq. & in L. vlt. num. 10. C. de edict. Diui Adria. toll. Zabarell. Clem. 1. num. 9. de prohibit. ſequeſt. facit L. penult. ff. de aq. quotid. & æſtiu. & d. L. æquiſsimum & d. L. fin. ff. de offic. procurat. Cæſar.*

25. Ex quibus tandem conſequitur, vſum ut & fructum Iuris venandi commodè diuidi poſſe iuxta partem ac portionem, quam quis vel maiorem vel minorē in ſaltibus & ſyluis venatorijs habet.

Ex capite ſeptimo ſummaria.

1. *Pignorationes omni iure ſunt prohibitæ.*
2. *Nemo alterius odio debet prægrauari.*
3. *Coſtitutio pignorationis in ſacro Romano Imperio prodita eſt.*
4. *Pignorationis proceſſus.*
5. *Mandatum ſuper pignoratione ſine clauſula decernitur.*
   In cauſa mandati fit præceptum de reſtituendis pignoribus, vel relaxatione perſonarum ibid.
6. *Conſtitutio pignorationis vt locum habeat quæ inter venire debeant.*

7. *Primo requiritur, quod vterq; pignorator & pignoratus ſit immediatè ſub imperio.*
8. *Secundò requiritur poſſeßio ex parte pignorati.*
9. *Tertiò noui iuris vſurpatio.*
10. *Quarto requiritur, quòd res alia capiatur propter rem aliam.*
11. *Quintò vt ſit cauſa ciuilis, non autem criminalis & num. 9.*
12. *Capiens & auferens feras vel piſces incluſos viuarijs, leporarijs, piſcinis & ſtagnis alterius furtum committit.*
13. *Exceptio maleficij admittitur ante paritionem.*
14. *Forum quis ſortitur ratione delicti, in loco delicti.*
15. *Captus in loco domicilij ab alio ob commiſſum maleficium eſt relaxandus, & qua actione dominus territorij agat.*
16. *Fraus legi fieri non debet.*
17. *Iuriſdictiones confundi non debent.*

CAPVT SEPTIMVM.

Quomodo conſulendum ſit principi, Comiti, Baroni vel Nobili cuius ſaltuarij, venatores, canes venatici, plagæ, retia & alia inſtrumenta ob contētioſam quaſi poſſeſsionem iuris venandi, aucupandi & piſcandi capiuntur pignorique accipiuntur?

Sit non rarò maximo cum ſubditorum innocentium malo & diſpendio, ut Princeps Comes, Baro, aut Nobilis, alterius Principis, Comitis, Baronis vel Nobilis ſaltuarios, venatores, piſcatores, canes venaticos, plagas, retia, & alia inſtrumenta ob contentioſam quaſi poſſeſsionem Iuris venandi, aucupandi, vel piſcandi, capiat, & pignori accipiat, quæri poteſt, quomodo conſulendum ſit Principi Comiti, Baroni vel Nobili, cuius ſaltuarij, venatores, canes venatici, &c. capti & pignori accepti ſunt?

1. Et quoniam pignorationes omni Iure prohibitę ſunt, *cap. 1. de*

iniur lib. 6. Auth. ut non fiant pignorationes pro alijs perſonis. *Auth.* ut nulli iudicum, *§. quoniam verò contingit, & tot. Tit. C. ut nullus ex vicar. pro alie. vicarior. debit. teneat. L. nullam C. de executorib. & exactorib. lib. 12. L hac definitione C. de omni agro deſerto lib. 11.*

2. Nemo enim alterius odio prægrauari debet, *tot. Tit. C. ne vxor pro marit. & L. non debet ff. de reg. iur. cap. non debet eod. tit. lib. 6. cum ſimilib.* Non enim habet rationem alium quidem eſſe debitorem, alium verò exigi, ſed nec alteri moleſtum eſſe pro altero quodã, tanquam inuaſionem, aut iniuriam committentem, aut alium quaſi vicarium exiſtentem cædi, aut iniuriam ſuſtinere, & aliquid pati, quòd omninò non competit pro alio, & abſque legitima occaſione quamlibet perferre calumniam, & ſupplicia ſuſtinere in corpore; ita Iuſtinan. Imper. *in d. Auth. vt non fiant pignoration. §. 1.* ubi dicit pignorationes eſſe Inhoneſtas & odio dignas.

3. Hinc in ſacro Romano Imperio ſaluberrime proditum eſt remedium Conſtitutionis pignorationis, ut patet ex *ordinat. Cameræ Imperialis part. 2. tit. 22.*

4. Ideò princeps, Comes, Baro, ſeu Nobilis pignoratus, vel cuius ſubditi, ſerui ſeu famuli capti vel pignorati ſunt, ſupplicabit in Camera Imperiali ſuper dicta Conſtitutione pignorationis pro mandato de relaxandis captiuis, vel reſtituendis rebus ablatis, cui
5. dato (quod ſine clauſula iuſtificatoria decernitur) pignorator ſub certa pæna pecuniaria parere debet, nimirum captiuos ilicò & ſine ſuis ſumptibus ohne entgeltnuß relaxare & pignora capta, ſeu res ablatas è veſtigio, integrè pleneque reſtituere, adiecta citatione, non ad contradicendum, vel allegandum cauſas, quare non teneatur mandato parere, ſed docendum de vera paritione, & demum ad deducendum & allegandum cauſas pignorationis in termino præfixo ſub pæna perpetui ſilentij, iuxta *text. in L. Titia ff. de accuſat.* Et hæc citatio ad poſſeſſorium retinendæ, ſeu interdictum retinendæ poſſeſsionis pertinet, quod datur ſolum pro poſſeſsione rerum immobilium, *L. 1. §. hoc interdictum ff. vti poßid. L. poßideri ff. de acquir poß.* & appellatur directum interdictum, utile verò datur etiam pro quaſi poſſeſsione rerum & iurium incorporalium, *gloß. 1. in d. L. 1. & in L. 1. ſub verb. fundum C. eod.*

6. Verum ut prædicta conſtitutio locum habeat, & citatio ſuper

iure pignorationis in camera impetretur quinque requiruntur. Primo requiritur, quod uterque pignorator, & pignoratus immediate ſubſint imperio. Nam ſi uterq; immediatè Imperio ſubiectus non ſit, proceſſus ex illa Conſtitutione ſcilicet, mãdatum ſine clauſula iuſtiticatoria de captiuo relexando vel reſtituenda re ablata, & Citatio ſuper iure pignorationis in Camera obtineri nequit, ſed pignorator coram competente Iudice conueniendus eſt. Secundo, quod pignoratus ſit poſſeſsione vel quaſi eius loci vel iuris cuius reſpectu facta eſt pignoratio. Et notandum eſt quod ſufficiat aliquem eſſe in poſſeſsione vel quaſi iuris venandi, etiam ſi alius, dominus ſcilicet ſit in poſſeſsione loci, & dominium rei habeat: hæc enim ſeparata ſunt *L. naturaliter §. nihil commune, ff. de acquir. vel amitt. poß.* Etenim fieri poteſt, ut alter poſſeſſor ſit vel quaſi, dominus non ſit: alter dominus quidem ſit, poſſeſſor verò non ſit, ut inquit Vlpian. *in L. 1. §. huiusmodi autem interdicti ff. vti poßid. §. retinendæ Inſtit de interdict. L. inter litigantes ff. de iudic.* Item poteſt quis habere ius venandi in aliena ſylua iure ſeruitutis *L. 1. & L. Item ſic & tot. Tit. ff. de ſeruitut. ruſtic. præd.* & uſus talis iuris pro poſſeſsione habetur, *L. penult. ff. de ſeruitutib. L. ſeruitutes ff. de ſeruit. vrban. præd.* Qui ergo in iure venandi, aucupandi vel piſcandi turbatur, aut eo uti prohibetur captis pignoribus, utili interdicto uti poſsidetis ex conſtitutione Imperij de pignorationibus rectè aget *d. L. penult. & L. ſicuti autem §. Ariſto. verſic. dicit igitur, in fin. ff. ſi ſeruit. vendic, L. 1. § . fin. in fin. ff. de aqua plu. arc. gloß. in L. ſeruitus 14. verb. certam, ff. de ſeruit. d. L. 1. §. hoc interdictum ſufficit, ff. vti poßidetis gloß. notabil. in L. quod Trebatium in verb. impediri. ff. de aqua plu. arc.* 7. 8.

Tertio requiritur, quod pignorator ibi loci, ubi ſit pignoratio aliquid noui iuris ſibi pro huiuſmodi pignoratione uſurpare & acquirere velit, talis enim pignoratio ad interdictum uti poſsidetis pertinet, ne vis ei fiat, qui poſsidet *d. L. 1. §. ſed ſi inter cum §. ſeq. ff. vti poßidetis.* Quarto requiritur, quod res tertia, & quidem innocens, quod alius pro alio grauetur: illa enim turbatio pignoratio dicitur *d. cap. vnic. de iniur. lib. 6 & iurib. ſupra allegat.* Quintò requitur, quod pignoratio facta ſit ex cauſa ciuili non ob delictum, & commiſſum maleficium, quia conſtitutio pignorationis maleficia expreſsè & nuncupatim excipit, ne crimina maneant impunita, ibi 9. 10. 11.

Allain Maleſitzſachen außgenommen / hoc eſt, criminalibus cauſis tantum exceptis. Intereſt enim Reipubl. ne maleficia impunita maneant vulg. *L, Ita vulneratus, in fin. ff. ad L. Aquil. L. ſi operis C. de pœ-*
12. *nis L. Stichum. ff. de ſolutionib. L. congruit. ff. de offic. præſid. cap. vt famæ, de ſent. excom. Andr. Gail. lib. de pignorat. obſeruat 3. per tot.* Ex quo infertur, ſi alicuius Principis, Comitis, Baronis, vel Nobilis tanquam Status Imperij, ſubditus, alterius Principis, Comitis, Baronis vel Noblis etiam Status Imperij, feras vel piſces incluſos viuarijs, leporarijs, piſcinis & ſtagnis capiat & tollat, quod talis furtum committat. Ratio eſt: Quia huiuſmodi feræ & piſces à nobis poſsidentur & cuſtodiæ noſtræ ſubiecti ſunt, & proinde qui eos capit, contrectat rem alienam inuito domino, & per conſequens furtum committit, *L. 3. §. Item feras ff. de acquir. poſſ. & L. vſufructuarium venari. §. ſi in viuariis ff. de vſufruct. Natta conſil. 375. vol. 2. num. 9. Couarr. cap. peccatum 2. part. §. 8. num. 14. de reg. iur. in 6.* Carolus V. Romanor. Imperator in S. R. I. conſtitutionibus pænalibus conſtitutione 169. ibi welcher auß Weyern/Reuſern/ oder Behaltnuſſen Fiſch ſtilt/ iſt auch einem Diebſtal gleich zu ſtraffen. Id eſt: Qui ex ſtagnis, lacubus, ſeu viuarijs alienis clam piſces aufert, furti pæna quoque tenetur.

13. Vnde ſi captiui Princeps vel Dominus ex conſtitutione pignorationis agat pro relaxatione captiui, & pignorator in termino citationis, vel paritionis opponat contra iniunctam paritionem, cauſam eſſe criminalem, captiuum detineri ob maleficium, ut furti, homicidij, &c. profectò ante paritionem audiendus eſt, quia hunc caſum conſtitutio pignorationis difertis verbis excipit, hocque optima ratione, ne crimina maneant impunita ſupra allegatis iurib. Etenim malefici comprehendi & carceri mancipari poſſunt & debent, *L. 1. ff. de cuſtod. & exhib. reor.* maximè ſi in territorio eius, qui cæpit, delictum commiſſum ſit. *Auth. qua in pro-*
14. *uincia, C. vbi de crim. agi oportet.* Forum enim quis ſortitur non ſolùm ratione originis & contractus *cap. 1. §. contrahentes, de foro compet. & L. origine C. de incol. lib. 10. & L. hæres abſens, §. fin. ff. de Iudic.* ſed etiam ratione maleficij, ſi ibi loci reperiatur, & in vincula conijciatur, *cap. fin. de foro compet. & L. ſi cui, §. idem Imperator & L. fin. ff. de accuſat. L. fin. C. vbi de crim. agi oport. Canoniſtæ. in cap. licet ratione, de foro compet. Andr. Gail. lib. de pignorat. obſeruat. 14. num. 4. vbi & num. 5. dicit,*

captum

captum in loco domicilij ab alio ob commiſſum maleficium non eſſe relaxandum, eo quòd ſæpedicta Conſtitutio pignorationis generaliter cauſas criminales excipiat abſq; ullo diſcrimine, ſed turbatum in ſua iuriſdictione ob captum ſuū ſubditum in loco domicilij ordinaria iuris via coram competente Iudice contra turbatorem actione iniuriarum, aut ratione violati territorij actione, *L. Iuliæ de vi publica experiri debere*, L. *fin. ff. de offic. præfect. Vrb. gloß. ibid. in verb. iubere &* L. 3. *ff. de offic. præſid.* 15.

Quapropter ſupra relata quinq; requiſita diligenter, obſeruanda ſunt, ne fiat d. conſtitutioni fraus, & beneficio primarum inſtantiarum, quod Statibus & Nobilibus ex Imperij Ordinationis præſcripto, conceſſum eſt, derogetur, & ne Iuriſdictiones confundantur, *cap. peruenit, 11. quæſt. 1. L. nemo C. de Iuriſdict. omn. Iudic. gloß. ibid. in verb. auxiliū, §. nulla Auth. de defenſorib. ciuitat. Guid. Papæ deciſ. 436. nu. 3.* 16. 17.

Ex capite octauo ſummaria.

1. *Mutuæ pignorationes an ſint licitæ nec ne & num. 3.*
2. *Bellum pro defenſione rerum an ſit licitum.*
4. *In iure venandi ab alio pignoratus rectè & ſapienter facit, ſi non repignoret, ſed ſupplicet pro mandato de relaxandis captiuis, vel reſtituendis rebus ablatis.*
5. *In iuris venandi quaſi poſſeßione ab alio turbatus inſtituere poteſt vtile interdictum vti poßidetis.*
6. *In vtili interdicto ſuper iure venandi tria probare oportet.*
7. *Turbatio qualiscunq; ſufficit in interdicto vti poßidetis.*
8. *Quaſi poſſeßio iuris venandi an probari debeat, duobus temporibus adfuiſſe, nempe tempore litis conteſtationis, & tempore illatæ turbationis.*
9. *Olim poſſeſſor, hodie poſſeſſor præſumitur.*

CAPVT OCTAVVM.

Pignorato in iure venandi an liceat rurſus repignorare nec ne. Etſi non licet quomodo ei ſit conſulendum.

SCopius tamen accidit, ut non unus tantum poſsideat vel quaſi ius venandi aucupandi & piſcandi, & alter turbet, ſed ut alteruter ſe magis poſsidere contendat, quo caſu ſolent mutuæ & reciprocæ pignorationes fieri, vulgo Gegenpfandung magno profectò ſudditorum ſeruorum & famulorum, malò & detrimento. Quæ-
1. ritur ergò: Vtrum licitæ ſint huiuſmodi pignorationes præſertim prius pignorato & offenſo. Et prima facie videtur affirmatiuè eſſe reſpondendum; Eo quòd vim vi repellere omni iure ſit licitum. *L. vt vim ff. de iuſtit. & iur. L. 1. §. vt vim ff. de vi & vi arm. L. itaq; & L. ſcientiam, §. qui cum aliter ff. ad L. Aquil. cap. ſi verò el. 1. de ſent. excom. & cap. ſig-*
2. *nificaſti el. 2. in fin. de homicid.* Adeoque bellum iuſtum exiſtimatur, quod pro defenſione rerum ſuarum ſuſcipitur, ut tradunt Dd. *in L. ex hoc iure ff. de iuſtit. & iur. Bart. in L. hoſtes num. 9. ff. de capt. & poſtlin. reuerſ. Innocent. in cap. olim cauſare nu. 2. de reſtit. ſpoliat. Iacob. de S. Georg. tract. feud. in verb. & promiſerunt, num. 10.*

3. Verùm ad hanc quæſtionem negatiuè eſt reſpondendum, nempe mutuas pignorationes eſſe illicitas, quia illæ non ad neceſſariam defenſionem, quæ in continenti cum moderamine inculpatæ tutelæ permittitur *d. L. vt vim* & ibi communiter Dd. Pignoratus enim via iuris, id eſt repignorationis ius ſuum & poſſeſsionem vel quaſi defendere & tueri debet *L. extat. ff. quod met. cauſ. L. quod meminerint C. vnde vi, §. ſi quis verò, de pace tenend. & iuram. firm. Author. Sed omnino C. ne vxor. pro marit.* Hinc in camera Imperiali ſi fiat repignoratio, ſiue mutua pignoratio, utrique parti in cauſa mandati paritio iniungitur, ut ſcilicet ablata pignora reſtituant, non obſtantibus quibuſcunq; exceptionibus ut tradit *Andr. Gail. de pignorat. obſeruat. 12. num. 2.*

4. Rectè ergo prudenterque faciet Princeps, Comes aut Baro in iure venandi vel piſcandi ab alio ſtatu pignoratus, ſi non repignoret ſed ſupplicet pro mandatò de relaxandis captiuis vel reſtituendis rebus ablatis, uti ſuperiori capite diximus. Quòd ſi aliquis
5. Status ab alio Statu in iure venandi vel piſcandi non pignoretur, ſed ſolùm in eius quaſi poſſeſsione turbetur, inſtituere poterit turbatus vtile interdictum uti poſsidetis, quod pro tuenda quaſi poſſeſsione iurium incorporalium, in qua quis turbatur, competit,

L. quoties, ff. de ſeruitut. L. ſicuti, §. Ariſto, ff. ſi ſeruit. vendic. cũ alijs iurib. ſuperiori capite ſub nu. 8. allegatis, & probant *Dd. in L. 1. C. vti poßidetis, & in cap. licet, de probat. teſte* Bart. *in L. 1. in princip. ff. vti poßidetis.*

In hoc autem utili interdicto ſuper iure venandi potiſsimum hæc tria ponere & probare oportet: Primũ, quod actor ſit in quaſi poſſeſsione iuris venandi, vel piſcandi, in quo turbatur & moleſtatur: Deinde quod ipſe hactenus uſus ſit iure venandi, vel piſcandi: Denique, quod aduerſarius conuẽtus actorẽ in iuris venandi quaſi poſſeſsione turbet & moleſtet, iuxta *Dd.* in locis ſupra allegatis, facit *§. ſed interdicto quidem, Inſtit. de interdict.* 6.

Sed & turbatio qualiscunque ſufficit in Interdicto uti poſsidetis, & per quemcunque modum ſit facta, ut probant *Gloß. & Dd.* & præſertim *Bart. in d. L. 1. §. reſtituendæ. ff. vti poßid. & L. vna facit, ff. de vi & vi arm. & L. vim facit, ff. quod vi aut clam.* adeoque ut etiam cõtra diffamatorem detur hoc interdictũ ſecundum *Bart. d. L. 1. §. hoc autem interdictum, nu. 2. & in L. ſi priusquam. nu. 3. ff. de noui oper. nunciat.* 7.

Et quamquam regulariter quaſi poſſeſsio iuris venandi probari debeat, quod duobus temporibus adfuerit, videlicet tempore litis conteſtationis & tempore illatæ turbationis, *§. retinendæ, & §. commodum, Inſtit. de Interdict. Bart. in d. L. 1. §. ait prætor. Ferrar. in libell. pro turb. poſſ. verb. hodie tenet & poßidet.* Attamẽ ſi quis probet ſe fuiſſe in poſſeſsione vel quaſi iuris venandi ante cæptum iudicium, & ante factam turbationem per aliquod tempus, allegando ſe adhuc poſſidere vel quaſi, tunc præſumitur ſuã poſſeſsionem fuiſſe continuatam. Ratio eſt: Quia ſi probet ſe poſſediſſe ante redditũ iudicium, cum poſſeſsio retineatur animo iuxta *L. 3. in prin. & §. in retinenda, ff. de acqnir. poſſ.* Ergo nũc etiam de præſenti præſumitur poſsidere per *L. ſiue poßideatis, C. de probat. Couar. cap. poſſeſſor, 2. part. relection. §. 1. nu. 1. de reg. iur. in 6.* tradidi ego ſupra hac, *2. parte, cap. 6. nu. 6.* Niſi ex aduerſo probetur de medio tempore, quod alius ingreſſus ſit poſſeſsionem, & quod actor deſierit habere animum poſsidendi, & ſe ſuſpicetur poſſe repelli, *L. quod meo, §. vlt. & L. peregrè, § fin. & L. Põponius, §. quæſitum, & §. præterea, ibi gloſſ. &* Dd. *ff. de acquir. poſſ.* 8. 9.

Hinc probatio præſumptiua tolleratur circa tempus poſſeſſionis, ut tradũt *Canoniſt. in d. cap. licet cauſam & probat. & Bart. in L. ſi duo, ff. vti poßidet.*

Ex capite nono ſummaria.

1. *Forma priuilegij primæ inſtantiæ ad amuſsim ratione actionis ſuper iure venandi ſeruanda eſt.*
2. *Vnica requiſitio an ſufficiat* in den Außträgen.
3. *Nobiles, Barones & Comites, mediatè Imperiò ſubiecti, Comites, Barones & Nobiles immediatè Imperio ſubiectos in Camera in prima inſtantia conuenire poſſunt.*
4. *Princeps conuentus à Comite, Barone, vel Nobili mediatè Imperio ſubiecto ſuper iure venandi &c. habet priuilegium primæ inſtantiæ.*
5. *Actor agens vtili interdicto vti poſsidetis ratione turbati iuris venandi, vt obtineat, aliquando neceſſe habet probare de dominio vel quaſi.*
6. *Aduocati in Interdicto vti poſsidetis facere debent poſitiones & articulos probatorios, non tantum ſuper poſſeſsione, ſed etiam dominio & titulo.*
7. *Præſumptum dominium in iudicio proponi & allegari debet.*
8. *Actor in vtili interdicto vti poſsidetis, debet petere reum condemnari ad quatuor.*
9. *Forma libelli in vtili interdicto vti poſsidetis ratione iuris venandi.*
10. *Forma libelli in actione confeſſoria ratione iuris venandi.*

CAPVT NONVM.

Conuentus ſuper iure venandi, an & quatenus priuilegiũ primæ inſtantiæ habeat, vel non. Item traduntur duæ breues formæ libelli, vna ſuper vtili interdicto vti poſsidetis: altera ſuper actione confeſſoria.

CAEterum meminiſſe oportet, quando Princeps Imperij contra alium Principem Imperij, vel quando Princeps contra Prælatum, Comitem, Baronem, aut Nobilem immediatè Imperio ſubiectum, ratione iuris venãdi ſeu iuris foreſti &c. agere velit, Quod forma priui-
1. legij primæ inſtantiæ, vermög der Außträg in Ordinatione Cameræ Imperialis *part. 2. tit. 2. itẽ tit. 3. & tit. 4.* pſcripta ad amuſsim obſeruari

debeat,

debeat, modo nõ interceſſerint pignorationes, de quibus duobus
præcedentibus capitibus egimus. Item vice verſa, quando Co-
mes, Baro, vel Nobilis conuenire vult Principem, tenenda eſt ea
dem forma. Pari ratione, quando Prælati, Comites, Barones
aut Nobiles Imperij ſe inuicem ratione iuris venandi &c. conueni-
re volunt, ſeruanda eſt ordinatio *part. 2. tit. 5.* Reus enim in prima
inſtantia in Camera conueniri non poteſt, niſi ad requiſitionem
actoris, nõ tres, ſed unum vel duos tantum Principes nominaue-
rit, quo caſu, quia nõ eſt ſatisfactũ legi, abſque ulteriore requiſitio- 2.
nis neceſsitate, decurſo menſis ſpatio cauſa ad Camerã deuoluitur,
quo caſu etiam unica requiſitio ſufficit, ut tradit *Gail. lib. 1. obſeruat. 1.*
num. 55. & Mynſing. cent. 1. obſeruat. 91. Vel niſi pignorationes inter-
ceſſerint, quo caſu cauſa etiam in prima inſtantia ad Cameram per-
tinet, dummodo quinque illa requiſita interueniant, de quibus
ſupra hac *2. part. cap. 7. num. 7. 8. 9. 10. & 11. agimus.*

Nobilis tamen, Baro vel Comes, qui non ſubeſt immediatè 3.
Imperio, ſed alicui Principi, & ratione iuris venandi, &c. alium
Nobilem Baronem aut Comitem immediatè ſubditum Imperio,
conuenire poteſt in Camera: Nam hoc caſu conueniendus non ha-
bet priuilegium primæ inſtantiæ, ſcilicet der Außträg. Quia *ſecun-*
dum præfatum titulum 5. ſeu Rubricam 5. d. 2. part. Ordinationis uterque
& actor & reus immediatè ſubiecti eſſe debent Imperio adhoc,
ut priuilegium primæ inſtantiæ locum habeat, das die Außträg
ſtat haben/ *Mynſing. d. cent. 1. obſeruat. 89. & Gail. d. obſeruat. 1. num. 17.*

Secus tamen eſſet, quando Nobilis, Baro vel Comes Impe- 4.
rio mediatè ſubiectus conuenire, ſeu in ius vocare vellet, aliquem
Principem ratione iuris venandi &c. quia tali caſu habet locum pri-
uilegium primæ inſtantiæ. Rationem differentiæ eſſe exiſtimat.
Gail. cit. num. 17. quod Statibus & ordinibus Imperij ita viſum fue-
rit, fortè propter præeminentiam & excellentiam principalis
dignitatis.

Illud tamen vel maximè obſeruandum eſt, quod actor agens 5.
ratione turbati iuris venandi, utili interdicto uti poſsidetis, ut ob-
tineat, aliquãdo neceſſe habet, probare de dominio vel quaſi, quan-
do nempe uterque tàm actor, quàm reus de poſſeſsione vel quaſi
probant, tunc enim ille obtinet, qui etiam de dominio vel quaſi

& titulo probauit. Ipſius enim poſſeſsio tunc iuſtior præſumitur *d. cap. licet cauſam, de probat. Ferar. in form. libell. pro turb. poſ. ſuper verb. tenuit & poſſedit.*

6. Hinc Aduocati debent eſſe cauti, ut pro agente & conuento Interdicto uti poſsidetis faciant poſitiones & articulos probatorios non tantum ſuper poſſeſsione, ſed etiam dominio & titulo. Neq; poterit pars aduerſa contra tales articulos tanquam impertinentes excipere, quaſi agatur poſſeſſorio non petitorio iudicio. Quia reſpondetur hoc caſu eſſe pertinentes articulos, cùm vtraque parte pariter probante de poſſeſsione obtineat ea, quæ probauit titulum, & multo magis, quæ dominium, *Lanfranc. Orian. in repetit. Rubr. de*

7. *cauſ. poſſeſ. & propriet. §. nunc eſt tranſeundum, num. 27.* Et quamuis ex poſſeſsione dominium præſumatur, *L. 2. & ibi gloſ. in verb. dominium C. de probat. gloſ. in L. cum res, in verb. Vacuam, in fin. & ibid. Dd. C. eod. tit.* tamen ad victoriam neceſſe eſt tale præſumptum dominium in iudicio proponere & allegare. *Bart. in L. rem alienam. num. 6. ff. de pig. act. Bald. in L. etiam num. 10. C de except. rei iudic. Iaſan. in L. cum quid, prima Lect. num. 23. ff. ſi cert. petat.*

Et quoniam turbatus in iure venandi duo habet remedia, uti ſæpè diximus, poteſt enim vel utili Interdicto uti poſsidetis, vel

8. actione confeſſoria contra turbatorem experiri. Et petere debet in utili interdicto uti poſsidetis reum ad illa quatuor condemnari. Primo, ut ceſſet à turbatione. Secundò, ut in futurum non turbet. Tertiò, ut caueat de non turbando in futurum. Quartò, ut reſtituat ablata, damna & intereſſe. Et poterit libellus in utili interdicto ſuper iure venandi in hunc vel ſimilem modum formari.

9. Coram vobis Dñe Iudice, comparet N. actor, & actionem inſtituit contra N. breuiter dicendo. Quod quamuis actor in poſſeſsione vel quaſi venandi & aucupandi in ſylua N. fuerit, & adhuc ſit, ita ut à nemine in ſua poſſeſsione vel quaſi moleſtandus, turbandus, vel inquietandus ſit. His tamen minimè perpenſis, maxime etiam, quod omnes turbationes & moleſtationes in iure prohibitæ ſint, reũs actorem in vſu & exercitio venandi in dicta ſylua turbauit, inquietauit, & plagas actoris deiecit atque abduxit. Per hoc actorem in ſua quieta poſſeſsione vel quaſi iniuſtè turbando. Quare ſuper hoc actor à reo exigit ſolidam ac cathegoricã reſpon-

ſionem, eaque facta, petit iure decerni ac pronunciari, actorem à reo iniuſtè turbatum eſſe, & hunc à tali turbatione ac moleſtatione deſiſtere, actori ablatas plagas, cum reſtitutione intereſſe & damnorum reddere & reſtituere. Inſuper actorem in ſua poſſeſsione vel quaſi venandi de facto turbare vel inquietare minimè debere, ſed ad ſufficientem cautionem de amplius non turbando præſtandam, cum refuſione expenſarum teneri, eumque legitimis iuris remedijs compelli. Petens ſuper his & ſingulis ſibi ius & iuſtitiam adminiſtrari, &c.

Libellus in actione confeſſoria breuiter ita formari poterit. 10.

Coram vobis Domino Iudice comparet N. Actor & proponit contra & aduerſus N. Reum actionem. Quod quamuis longiſsimo tempore retroacto in uſu & quieta poſſeſsione vel quaſi venandi in N. loco & circumcirca fuerit. Eo tamen non attento & quod omnes illicitæ turbationes & moleſtationes iure communi vetitæ ſint Reus actorem in exercitio venandi in loco præfato turbauit & inquietauit, eiuſque plagas abduxit, venantes ibidem pignorans, eaq; pignora apud ſe de facto, contra iura & æquitatem, cum damno & iactura Actoris detinens. Quamobrem Actor iudiciali veſtra ſententia pronunciari & declarari petit, quod Reus Actorem in iure venandi impediens & turbans, iniuſtè fecerit, & poſt hac Actorem in uſu & exercitio venandi citra moleſtationem & turbationem relinquat, & ſufficiẽtem cautionem de non ulterius moleſtando vel turbando præſtet. pignora vna cum refuſione expenſarum intereſſe & damnorum reſtituat. Super omnibus & ſingulis veſtrum nobile officium implorando.

Ex capite decimo ſummaria.

1. *Diebus feſtis an licitum ſit piſcari & venari.*
2. *Venantes diebus feſtis non audita miſſa peccant mortaliter.*
3. *Venatio non eſt ſeruile opus.*
4. *Tempore feſto etiam non audita miſſa, & nulla vrgente cauſa venans, an teneatur ad reſtitutionem captorum.*
5. *Tempore quadrageſimæ & ieiunij illicita eſt venatio.*
6. *Venatio inferens damnum proximo, eſt illicita.*

7. *Venatio illicita redditur ex qualitate perſonæ, vt quis Clericus vel Monachus.*
8. *Affectus immoderatus reddit venationem illicitam.*
9. *Venatio redditur illicita, ſi contra voluntatem Domini in loco alterius exerceatur.*
10. *Prohibens venationem, quando obligetur ad reſtitutionem emolumenti, quod veriſimiliter impediuit.*
11. *Serui, famuli & ſubditi tẽpore prohibito iuſſu domini venantes an peccent.*
12. *Metus nunquam excuſat nec à mortali, nec à veniali crimine.*
13. *Omnes Chriſti fideles diebus dominicis & reliquis feſtis ſacrum ſeu miſſam ſub reatu mortalis culpæ audire tenentur.*
14. *Serui famuli & ſubditi, ſi à dominis ſuis iubeantur die prohibito non prius audita miſſa venari, parere non debent.*
15. *Affirmatio & negatio, ad idem referuntur genus.*
Omiſſio pura, cur dicatur factum negatiuè ibid.
16. *Nolle audire ſacrum, non eſt tam actus omiſſionis, quàm commiſſionis, ratione acediæ vel contemptus.*
17. *Actus coactione vel metu factus licet non ſit ſecundum quid voluntarius, eſt tamen ſimpliciter talis.*
18. *Die feſto vel tempore ieiunij quando venari liceat.*

CAPVT DECIMVM.

Venatio quando & quibus ex cauſis reddatur illicita.

1. ILlud tamen omittendum non eſt, Quod etſi Venatio, piſcatiò & aucupium exercitia ſint licita, attamen ratione temporis illicita redduntur. Diebus enim feſtis nec piſcari nec venari licitum eſt, ne homines impediantur & retrahantur ſtudio venandi ab officijs diuinis, *gloſ. & Dd. in c. Eſau. &c. qui venatoribus 86. diſt.* Non tamen peccant, qui piſcantur die feſto, certum piſcium genus, quod tantum certis diebus aduenit vel conſpicitur, & ilicò recedit, niſi tunc capiatur. Quòd genus ſunt Thuni, Haleca, & Sardæ. Eſt tamen aliqua Eleemoſyna in Eccleſias viciniores, aut pauperes eroganda ſecundùm, *text. in cap.*

licet, de fer. cum ibi notat. per gloß. & Panorm. Angel. in ſumma verb. feriæ §. 14. & 15. Caiet. 2. 2. q. 122. art. 4. Syluest. verb. piſcari, & verb. dominica quæſt. 5. num. 7. vbi ex d. cap. licet, dicit in maioribus ſolennitatibus (nempe natiuitatis Domini, diei Epiphaniæ, paſcæ, Aſcenſionis Domini & Pentecoſtes, (ut tradit *gloß. in d. cap. licet,*) illicitam eſſe piſcationem, in dominicis verò, vel inferioribus licitam ſolum ex cauſa urgente, & cum licentia, quã intelligo proprij Epiſcopi, vel Parochi. Cauſa autem urgens eſt lucrum fortuitum, ſtatim periturum, & quia apparent halecia, & huiuſmodi, & à fortiori fames *d. cap. licet.* Et quamuis *d. cap. licet,* non loquatur, niſi de Halecibus, ſiue Aringuis, eadem tamẽ ratio idem ſuadet in reliquis nominatis piſcibus. *Martin. ab Azpilcuet. in Enchirid. confeſſar. cap. 13. nu. 9. vbi & nu. 11. inquit.*

Venantem feſtis diebus non audita Miſſa peccare mortali- 2.
ter ſecundùm omnes, non tamen ſi eam audit, etiam ſi venaretur
quæſtus ſeu lucri cauſa, *Caiet. in ſumma, verb. feſtos dies, & verb. feriæ*
§. 11. Ratio eſt: Quia venatio non eſt ſeruile opus, neq; de nu- 3.
mero quinq; non ſeruilium prohibitorum, neque lucelli finis efficit, ut tale ſit, quicquid dicant Roſella, verb. dominica. *q. 5. & Syl-*
ueſt. eod. verb. d. quæſt. 5. num. 7. Sed & qui tempore feſto etiam non 4.
audita miſſa, & nulla iuſta vrgente cauſa venatur, non tamen tenetur ad reſtitutionem eorum, quæ ex venatione habuit, quamquam malè agit, quod tempore feſto venationem exerceat. Ratio eſt: Quia Canones feſtis diebus prohibentes venationem, non prohibent nec vetant acquiſitionem ipſarum ferarum, ſed vſum tantum cauſa honeſtatis, pietatis, ſeu cultus diuini. Ideo nulla oritur à venatione prohibita obligatio reſtituendi, ſicuti ſupra *1. a part. cap. 5.* fusè tradidimus.

Pari ratione tempore Quadrageſimæ & jeiunij illicita eſt ve- 5.
uatio, niſi neceſsitás vrgeret *gloß. in d. c. qui venatoribus 55 diſt. & c. quid prodeſt ead. diſt.* Vbi dicitur, Quid prodeſt ieiunare viſceribus, & luxuriari venatibus, abſtinere à cibis, & errare peccatis, &c. an putatis *ead. diſt.* Vbi dicitur. An putatis illum jeiunare fratres, qui primò diluculo non ad Eccleſiam vigilat, non beatorum Martyrum ſancta loca perquirit, ſed ſurgẽs congregat ſeruulos, diſponit retia, canes producit, ſaltus ſyluasque perluſtrat, ſeruulos in quam ſecum pertrahit, fortaſsè magis ad Eccleſiam feſtinantes, & voluptatibus

ſuis peccata accumulat aliena, neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quàm de perditione ſeruorum.

6. Secundò illicita redditur venatio, ſi fiat cũ periculo aut damno proximi, non conſiderando, quod homo lædi & percuti poſsit, aut ſi damnum inferatur agris, & fiat venatio cum agrorum alienorum populatione, nec damnum reſtituitur, *Hoſtienſ. in ſum. de pœnit. & remiſſ. Syluеſt. verb. venatio in fin. Martin. ab Azpilc. in Enchirid. confeſſ. cap. 17. num. 125.*

7. Tertiò illicita efficitur venatio ex conſideratione perſonæ, ut quia Clericus vel Monachus, *c. quorundam. 34. diſt. Clem. Ne in agro, §. porro, de ſtatu Monach. cap. 1 & tot. Tit. de cler. venat. vbi Dd.*

8. Quartò, ex immoderato affectu, ex qua cauſa facilè omnia humana opera redduntur illicita, *Dd. d. cap. 1. de Cler. venatio.*

9. Quintò ſi contra voluntatem Domini, quis in eius loco venatus fuerit, *§. feræ Inſtit. de rer. diuiſ.*

10. Sextò ſi quis prohibuerit venationem cùm iuſtè prohibere non poſſet, hoc enim caſu obligatur ad reſtitutionem emolumenti, quòd veriſimiliter impediuit. *Gabriel. in 4. ſent. diſt. 15. q. 5. art. 2. concluſ. 5. corol. 2. arg. L. in laqueum, ff. de acquir. rer. dom. Martin. ab Azpilc. d. cap. 17. num. 120. Dd. in cap. non eſt. de Decimis.*

11. Verùm hîc quæritur. An ſerui famuli, & ſubditi tempore prohibito iuſſu Domini venantes peccent nec ne? Ad hanc quæſtionem reſpondeo cum diſtinctione duorum caſuum. Aut enim ſerui famuli vel ſubditi ſunt iuſsi & compulſi à ſuis heris & dominis ad venandum feſtis diebus non ob contemptum feſtorum, ſed ob incidentem vrgentem neceſsitatem, ut famis, vel ſi agri & vineæ à beſtijs vaſtarentur, & hoc caſu nõ peccãt, maximè ſi ob id miſſa nõ fuerit prætermiſsa, Imò ſi ob imminens huiusmodi periculum vel damnum perſonale, aut reale audiri miſſa non potuerit, ſimiliter non peccant, non ſolum ſerui & famuli, ſed etiam ipſorum heri & domini, neceſsitas enim non habet legem, per allegata iura à nobis ſupra 1. *cap. num 51. part. 1* Aut iuſsi ſunt venari in contemptum feſtorum & Eccleſiæ, quæ ea ſanxit, & obedire dominis non tenentur, quando nimirum illis prius miſſa audire non permittitur. Licet enim venari opus ſeruile non ſit, neq; de numero quinque non ſeruilium prohibitorum, attamen diebus feſtis venantes nõ audita

miſſa pec-

miſſa peccant mortaliter, ut paulo ante annotauimus. Eſt enim contra illud præceptum: Primum quærite regnum Dei. Hoc tamen poſteriori caſu videntur excuſari, ſi coguntur per iuſtum metum, ut inquit *Ioan. Tab. in ſumma, verb. venatio, nu. 2. Piſan. & Angel. eod. verb. Turre crem. d. c. an putatis. 86. diſt.* Quod ego verum eſſe exiſtimo, ut excuſentur, non à toto peccato, ſed à tanto, id eſt eos ſaltem venialiter peccare.

At metus etiam mortis neminem excuſat nec à mortali, nec veniali crimine, *text. in cap. ſacris, & ibi Abb. de his quæ vi metuſuè cauſa.* Nam nihil malè venialiter factum, poteſt dici iuſto metu factum, cùm omnis culpa etiam venialis, ſit maius malum, quouis alio malo, quod non eſt peccatum. ſecundum *Abb. in d. cap. ſacris, & omnes Theologos ac Canoniſtas, & gloſſ. in c. ſi aliquid. 22. q. 4. Couarr. in Epitom. lib. 4. de ſponſalib. 2. part. cap. 3. §. 4. nu. 5.* 12.

Cùm ergò omnes Chriſti fideles diebus dominicis & reliquis feſtis ſacrum ſeu miſſam ſub reatu mortalis culpæ audire teneátur. *c. omnes fideles, c. Miſſas, & c. qui die ſolenni, de conſecrat. diſt. 1.* Cōſequitur ſeruos, famulos & ſubditos dominis tempore prohibito, & maximè non audito ſacro venari volentibus, morem gerere non debere, *d. cap. ſacris.* Et huiuſmodi famuli ſeu ſerui ſtipendiarij, finito tempore, in quod operas ſuás locârūt, diſcedant à ſuis dominis, nec intra id tempus debent parere ſuis dominis, ſi iubeantur non audita prius miſſa, die prohibito venari. 13.

Nec obſtat, ſi quis obijciat, ac dicat: Peccatum eſt dictum, factum, aut concupitum contra legem Dei, út hoc definit *S. Auguſtin. lib. 2. contra Fauſtum, cap. 27. & ſequitur gloſſ. in c. Ille Rex, de pœnit. diſt. 5.* At peccati definitio non videtur conuenire puræ omiſsioni, quæ nec dictum eſt, factum aut concupitum. Nam non audire die feſto ſacrum eſt pura omiſsio, quæ non conſiſtit in dicto, facto, aut concupito. Etenim reſpondeo: Licet illa omiſsio (audiendi ſacri) non ſit dictum, factum aut concupitum affirmatiuum, eſt tamen negatiuum, cùm ſit non dictum, quod debebat dici, non factum, quod debebat fieri, vel non concupitum, quod erat concupiſcendum, quoniam affirmatio & negatio reducūtur ad idem genus, ut docet *S. Thom. 1. 2. q. 71. art. 6.* & probatur per *L. ſi mora, ff. ſolut. matrim.* quæ non factum, quod fieri debebat, vocat factum, ut ibi adnotauit *gloſſ.* 14.

Ibi enim Iuriſconſultus appellat factum omiſsionẽ traditionis dotis faciendæ mulieri, *& gloſſ. recepta ibi per Bart. Alex. & alios in L. 2. ff. de verb. obligat.* ait diuiſionem illam Iuriſconſulti, quæ diuidit ſtipulationem, in ſtipulationẽ de faciendo & dando, comprehendere etiã ſtipulationem de non faciendo & non dando. *Martin ab Azpilc. in Enchirid. confeſſ. prælud. 7. nu. 6.*

16. Deinde dici poteſt; Si quis nollet audire ſacrum, vel non haberet voluntatem audiendi ſacrum, nõ eſſet tam actus omiſsionis, quàm commiſsionis, nempe ratione acediæ, vel contemptus.

17. Denique actus coactione vel metu factus (ut hîc venatio & omiſsio ſacri facta à ſeruis die prohibito contra illorũ voluntatem adeoque per metum dominorum) licet non ſit ſecundùm quid voluntarius, eſt tamen ſimpliciter talis, ut docet *S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6. c. meritò, 15. q. 1. L. 2. ff. quod met. cauſ.* Nam coacta voluntas eſt voluntas, *L. ſi mulier, §. ſi metu. ff. quod met. cauſ.* Vnde verſus:

Sumq; volens factus, quod nollem velle coactus.

gloſſ. in d. §. ſi metu. verb. volui. Is enim qui metu mali alicuius quippiam facit, vult illud, quamuis non propter ſe, ſed propter aliud, ut tradit *Martin. ab Azpilc. in Enchirid. confeſſ. prælud. 6. nu. 4.*

18. Poſtremò dari poteſt caſus, quo etiam tempore feſti, vel die ieiunij licita eſt venatio non ſolum laicis, ſed etiam clericis vel Monachis, nempe ſi apri, lupi, vel urſi, aut ſimiles beſtiæ nociuæ venirent vaſtare ſegetes & vineas, nam tunc huiuſmodi beſtias venari & capere etiam clericis vel Monachis licitum eſt. *Marian. Socin. ſen. d. cap. 1. nu. 12. de cler. venat.* Similiter licitum eſt Clericis & Monachis venari ob urgentem neceſsitatem famis, uti tradidimus *ſupra 1. part. cap. 1. nu. 50. 53. & 54.*

Ex capite vndecimo ſummaria.

1. *Venatio militiæ comparatur.*
2. *Occidens hominem in venatione, an teneatur de homicidio. & nu. 5.*
3. *Homicidium caſuale quid ſit? Et caſus quid, ibid.*
4. *Operam dans rei illicitæ, & omnem tamen adhibens diligentiam, quam poteſt, ac debet, & ſi inde nihilominus ſequatur homicidium, an puniendus ſit pœna ordinaria. & nu. 6.*
6. *Homicidium caſuale an & quando ſit peccatum mortale, vel non.*

8. Actus

8. *Actus illicitus quis dicatur.* 15.
9. *Dans operam venationi prohibitæ & illicitæ, etiam ſi omnem adhibeat diligentiam ad præcauendum homicidium, an contrahat irregularitatem.*
10. *Epiſcopus venator qua pœna puniatur.*
11. *Presbyter venator quomodo puniatur.*
12. *Diaconus & Subdiaconus venantes, an puniendi ſint.*
13. *Pœna maior imponitur maiori.*
14. *Ex perſona penſatur qualitas delicti & pœnæ.*
15. *Clericus in minoribus Ordinibus cõſtitutus, ſi venetur, qua pœna puniatur.* 16.
16. *Venatio cauſa neceſsitatis & vtilitatis clericis licita eſt.*

CAPVT VNDECIMVM. 17.

Homicidium ſi in venatione committatur, an, & qua pœna ſit puniendũ. & de opera licita & illicita ad caſuale homicidium quædam traduntur.

CÆterùm, quia venatio feiarũ eſt ſpectaculum cruen-
tum, L. *cruenta ſpectacula*, C. *de gladiat. lib.* 11. Xenophon 1.
in Cyripædia, cùm ſit rei bellicæ comes, & rerum bel-
licarum meditatio, in qua omnia bellica intercedunt,
ſit, ut nõnunquã non ſine vitæ periculo venatio exer-
ceatur, & in ea homicidia cõmittentur. Quæri poteſt: Quid ſi quis 2.
venando interficiat hominem, putà ſagitta, ſclopo, arcubuſo ſeu
bombardæ globulo an teneatur de homicidio. Ad quam quæſtio-
nem antequam reſpondeam, præmittendum primò, quod homici- 3.
dium caſuale eſt, quod caſu fortuito præter intentionem & vo-
luntatem committentis, vel cauſam illi dantis accidit. Caſus enim
eſt; vt inquit *Ariſt.* 2. *Phyſicor.* cauſa agens præter intentionem. Se-
cundo præmittendum eſt, Quod magna ſit Doctorum concertatio,
Vtrum is, qui dedit operam rei illicitæ, omnem tamen, quam po-
tuit, ac debuit, diligentiã adhibuit, & inde ſecutum eſt nihilominus
homicidium, veniat puniendus pæna ordinaria. Ratio dubitandi
eſt: Quia huiuſmodi homicidium præter intentionem euenire vi-
detur. D. *Thom.* 2.2. *q.*69. *art.* 8. quem poſtea ſecutus eſt *Dom. de. Soto*
lib. 5. *de Iuſtit. & iure, q.* 1. *art.* 8. dicunt talem poſſe puniri vt homici-

dam voluntarium. Cuius hanc aſsignant rationem. Nam qui non remouet ea, quæ remouere debuiſſet, & præcauere, ſi inde ſequatur homicidium, incidit in eius pænam. Sed is qui dat operam rei illicitæ, non remouet ea, quæ deberet remouere. Igitur &c. Verum Iuriſconſulti vtuntur hac diſtinctione, quod ſcilicet veniat quidē puniendus talis, ſed tamen nō pæna ordinaria, ſed extraordinaria, uti tradit *Bartholo. Romul. tract. de homicid. part. 3. nu. 36.*

5. Ad ſupra propoſitam quæſtionem reſpondeo cum diſtinctione aliquot caſuum. Nam aut interficiens hominem venatur in loco prohibito, aut non prohibito. Primo caſu, aut interfecit prohibentem, aut alterum: Si interfecit prohibentem, tunc quia dabat operam rei illicitæ, tenebitur de homicidio. Quando nimirum non adhibuit diligentiam, quam debuit & potuit, ne prohibens occidatur. Quod ſi dolo & data opera venans in loco prohibito prohibentem occidat, tenetur ordinaria pœna Legis Corneliæ de Sicarijs nempe homicidij, pœna autem ordinaria homicidij eſt pœna mortis, & quidem gladij, ſeu amputatio capitis. *L. 1. § fin. d. L. pen. ff. ad L. Cornel. d. Sicar. L. pen. C. eod. §. Item lex Cornelia, Inſtit. de public. Iudic.* Secundo autem caſu, aut venabatur cum armis prohibitis aut non. Primo caſu tenebitur de homicidio. Etenim non eſt licitum venari cum armis, niſi ad animalia periculoſa, vt in venatione Leonū, Vrſorum, Luporū & ſimilium, ne publica pax violetur. *Dd. in §. nemo retia, de. pace tenend. in vſib. feud. Cæpoll. tract. de ſeruit. ruſticor. præd. cap. 21. tit. de aucupat. nu. 10.* Secundo caſu, aut vſus eſt ea diligentia, præcauendo ne interficiat, ſeu percutiat hominem, aut non. Primo caſu non tenebitur, ſed reputabitur fortuitus caſus, de quo nemo tenetur. Caſus enim fortuitus extra dolum & culpam eſt, qui humana diligentia prouideri nō poteſt. *L. quæ fortuitis C. de pignor. act. Abb. in cap. 1. commodati.* vbi dicit caſum fortuitum eſſe inopinatum rei euentum, quem nulla hominum prouidentia vel cura cauere aut præuidere poſsit. Secundo autem caſu de homicidio tenebitur. Nam imputatur illi homicidium, quod non adhibuit diligentiam, quam adhibere, & tenebatur & poterat ad præcauēdum ne homicidium ſequeretur.

6. Sed & is, qui dat operam rei illicitæ, ſi adhibuit diligentiam, quā debuit & potuit, ne homicidium caſuale ſequeretur & nihilominus caſu id cōtigerit, erit reus illius actus illiciti, cui

dabat operam, non tamen homicidij, ſicut nec quo ad peccatum erit homicidij reus, qui dedit operam rei illicitæ, & aliquam abſq; dolo culpam habuit, tenetur tamen pœnitere, *gloß. & Dd. in cap. preſbyterum, de homicid. text. in c. vlt. 15 q. 1. Couar. in Clem.. ſi furioſus. 2. part. §. 4. nu. 1. de homicid. Martin. ab Azpilcuet. in manuali confeſſor. de quinto præcepto decalogi, cap. 15. nu. 6.* vbi dicit. Ad hoc, vt homicidium caſuale ſit peccatum mortale, vel non, parum ad rem facere, an opus, quo mors conſequitur, licitum ſit, vel illicitum. Nam vtroque caſu crimen erit lethale, ſi præceſsit culpa, in non adhibendo debitam diligentiam, ad periculum mortis vitandum, neutro verò, ſi ea fuerit adhibita 7.

Hîc tamen adnotandum eſt eum actum dici illicitum, qui prohibitus fuerit ratione huius periculi ad homicidium, vel mortem, aut membri abſciſsionem. Nam ſi actus non prohiberetur ratione huius periculi, ſed ex alia cauſa, profectò huius prohibitionis transgreſsio nullam nec minimã haberet homicidij culpam, vt doctè tradit *Couar. cit. §. 4. nu. 10. uerſic.* Secundo deducitur. vbi & verſic. Quarto infertur, inquit, dantem operam venationi prohibitæ, & illicitæ, etiam ſi omnem venator adhibuerit diligentiam ad præcauendum homicidium contrahere irregularitatẽ, vbi nimirum venatio eſſet prohibita ob pericula homicidij, mortis, aut vulnerũ, quæ ſolent contingere ex ſimili venandi modo. At vbi venatio eſſet interdicta propter honeſtatem, vt clericis interdicitur, aut propter cuſtodiam animalium, tunc nullam contrahi vult irregularitatem, ſi nulla alia culpa in ipſo actu contigerit, quàm quod operam venator dabat interdictæ venationi. Etenim illa culpa illicitę venationis non ad homicidium pertinet, ſed tantum ad tranſgreſsionẽ præcepti de non venando conſtituti, quæ non ſufficit ad irregularitatem ex homicidio priuato conſtituendam. Nam ſi nõ eſſet interdicta venatio, nulla contraheretur ex hac ſpecie irregularitas. Igitur irregularitas non eſt dicenda ex illa culpa, quæ nulla ex parte ad homicidium fertur, ſed ad tranſgreſsionem pręcepti, cuius violatio iuxta canonicas ſanctiones non producit irregularitatem. ita Couar. præcitato loco. 8. 9.

Loco caronidis huius capitis libet breuiter pænas, quas perſonæ Eccleſiaſticæ, quibus venationes prohibentur, incurrunt, an-

nectere. Hæc recenſentur *in cap. 1. de Cler. venat.* his verbis. Epiſcopum, Presbyterum, aut Diaconum, canes aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet, quod ſi quis talium perſo-
10. narum in hac voluptate ſæpius detentus fuerit, Si Epiſcopus eſt, tri-
11. bus menſibus à communione, Si Presbyter, duobus, Si Diaconus,
21. ab omni officio ſuo ſuſpendatur. Eadem pœna, qua punitur Diaconus, punitur etiam Subdiaconus, ut tradunt Dd. *communiter in*
13. *d. cap. 1.* Et quamquam videatur impoſita maior pœna minori, quàm maiori, quod eſt contra illud *c. homo. 40. diſt. c. nulli. 19. diſt.* plus tamen punitur hîc Epiſcopus & Presbyter, quàm Diaconus, maior enim reputatur iſta pœna in Epiſcopo, vel Presbytero, quàm
14. ſuſpenſio à beneficio in Diacono vel Subdiacono, propter maius ſcandalum ex perſona enim conſideratur iniuria, *§. atrox, Inſtit. de Iniur.* Sic & pœna ex perſona iudicatur parua vel magna, *gloß. fin. d.*
15. *cap. 1. de. cler. venat.* Cæterum clerici in minoribus ordinibus conſtituti puniuntur arbitrio Iudicis, *Ioan. Andr. & Hoſt. d. cap. 1. Iacob. Menoch. de. arbitr. Iudic. lib. 2. cent. 5. caſu. 415. nu. 18.* Hæc tamen intelligenda ſunt de venatione, quæ fit cum clamore, & cauſa voluptatis vel vagationis. Nam venatio cauſa neceſsitatis & utilitatis
16. clericis licita eſt, ut ſi fiat forſan ad excitandum calorem naturalem, vel etiam appetitum *d. cap. 1. de. cler. venat.* argumento in contrario ſenſu, dum dicitur, in hac voluptate ſæpius detenti, ſecus ergo ſi rariſsimè & nō cauſa voluptatis, ſed neceſsitatis, nempe exercitij & valetudinis gratia, excitando appetitum propter morbum præcedentem venatio fiat, *cap. dilectus, de homicid.* dummodo clerici non alant canes de redditibus Eccleſiæ, nec eos retineant in proprijs domibus. Et maximè Prælatis & Eccleſiaſticis perſonis cauſa neceſsitatis, & recreationis cum retibus, laqueis & canibus venari licet, ſi habeant in venationibus redditus *Sylueſt. verb. venatio*, tradidi ego ſupra *1. part. cap. 1. num. 46.*

Ex capite duodecimo ſummaria.

1. *Venatio conducit ſanitati.*
2. *Venationibus Principes delectantur.*
3. *Venatio militiæ comperatur.*
4. *Venatio homines duriores, robuſtiores & animo promptiores reddit.*

5. De laudibus venationis qui authores ſcripſerint.
6. Qui Imperatores, Reges & Principes venationibus delectati fuerint & num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16.
9. Viriatus Luſitanus ex paſtore venator, ex venatore Imperator belli factus eſt.
17. Venatio peculiare exercitium Regum, Principum & hominum nobilium.
18. Venator venationē ſomniat, piſcator maria, lacus, flumina, retia, piſces &c.
19. Aucupium finitimum eſt venationi.
20. Aucupij, quod cum accipitribus exercetur, initium à Thracibus manauit.
21. Aucupio, quod cum accipitribus exercetur, recreantur Reges, Principes & nobiles quiq; homines.
22. Aucupium cum accipitribus etiam militiæ comparatur.
23. Piſcatio eſt honeſtum & vtile exercitium, & non ſolum laicis, ſed etiam clericis & religioſis licitum.
24. Piſcatio militibus nocet.
25. Venatio eſt minus decora, quam piſcatio (& cur venatio clericis ſit prohibita ibid.
26. Venatio caret exemplis Sanctorum.
27. Apoſtoli fuere piſcatores.
28. Venatio fit cum maiori ſumptu, quàm piſcatio.
29. Caro ferina luxuriam fouet.
30. Venari eſt magis luxuriæ, quàm rationis.
31. Venatio infert damnum agris alienis.
32. Venatio rixam parit.
33. Piſcatio Eccleſiaſticis perſonis indiſtinctè permiſſa eſt, non ſic venatio.
34. Piſcatio ſignificationem quandam habet ad prædicationem Euangelicam.
35. Piſcandi genus duplex.
36. Piſcatio, ex qua victus quæritur, eſt licita.
37. Piſcatio, quæ fit propter ſolatium, adhibitis debitis circumſtantiis, eſt licita.
38. Piſcatio quando reddatur illicita.
39. Piſcationis, venationis, & aucupij nimius uſus Scholaribus obeſt.
40. De piſcinis & viuarijs quædam traduntur.

CAPVT DVODECIMVM.

Quæ ſit utilitas venationis, aucupij & piſcationis.

ET quoniam quælibet res ab utilitate, quam hominibus & Reipub. affert, commendari, vel incommodo, quod iiſdem infert, vituperari ſolet, libet hoc capite venationis, aucupij & piſcationis uſum tanquam licitum & humanæ neceſsitati & valetudini ſeruientem laudare & commen-
1. dare, Nam venationis exercitium non ſolum utile eſt Reibub. ſed etiam valde conducit ſanitati conſeruandæ. Cyrus Rex Perſarum, ut author eſt Xenophon, ſuos non prius ad prandium ſiue cænam ire ſinebat, quàm ſudaſſent: Itaque in venationem educebat, qua ſudor maximè euocatur, damnabat autem otium & deſidiam perinde ac rem peſtiferam & corporibus valde nociuã. Vnde Plato in *lib. 6. de legib.* monet adoloſcentes alendis canibus, & reliquę venationi operam dare, *& lib. 7. in fin.* inquit, optimam eſſe quadrupedum venationem, quæ equis, canibus, corporis viribus agitur. Nam quibuscunque diuinæ curæ eſt fortitudo, ij quadrupedes omnes curſu, vulneribus, teliſque manu propria venando vincere debent: Et paulo poſt: ſacros hos venatores, ubicumque venari velint, nemo prohibeat. Et Cicero *lib. 1. offic.* Suppeditant, inquit, & campus martius, & ſtudia venandi honeſta exercitia. *Diogenes Sygnopæus, teſte Laertio*, in eius vita, pueros, quos inſtruendos habebat, ad venationem educabat. *Heraclytus in Politia Cretenſium* ſcribit: docebat eum, qui pueris præerat, ex lege eos ad venandum educare debere. Lacedæmonij ex legibus Lycurgi, ſtudia circa venationes per omne tempus agebát, niſi fortè militiæ vacarent, *teſte Plutarcho* in vita ipſius *Lycurgi.* Hinc venatio claris Principibus ſemper gratiſ-
2. ſima fuit, & quaſi peculiaris quædam exercitatio: nec quidem im-
3. meritò. Speciem enim non paruam fortitudinis præſe fert & ſimilitudinem quandam cum re bellica tenet. In ea enim omnia bellica exercentur. Ducem præficit ſibi venatio cuius dicto oẽs auſcultant, hoſtem excurſoribus prouocat, exploratores in ſpeculis diſponit, inſidias abdit, apertum Martem ſimulat, diuortia, quæ ad fugam patent, obſeruat, per ſaltus & arua pedites præmittit, loca plana & aperta equitum alis præcingit, cornuum ſtrepitu pro-

greſſui receptuique canit, dat ſigna prædæ ac victoriæ, prædam aduentantem, aut euadentem ſignificat, moueri caſtra indicat, adeo ut concludendum ſit venationem bello ac pugnæ ſimillimam eſſe. Nam in ea diluculo ſurgere, & equitare, currere, proſilire, atroces feras obſeruare, excipere, ác iaculo petere, æſtum frigusque perferre, ſæpè etiam famem pati neceſſe eſt, ita ut venatores feris 4.
congrediēdo fiant duriores, robuſtiores, nec nō animo promptiores. De laudibus venatiōis pręclare ſcripſerūt Xenophō Socraticus, 5.
ille Philoſophus, qui ob ſuauitatem dicendi Muſica Attica cognominatus eſt, quem refert & ſequitur *Franciſc. Patric. Senenſ. de regno & Regis inſtitutione lib. 3. tit 6. Ariſtot. lib. 1. Polit. cap. 5.* & plures alij, quos recenſet *Andr. Tyraquell. in tract. de Nobilit. cap. 67. num. 139. Alexander* 6.
Macedo, qui ob res præclarè geſtas dictus eſt *Magnus*, ubi ab acie & armis quies aliqua dabatur, aſsidua venatione oblectabatur. Nam Leonem miræ magnitudinis quaſi laborum Herculis æmulus peremit, & præcipuam venatorum curam ſemper habuit, & maxime poſt prādium diem venatu cōſumpſit, ut ſcribit Plutarch. in vita ipſius. Mithridates Rex Ponti, qui cum Romanis ſex & quadra- 7.
ginta annis varia fortuna bellum geſsit, quum puer admodum patrem amiſiſſet, vitam nō ſolum noto antidoto tutatus eſt, ſed venationis quoque ſtudio. Altero enim venenum quod ſibi quotidie tutores diſturbant, euaſit: Altero autem inſidias. ſimulabat quidem ſe nimia venationis voluptate teneri, adeo ut reliqua omnia ſtudia contemptui neglectuique haberet. Annos enim circa ſeptem neque urbis, neque ruris tecto uſus eſt, ſed inter ſyluas quaſi errabundus vagabatur, & ut ſors ei pręhebat occaſionē diuerſis regionis montibus pernoctabat, ignaris omnibus ubi locorum eſſet, ſic quotidie feras curſu fugare atque inſequi conſueuit, & cum ferocioribus beluis etiam viribus congredi, quibus quidem ſtudijs & proditionis inſidias euaſit, & corpus ad omnium laborum tolerantiam obdurauit, effecitque, ut animi etiam virtutibus omnes ætatis ſuæ Reges anteiuerit, & dignitate maieſtateque imperij Priſcos quoque omnes adæquauerit, refert *Patric. d. loco.* Vnde venatio maximarum rerum meditationi valde idonea eſt, teſtis eſt Plinius Secundus Iunior *lib. ad Cornel. Tacit.* Pelopedas Thebanus vir animi & corporis robore præcellens, primā militiæ ſuæ inſtitutionem

à venationis meditatione accepit, ut tradit *Plutarch. in vita illius, &*
9. Viriatus Luſitanus primus ille in Hiſpania magnus Dux, qui canēdi peritia omnibus Imperatoribus ac Ducibus ſui temporis, prælatus eſt, qui Romanos quoque annos circiter decem vario marte fatigauit, quum paſtor eſſet, militarem diſciplinam ex ſola venatione didicit, cui quidem diuturnam operam dedit: & à venatoribus Dux factus, quum nulla generis aut maiorum commendatione clarus eſſet, uniuerſum Hiſpaniæ exercitum magna cum laude
10 diutius duxit. Philopæmenes Achæorū Dux præclariſsimus, quoties ab armis otium nactus eſſet, venationi operam dabat, ut qui opinaretur eam rei militaris comitem eſſe, & Regum, Imperato-
11. rum, Ducumque palæſtram. Perſarum Reges, quorum maieſtas auguſtior ſanctiorque habebatur, venatione etiam gloriabantur, hoc cernimus ex inſcriptione ſepulchri Darij, quam eiuſmodi fuiſſe Oneſicritus ſcripſit, ut refert Strabo: Amicus amicis fui, eques & ſagittator optimus, venatores omnes ſuperaui: & quæcumque volui, facere potui. Quæ & alia refert *Patric. Senenſ de regno & Regis*
12. *inſtitutione lib. 1. tit. 6.* Pompeius Magnus, cum Numidiam victor peragraret, venationibus Leonum & Elephantum aliquot diebus
13. operam dedit. Traianus Imperator venationes frequentes cum amicis & familiaribus exercebat, ut tradit D. Caſius & Hadrianus illius in Imperio ſucceſſor, venandi ſtudio uſque ad periculum te-
14. nebatur, teſte Spartiano. Antonius Pius venando ſe multum ob-
15. lectauit, ut ſcribt Iulius Capitolinus. Marcus quoque Antonius Philoſophus venationi operam dedit, teſte eodem Copitolino.
16 Alexander Seuerus venatione ſe exercebat, teſte AElio Lampridio in vita eius. Pulchre Statius de venatione ſcribit *lib. 2. Achilleidos*, apud quem Achilles venator dicitur.

———— Quid nunc tibi prælia dicam.
Syluarum, & vacuos ſæuo iam murmure ſaltus,
Nunquam ille imbelles oſſæa per auia Lynces
Sectari, aut timido paſſu ne cuſpide damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus urſas,
Fulmineosq; ſues, & ſi ubi maxima tigris,
Aut ſubducta iugis fetæ ſpelunca leænæ
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro.

Horatius verò lib. 1. Epiſt. 18. de venatione ſic ſcribit.

Pulmenta laboribus empta
Romanus ſolenne viris opus utile famæ,
Vitæq; & membris

Et Homerus lib. 5. Iliad. Scamandrium laudat tanquam bonum venatorem à Diana edoctum. Ex quibus exemplis patet venationem 17.
eſſe peculiare exercitium Regum, Principum & hominum nobilium. Nam Principes nulla re magis delectantur & recreatur, quàm venatione, & nonnunquã ad reprehenſionem uſque, & cum periculo venatu inuigilant, ſyluasq; fatigant, adeòque nihil ſomniant, 18.
quàm venationem, quod illuſtre illud & ſanctitatis & eruditionis exemplar D. *Thomas* Morus eleganti pulchroque expreſsit diſticho.

Venator deſſſa thoro cum membra reponit,
Mens tamen ad ſiluas & ſua luſtra redit.

Tanta enim vis eſt veteris conſuetudinis & vitæ exercitationis, quam agimus, ut eam ſæpiſsimè ſomniemus. Hinc eſt quòd Piſcator fere ſomniet maria, lacus, flumina, retia, piſces: venator, nemora, ſaltus, montes, ferasque: miles tubarum ſonitus, fragores armorum, vulnera, ſanguinẽ, cædes. Lepide quidam apud Theocritum Piſcator, omnis, inquit, canis panes ſomniat, & ego piſces. tradit *Benedict. Perer. lib. de Obſeruat. ſomnior. quæſt. 2.*

Finitimum venationi eſt aucupium, quod cum accipitribus 19.
exercetur, quod Priſcis ſeculis aut prorſus ignotũ, aut paucis agnitum fuit. Etenim Græci ſcriptores, qui in minimis etiam rebus fuerunt vel diligentiſsimi, vel curioſiſsimi, hoc egregium exercitium non tacuiſſent. Quamquam illorum reperiantur ſcripta, quibus docent, quo ſibilo, quaue fiſtula aues alliciuntur, quibusque decipiantur dolis & quibus rebus irretiuntur, quo etiam modo area concinnatur, quæ ſemina ſparguntur, quo geſtu, plagáque ex tu- 20.
gurijs obducuntur. Aucupij, quod cum accipitribus exercetur, ini 12.
tiũ à Thracibus manaſſe exiſtimat *Patric. d. lib. 3. tit. 7.* Hoc exercitij
genere mirum in modum recreantur Reges, Principes, nobiles & 22.
ingenui quique. Habet enim non diſsimilem ſpeciem à diſciplina militari, diſponit nanque iuuenum comitatum, equitum quaſi alas adijcit, indagatores cũ ſagaciſsimis canibus, quaſi milites leuis armaturæ præmittit, qui aues terrore excitent, & ad volandum

compellant, ſpeculatores in montium verticibus ſtatuit, qui volatum obſeruent. Adſunt ſuo ordine, qui elata ſiniſtra manu accipitres ferant, aduerſusque volantes alites artificij iactu eos dimittát. Alij ſurgentem è terra volucrem, quam primum reperiunt. Alij per opertum volantem inuadunt. Alij in ſublime ſeſe offerentem, deinde ſinguli vocati, ſibiloque allecti ad notam proprij heri læuam,
23. redeunt *Patric. d. tit. 7.* & naturam Accipitrum deſcribit. Cæterum Piſcatio, cuius eſt & honeſtum & utile exercitium, & non ſolum laicis, ſed etiam clericis nec non religioſiis licitum, uti docui ſupra
24. *1. part. cap. 1. num. 47. & 48.* & pluribus in locis plurimum adiuuat tenuem atque inopem turbam. Hæc tamen militibus officit, cum quod piſces malè nutriant, & corpora inualida atque ægrota præſtent (quod Homeri quoq; teſtimonio probari poteſt, qui bellatores ſuos, qui iuxta littus maris caſtra habebant, nunquã piſcem guſtare facit, & helleſpontiacos piſces Ichthyophagos per irriſionem appellat, quaſi imbelles & effæminatos,) tum quod piſcator algens nudus atque inops ſemper videatur, ut inquit *Patria. d. lib. 7. tit. 12.*

25. Et licet venatio ſit exercitium & nobile & utile, eſt tamen venatio minus decora, minusque grauis ipſa piſcatione, ea ratione, quod hæc indiſtinctè clericis ſit licita, non illa, quid enim turpius, quam clericum hucillucque pedibus curſitantem, aut equo volitantem videre, unde venatio tantum hominibus ſæcularibus, & præſertim nobilibus conuenit, cùm ſit rei bellicæ meditatio, & omnia bellica in ea exerceantur. Hinc ſicut clericis prohibetur pugnare in bellis & prælijs *c. clerici & c. quicumq; 23. q. 8. c. clericum qui. & c. de his clericis 50. diſt. cap. ex multa. de voto.* Ita eis prohibita eſt venatio non ſolum propter pericula homicidij, mortis, aut vulnerum, quæ ſolent ex ſimili venandi modo contingere, ut docet experientia, ſed etiam propter honeſtatẽ, *c. quorundam. 34. diſt. clem. Ne in agro §. porro. de ſtatu Monach. cap. 1. & per tot. Tit. de cler. venat.* ubi *Dd.* Vnde venatio
29. magis affert periculum vitæ homini, quàm piſcatio. Deinde venatio caret exemplis Sanctorum *c. Eſau 86. diſt. ibi.* Eſau venator erat, quia peccator erat, & penitus non inuenimus in ſcripturis ſanctis
27. ſanctum aliquem venatorem, piſcatores inuenimus ſanctos, cum piſcatio ipſos habeat Apoſtolos ante & poſt reſurrectionem, imò Chriſtum ipſum approbantem & iubentem retia laxari, ac de piſca-

tione

tione comedentem *Lucæ & Ioan. cap. ult.* Tertio venatio fit cum ma- 28.
iori ſumptu, comeduntque beſtiæ, quod Chriſti pauperes alere de-
beret, contra illud Euangelij, non eſt bonum ſumere panem fili-
orum & dare canibus. Quartò carnes ferinæ luxuriam fouent, & 29.
vitia ſubminiſtrant, quod non faciunt piſces, ideo tempore ieiunij
illæ prohibentur, hi permittuntur. Quinto perſequi feras eſt magis 03.
appetitus & luxuriæ, quam rationis vel neceſsitatis, unde venator
propter delectationem, qua detentus eſt, non poteſt interim de
diuinis cogitare, *gloſ. d. c. Eſau.* Sextò plerunque à venatoribus in- 31.
fertur damnum prædijs, agris, aut ſatis alienis, quod non fit in
piſcatione, aut ſaltem raro. Septimò, venatio rixam parit inter vena- 32.
tores & dominos agrorum prohibentes ingreſsum eorum. Deni- 33.
que piſcatio Eccleſiaſticis perſonis indiſtincte permiſſa eſt tan-
quam ius magis licitum & ſpectaculum minus cruentum, quam
ſit venatio *cap. 1. & 2. de cler. venat. & cap. 1. 2. ne cler. vel monach. c. 1. &*
2. 34 diſt. Quo enim cruentius eſt ius venationis, eo videtur magis
ab humanitate eſſe alienum *L. cruenta. ſpectacula C. gladiat. lib. 11.*
Xenophon in Cyripædia, minusque Eccleſiaſticis conuenire per-
ſonis, *d. c. Eſau.* Et præterea piſcatio abundat Exemplis ſanctorum, 34.
& quandam ſignificationem habet ad prædicationem Euangeli-
cam, ideo libet aliquanto plenius hoc loco in piſcationis materi-
am diſcurrere. Sciendum igitur, duplex eſſe genus piſcandi. Quod- 35.
dam enim genus piſcandi fit retibus, quoddam hamo. *gloſ. Archid.*
Turrecrem. & Bellam. c. eſt aliud 24. q. 1. de retibus dicitur, c. non turbatur 24.
q. 1. ubi dicitur. Non turbatur nauis quæ Petrum habet, turbatur illa,
quæ Iudam, etſi multa illic diſcipulorum merita nauigabât, tamen
adhuc eam proditoris perfidia agitabat. In utraque Petrus, ſed qui
ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis, caueamus igitur perfidum,
caueamus proditorem, ne per unum fluctuemus plurimi. Ergo nõ
turbatur hæc nauis, in qua prouidentia nauigat, abeſt perfidia, fides
ſuperat, quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is, in
quo firmamentum Eccleſiæ eſt? Illic ergo turbatio, ubi modica
fides, ibi ſecuritas, ubi perfecta dilectio. Denique & ſi alijs imper-
atur, ut laxent retia ſua, ſoli tamẽ Petro dicitur: duc in altum (*Lu-*
cæ 5.) hoc eſt in profundum diſputationum, quid enim tam altum,
quàm altitudinem diuitiarum videre, id eſt, ſcire Dei filium, &

ipſam profeſsionem diuinæ generationis aſſumere, quam licet mens nequeat humana plenę rationis inueſtigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo complectitur. *ita c. non turbatur.* De altero verò genere piſcandi dicitur *d. c. eſt aliud cad. cauſ. & quæſt. his verbis* Eſt aliud Apoſtolorum piſcandi genus, quo genere ſolum Petrum Piſcari Dominus iubet, dicens, mitte hamum, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle. hactènus *c. eſt aliud.* Et hoc genere piſcandi ſolus Petrus iuſſus eſt à Domino uti, ad finem ſoluendi tributum. unde dixit *Mathæi 17. cap.* vade ad mare, & mitte hamum, & eum piſcem, quęm primò apprehenderis, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtaterem, illum ſumens, da eis pro me & te, quia iam Petrum fecerat Capitaneū ſuper alios Apoſtolos, ſoli enim capitanei ſoluebant tributum. Vnde *Auguſtin. lib. quæſtion. noui teſtamenti ait.* Saluator noſter cū pro ſe & Petro dari iubet, pro omnibus ſoluiſſe videtur, quia ſicut in Saluatore erant omnes cauſæ magiſterij, ita etiam poſt Saluatorem, omnes in Petro continentur, ipſum enim conſtituit caput eorum, ut paſtor eſſet gregis Dominici, *Turrecrem. d. c. eſt aliud* dicēs *gloſſ. ibid.* intelligere per hamū iuris dictionem, quā ipſe prę alijs habuit in uniuerſum orbem. Vnde vocatus eſt in plenitudinem poteſtatis. Vtroque igitur genere piſcatus eſt Petrus, primo genere piſcandi piſcati ſunt & alij diſcipuli. Primum genus piſcandi, quod fit in rete, inquiſitionem denotat diuinæ ſcientiæ & ſapientiæ; Sapientiæ, quantum ad diuinitatem Chriſti, & ſcientiæ, quantum ad humanitatem eiuſdem. Secundum piſcandi, quod fit in hamo, ligandi, atque ſoluendi poteſtatem inſinuat. Petrus autem omnium Sacerdotum figuram tenebāt: rete ergo Petrus & alij piſcantur, quia non ſolum Sacerdotes, ſed & alij prudentes Viri, de miniſterio ſapientiæ & ſcientiæ Dei ſcrutantur. Soli Petro conceditur piſcari in hamo, quoniam ſolummodo ſacerdotes habent poteſtatem ligandi, atque ſoluendi, retia namque cum perplexis filis intexta, verborum diuinòrum perplexitatem inſinuant, quibus de interioribus Chriſti ſacramentis diſputatur. In hamo verò lineæ, ubi velut funi ferrum coniūngitur: Petrea id eſt inconuincibilia Eccleſiæ vincula, deſignantur, vel ſecundum aliam miſterij conſiderationem, putari etiam poteſt ſoli Petro utrumque genus piſcandi eſſe conceſſum, quippe, & ſi cæteri diſcipuli piſcarentur,

ſpecialiter tamen de Petro ſit mentio, cum ei ſoli dicitur, duc in altum rete, in primo genere piſcandi ſignatur ventilatio rationis fidei: In ſecundo cauſa depoſitionis Epiſcopi. Epiſcopus enim præeminens in ſua Diœceſi, eſt quaſi piſcis, primò aſcendens de mari, quia ſolo hamo Petri capitur, quando ſoli Apoſtolo Epiſcoporum cauſa criminalis terminanda committitur *c. quamuis 3. q. 6.* Similiter quando ratio fidei ventilatur, ad ſedem Romanam defertur. Hæc *Archid. & Bellam. d. c. eſt aliud 24. q. 1.* Hinc piſcatio ſi fiat propter neceſsitatem, ſicuti faciunt illi, qui ex illa victum quærunt, eſt licita 36.
S. Greg. ſuper Ioan. 21. ubi leguntur Apoſtoli poſt Chriſti reſurrectionē redijſſe ad opus piſcationis, cum Matthæus poſt conuerſionem ad opus telonei non reſederit. Denique etiam licita eſt piſcatio, ſi fiat 37.
propter ſolatium adhibitis debitis circumſtantijs, Si tamen fiat de- 38.
ficiente aliqua debitarum circumſtantiarum, eſt illicita, & peccatum veniale, vel mortale, ſecundum diſtinctionem, quam de venatione poſuimus. *Turrecrem. d. c. qui venatoribus, num. 6. diſt. 86. Chaſſan. in catalogo de gloria mundi part. 11. conſid. 11.* Et quamquam piſcationis, venationis & aucupij uſus humanæ neceſsitati perutilis ſit, ſtudioſis 39.
tamen adoleſcentibus, qui literarum ſtudijs incumbunt, nimius uſus obeſt iuxta illud tritum.

Per piſces & aues multi periêre ſcholares.

Fuerunt etiam qui habuerūt piſcinas celebres. Sergius Oſtrea- 40.
rum viuaria primus omnium habuit. Licinius Murena reliquorum piſcium viuaria primus inſtituit. Lucullus ad piſcium receptacula montē excidit iuxta Neapolim. Varro ſcribit Marcū Catonē vticenſem, cū hęres teſtamēto Luculli, ſeu Lucullij eſſet, piſces de piſcina eius quadraginta millibus vendidiſſe. Murenarum viuaria C. *Hirtius* excogitauit, qui cænis triumphalibus Dictatoris Cæſaris ſex millia murenarum mutua appendit & dedit in pondus. Vedius Pollio immaniſsimus, cum piſcinas magno ſtudio coleret, volebat ſeruos occidere, eoſque piſcibus vorandos præbere, ut hominum cruore paſti, delicatiores eſſent, curauit & piſcinas. Hortenſius Orator murenam adeo dilexit, ut mortuam multos dies abſtractus fleuerit. Antonia Druſi murenæ, quam diligebat in aures, hoc eſt ornamentum ex aure dependens, addit. *Chaſſan. in catalog. de gloria mundi part. 11. conſid. 51.*

Hæc

Hæc ſunt candide Lector, quæ in materiam Iuris venandi, aucupandi & piſcandi commentari volui, quæ tu pro tua in me beneuolentia & humanitate boni conſules, etenim tui commodi gratia hæc typis mandaui, quod ſi te benignum lucubrationum me-arum æſtimatorem intellexero, aſpirante Deo, hunc tractatum auctiorem caſtigatioremque aliquando in lucem edam. Et ſi quid interim vel mea feſtinatione,(cùm enim in colligendo hoc tractatu operam meam ponerem, ab Illuſtribus, Generoſis, Nobilibus Strenuis & Clariſsimis Dominis, D. Præſidente & Cōſiliarijs Regi-minis & Cameræ ſuperiorum, Auſtriæ Prouinciarum, Oeniponti commorantibus, Dominis meis clemētibus, benignis, perpetua fi-de & obſeruantia colendiſsimis nomine ſacræ Cæſareæ Maieſtatis ad adminiſtrationem Præfecturæ utriuſque Dominij Brigantini & Hocheneccenſis vocatus fui) vel operarum incuria emendandum exciderit, tu id temporis breuitati, qua intercluſus fui, adſcribes, non eitam ignarus communis Typographicæ ſortis, pro tua huma-nitate condonabis, cum & hoc prudentiſsimis & vigilantiſsimis non rarò euenire ſoleat. Vnum tamen volo tibi planè perſuadeas, me hoc in tractatu in nullius vel fauorem, vel odium quicquam ſcri-pſiſſe, atque ita me nulli adulatum fuiſſe, nec quēquam acerbè per-ſtrinxiſſe, ſed me tractaſſe materiam iuris venandi, aucupandi & piſcandi pro utroque foro, tam interiori (quod conſcientiæ appel-lant) quam exteriori (quod contentioſum vocāt.) His igitur pro tuo libitu liberè utere, fruere, donec Deo adiutore meliora aliquá-do in tuum uſum proferam, & mei apud Deum ſubinde in tuis precibus recordare.

TRACTATVS DE IVRE VENANDI, AVCVPANDI ET PISCANDI Finis.

Laus Deo Virginiq; Matri Mariæ.

RERVM ET VERBORVM INDEX COPIOSISSIMVS.

Primus numerus partem, alter caput, tertius numerum marginalem, quartus paginã demonſtrat.

Actio quæ competat contra deteriorantẽ venationẽ. 2. parte cap. 3. n. 12 13. et 15. pag. 98.

Actio doli quando competat pro venatione pag. 99.

Actio iniuriarum & Legis Aquiliæ cumulari poſſunt 1. cap. 10. nu. 4 pag. 78. & 79

Actione iniuriarum conueniri poteſt ingrediens fundum alienum. Venandi cauſa domino inuito. 1. 2. nu. 13. pag. 17.

Actione qua, prohibens venationem, & venatores ad reſarciendum illatum damnũ conueniri poſsint. 1. 4. nu. 21. pag. 42

Actor quando non ſolũm, ſed etiam reus ſe contendit in iuris venandi quaſi poſſeſsione eſſe, & teſtes actoris & rei contraria & repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint, quid faciet Iudex. 2. 5. num 11. pag 112.

Actor quando de antiquiori quaſi poſſeſſione probat, præſumitur rei quaſi poſſeſſio iunior clandeſtina violenta 2. 6. nu. 4. pag. 116

Actus eſt duplex 2. 1. nu. 17. pag. 84. & 85.

Actus illicitus quid dicatur 2. 11. nu. 8. & 140. cõatione vel metu factus licet non ſit ſecundum quid voluntarius, eſt tamen ſimpliciter 2. 10. num. 17. 138.

Actus unicus ſufficiens eſt ad conſtituendam quaſi poſſeſsionem iuris incorporalis 2. 1. num. 11. pag. 86. & 2. 4. nu. pag. 14. & 2. 5. nu. 1. pag. 110.

Actus poſſeſſorij ad iuſtificandam poſſeſſionẽ vel quaſi alicuius rei, vel iuris probandi ſunt teſtibus 2. 5. nu. 4. pag. 111.

Adhortatio ad Pricipes, comites, Barones, & nobiles 1. 2. . pag. 19. & 1. 4. nu. 19. pag. 41.

Adulatoria venatio quæ dicatur, & quibus modis fiat 1. 1. nu. 7. pag 4.

Aduocati in Interdicto uti poſsidetis facere debent poſitiones, & articulos probatorios non tantũm ſuper poſſeſsione, ſed etiam dominio & titulo. 2. 9. nu. 6. pag. 132.

Affectus immoderatus reddit venationem illicitam 2. 10. nu. 8. pag 136.

Affirmatio & negatio ad idem referuntur genus 2. 10. nu. 15. pag. 137.

Animalia ſunt homini ſubiecta naturaliter 1. 2. nu. 3. pag. 15.

Animalia quæ abire & redire ſolent quando capientium fiant. 1. nu. 26. pag. 6.

Animalia inſecta. quæ dicantur 1. 1. nu. 30. 7.

Animalia manſueta cuius ſint 1. 1. nu. 24. 6.

Animalium tria genera. 1. 1. nu. 23. 6.

Appellatione auium quid contineatur. 1. 1. nu. 27. 7.

Aper incidens in laqueum meum quando dicatur meus 1. 8. nu 13. 67.

Apes cuius ſint naturæ 1. 1. nu. 30. 7. 6.

Apes quando fiant capientis 1. 1. nu. 25. 6.

Apoſtoli fuères piſcatores 1. 1. nu. . 48. & 2.12. nu. 47. 148.
Aquatilia animalia quæ dicantur, 1. 1. nu. 7. 31. In aquis & fluminibus datur etiã Iuriſdictio, & imperiũ. 1. 7. nu. 10. 62.
Arenaria venatio quæ dicatur. 1. 1. nu. 6. 4.
Argumentum à contrario ſenſu in iure validum. 1. 8. nu. 9. 67.
Armis an uti poſsint venatores. 1. 2. nu. 29. 20. & 2. 11. nu. 95. pag 140.
Arte & fraude columbas deducens ab alterius columbario, & ad ſuum pertrahens tenetur ad columbarum reſtitutionem 1. 5. nu. 10. 45.
Aucta aqua, an augeatur ius piſcandi. 1. 6. num. 29. pag. 59.
Aucupium quibus modis fiat. 1. 1. nu. 1. 4 5
Aucupium finitimum eſt venationi 1. 2. nu. 19. pag. 147.
Aucupium cum accipitribus etiam militiæ comparatur. 2. 12. nu. 22. 147.
Aucupiũ vel aucupatio quomodo, & quando prohiberi poſsit. 1. 2. nu. 59. & 62. pag. 26. & 27.
Aucupij, quod cum accipitribus exercetur, initium à Thracibus manauit 2. 12. nu. 20. pag 147.
Aucupio, quod cum accipitribus exercetur, recreantur Reges, Principes, et Nobiles, quiquè homines. 2. 12. nu. 21. 147.
Augmentum omne ſiue latens, ſiue patens ſpectat ad Emphyteutam. 1. 6. nu. 30. pag. 59.
Augmentum propter in re emphyteutica an augenda ſit penſio, ibid. nu. 31. 59.
Auium appellatione quid contineatur. 1. 1. nu. 27. pag. 35.
Auium tria ſunt genera. 1. 3. n. 22. pag. 35
Aues in laqueo alieno repertæ an ſint domini laquei, vel occupantis 1. 8 nu. 3. 65.
Aues prohibentur capi cum ſclopo ſeu arcubuſio 1. 2. nu. 62. pag. 27.
Auibus legatis quæ animalia veniant. 1. 1. nu. 28. pag. 7.
Authores qui ſcripſerint de laudibus venationis. 2. 12. num. 5. 145.
Authoritas & honeſtas teſtium diligenter perpendenda 2. 5. nu. 16. 113.

B

Bannum ſylueſtre quid. 2. 5. nu. 22. pag. 100. & 161.
Baro contra Baronem, vide verb. Nobilis contra Nobilem. Bellum pro defenſione rerum an ſit licitum 2. 8. nu. 2. pag. 118.
Beſtia reperta in agro, ſeu prato ſuo, an & quando retineri poſsit. 1. 2. nu. 16. 18.
Beſtiæ, volucres, & piſces capientium fiunt 1. 2. nu. 9. 17.
Beſtiæ nociuæ quo tempore poſsint retineri in ciuitate. 1. 8. nu. 24. 71.
Beſtiæ appellatione quid veniat. 1 1. nu. 20. & 22. pag. 6.

C

Canis appellatione feræ an veniat. 1. 19. pag. 5.
Capiens et auferens feras vel piſces incluſos in viuarijs leporarijs, piſcinis, & ſtagnis, alterius furtũ committit. 2. 7. nu. 12 126.

Capta in venatione cũ certis inſtrũ. prohibitis ã ſint reſtituenda l. 3. n. 14. pag. 34.
Capta per venationem à Iudice prohibitam an ſint in animæ iudicio reſtituenda l. 3. nu. 11. 19. 20. & 21. pag. 33. 34. 35.
Captus in loco domicilij ab alio ob commiſſu maleficium eſt relaxandus, & qua actione dominus territorij agat 2. 2. nu. 15. pag. 127.
Caro ferina luxuriam fouet. 2. 12. nu. 29. pag. 149.
Caſam ponere licet unicuique in littore maris l. 6. ſub. nu. 2. pag. 52.
Caſus quid ſit. 2. 11. num. 5. pag. 139.
Caſtrum habens in feudum ſine Iuriſdictione, ſi acquirat Iuriſdictionẽ an accreſcat feudo. 1. 2. nu. 16 pag. 16.
Caſtro conceſſo, cui adhæret ius venandi, conceditur etiam ius venandi l. 2. nu. 19. pag. 18.
Cautela pro ſubditis quibus à ſuis Dominis venatio prohibetur. 12. nu. 57. 26.
Ciuitates & præſertim Imperiales an poſſint in certo loco fluminis publici piſcationes vendere. 1. 6. nu. 27. 59.
Clericus in minoribus ordinibus conſtitutus ſi venetur, qua pæna puniatur, 2. 11. nu. 15 pag. 142.
Clerici pugnare non poſſunt. 2. 12. nu. 25. pag. 148.
Clericis cur prohibita ſit venatio ibid.
Clerici an teneantur reſtituere, quod ceperint in venatione ſibi prohibita. 1. 3. nu 12. 34.
Columbarium an & quando conſtrui poſſit 1. 3. nu. 23. 35.
Columbas arte, & fraude deducens ab alterius columbario, & ad ſuum pertrahens tenetur ad columbarum reſtitutionem. 1. 5. nu. 10. pag. 45.
Comes contra comitem, vide verb. Nobilis contra Nobilem
Communia etiã iure naturæ poſsunt per Principem uni applicari. 1. 2. nu. 47. 23.
Conceſsio prima Principis poſteriori præfertur. 2. 2. nu. 29. 94.
Conceſſo uno et reliqua conceſſa intelliguntur, ſine quibus illud commodè explicari non poteſt 1. 2 nu. 72. 28. & 2. 3. nu. 20. 100.
Conciliatio L. ſeruitutes. 5. ff. de ſeruit. & L. foramen, ff. de ſeruit. Vrban. prædior. 2. 1 nu. 18. 85.
Condemnatus in foro iudiciali an teneatur pænam ſoluere in foro conſcientiæ. 1. 5. nu. 24. pag. 50.
Conductor fluminis vel ſtagni, aut lacus publici impeditus piſcari intentare poteſt utile interdictum ob vectigalis fauorem 1. 10. nu. 5. pag. 79.
Conductor piſcationis, ſi piſcari prohibeatur, quæ habeat remedia 1. 6. nu. 28. pag. 59.
In Conflictu teſtium tres gradus ſunt conſiderandi 2. 5. nu. 113.
Conſuetudo eſt optima legum interpres. 2. 3. nu. 6. 97.
Conſuetudo legem vincit & tollit. 18. nu. 6. 66.
Conſuetudo & præſcriptio differunt. 1. 6. nu. 33. pag. 57.
Conſuetudo prohibens venationẽ, an vale-

at.1.6.nu.21.57.
Conſuetudo an poſsit induci, ut liceat in alieno nemore ſcindere ligna, vel in alieno fundo paſcere animalia 2. 3. nu. 17. 99.
Conſuetudo longi temporis vicẽ ſeruitutis optinet 2. 3. nu. 25. 201.
Conſuetudinem ad inducendam quot anni requirantur. 2. 3. nu. 26. 201.
Conſuetudinẽ ad probandam quot anni & quot actus requirantur. 1. 6. nu. 20. 56.
Continuum vel diſcontinuum aliquid dici tripliciter. 2. 1. nu. 16. 84.

D

Damnum datum reſarciendum eſt à venatoribus, & prohibentibus venationem. 1. 4. nu. 20. pag. 42.
Ad damni dati æſtimationem qua actione venatores conueniri poſsint. ibid. nu. 21.
Decimæ de venationibus, & piſcationibus an ſint ſoluendæ Eccleſiæ *1. 1. nu. 43. 9.*
Pro defenſione iurium incorporalium vim vi repellere licet 2. 5. nu. 14. pag. 113.
Delictum commiſſum in flumine exiſtente in confinio duarum ciuitatum, cuius ſit cognoſcere, & punire. 1. 7. nu. 9. 62.
Deus creauit omnia in vſum hominum. 1. 2 nu 7. 16.
Diaconus & ſubdiaconus venantes an ſint puniendi. 2. 11. nu. 12. 142.
Dicta teſtium dignitate æqualium diligentius ponderanda 2. 5. nu. 18. 113.
Die feſto, vel tempore ieiunij quando venari liceat. 2. 10. nu. 15. 138.
Diebus feſtis an ſit licitũ piſcari, & venari 2. 10. nu. 1. 134.
Diebus feſtis venantes non audita miſſa peccant mortaliter 2. 10. nu. 2. 135.
Differentiæ & circumſtantiæ plures inter venatores in locis prohibitis venantes notandæ 1. 4. nu. 17. & 18. 40.
Differentiæ inter venationem, piſcationem, & aucupium. 1. 1. nu. 17. 5.
Diſtinctionem ſeruitutum in continuas, & diſcontinuas legibus non probari, 2. 1. nu. 1. 15. 84.
Doctori atteſtanti de conſuetudine eſt credendum. 1. 8. nu. 7. 66.
Dominus alicuius loci an poſsit præſcribere ius prohibendi venationem. 1. 2. nu. 58. 26.
Dominus concedens vaſallo ius venandi ſeu ius foreſti alienum in feudum an teneatur de euictione. 2. 2. nu. 16. pag. 92.
Dominus volentem ingredi fundum ſuum cauſa venandi vel aucupandi an prohibere poſsit. 1. 2. nu. 11. 17.
Dominus ingredientem fundum ſuum armata manu an prohibere poſsit. 1. 2. nu. 12. 17.
Dominus ſyluæ venatoriæ an poſsit agrum noualem ex ſylua facere. 2. 3. nu. 18. 99.
Dominus ſyluæ an ligna, et arbores vendere poſsit 2. 3. nu. 16. 99.
Dominus ſtultitiæ arguitur ſi petitoris locum ſuſcipiat, quando eſt in poſſeſsione ſeruitutis. 2. 6. nu 8. pag. 117.
Domino, contra ingredientem fundum ſuum eo inuito competit actio iniuriarum 1. 2. nu. 13 17.

Domini terrarũ an poſsint prohibere piſcationes in fluminib. publicis 1. 6. n. 33. 60.
Dominorum magnorum preces precepta ſunt, non preces. 1. 2. nu. 32. 21.
Dominiũ eſt iuris non facti, teſtis autẽ tenetur deponere de facto. 2 5. nu. 22. 114
Dominium eſt difficilis probationis ibid.
Dominium de rebus incorporalibus improprie tantum dicitur. 2. 2. nu. 9. 90.
Donatio prima Principis poſteriori præfertur. 2. 2. nu. 20. pag. 94.
Duobus qui diuerſas res debet, non liberatur ſoluendo uni, quod ei debet 1. 3. nu. 7. 31.
Duplex eſt interdictũ uti poſsidetis directũ, & utile. 2. 5. nu. 11. 113.
Dux contra ducem, vide verb. Nobilis contra Nobilem &c.

E

Epiſcopus Venator qua pœna puniatur. 2. 11. nu. 10. pag. 142.
Eripiens feram ab ore lupi, Canis, vel auẽ à miluo, aut accipitre, an teneatur priori domino ad reſtitutionẽ. 1. 8. nu. 18. 169. nu. 18. 69.
Error communis quando faciat ius. 2. 2. nu. 2. pag. 88.
Error Principum, Comitum, Baronum & Nobilium ius venandi pro regali habentium. 1. 2. nu. 17. 18.
Error Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium putantium cùm habeant merum imperium, ſe quoque habere ius venandi, ſeu iura foreſti, & vice verſa. 2. 1. nu. 1. pag. 82.
Exceptio data contra aliquem, quod ſit venator de qua venatione ſit intelligendum: 1. 1. nu. 55. 12.
Exceptio maleficij admittitur ante paritionem. 2. 7. nu. 13 pag 126.
Exercitium iuris venandi reſtrictum eſt ad ſyluas, nemora, ſaltus, & ea loca in quibus per illud priuatis fundis nullum damnum inferatur. 2. 3. nu. 21. 100.
Ex ſeparatis nihil infertur. 1. 2. nu. 19. 18. & 2. 1. nu. 2. 82.

F

Facultas Venandi trans mittitur ad hæredes. 2. 3. nu. 5. pag. 96. & 97.
Falconem inueniens cum ſonaleis in pedibus iunctis, an teneatur reſtituere 1. 8. nu. 19. 69.
Et quid ſi falco apud ipſum moriatur, an teneatur ad reſtitutionem ibid. nu. 20.
Fera accidentaliter manſueta an fiat occupantis. 1. 1 nu. 26. 6.
Fera ab uno percuſſa, & ab alio capta, cuius efficiatur. 1. 8. nu. 1. 5. 6. 7. 8. 10. 12. & ſeq. pag. 65. 66. 67.
Fera ita vulnerata, ut aliter fieri non poſsit, quàm ut capiatur ſtatim efficitur vulnerantis 1. 8. nu. 10. & 12. 67.
Fera animalia an ſint capientium 1. 1. nu. 25. pag. 6.
Fera ſi alieno reti reperiatur, an ſit domini retis, vel occupantis? 1. 8. nu. 2. 56.
Feram eripiens ab ore lupi vel canis, vel auem à miluo aut accipitre, an teneatur

riori domino, reſtituere. 1. 2. nu. 18. 69.

Feram lethali vulnere percuſſam fugientem extra propriam vel ſyluam perſequi licet. 18. nu. 14. 68.

Feræ in tria genera diſtinguuntur. 1. 1 nu. 12. 4.

Feræ rurſus in duo genera diſtinguuntur 1. 1. nu. 18. 5.

Feræ, volucres, & piſces ſunt non ſolū pro ornamento uniuerſi, ſed etiam pro utilitate hominum. 1. 2. nu. 23. & 60 pag 19. 26.

Feræ volucres, & piſces ſunt communes de iure gentium. 1. 2. nu. 41. 22.

Feræ intra fundum enutritæ non ſunt proprius fundi fructus. 2. 6. nu. 20. 121.

Feræ vaſtantes agros expelli poſſunt quocunque tempore à quocunque. 1. 2. nu. 54. 12.

Feræ, piſces, & volucres an bona mobilia, vel immobilia eſſe dicantur. 1. 9. nu. 11. 74.

Ferarum appellatione quid contineatur. 1. 1. nu. 19. 5.

Feudatarius ſeu vaſallus an poſsit prohibere venationem 1. 2. nu. 52. & 5. 8. & 24. & 25. 26. ſeq. pag. & 4. 8. & ſeq.

Flumen quid ſit, & quando liceat in eo piſcari 1. 6. nu. 4. & 5. 53.

Flumen priuatum à proprio quomodo differat ibid. nu. 5.

Flumen exiſtens in confinio duarū Ciuitatum, ſeu duorum territoriorum cuius ſit. 1. 7. nu. 8. 62.

Flumina ſunt duplicia publica & priuata. 1. 6 nu. 4 53.

Flumina publica ac ex iiſdem redditus piſcationum, vel vectigal piſcatorum an in conceſsione feudi veniant 1. 7. nu. 1. 61.

Flumina publica quando veniant in conceſſione fructuum. 1. 7. nu. 7. 62.

Fluminum nomine an in inueſtitura feudi comprehendantur nauigabilia. 1. 7. nu. 13. 63.

Fluminum proprietas eſt cæſaris &c. 1. 6. nu. 6. pag. 53.

Fodere foueas, vel laqueos, et decipulas ponere in alieno venandi gratia an liceat. 1. 4. nu. 22. 32.

Foreſta vel foreſtum quid. 2. 1. nu. 5. 82.

Foreſtum Nemus, ſylua, Inſula, & Barchus in quo differant. 2. 1. nu. 4. 82.

Foreſta non infert neceſſariò merum imperium. 2. 1. nu. 5. pag. 83.

Forma libelli in utili interdicto uti poſsidetis ratione iuris venandi. 2. 9. nu. 9. pag. 132.

Forma libelli in actione confeſſoria ratione iuris venandi. 2. 9. nu. 10. 133.

Forma priuilegij primæ inſtantiæ ad amuſſim ratione actionis ſuper iure venandi ſeruanda eſt. 2. 9. nu. 1. 130.

Forma pronunciandi contra turbatorē ſeruitutis iuris venandi. 2. 5. nu. 10. 133.

Forum quis ſortitur ratione delicti, in loco delicti. 2. 7. nu. 14. 126.

Fraus legi fieri non debet. 2. 7. nu. 16. 127.

Fructus venationis, aucupij, & piſcationis an ſint induſtriales. 1. 9 nu. 8. 73.

Fructus venationis an computentur in ſortem. 1. 9. nu 10. 74.

Fructus agri, ſi conſiſtant in venatione an

nihilominus capta ſint reſtituenda. 1. 3. nu. 15. 34.

Fructus ſylueſtres, utiles, & inutiles plerũque ſyluæ, ſeruienti pro uſu & alimentis ferarũ debentur. 2. 5. n. 27. 101. & 102.

Fur tenetur ad reſtitutionem rei furtiuæ. 1. 3 nu. 6. 31.

Furtum earum rerũ non committitur, quæ in nullius ſunt dominio. 1. 5. n. 2. 30.

Furtum in incorporalibus rebus non committitur. 1. 3. nu. 5. 31.

Furtum committunt, qui feras viuarijs, & leporarijs incluſas, & piſces in piſcinis, aut ſtagnis capiunt, tenentur ad reſtitutionem. 1. 5. nu. 1. 44.

Furtum fit in animalibus, quæ habent conſuetudinem eundi & redundi. 1. 5. nu. 6. & 8. pag. 45.

Furtum an committatur in viuarijs ab ipſis animalibus naturaliter factis. 1. 5. nu. 7. 45.

G

Gabella ſeu tributum an ſoluatur de piſcationibus. 1. 7. nu. 71. pag. 63.

Gallinarum fera natura non eſt, ideo capi non poſſunt. 1. 1. nu. 24. 6.

Gloſſa ubi atteſtatur de conſuetudine res eſt facilior. 1. 8. nu. 8. 66.

Gloſſæ atteſtanti de conſuetudine eſt credendũ. 18. nu. 7. & 17. pag. 66. & 69.

H

Habenti poſſeſsionem vel quaſi iuniorem etiam probanti de titulo præfertur habens antiquiorem ſine titulo. 2. 6. nu. 7. pag. 117.

Homicidium caſuale, quid ſit. 2. 11. nu. 3. pag. 139.

Homicidium caſuale, an & quando ſit peccatum mortale, vel non. 2. 11. nu. 7. pag. 141.

I

Iactus retis an vendi poſſit. 1. 10. nu. 8. pag. 79.

Ignorantia officialium, & procuratorum nocet Domino. 2. 4. nu. 15. pag. 109.

Imperator Romanorum concedit ius venandi Principibus, Comitibus, Baronibus &c. in feudum non ut ius Regale, ſed ut ius acceſſoriũ Principatus, Comitatus, Baronatus, ſeu Dominij. 1. 2. nu. 66. 27. & 2. 2. nu. 14. 92.

Imperatores, Reges, et Principes qui venationibus delectati fuerint. 2. 12. nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16. pag. 145. & 146.

Imperium merum, & mixtum & cetera Regalia non inferunt neceſſariò iura foreſti, & vice verſa. 1. 2. nu. 18 18.

Imperfectiora cedunt in uſum perfectiorum 1. 2. nu. 4. 6

Inclementia quorundam Principum, & Dominorum temporalium in ſubditos propter venationes. 1. nu. 1. 15.

Incrementum contingens in re feudali an ſit vaſalli vel Domini. 1. 7. nu. 14. pag. 63.

Et quid de ſeruitutibus ad beneficium rei feudalis. ibid.

In con-

In conflictu teſtium tres gradus ſunt conſiderandi. 2. 5. nu. 15. pag. 113.
Incorporalia, quaſi poſſidentur, & patientiam, quæ eſt inſtar traditionis admittunt. 2. 1. nu. 20. 85.
Incorporalia propriè non poſſidentur, ſed quaſi poſſidentur, & pro illorum quaſi poſſeſſione utile interdictum uti poſſidetis competit. 2. 6. nu. 2. 116.
In incorporalibus ſatis eſt probare poſſeſſionē, vel quaſi certi temporis, & proximi ante litem motam. 2. 5. nu. 8. pag. 112.
Inferior à Principe Iurisdictionem habens venationem, an & quomodo prohibere poſſit. 1. 2. nu. 25. 24. & 52.
Inferior à Principe ut venationē prohibere poſſit quinque requiruntur. 1. 2. nu. 34. 35. 36. 37. 38. & 39. pag. 22.
Inferior à Principe quanto tempore ius venandi contra Principem, id eſt, Imperatorem, vel Regem præſcribat. 2. 2. nu. 21. pag. 94.
Inferiora per ſuperiora gubernantur. 1. 2. nu 5. 16.
Iniuria fit Domino prohibenti venari in loco ſuo. 1. 2. nu. 13. pag. 17. & 1. 4. nu. 1. pag. 37.
Iniuriæ pœna eſt arbitraria. ibid. nu. 2.
Iniuriæ pœna tanta eſſe non debet, ut mortē vel membri mutilationē inferat. 1. 4. nu. 9. pag. 38.
Intellectus L. 3 §. Item. feras. ff. de acquir. rer. dom. 1. 5. nu. 11. pag. 46.
Intellectus L. fin. ff. de uſu cap. & L. quisquā. ff. de diverſ. & tempor. præſcript. 1. 6. nu. 17. pag. 55.
Intellectus Conſtitutionis pænalis 169. Caroli V. n. 14. & 18. & ſeq. pag. 47. & 48.
Interdictum uti poſſidetis, duplex eſt. Iudicium. 2. 5. nu. 12. pag. 112.
Interdictum uti poſſidetis duplex eſt, directum & utile ibid nu. 13. 113.
In Interdicto utile ſuper iure venandi tria probare oportet. 2. 8. nu. 6. pag. 129.
Intereſſe venationis, piſcationis, & aucupij an dari poſſit. 1. 10. nu. 1. & 7. pag. 78. & 79.
Interpretatio fieri debet in meliorem partē. 1. 1. nu. 56. pag. 12.
Inuocatio diuini nominis. quid operetur. 1. 1. nu. 3. pag. 3.
Iudex quando à communi opinione recedere poſſit. 2. 2. nu. 6. pag. 89.
Iudex quid faciet, quando teſtes contraria teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint. 2. 5. nu. 11. 15. & ſeq. pag 112. & 113.
Iudicis amplum arbitriū in iudicandis teſtibus. 2. 5. nu. 21. pag. 114.
A Iudice qualiter, & quomodo ſit iudicandum, quando Actor & reus ſeruitutē iuris venandi actibus poſſeſſorijs probat & teſtes ſint utrimque numero, & dignitate pares. 2. 6. num. 1. 3. 9. 10. & 11. pag. 115. 116 117. & 118.
Ius aucupandi qui habet, is poteſt etiam aream ſtruere. 1. 2. nu. 71. pag. 28.
Ius foreſti neceſſariò non importat merum imperium. 2. 3. nu. 9. pag. 97.
Ius foreſti qui habet, is etiam habet ius prohibendi

hibendi venationes & aucupia. ibid nu. 10. pag. 98.
Ius glandis legendæ in ſylua venatoria ad quem ſpectet. 2. 3. nu. 23. pag. 101.
Ius naturale duplex eſt, poſitiuum ſeu affirmatiuũ, et negatiuũ. 1. 2. n. 43. pag. 23.
Ius naturale poſitiuum quid. ibid. nu. 44. ead. pag.
Ius naturale negatiuũ quid ibid. nu. 45. ead. pag.
Ius piſcandi quanto tempore præſcribatur. 1. 6. nu. 16. pag. 54.
Ius prohibendi piſcationes quanto tempore poſsit. 1. 6. nu. 15. & 18. pag. 54. & 56.
Ius venandi ſortitum eſt naturam feudi. 1. 2. nu. 65. pag. 27.
Ius venandi non amplius ſpectat ad Principatus, Comitatus &c. niſi quantum eſt præſcriptum. 1. 2. nu. 67. pag. 27.
Ius venandi qui habet, is poteſt ſyluã venatoriam ſuccifis lignis cingere. 1. 2. nu. 70. pag. 28.
Ius venandi an inter pacta perſonalia connumeretur. 2. 3. nu. 3. pag. 96.
Ius venandi dici poteſt ſeruitus Iuriſdictionis ſeu Iuriſdictionalis, quæ tamen naturã realis ſeruitutis habeat. 2. 3. n. 7. pag. 97
Ius venandi ad duos vel plures in ſolidum ſpectans, non debet ab uno ſine alijs exerceri. 2. 6. nu. 16. pag. 119.
Ius venandi in eadem ſylua pluribus competere poteſt, diuerſis tamen reſpectib9. 2. 6. nu. 21. pag. 121.
Ius venandi ſi in uno eodẽque loco, duobus diuerſis temporibus à Principe in feudum concedatur, vter eorum præferatur. 2. nu. 17. pag. 93.
Iuris venandi, aucupandi, & piſcandi materia lucroſa, pulchra, & ſubtilis eſt. 1. 1. nu. 1. pag. 3.
Iuris venandi modus ſeu exercitium in duplicem foreſtã diſtingui poteſt. 1. 2. nu. 68. pag. 28.
In Iuris venandi quaſi poſſeſsione ab alio turbatus inſtituere poteſt utile Interdictum uti poſsidetis. 2. 8. nu. 5. pag. 128.
In Iure venandi ab alio pignoratus rectè & ſapienter facit, ſi nõ repignoret, ſed ſupplicet pro mandato de relaxandis captiuis, vel reſtituendis rebus ablatis 2. 8. nu. 4. pag. 128.
Iura venandi, aucupandi, & piſcandi inter Principes, comites, Barones, & Nobiles valde ſunt controuerſa 1. 1. nu. 2. pag. 3.
Iuriſdictiones confundi non debent. 2. 7. nu. 17. pag. 127.

L

Lacus quid ſit. 1 5. nu. 5. pag. 45.
In lacu an liceat piſcari. 1. 6. nu. 7. 53.
Laici venantes in die feſto, an teneantur ad reſtitutionem captorũ. 1. 3. nu. 13. 34.
Laqueos & decipulas ponere, vel foueas fodere in alieno venandi gratia an liceat. 1. 4. nu. 22 pag. 32.
Lege humana facta eſt rerũ diſtinctio. 1. 2. nu. 48. 24.
Lege naturali promiſſum, poteſt per legem humanam prohiberi. 1. 2. nu 50. ead. pag. 24.
Lege naturali prohibitum, non poteſt humana lege permitti. 1. 2. nu. 15. ead. pag.

Legem eſſe factam non ſufficit, ſed oportet, ut etiā uſu comprobata ſit, alioqui ſperni poteſt. 1. 8. nu. 15. 68.
Legem receptam qui non ſeruat, non dicitur eius transgreſſor. 1. 8. nu. 16. 69.
Leges prohibentes venationem non prohibent acquiſitionem ipſam ferarum, ſed tantum uſum venationis ex iuſta cauſa. 1. 1. nu. 3. pag. 31.
Leones manſueti an poſſint occidi. 1. 8. nu. 23. pag. 71.
Libertas pauperis quæ ſit. 1. 2. nu. 42. 23.
Licitum eſt occidere beſtias nociuas. 1. 8. nu. 22. pag. 70
Lupam prægnantem capiens an habeat vnū præmium an plura. ibid. nu. 21. pag. 70.

M

Mandatum ſuper pignoratione ſine Clauſula decernitur. 2. 7. nu. 5. pag. 124.
Mandata ſine clauſula quando decerni poſſint contra dominum ſylue venatoriæ. 2. 3. nu. 13. 98.
In Mandati cauſa ſit præceptū de reſtituendis pignoribus, vel relaxatione perſonarum. ibid.
Mare quid ſit, & an in eo liceat piſcari. 1. 6. nu. 2. 52.
Maris & littorum publicorum dominium an præſcribi poſſit. 1. 6. nu. 13. & 17. pag. 54. & 55.
Maris in eodē diuerticulo ſeu particula, ſi plures habitent, vel ad ipſos pertineat, & ibi delictum commiſſum fuerit, quis primò cognoſcere debeat. 1. 7. nu. 11. 62
In Mari & fluminibus publicis quando piſcatio prohiberi poſſit. ead. part. & cap. 6. nu. 12. 14. & 17. pag. 54. & 55.
Merum & mixtum imperium, nec non Iuriſdictio, & Ius venandi, ſeparata & diuerſa ſunt. 2. 3. nu. 8. 97.
Merum & mixtum imperium, & cætera regalia non inferunt neceſſariò iura foreſti, & vice verſa. 1. 2. nu. 8. pag. 18.
Metus nunquam excuſat nec à mortali, nec à veniali crimine. 2. 10. nu. 12. 137.
Mobilia, an immobilia bona dicantur eſſe, feræ, piſces, & volucres. 1. 9. nu. 11. 74.
Monachi non poſſunt retinere canes venaticos in eorum Monaſterijs. 1. 1. num. 50. 11.
Monachis venationes, & aucupationes ſunt prohibitæ. ibid.

N

Natura omnia hominum cauſa comparauit 1. 1. nu. 56. pag. 8.
Naturali ratione quod nullius eſt, occupanti conceditur. 1. 2. nu. 9. 17.
Neceſſitas non habet legem. 1. 1. nu. 51. 11.
Neceſſitas non excuſat à delicto. ibid. nu. 52
Nemo debet alterius odio prægrauari. 2. 7. nu. 2. 124.
Nemora quid, & nemus unde dictum 2. 3. nu. 31. & 33. 102.
Nobilis contra Nobilem, Baro contra Baronē, Comes contra Comitem, Dux contra Ducē ius venandi in plenū dominium, vel quaſi, quanto tempore præſcribat. 2. 2. nu. 8. pag. 90.
Nobilis contra nobilem, Baro contra Baro-

nem

pena, Comes contra Comitem, Dux contra Ducem, ſi ius venandi non in plenum dominiũ, vel quaſi, ſed ut illud recognoſcit in feudum ab Imperatore, vel alio, præſcribere velit, quantũtempus requiratur. 2. 2. nu. 11. 91.

Nobiles, Barones, & Comites mediatè Imperio ſubiecti, Comites Barones, & Nobiles immediatè Imperio ſubiectos in Camera in prima inſtantia conuenire poſſunt. 2. 9. nu. 5. pag. 131.

Nobilibus quando liceat venari, piſcari, & aucupari. 1. 2. nu. 75. pag. 29.

Nolle audire ſacrum, non eſt tam actus omiſsionis, quàm commiſsionis, ratione accediæ vel contemptus. 2. 10. n. 16. 158.

Non ſufficit legem eſſe factam, ſed oportet, ut etiam uſu comprobata ſit alioquin ſperni poteſt. 1. 8. nu. 15. 68.

Numerus teſtium quando potiſsimùm inſpiciatur. 2. 5. nu. 20. pag. 114.

O

Occidere an liceat quæcumq; viuentia ratione carentia. 1. 1. nu. 33. pag. 8.

Occidere beſtias nociuas licitum eſt. 1. 8. nu. 22. 70.

Occidens hominem in venatione, an teneatur de homicidio. 2. 11. nu. 2. pag. 139.

Occupationis tres ſpecies. 1. 6. n. 1. pag. 52.

Olim poſſeſſor, hodie poſſeſſor præſumitur. 8. nu. 9. 129.

Omiſsia pura, cur dicatur factum nagatiuè 2. 10. nu. 15. 131.

Omnes Chriſti fideles diebus dominicis, & reliquis feſtis ſacrum ſeu miſſam ſub reatu mortalis culpæ audire tenentur. 2. 10. nu. 13. ibid.

Operæ piſcatoris, aut venatoris percuſsi vel occiſi, an æſtimari poſſint. 1. 10. nu 9. 80.

Operam dans rei illicitæ, omnem tamen adhibens diligentiam, quã poteſt ac debet, & ſi inde nihilominus ſequatur homicidium, an puniendus ſit pæna ordinaria. 2. 11. nu. 4. & 6. pag. 139. & 40.

Operam dans venationi prohibitæ & illicitæ, etiam ſi omnem adhibeat diligentiam ad præcauendũ homicidiũ, an contrahat irregularitatem. 2. 11. nu. 9. 141.

Opinio communis de præſcribendis ſeruitutibus diſcontinuis, an & quatenus admittenda. 2. 2. nu. 1. pag. 88.

Opinio communis non ex numero opinantium, ſed ex pondere authoritatis producitur. 2. 2. nu. 7. 90.

Ab opinione communi regulariter in Iudicando non eſt recedendum. 2. 2. nu. 4. pag. 89. 42

Opiniones quatuor gloßatorum. 2. 6. nu. 13. 14. & 15. pag. 118. & 119.

Oppreſsiua Venatio eſt prohibita. 1. 1. nu. 5. pag. 4.

Ordo naturæ eſt, ut imperfectiora ſint propter perfectiora. 1. 1. nu. 34. 8.

P

Pactum valet, ut ſylua ſit feudalis, vel emphitentica deductis fructibus. 2. 3. nu. 24. pag. 101.

Patientia in incorporalibus pro traditione habetur. 2. 4. nu. 2. pag. 104.

Pauones an fiant capientium. 1. 1. nu. 26. pag. 11.

Pauonum fera natura dicitur. 1. 1. nu. 19.

510

pag. 5.
Pecudum appellatione quid veniat. 1. 1. nu. 21. pag. 6.
Periculum quando eſt in mora, receditur à regulis iuris communis. 2. 5. nu. 14. pag. 98.
Perſonæ qualitas inſpicitur in venatione. 2. 10. nu. 7. pag. 156.
Ex perſona penſatur qualitas delicti & pene 2. 11. nu. 14. pag. 142.
Pignorationis Conſtitutio in S R I. prodita eſt. 2. 7. nu. 3. pag. 124.
Pignorationis proceſſus. ibid. n. 4. ead pag.
Pignorationis conſtitutio, ut locum habeat, quæ requirantur. 2. 7. nu. 6. 7. 8. 9. 10. & 25 & 11. pag. 124. & 125.
Pignorationes omni iure ſunt prohibitæ. 2. 7. nu. 1. pag. 123.
Pignorationes mutuæ an ſint licitæ nec ne. 2. 8. nu. 1. & 3. 128.
Pignoratus ab alio in iure venandi recté & ſapienter facit, ſi non repignoret, ſed ſupplicet pro mandato de relaxandis captiuis, & reſtituendis rebus ablatis. 2. 8. nu. 4. pag. 128
Piſces quando capientium fiant. 1. 1. nu. 32. pag. 7.
Piſces ex ſtagnis, lacubus, et viuarijs alienis auferentes, qua teneantur pena. 1. 5. nu. 12. pag. 47.
Piſces capiens in alterius flumine non incluſo, quomodo ſit puniendus. 1. 5. nu. 13. 47.
Piſces prohibentur capi eſca. 1. 2. nu. 65. pag. 27.
Piſces reti capti fiunt occupatoris, & non domini retis. 1. 5. nu. 19. pag. 48. & cap. 8. nu 4. pag. 65.
Piſces capiens in alieno flumine tenetur iniuriarum. 1. 5. nu. 20. pag 48.
Piſces egreſſos inundatione è ſtagno meo, an & quando vendicare poſſim. 15. nu. 26. pag. 50.
Piſcari in fundo alieno, an & quando quis poſſit. 1. 5. nu. 25. 50.
Piſcari in fluminibus publicis licitum eſt. 1. 6. nu. 3. 52.
Piſcari in lacu, & ſtagno an liceat. 1. 6. n. 7. 53.
Piſcari an liceat in torrente. ibid. nu. 8. 53.
Piſcari non licet, vbi conſuetudo reſiſtit. 1. 6. nu. 19. 56.
Piſcari non licet in aliqua parte maris, vel fluminis publici, alteri per Priuilegium Principis conceſſa. 1. 6. nu. 24. 58.
Piſcari nõ licet in fluminibus publicis, quando conuentio vel obligatio reſiſtit. 1. 6. nu. 32. 59.
Piſcari an liceat in vallibus aquoſis. 1. 6. nu. 9. 53.
Piſcans in alieno, & priuato flumine nõ incluſo, vel ex alterius retibus, caſsibus ſeu naſsis piſces capiens tenetur iniuriarum. 1. 5. nu. 20. 48.
Piſcans in alieno riuo, vel flumine an teneatur ad æſtimationem piſcium captorum. 1. 5. nu 21. 49.
Piſcans in priuatis fluminibus non incluſis furtũ non committit. 1. 5. nu. 18. 48
Piſcandi genus duplex. 2. 12. nu. 55. 149.
Piſcandi ius quanto tempore præſcribatur. 1. 6. nu. 16. pag. 54.

Piſcatio quibus modis fiat. 1. 1. n. 15. pag. 5.
Piſcatio eſt honeſtum, & utile exercitium, & non ſolum laicis, ſed etiam Clericis, & religioſis licitum. 2. 12. nu. 23. 148.
Piſcatio quando ſit licita 2. 12. nu. 71. 151.
Piſcatio quando reddatur illicita. ibid. nu. 38.
Piſcatio Eccleſiaſticis perſonis indiſtinctè permiſſa eſt, non ſic venatio. 2. 12. nu. 33. 149.
Piſcatio, ex qua victus quæritur, eſt licita. 2. 12. nu. 36. 151.
Piſcatio, quæ fit propter ſolatium adhibitis debitis circumſtantijs, eſt licita. 2. 12. nu. 37. pag. 151.
Piſcatio in mari, et fluminibus publicis quã do prohiberi poſſit. 1. 6. nu. 12. 14. & 17. pag. 54. & 55.
Piſcatio militibus nocet. 2. 12. nu. 24. pag. 148.
Piſcatio ſignificationem quandam habet ad prædicationem Euangelicam 2. 12. num. 34. 149.
Piſcationes nonnunquam prohibentur in fluminibus publicis, & nauigabilibus. 1. 5. nu. 16. 48.
Piſcationis, venationis, et aucupij nimius uſus Scholaribus obeſt. 2. 12. nu. 39. 151.
Piſcator, et venator an in foro iudiciali condemnari poſſint ad reſtitutionem in alieno captorum. 1. 5. nu. 22. pag. 49.
Piſcator, & venator an etiã foro conſcientiæ teneantur ad reſtitutionem piſcium, & animalium captorum. ibid. nu. 23.
Piſcator ſomniat maria, lacus, flumina, retia, piſces. 2. 12. nu. 18. pag. 147.
Piſcatores an poſſint accendere lumen in littore maris. 1. 6. nu. 10. 53.
Piſcatores accendentes lumen in littore maris, qua pæna puniantur. 1. 6. nu. 11. pag. 54.
Piſcatoris, aut venatoris percuſſi vel occiſi operæ an æſtimari poſſint. 1. 10. nu. 9. pag. 80.
Piſcina quid ſit. 1. 5. nu. 3. pag. 44.
De piſcinis, & viuarijs quædam traduntur. 2. 12 nu. 40. pag. 151.
Plantæ ſunt propter animalia, animalia autem propter hominem 1. 1. nu. 35. pag. 8.
Pœna iniuriæ eſt arbitraria. 1. 4. nu. 2. pag. 37.
Pæna arbitraria an ad mortẽ extendi poſſit. 1. 4. nu. 5. 11. & 13. pag. 37. 38. & 39.
Pæna iniuriæ tanta eſſe non debet, ut mortẽ, vel membri mutilationẽ inferat. 1. 4. nu. 9. pag. 38.
Pæna capitalis intelligitur altero de tribus modis. 1. 4. nu 12. pag. 38.
Pæna maior imponitur maiori. 2. 11. nu. 15. pag. 142.
Pæna Clerici ratione venationis probibita 2. 11. nu. 11. 12. & 15. pag. 142.
Pæna Epiſcopi venatoris quæ. 2. 11. nu. 10. pag. 142.
Pæna qua venantes in locis vetitis puniri poſſint. 1. 4. nu. 14. & 15. pag. 39.
Pænarum tres gradus, in puniendis venatoribus clandeſtinis ſeu clancularijs, ſunt obſeruandi. 1. 4. nu. 16. pag. 40.
Poſſeſſio vnius actus, an operetur ius uniuerſale. 2. 1. nu 7. pag. 81. ubi ponenda eſt pagina. 83.

Poſſeſsio vel quaſi non probatur, niſi per actus poſſeſsorios. 2. 5. nu. 4. pag. 111.

Poſſeſsio litigioſa ſequeſtrari poterit, ne partes ad arma veniant. 2. 6. nu. 23. pag. 121.

Poſſeſsionem vel quaſi iuniorem habenti, & etiam probanti de titulo, præfertur habens antiquiorem ſine titulo. 2. 6. nu. 7. pag. 117.

Poſſeſsione probata temporum extremorũ, initij & finis, præſumitur ipſa poſſeſsio medio tempore continua. 2. 6. nu. 6. pag. 116.

Sine poſſeſsione vel quaſi nulla procedit præſcriptio. 2. 5. nu. 3. pag. 111.

Poſſeſsor olim, hodie poſſeſſor præſumitur. 2. 8. nu. 9. pag. 129.

Poſſeſsorij actus ad iuſtificandam poſſeſsionẽ vel quaſi alicuius rei vel iuris, probandi ſunt teſtibus. 2. 5. nu. 4. 111.

Poſſidere vel quaſi flumen quando quis dicatur. 1. 7. nu 12. 63.

Practica articulandi ſeruitutem. 2. 4. nu. 3. 104.

Prælatis, et Eccleſiaſticis perſonis, quando et quomodo venari liceat. 1. 2. n. 46. pag. 111.

Præſcriptio nulla procedit ſine poſſeſsione. 2. 5. nu. 3. pag. 111.

Ad præſcriptionem iuris venandi ſufficit longum tempus. 2. 4. nu 4. 103.

In præſcriptione ſufficit extrema probare. 2. 4. nu. 6. 104.

De Præſcriptione iuris venandi, aucupandi, et piſcandi, et tempore ad hæc iura acquirenda requiſito vide 2. part. cap. 1. per tot. & cap. 2. per tot.

In præſcriptione contra ſummum Principẽ, an ſufficiat ſcientia officialium. 2. 4. nu. 14. 109.

In præſcriptione immemoriali non requiritur ſcientia aduerſarij. 2. 4. nu. 8. 106.

In præſcribendis iuribus incorporalibus an ſit neceſſaria ſcientia & patientia. ead. part. et cap. nu. 7. et 12. pag. 104. 108.

Præſumptum Dominium in iudicio proponi & allegari debet. 2. 9. nu.

Preces magnorum Dominorum præcepta ſunt, non preces. 1. 2. nu. 32. 21.

Preſbyter venator quomodo puniatur. 2. 12. nu. 11. 142.

Princeps habere debet vnum calamum, & vnam linguam. 2. 2. nu. 19. 93. 7. 132.

Princeps concedere poteſt alicui, ut ipſi ſoli liceat in certa parte maris, vel fluminis publici piſcari. 1. 5. nu. 17. pag. 48.

Princeps inferior non poteſt prohibere venationem. 1. 1. nu. 4. pag 22.

Princeps inferior ut venationem iuſtè prohibere poſsit quæ requirantur. ead. part. & eod. cap. nu. 34. 35. 36. 37. 38. 39. pag. 22.

Princeps ſummus an venationem prohibere poſsit. 1. 2. nu. 2. 6. 8. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. & 30. 31. 32. & 33. pag. 15. 16. 18. 19. 20. 21.

Princeps poteſt loca communia proprio uſui dicare. 1. 2. nu. 24. pag. 20.

Princeps conuentus à Comite, Barone, vel Nobili mediatè Imperio ſubiecto ſuper iure venandi &c. an habeat priuilegium primæ inſtantiæ. 2. 9. nu. 4 pag. 13.

Princeps prohibere poteſt venationem in proprio ſuo loco. 1. 2. n. 25. & ſs. pag. 20. & 25.

Principis prima conceſsio vel donatio poſteriori præfertur. 2. 2. nu. 20. pag. 94.

In Principe debet eſſe conſtans voluntas. 2. 2. nu. 1. 18. ead. pag. 93.

Principes, venationes maximè in locis publicis prohibere poſſunt. 1. 2. nu. 53. 25.

Principes & Domini terrarum, venationes & aucupia maximè in proprijs ſyluis prohibere poſſunt. ead. part. & eod. cap. nu. 55. 25.

Principes, Comites, Barones, & Nobiles, quando et quomodo Venari poſsint. 1. 2. nu. 75. pag. 29.

Principes quando in priuatis prædijs venationes non poſsint prohibere. 1. 2. nu. 56. pag. 25.

Principes & Domini temporales ius venandi contra ſubditos ſuos quomodo acquiſiuerint. 1. 2. nu. 31. 33. & 58. pag. 21. et 26

Principum & Dominorū quorundam temporalium inclementia in ſubditos propter venationes. 1. 2. nu. 1. pag. 15.

Priuatus & inferior à Principe, quanto tempore ius venandi contra Principē, id eſt Imperatorē, vel Regē præſcribat. 2. 2. nu. 21. pag. 94.

Ad probandū vnum integrale, ſufficit probare eius partes per teſtes ſingulares. 2. 5. nu. 7. pag. 111.

Probata poſſeſsione vide ſupra, verb. poſſeſsione probata.

Prohibens venationem, quando obligetur ad reſtitutionē emolumenti, quod veriſimiliter impediuit. 2. 10. nu. 10. pag. 136.

Prohiberi poteſt, ne quis cum ſclopo, ſeu arcubuſio aut bombarda aucupetur. 1. 2. nu. 6. 2. pag. 22

Prohiberi poteſt, ne quis piſcetur cum eſca 1. 2. nu. 63. pag. 27.

Prohiberi poteſt venatio, quæ fit cum inſtrumento Tonæ. 1. 2. nu. 61. pag. 26. & 27.

Proprietarius ſyluæ vel fundi, in quo alius ius venandi habet, an poſsit ſyluā, fundū, vel agrum deſtinatum ad paſcua, vel culturam aperire. 2. 3. nu. 19. pag. 100.

Q

Qualiter & quomodo à Iudice iudicandum ſit, quando actor & reus ſeruitutem iuris venandi actibus poſſeſſorijs probat &c. 2. 6. nu. 1. 3. 6. 9. 10. & 11. pag. 115. 116 & 117.

Quando conſtat de iure venandi, & eius quaſi poſſeſſore, quod Iudicis ſit officium 2. 6. nu. 24. pag. 122.

Quaſi poſſeſſio iuris venandi an probari debeat, duobus temporibus adfuiſſe, nēpe tempore litis, conteſtationis, et tempore illatæ turbationis. 1. 8. n. 8. pag. 129.

In Quaſi poſſeſsione iuris venandi ab alio turbatus, inſtituere poteſt utile Interdictum uti poſsidetis. 2. 8. nu. 5. pag. 128.

Qui habet ius venandi, poteſt ſyluā venatoriam ſuccisis lignis cingere. 1. 2. nu. 70. pag. 28.

Qui habet ius aucupandi, poteſt aream

ſtruere. 1. 2. nu. 71. pag. 28.
Qui legem non receptam non ſeruat, non dicitur eius transgreſſor. 1. 8. nu. 16. pag 69.
Quid iuris, & quomodo Iudex iudicare debeat, quando non appareat uter poſſideat vel quaſi ſeruitutem iuris venandi 6. nu. 22 pag. 121.
Quod à pluribus indagatur, melius inuenitur. 2. 2. nu. 5. pag. 89.

R

Ratio differentiæ, cur in præſcribendo iure venandi quoad plenū dominiū vel quaſi, minus tempus, in præſcribendo verò eo in feudum, maius tempus requiratur. 2 2. nu. 13. pag. 91.
Ratio non par eſt in Magnatibus, quanta eſt in Principe circa prohibitionem venationis. 1. 2. nu. 40. pag. 22.
Ratio triplex, quare Princeps venationem prohibere poſſit. 1. 2. nu. 22. pag. 19.
Ratio ubi eſt eadem, ibi debet eſſe eadem iuris diſpoſitio. 1. 9. nu. 24. pag. 75.
Rationes duæ, quibus Principes, & Domini temporales ius venandi contra ſubditos ſuos acquiſiuerunt. 1. 2. nu. 31. 33. & 58. pag. 21. & 26.
Rationes quatuor, quare ſupremus Princeps, id eſt Imperator, venationē prohibuit. 1. 2. nu. 26. pag. 20.
Rationes, quibus teſtium dicta confirmantur, ſunt conſiderandæ. 2. 5. nu. 19. pag. 113.
Redditus bonorum in venatione conſiſtentes faciunt, ut etiā Prælatis, & Eccleſiaſticis perſonis venari liceat. 1. 1. ſub. nu. 46. pag. 10.
Redditus piſcationum ſunt de regalibus. 1. 7. nu. 17. pag. 63.
Reges & Principes, qui venationibus delectati fuerint. 2. 12. nu. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & 16. pag. 145 & 146.
Regalia an dicātur venatio, piſcatio, & aucupium. 1. 2. nu. 17. pag. 63. & 64.
Regalia ſunt de publico iure. 1. 7. nu. 3. pag. 61.
Regalia vnde dicantur. ibid. nu. 4. 61.
Regalia in feudi conceſſione nō niſi expreſſa veniunt. 1. 7 nu. 2. pag. 61.
Regalia conſuetudine antiqua, vel præſcriptione immemoriali acquiruntur ibid. n. 5.
Rem domini liberam pro feudali 30 annis poſſidens, etiam ſine inueſtitura ius feudi acquirit. 2. 2. nu. 12. pag. 91.
Remunerationis cauſa an poſſit concedi ius Piſcandi, & venandi 1. 6. num. 25. pag. 58.
Requiſita qinque ut Inferior à Principe venationem prohibere poſſit. 1 2. nu. 34 35. 36. 37. 38 & 39. pag. 22.
Requiſitio unica an ſufficiat In dem außtragen. 2. 9. nu. 2. pag. 131.
Rerum diuiſio ſi iure gentium non fuiſſet introducta, quæ damna ſeu incommoda fuiſſent ſecuta. 1. 2. nu. 49. 24.
Reſiſtere manu armata domino ingredienti fundum ſuum, an poſſit. 1. 2. nu. 12 pag. 17.
Reſtitui an debeat quicquid in venatione prohibita captum fuerit. 1. 3. nu. 8. 12 13. 14.

13. 14. 15. 16. 17. & 18. pag. 32. 34. et 35.
Reti illaqueata fera, vel auis, ſi capiatur, an ſit capientis, vel rete tendentis. 1. 8. nu. 2. & 3. pag. 65.
Retineri an poſsit venator per Dominum prohibentem ingredi fundum ſuum. 1. 2. nu. 15. pag. 18.
Romanorum Imperator, vide verb. Imperator Romanorum.
Ruſticus inueniens falconem cum ſonaleis in pedibus iunctis an priori domino reſtituere teneatur. 1. 8. nu. 19. pag. 69.
Et quid ſi falco apud ipſum moriatur, an teneatur ad æſtimationem falconis. ibid. nu. 20.

S

Saltuoſa venatio quæ ſit. 1. 1. nu. 8. pag. 4.
Saltuoſa venatio quid ſit, ibid. nu. 10.
Saltus quid. 2. 1. nu. 6. pag. 82.
Saltus qui ſint 2. 3. nu. 30 pag. 102.
Saltus & nemora, in quibus feræ liberè vagantur, ſunt loca publica. 1. 2. nu. 54. pag.
Sanctum venatorem nõ inuenimus. 1. 1. nu. 47. pag. 10.
Scriptores qui de laudibus venationis ſcripſerint, 2. 12. nu. 5. pag. 145.
Separatorum ſeparata ratio. 2. 1. nu. 2. & 7. pag 151. & 153.
Serui, famuli, et ſubditi tempore prohibito iuſſu Domini venantes, an peccent. 2. 10 nu. 11. pag. 136.
Serui, famuli, et ſubditi, ſi à Dominis ſuis iubeantur die prohibito non prius audita Miſſa venari, parere non debent. 2. 10. nu. 14. pag. 117.
Seruitus largè loquendo in bonis noſtris eſſe dicitur, cùm pro ea conſequenda non detur actio realis nempe confeſſoria. 2. 2. nu. 10. pag. 90.
Seruitus iuris venandi quomodo probetur 2. 4. nu. 1. pag. 104.
Seruitus realis an perſonalis ſit ius venandi 2. 3. nu. 1. & 4. pag. 96.
Seruitus perſonalis extinguitur cum perſona. 2. 3. nu. 2. pag. 96.
Seruitus venandi ad hæredes tranſit. 2. 3. nu. 5. pag. 97.
Seruitus iuris venandi eſt diſcontinua, & non niſi tempore immemoriali præſcribitur, ſecundũ communẽ opinionem. 2. 1. nu. 13. pag. 84
Seruitutem iuris venandi, & aliam quamlibet ſeruitutem, ſiue perſonalem, ſiue realem, ſiue continuam, ſiue diſcontinuam præſcribi longo tempore verior eſt opinio. 2. 1. nu. 14. pag. 85.
Seruitutem quis deteriorem facere non poteſt. 2. 3. nu. 12. pag 98.
Seruitutes an inter res mobiles, vel immobiles referantur. 2. 1. nu. 10. pag. 84.
Seruitutes & iura affirmatiua, an & quando præſcribantur. 2. 1. nu. 12. pag. 85.
Seruitutes & iura negatiua, an & quando præſcribi poſsint. 2. 1. nu. 11. pag. 84.
Seruitutes omnes, ſiue perſonales, ſiue reales, ſiue continuæ, ſiue diſcontinuæ ſint, cum titulo præſcribi decem annis inter præſentes, & viginti inter abſentes, ſine titulo 30. vel 40. annis. 2. 1. n. 22. pag. 80.
Seruitutes ſunt indiuiduæ. 2. 6. n. 17. p. 102.

Seruitutes nullæ ante Iuſtinianum Imperatorem potuerunt uſucapi & præſcribi, vetante lege Scribonia, & quæ eius fuerint rationes. 2. 1. nu. 19. pag. 85.

Seruitutis iuris venandi vſus, modus, et exercitium diuidi poteſt. 2. 6. nu. 18. & 25. pag. 120. & 121.

Seruitutum diſtinctionem in continuas, & diſcontinuas, legibus non probari. 2. 1. nu. 15. pag. 84.

In ſeruitutum præſcribendarum quæſtionis deciſione opus eſſe pragmaticâ ſanctione. 2. 2. nu. 5. pag. 89.

Stagnum quid ſit. 1. 5. nu. 4. pag. 44.

In Stagno an liceat piſcari. 1. 6. nu. 7. pag. 51.

Stagna ferè omnia, & lacus, & pleraque flumina non nauigabilia hodie in Germania non ſunt publica vel communia, ſed priuata. 1. 6. nu. 15. pag. 47.

Statutum, quòd nullus venari poſsit, an valeat. 1. 6. nu. 22. pag. 57.

Subditi in cauſis Dominorum an teſtificari poſsint. 2. 5. nu. 23 pag. 114.

Sylua diuiditur in ſaltus, nemora, ſyluam cæduam, & materiariam. 2. 3. nu. 29. pag. 102.

Sylua cædua quid. 2. 3. nu. 34. pag. 103.

Sylua materiaria quæ dicatur. 2. 3. nu. 35. pag. 103.

Sylua paſcua quid. 2. 3. nu. 19. pag. 100.

Syluæ dominus an ligna, & arbores vendere poſsit. 2. 3. nu. 16. pag. 99.

Syluam venatoriam an cingere liceat, & quid ſit Bannum ſylueſtre. 2. 3. nu. 22. pag. 100. & 101.

T

Tempus centum annorum, an idem ſit, quod tempus immemoriale. 2. 4. nu. 11. pag. 107.

Tempus immemoriale quando non ſufficiat ad præſcriptionem. 2. 4. nu. 13. pag. 108.

Tempore feſto etiam non audita Miſſa, & nulla vigente cauſa venans, an teneatur ad reſtitutionem captorum. 2. 10. nu. 4. pag. 155.

Tempore prohibito venans, an teneatur ad reſtitutionem. 1. 2. nu. 64. pag. 27.

Tempore Quadrageſimæ & ieiuniorum, ſeu præcipuarum feſtiuitatum, an ſit interdicta venatio. 1. 1. nu. 53. pag. 12.

Terra non fert animalia. 1. 3. nu. 4. pag. 31.

Teſtes de tempore immemoriali quomodo rectè deponant. 2. 4. nu. 9. pag. 107.

Teſtes in antiquis requiruntur. 2. 4. n. 10. pag. 107.

Teſtes ſingulares regulariter non probant. 2. 5. nu. 5. pag. 111.

Fallit in Nobili & *in probanda Iurisdictione & ſeruitute, ibid. nu. 6*

Teſtes qui pro aliquo produci nequeunt, contra illum produci poſſunt. 2. 5. nu. 24. pag. 114.

Teſtes qui ratione dignitatis alijs præferantur. 2. 5. nu. 17. pag. 113.

Teſtes quando contraria & repugnantia teſtimonia de actibus poſſeſſorijs dixerint quid faciet Iudex. 2. 5. nu. 11. 15. et ſeq. pag. 112. & 113.

Teſtium authoritas, & honeſtas diligenter conſideranda. 2. 5. nu. 16. pag. 113.
Teſtium dicta dignitate æqualium diligentius ponderanda. 2. 5. nu. 16. pag. 113.
Torrens quid ſit, & an liceat in eo piſcari. 1. 6. nu. 8. pag. 53.
Torrens vnde dicatur. ibid.
Traditio optima à definitione proficiſcens 1. 1. nu. 9. pag. 4.
Tripliciter aliquid dici continuum vel diſcontinuum. 2. 1. nu. 16. pag. 84.
Turbatio qualiſcunq; ſufficit in Interdicto vti poſsidetis. 2. 8. nu. 7. pag. 129.
Turbatus in Iure venandi, aucupandi, et piſcandi duo habet remedia contra turbatorem. 2. 5. nu. 9. pag. 112.
Turbato in Iure venandi datur actio confeſſoria, vel utile Interdictum vti poſsidetis contra turbantem. 2. 1. n. 9. pag. 82.

V

Vallis aquoſa quid ſit, & an ibi licitum ſit piſcari. 1. 6. nu. 9. pag. 53.
Vaſallus an poſsit ſine conſenſu Domini in re feudali conſtituere ſeruitutem vel uſufructum iuris venandi. 1. 9. n. 7. pag. 73
Vaſallus ſi contra vaſallum præſcribat ius foreſti in feudum, an teneatur Imperator, Rex, vel alius Princeps tanquam directus Dominus vaſallum præſcribentem agnoſcere pro vaſallo, illumq; in feudo iuris foreſti inueſtire. 2. 2. nu. 15. pag. 92.
Venatio eſt multiplex. 1. 1. nu. 4. pag. 4.
Venatio adulatoria quæ dicatur. ibid. n. 7.
Venatio Arenaria quæ dicatur. ibid. nu. 6.
Venatio ſaltuoſa quæ ſit ibid. nu. 8. pag. 4
Venatio quid ſit, & quid aucupium, & piſcatio. 1. 1. nu. 10. pag. 7.
Venatio in genere ſumpta quot habeat ſpecies. ibid. nu. 11.
Venatio quibus modis fiat. ibid. n. 13. pag 5.
Venatio, aucupium, et piſcatio poſſunt pro vno eodemque iure poni. ibid. nu. 16.
Venatio eſt iuris naturalis negatiui 1. 2. nu. 46. pag 23.
Venatio, & aucupium inter ſe ſpecie differunt. 2. 1. nu. 7. pag. 81.
Venatio an pro turpi & illicito exercitio ſit habenda. 1. 1. nu. 39. pag. 9.
Venatio non eſt opus ſeruile. 2. 10. nu. 3. pag. 135.
Venatio Clericis, & Eccleſiaſticis perſonis an ſit prohibita. 1. 1. nu. 40. 41. & 42. pag. 9.
Venatio cauſa neceſsitatis, & utilitatis Clericis licita eſt. 2. 11. nu. 16. pag. 142.
Venatio quieta Clericis, & Eccleſiaſticis perſonis permittitur. 1. 1. nu. 45. pag 10.
Venatio eſt minus decora, quàm piſcatio. 2. 12. nu. 25. pag. 148.
Venatio cur ſit Clericis prohibita, ibid.
Venatio ferarum cum ſilentio, & modeſtia, Eccleſiaſticis perſonis eſt licita. 1. 1. nu. 45. pag. 10.
Venatio conducit ſanitati. 2. 12. nu. 1. pag. 144.
Venatio militiæ comparatur. 2. 11. nu. 1. pag. 139. & 2. 12. nu. 3. pag. 144.
Venatio maiorem adfert delectationem, quã piſcatio. 2. 12. nu. 30. pag. 149.
Venatio caret exemplis Sanctorum ibid. nu. 26.

nu. 26. pag. 148.

Venatio fit cũ maiori ſumptu, quàm piſcatio ibid. nu. 28. pag. 149.

Venatio eſt exercitium nobile, ac proprium & peculiare Regum, Principum, Comitum, Baronum, & Nobilium. 1. 2. nu. 75. pag. 29. & 2. 12. nu 17. pag 147.

Venatio an per Principem prohiberi poſsit 1. 2. nu. 2. 6. 8. 20. 21. 22. 23 & 24. & multis ſequentib. pag. 15. 16. 18. 19. 20 & ſequentib.

Venatio, & aucupium etſi promiſcuè omnibus eſſent licita, poſſunt tamen iuſtè certis temporibus à Principibus interdici. 1. 2. nu. 59. pag. 26.

Venatio prohiberi poteſt, quæ fit cum inſtrumento Tonæ. ibid. nu. 61. pag. 27.

Venatio inferens damnum proximo eſt illicita, 2. 10. nu. 6. 136.

Venatio rixam parit. 2. 12. nu. 32. pag. 149

Venatio infert damnum agris alienis. 2. 12. nu. 31. ead. pag.

Venatio robuſtiores Iuuenes reddit. 2. 8. nu. 52. pag. 102.

Venatio illicita redditur ex qualitate perſonæ, ut quia Clericus, vel Monachus. 2. 10, nu. 7. pag. 136.

Venatio redditur illicita, ſi contra voluntatem Domini in loco alterius exerceatur. ibid. nu. 9. pag. 136.

Venatio homines duriores, robuſtiores, & animo promptiores reddit. 2. 12, nu. 4. pag. 145.

Venationis, piſcaturæ, & aucupij æſtimatio vel intereſſe an dari poſsit. 1. 10. nu. 1. & 7. pag. 78 & 79.

Venationis, & piſcationis alia dari poteſt æſtimatio. ibid. nu. 7. pag. 79.

Venationis uſus in quo conſiſtat. 1. 1. nu. 42. pag. 10

Venationis uſus quando Clericis illicitus reddatur. ibid. nu. 49 pag. 10.

Venationis abuſus in quo conſiſtat. ibi. n. 44. pag. 9.

Venationis abuſus non uſus in turpibus eſt habendus. ibid. nu. 41. pag. 9.

Venationem prohibens, quando obligetur ad reſtitutionem emolumenti, quod veriſimiliter impediuit. 2. 10. n. 10. pag. 136.

Venationem prohibentes tenentur reſti tuere damnum illatum alienis agris. 1. 4. nu. 20. pag. 42.

Venationem prohibentes, & venatores, qua actione ad reſarciendum damnum conueniri poſſint. ibid. nu. 21

In venatione prohibita, quæ ſit habenda ratio animalium. 1. 4. nu 6. pag. 38.

Venationes, & aucupia an ad proprietarium vel uſufructuariũ pertineant. 1. 9 nu. 1. pag. 72.

Venationes ad regalia non pertinent. nu. 10. pag. 38.

Venationum vſus vnà cum humano genere cæpit. 1. 1. nu. 58. pag. 9.

Venationibus Principes delectantur. 2. 12. nu 2. pag. 144.

De Venationibus, & piſcationibus Eccleſiæ an ſint ſoluendæ decimæ. 1. 1. n. 43. pa. 9.

Venari an liceat in alieno fundo, 1. 2. nu. 10 pag. 17.

Venari non licet in loco, alteri ex Principis

priuilegio conceſſo. 1. 6. *nu.* 24. *pag.* 58.
Venari *diebus feſtis quære* Diebus feſtis.
Venari *eſt magis luxuriæ, quàm rationis.* 2. 12. *nu.* 30. *pag.* 149.
Venari, *vel piſcari impeditus agere poteſt ad damni dati reſtitutionẽ ob retia rupta, ac inſtituere etiam actionẽ iniuriarũ* 1. 10. *nu.* 5. *pag.* 78.
Venari *in proprio fundo, vel in priuato flumine piſcari impeditus, quod habeat remedium præter actionem iniuriarum. ibid. nu.* 6. *pag.* 79.
Venari Prælatis, & Eccleſiaſticis *perſonis quando & quomodo liceat.* 1. 1. *nu.* 46. *pag.* 10.
Venans in loco, alteri præſcriptione acquiſito, an teneatur ad reſtitutionem. 1. 1. *nu.* 16. *pag.* 55.
Venans in loco priuilegiato, an capta reſtituere teneatur. ibid. nu. 17.
Venans in locis prohibitis tenetur ad æſtimationem damni, quod per venationem domino prohibenti dedit. 1. 4. *nu.* 5. *pag.* 38.
Venans in locis publicis, an teneatur ad reſtitutionem captorum. 1. 3. *nu.* 18. *pag.* 56.
Venantes in alienis ſyluis vel ſaltibus, an furtum committant. 1. 3. *nu.* 1 *pag.* 30.
Venantes & capientes feras, vel beſtias in alienis ſyluis nõ tenentur in foro conſcientiæ, & animæ iudicio ad reſtitutionem captorum. ibid. nu. 8. *pag.* 32.
Venantes in aliena ſylua, & locis prohibitis tenentur iniuriarum. 1. 4. *n.* 1. *pag.* 37.
Venantes in locis vetitis, an pæna capitis, aut mutilatione alicuius membri puniri poſsint ibid. nu. 4. *pag.* 37.
Venantes in locis publicis ante condemnationem nõ tenentur ad reſtitutionem captarum ferarum. 1. 4. *nu.* 8. *pag.* 38.
Venantes in locis vetitis qua pæna puniri poſsint. 1. 4. *nu.* 14. & 15. *pag.* 39.
Venandi ius quære verbum Ius venandi
Venator ingreſſus fundum alienum, Domino non prohibente, an poſsit poſtea expelli. 1. 2. *nu.* 14. *pag.* 17.
Venator an in fundo retineri poſsit, ut reddat, quod percepit. ibid. nu. 15. *pag.* 18.
Venator ingrediens fundum domino prohibente, an acquirat ſibi feras, quas accepit. 1. 3. *nu.* 9. & 10. *pag.* 32. & 33.
Venator venationem ſomniat. 2. 12. *nu.* 18. *pag.* 247.
Venator arte & induſtria educens feras extra locum prohibitum, qui muro vel ſepimento cinctus non eſt, non tenetur ad reſtitutionem animalium. 1. 5. *nu.* 9. *pag.* 45.
Venator, et piſcator an in foro iudiciali condemnari poſsint ad reſtitutionẽ in alieno captorum. 1. 5. *nu.* 22. *pag.* 59.
Venator, & piſcator an etiã in foro conſcientiæ teneantur ad reſtitutionem animalium, & piſcium captorum. ibid. nu. 23. *pag. ead.*
Venatorem ſanctum non inueuimus. 1. 1. *nu.* 47. *pag.* 10.
Venatores primi qui fuerint. 1. 1. *nu.* 37. *pag.* 9.
Venatores tenentur ad damnum, quod agri domino in fructibus & ſegetibus intulerunt.

runt. 1. 4. nu. 7. & 19. pag. 18. & 41.
Vendito fundo an dicantur venditi piſces in eo exiſtentes 1. 9. nu. 12. pag. 74.
Vendito ſtagno, an cenſeantur etiam venditi piſces in eo exiſtentes. ibid. nu. 13.
Vetuſtas vicem legis obtinet. 2. 3. nu. 24. pag. 201.
Viriatus Luſitanus ex paſtore venator, ex venatore Imperator belli factus eſt. 2. 12. nu. 9. pag. 146.
Viuaria quæ dicantur. 1. 5. nu. 2. pa. 44.
In viuarijs ab ipſis animalibus naturaliter factis, an furtum committatur. ibid. nu. 7. pag. 45.
Volucres quæ dicantur. 1. 2. num. 29. pag. 9
Vrſi, apri, & lupi an ſpectent ad altam ſeu ſummam for[illegible]am. 1. 2. nu. 69. pag. 28.
Vſuram an committat qui venatur in agro pignori dato. 1. 9. nu. 9. pag. 74.
Vſufructuarius non poteſt à proprietario prohiberi ne venetur. 1. 9. n. 2. pag. 72.
Vſufructuarius poteſt prohibere venationem. ibi. nu. 3. pag. ead.
Vſufructuarius poteſt vendere ius venandi. ibid. nu. 4.
Vſufructuarius non eſt dominus ferarum. ibid. nu. 5.
Vſufructuarius an fundo, in quo uſumfructum habet, ſeruitutem iuris venandi imponere poſsit. ibid. nu. 6.
Vſuſfructus diuidi poteſt. 2. 6. nu. 19. pag. 120.
Vſus, modus, & exercitiũ ſeruitutis iuris venandi diuidi poteſt. ibid. nu. 18 & 25. pag. 120. & 122.
Vſus venationis in quo conſiſtat. 1. 1. nu. 42. pag. 9.
Vſus venationis quando Clericis illicitus reddatur. ibid. nu. 49. pag. 10.
Vſus venationum vnà cum genere humano cœpit. ibid. nu. 38. pag. 9.
Vtilitas venationis, aucupij, & piſcationis quanta ſit. 2. 12. per tot.
Vulnerans quando de occiſione, & quando ſolum de vulnere teneatur. 1. 8. nu. 11. pag. 67.
Vulnerata fera an ſit vulnerantis, an verò capientis. 1. 8. nu. 1. 5. 6. 7. 8. 10. & ſeqq. pag. 65. 66. 67. & ſeq.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE